

„YOUNG LIFE."
ISSUE A

UKRAINIAN MONTHLY

Життя

Ч. 1. Січень 1949

Українська еміґрація розсипається невпинно, розселюється по всіх країнах світу. З кожним днем меншає скількість українців у їх великих скупченнях у Німеччині. США, Канада. Австралія, Венесуеля, Параґвай, Туніс — для багатьох із нас стають поневолі новою батьківщиною.

Але ж, чи опинившися десь далеко за морями, ми мали б, ми могли б забути про єдину нашу Батьківщину — про наш Рідний Край — країну чорнозему, золотої пшениці і вишневих садів?

Ні! Ніколи! Поки серце українське в грудях, України забути не зможемо! Але ж діти — наші діти, ті, що виростатимуть в чужому довкіллі, ті, що будуть родитися вже в чужині? Чи — за працею щоденною, боротьбою за хліб насущний зуміємо передати їм хоч спогад, хоч трохи тієї туги, що рве наше серце?

Зберегти українців, розсипаних по всьому світу, для України — можна тільки зберігаючи і плекаючи традицію і духа української родини, дбаючи про те, щоб українська родина всюди й завжди була джерелом — українського життя, української духовости й українського майбутнього!

Виходячи з таких міркувань, Союз Українських Пластунів і Об'єднаня Українських Жінок у Німеччині доручили нам видавання Журналу Української Родини Закордоном »Життя«.

Перше число цього журналу у Ваших руках. Ми віримо, що українська родина, зокрема ж українська жінка-мати, привітає появу »Життя« з радістю. Журнал бо наш буде їй другом, порадником, допомагатиме їй вдержувати зв'язок з українською спільнотою і зберігати свою надію — своїх дітей для Тієї, що Її у висліді подій мусіли покинути ми — для України.

Щоб виконати наше завдання, ми хочемо приєднати для співпраці в журналі найкращі українські літературні й мистецькі сили. Дбали ми про те, складаючи вже й оце перше число »Життя«. Теж і в майбутньому докладати будемо завжди всіх зусиль, щоб журнал поставити як-найкраще, щоб він справді став нерозлучним другом кожної української родини, кожного українця, що хоче жити нашим спільним українським життям.

Допоможе нам виконати наше завдання тільки Ваша — Дорогі Земляки — прихильність. Ваш відзив і Ваше тепле слово. Чекаючи їх, ми віримо, що вже незабаром нам пощастить зібрати й пов'язати в дружню спільноту великий круг Читачів і Приятелів »Життя«.

Редакція й Дирекція

Видавництва »Життя«

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ ЗАКОРДОНОМ

Ч. 1. Січень 1949

Видає Видавництво »Молоде Життя« в порозумінні з Союзом Українських Пластунів та Об'єднанням Українських Жінок

ЗМІСТ:

Вінєта роботи арт. мал. Е. Козака

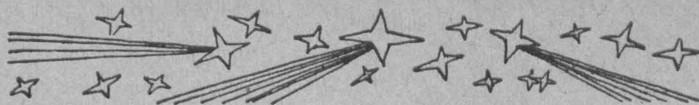
Фото на заголовній сторінці: Київ — Вхід до Печерської Лаври

Ліценціят Др. Атанас Фіґоль. Редаґує Колеґія.

Адреса редакції і адміністрації: „Molode Zyttja", Augsburg, Kilianstraße 1.

„MOLODE ZYTTIA", / „YOUNG LIFE" Issue A Ukrainian Monthly. Editor Dr. A. Figol. Authorisation No. UNDP 223, from 11. March 1948, Civil Affairs Division EUCOM. Circulaton: 3000 Printer: Sebaldus-Verlag, Nürnberg.

Колись, їдучи у світ за очі, брали українські люди зі собою в хустині землю з рідного краю, непродану ще останню дрібку землі. Вони везли її в новий світ як найдорожчий скарб і найлюбішу пам'ятку. З тієї землі, — зрошуваної слізьми і засіваної невтишимою тугою, — всюди, де зупинялися українські мандрівничі валки: — чи йшли вони на захід, аж в Америку, до берегів Спокійного Океану, — чи сибірським шляхом на Схід, їм назустріч до Зеленого Клину; всюди, де хоч трохи умовини підсоння були подібні до підсоння Батьківщини, з тієї крихітки землі виростали нові українські оселі, розцвітали навкруги них українські городи і сади, незримою рікою переливалася з покоління в покоління українська кров в українських родинах.

Остання еміґраційна хвиля не могла взяти зі собою навіть тієї пам'ятки. Вона ж бо не виїжджала з рідної землі, вона втікала перед Іродом-гонителем у новій, сучасній подобі. Але - як і більше, ніж та, - вивезла вона зі собою найкращий плід рідної землі, з е м л ю у к р а ї н с ь к о г о д у х а, її живий міт і глибоку віру в Божого правосуда, що народжується в українськім світі і росте серед нас і дозріває до великого подвигу.

Коли оформилася та віра, хто скаже? І де той учений, що подав би докладну дату її народження? Але напевно вона закінчилася у хвилини найтрагічніших переживань народу, коли з буйного лету і ширянь по його обітованій землі, — по степу широкому, краю веселому, під тиском хижого степового птаха мусів він завертатися в рідні, прадідні свої північні й західні землі. Тоді й українські душі верталися із своїх мандрівок у далекі світи до дому, до власних глибин і там перетопили в одну нерозривну цілість християнську і народню віру в оконечне царство правди-справедливости. Так постав наш і тільки наш, неповторний у красі і простоті різдвяний цикл з візією Сина Божого, що прийде розсудити нас і привернути правду на нашій землі.

Він народжується не у царських палатах, але во пустині, во яскині серед злиденних умовин неволі і скитальства. І Його Мати — в постаті української жінки, колише Його, на руках тримаючи, — люляй сину — Йому приспівуючи. Та українська наша Мадонна колядок і щедрівок з любов'ю і тривогою дивиться на необіймленого і недостиженого, як наше призначення, свого Бога-Сина. Але вона, як і ми всі — знає, що це той правосуд, навкруги котрого стануть незабаром люди »Йому ся молити і Його просити«, щоб він дав їм у своїм царстві »на вік-віків жити«.

Це візія нового, справедливого, вимріяного українським лицарством усіх часів ладу, яка колись горіла на малинових стягах козацьких, — в ім'я якої боролися, перемагали і гинули українські лицарі нових часів під новими блакитними і золотими прапорами. Це також прапори сучасної нашої політичної еміґрації, що їх маємо зберегти чистими і застромити колись на державних будівлях наших гордих столиць.

Це візія, що її воплощення бачили найчутливіші душі народу. Поет революції 1917—1918 року знає, що в нашій землі Спаситель родився вдруге і любив її до смерти. І коли непевні учні питали Марію за шляхом до Емауса, дістали від Матері Божої в з'яві бідної української жінки, що ходить обніжками-межами наших піль, обганяючись од куль мов од бджілок — пророчисту відповідь: — Не йдіть до Юдеї, вертайтесь з Галилеї. Ідіте в Україну, заходьте в кожну хату, а чей вам там покажуть, — хоч тінь Його розп'яту.

Спаситель ходить по українській землі і Його виділи в найбільш страждальній західній окраїні. Її поет звіщає що »народився Бог на санях, в лемківськім містечку Дуклі, — прийшли лемки у крисанях, і принесли місяць круглий . . .«
Оту віру винесли ми з Батьківщини — вона земля нашого духа і основа життя і надій.

КОЛЯДКА

Ой, торгом-торгом, торговицею —
Ой, дай, Боже!

Ой, ходить-ходить білий молодець,
Білий молодець, чом Василенько.
Ой, ходить-ходить, коника водить,
Коника водить, з конем говорить:
— »Ой, коню, коню, я тебе продам,
Я тебе продам за сто золотих,
За сто золотих, та й за червоних!«
— »Ой, пане, пане, стань же ти собі,
Стань же ти собі, розгадай собі,
Розгадай собі, чи не жаль тобі?
Я тебе виніс та з трьох побоїв.
Як тебе ніс я та з німецького —
За нами стріли землю пороли.
Як тебе ніс я та з турецького —
За нами стріли, як дрібен дощик.
Як тебе виніс та з татарського,
Блиснули мечі, як сонце в хмарі.

Записано в Ясені б. Перегінська
(В. Гнатюк: Колядки і щедрівки)

*) Побій — бій, бойовище.

Де не була б людина в праці, чи мандрівці, на Свят-Вечір вона вертається до свого дому — р о д и н и.

Ми не маємо нашого дому, але українські родини, запалюючи свічки на чужині, житимуть уявою і вірою в домі нашого духа, в якому ясним світлом палає віра в близьку появу Бога правди в оскверненім світі. І в тій вірі українські родини, — як колись свята родина в єгипетськім скитальстві, — чекатимуть радісної вістки янгола: згинули вже ті, що наставали на ваше життя — йдіть спокійно до дому. —

Микола Шлемкевич

Вага традиції

Традиція — це передання. Передання — все те, що доброго, гарного, ясного передали дітям батькам діди а дідам прадіди і т. ін. Зрештою традиція не мусить аж так далеко сягати в давнину, вона може поставати в кожнім поколінні, може творитися на наших очах і за нашим почином. Коли тільки переймуть її наші нащадки і передадуть її дальше — вона стане для них тим, чим стала для нас традиція минулих поколінь.

Традиція може бути родинна, племінна, краєва, національна, традиція різних рас, а врешті і загальнолюдська.

Ми займемося традицією родинною і національною українського народу, бо це є темою сьогоднішньої статті.

Живемо, як нація, вже довгі тисячі років, тому й маємо велику й гарну традицію в кожній ділянці родинного і національного життя. Коли кажу: маємо, то це зовсім не значить, що ми її плекаємо, продовжуємо! Ми тільки багато про традицію балакаємо у всіляких випадках і при всяких нагодах, чи це будуть святки, роковини, виставки, чи покази. Балакаємо так багато, що врешті повірили в те, що ми народ, який любить і шанує традицію.

Тим часом — це великий самообман, який трапляється в різних народів на різних ланках життя. Народи, що мають мало лицарського духа — залюбки ним хваляться, народи, яким бракує культури дуже часто приписують її собі. Ми любимо говорити про традицію ...

Пригляньмося, як виглядає в нас справа традиції ...

Родинних традицій майже не заховуємо. Нераз читаємо, чи чуємо про людей з інших націй, що вони так, чи інакше повелися, таке чи інше чинять, бо це вже у них така родинна традиція. Наприклад у якійсь родині батько перший засвічує свічечку на ялинці, в іншій всі чоловіки носять зелений камінь на перстені, ще в іншій жінки беруть шлюб у четвер. Коли брати розумово — це дрібничка зовсім маловажна, але коли вона в якійсь родині переходить з роду в рід — це традиція, що лучить окремих членів родини, що надає цій родині особливого характеру.

Чому не заховуємо ми родинних традицій?

В першу чергу тому, що не прив'язуємо великої ваги до цього. Це ж не поступ (на нашу думку!), а крок назад. Що десь там хтось у нашій родині завів якийсь там звичай і що той звичай держався два, а навіть три покоління — це для нас неважна справа. Так пропадали і пропадають традиції родини.

Традиції рідного села, околиці і краю підтягнемо під назву загальнонаціональних традицій, бо вони являються традиціями більшої збірноти.

Український народ — це народ селянський. Інтеліґенція, ремісники, чи робітники, як не в першому, то в другому, або третьому поколінні діти села. Тому й наша національна традиція, традиція звичаїв, обичаїв, ноші і т. п. — це традиція українського села, пристосована до нього, бо з нього вийшла. Людина, яка покинула село і перейшла до міста, не стрінула в місті ніякої, або майже ніякої української міської традиції. Ще в першому поколінні, подекуди, заховував хтось хоч деякі частинки сільської традиції: святкові, весільні чи інші. Але згодом, з одного боку через змінені обставини життя, з другого з легковаження закинув традицію сільських предків — не ставляючи на те місце нічого, бо ... нічого такого в місті не було.

Стосується це і хатньої обстанови. Самозрозуміле, що міського мешкання не можна було так устаткувати, як сільську хату. Дехто робив у цьому напрямі спроби, і робив одну кімнату в гуцульському, бойківському, чи полтавському стилі, але воно не видержувало іспиту ні щодо краси, ні щодо практичности. На жаль не було в нас в цьому напрямі серіозних спроб перещепити щось із традиції українського хатнього стилю на міський ґрунт, очевидно відповідно перебривши його. Інші, багатші і щасливіші народи давно ці справи розв'язали.

Традиційна ноша нашого села, в різних її видах і відмінах пішла в місто, як ноша показова (до речі: дуже часто в страшенно нестильовому виді). По селах з року на рік вона завмирала, відходячи перед загально-европейською ношею. Це самозрозуміле, зогляду на дешевість міського матеріялу. Народню ношу можна було б і треба вдержати тільки, як ношу святкову, подібно, як це давно сталося в чехів, мадярів, німців та інших.

Наші щедрівки, колядки, гаґілки, купальські, обжинкові, весільні та інші обрядові пісні мають за собою тисячелітню традицію. Чи справді мають вони бути вже тільки як віджилі пам'ятки? Адже ж в них стільки великої краси, високої поезії і музичного мистецтва, а одночасно чудовий зміст, що пов'язує нас із сизою давниною нашого народу.

Українці розкидані по цілому світі повинні і мусять заховати хоч якусь частину національної традиції, коли не хочуть якнайшвидше розплитися в чужих морях. Нехай це буде одна традиційна святкова страва, нехай це буде маленький сніп соломи, нехай це буде накритий вишиваною скатертю стіл, чи рушник над образом — все це в'язатиме нас із світом предків. Одна, але обов'язкова колядка, щедрівка, чи гаґілка пригадає старшим, а не дасть забути молодшим місць, у яких це співалося і — вірмо буде ще співатися. Багато на світі народів знатніших і більш цивілізованих від нас, а вони твердо тримаються своїх і родинних, і національних традицій. Знають добре, що традиція чинить виразним народнє обличчя.

Крім того знають, що традиція — це одна з підвалин культури нації, а тим самим і його самостійного життя.

Р. К.

Р. Кедро

О, земле вітру

О земле вітру і беріз,
О земле зоряна й пахуча!
Я б на долоні серце ніс,
До тебе на схід сонця йдучи.

Чи десь так пишно сонце сходить?
Чи є де небо, як твоє?
Чи десь вітри так полем бродять,
Імла над нивами встає?

Горби хвилясті, сизі кручі,
Сріблясті ріки, зелен ліс, —
О земле зоряна й пахуча,
О земле вітру і беріз!

22. січня 1918

»Народе України! Твоєю силою, волею, словом утворилась на українській землі вільна Українська Народня Республіка. Здійснилася давня мрія Твоїх батьків, борців за волю і право робочого люду!«

»... Щоб повести свій край до ладу, творчої праці, закріплення революції й нашої волі, ми, Українська Центральна Рада, оповіщаємо всім горожанам України:

Віднині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, Вільною, суверенною державою Українського народу.

З усіма сусідніми державами, а саме Росією, Польщею, Австрією, Румунією й іншими ми бажаємо жити в згоді і приязні, але ніяка з них не може вмішуватися в життя самостійної Української Республіки.

Власть у ній буде належати тільки до народу України ....«

Із IV. Універсалу
Української Центральної Ради

Що дав нам 1948 рік

Ювілейний — 1948-ий рік буде вже кінчатися або й буде вже за нами, коли ці рядки опиняться в руках наших Читачів. Тому не від речі буде підвести підсумки — з'ясувати собі, з яким балансом — передусім для української справи — відходить у минуле той рік, що від нього на переломі 1947. всі чекали, сподівалися чогось надзвичайного, великого.

Колись — сто років тому — сорок-восьмий приніс європейським народам подих нового вітру, великого шуму весни народів.

Під враженням цього історичного спогаду зустрічали ми всі 1948 рік. Зокрема ж для нас українців він був пов'язаний ще з багатьома іншими річницями: Це ж були трьохсотлітні роковини виступу Великого Гетьмана — Богдана Хмельницького і відновлення ним Української Держави. Це було тридцятиріччя проголошення Самостійности Української Народньої Республіки актом Центральної Ради 22. січня 1918. Це було тридцятиліття Галицької Конституанти, що проклямувала Західню Українську Народню Республіку і тридцята річниця Листопадового Чину, що зреалізував постанову Конституанти.

Ми святкували всі ці історичні роковини. Всюди, навіть у найменших українських осередках і скупченнях, відбулися святкування: академії, сходини, імпрези. У пресі появилось кількадесять статтей і спогадів. Політичні організації відмітили всі ці роковини такими чи іншими проклямаціями.

Але коли говорити про те, чи і який тривалий вклад залишиться від цих ювілейних свят у нашій політичній культурі і національній традиції, то — на жаль — чимось реальним ми не зможемо похвалитися. Монументальні студії одного з найвидатніших наших істориків Вячеслава Липинського — забуті і наша ґенерація їх не читає. Не маємо й досі доброї монографії про найбільш переломову в нашій історії добу — будування Української Держави Великим Богданом.

Живучи на чужині, далеко від потрібних джерел й архівних матеріялів, не можемо вимагати від наших істориків якихось основних студій, але хотіли б ми чекати для відзначення минулого ювілейного року хоч доброї монографії про Хмельниччину, в якій були б використані наукові писання Липинського і Грушевського. Не знайшовся ніхто серед наших видавців, що перевидав би хочби коротку історію наших визвольних змагань — для молоді і для старших, щоб не забували того, що діялося. Книжка історика Василя Кучабського про українські визвольні змагання на українську мову й досі не перекладена і українському громадянству майже невідома. І тому ювілейний — 1948-ий рік — доводиться нам закінчити тільки апелем до українських видавців: дайте нам, передусім же українській молоді якнайбільше гарних історичних творів, писаних із любов'ю і знанням справи, добрих підручників, монографій, трактатів, які б зв'язували еміґрантів з рідною землею і її великим минулим. Тільки так гідно відзначимо, відсвяткуємо великі історичні річниці.

* * *

Але ж — треба підкреслити — атмосфера ювілейного року і розбуджене нею почуття відповідальности за майбутнє народу — були тим чинником, що призвів до створення Української Національної Ради саме в тому ювілейному році. В політичній ділянці українська думка працює значно повільніше, ніж в інших ділянках. Це наше національне нещастя не тільки наших днів, але взагалі цілої нашої історії, що політичне думання наших

Президент УНР А. Лівицький в розмові з проф. І. Мазепою

провідних верств не відповідає потребам кожночасної політичної дійсности й іде, більше, або менше, позаду тієї дійсности. Коли сучасна українська еміґрація виявила небудь-яку конструктивність і творчість на ділянках культури — мистецтво, наука, шкільництво, то не можна цього сказати про ділянку політики. Бо на такий підставовий акт, як політичне оформлення еміґрації, яка від самого початку — зрештою зовсім правильно — називає себе політичною еміґрацією, треба було ждати аж чотири роки. Коли пригадаємо собі перебіг чотирилітніх змагань за Українську Національну Раду, то бачимо, як дуже мусить українська політична думка попрацювати ще в тому напрямі, щоб скріпити формуючі сили в нашій політичній роботі.

Але, не зважаючи на всі труднощі, Українська Національна Рада стала доконаним фактом — і це найбільший наш здобуток у 1948 році. Згідно з традицією визвольних змагань поневолених народів Національна Рада є законним заступником і речником поневоленого народу, який не має іншого органу, висловлювати його думку і бажання. Сучасна наша еміґрація має виконати величезні завдання. Коли мова про підсумки 1948 року, то не місце говорити про ті завдання. Тут обмежимося тільки самим ствердженням: ті завдання такі великі, що треба зосередженого зусилля цілого українського громадянства на чужині і треба прецизної організації та висококваліфікованого, всіми визнаного проводу, щоб ті завдання виконати. Передумовою того, щоб узятись до тих завдань і є Українська Національна Рада. Без неї ми і дальше ґайнували б дорогий час на даремних суперечках про те, хто з нас має право, а хто не має права на той чи інший крок. Уконституувавши УНРаду, українська еміґрація створила в себе той законний чинник, який має правну леґітимацію бути нашим керівним диспозиційним осередком. Законність того чинника скріплюється ще тим фактом, що УНРада нав'язала до існуючого від 1919 року державного центру — уряду Української Народньої Республіки. Поєднання і взаємовизнання тих двох чинників оздоровлює політично нашу еміґрацію і робить її готовою до дії.

Отже пора на дію. А моторами тієї дії мають бути наші політичні організації. Вони, на жаль, в такому стані, як сьогодні, до того далеко ще не підготовані. Це мусимо відкрито визнати, але зовсім не на те, щоб ще й нашу прикласти руку до того пропаґандивного походу проти наших партій, який хоче дискредитувати їх в очах загалу »безпартійного« громадянства й одночасно знецінювати УНРаду, як твору тих же політичних партій. Ми бажаємо зміцнення й оздоровлення наших політичних угрупувань, бо вони мають бути не тільки мотором нашої політично-державної дії на еміґрації, але й нашою політичною школою. Виґравання на »безпартійній« зненависті і спроби очорнювати і знецінювати політичні групи може завести нас або на манівці, або в сліпу вулицю; третього виходу з цього бути не може. Бо або ми є політичною еміґрацією, яка для протесту проти існуючого стану на рідних землях пішла на вигнання, щоб змагатись за визволення рідного краю і має перед собою цілу низку великих політичних завдань (для чого треба їй і здорових політичних угрупувань!), або ми є тільки Ді-пі й нещасні утікачі, що їх воєнна хуртовина загнала в чужину, щоб ми тут шукали спокійного захисту, де могли б прожити решту свого віку, а тоді найвигідніше залишатися нам безпартійними. Значить: або-або. Третього виходу немає.

* * *

Коли ювілейний рік завершив упорядкування державної ділянки нашого національного життя на еміґрації, то справа упорядкування політичної ділянки ще не вирішена і залишається відкритою — хоч давно усвідомленою — проблемою. Хотілося б тільки, щоб і тут ми вийшли чимскорше на чисті води. Кожна проґаяна хвилина — це просто злочин супроти загально-національної справи. А події в світі роз-

виваються з неминучою послідовністю в одному напрямі. Українська еміґрація не може і не сміє зустріти їх неприготованою.

* * *

Це на еміґрації.

На рідних землях большевицький режим дальше зміцнює терор і політику нищення на всіх ділянках українського життя. В 1948 році закінчився процес ліквідації української католицької Церкви в Західній Україні присудом на Митрополита і на Єпископів тієї Церкви. Процес обмосковлення цілої України йде дальше. Грошова реформа була дальшим етапом загального зубожіння всієї людности та її експлуатації »робітничо-селянською« владою. В Західній Україні червоний режим проводить дальше посиленим темпом колективізацію, щоб і тут знищити рештки свобідного селянства.

Там на рідній землі український нарід проходить сьогодні черговий етап своєї хресної дороги. Як побожно клонимо голови у страсні дні Христові, пригадуючи Його муки й терпіння — так схилімся в пошані перед тим, що переживає наш нарід на своїй же власній, але ж завойованій і ограбленій наїзниками землі. Зокрема згадаймо достойно тих, що — виявляючи велику силу духа — взяли зброю і стоять в одвертому бою із могутнім і тотально узброєним ворогом. Їх зброя в порівнянні із зброєю ворога слаба, але дух їх сильний і непереможний. Віримо, що при Божій допомозі з тієї жертви вояків Української Повстанської Армії зродиться нова українська сила, яка виведе наш нарід з дому неволі.

Про Україну і про її збройну боротьбу заговорила в минулому році широко преса західніх народів, які поволі, але все ж таки все краще починають пізнавати й розуміти большевицьку загрозу. Це в обличчі скріплення терору на рідних землях і є тим позитивним фактом — хоч і здобутим неспівмірно великими жертвами, бо жертвою крови, якій немає ціни, — фактом, який хоч трохи зрівноважує наш загальний балянс.

З того жахливого стану, в якому живе сьогодні наш нарід на рідних землях, випливає для нас великий наказ: залишити всю міжпартійну гризню і незгоду і відкинувши все те, що нас ділить і розсварює в середині, об'єднатися в одну гармонійну спаяну спільноту тут на чужині, щоб ми могли виконати добре ті завдання, що їх кладе на нас обов'язок супроти поневоленої Батьківщини.

М. Добрянський

БОГ ПРЕДВІЧНИЙ

Це ділялося під час мого перебування в Бразилії. Саме тоді, шукаючи роботи, перейшов я з Ріо до провінції Сао Павльо. Якої півтора милі від міста тієї самої назви прокопували в одним узгір'ю тунель, що ним мала іти залізниця до Сантос. Саме тиждень тому, під час великих дощів, усунулася верства червоно-брунатної землі, переламала риштовання тунелю і розчавила на смерть трьох робітників. Двох москалів та одного латвійця. Дирекція робіт подала до часопису оголошення, що шукає трьох, нових робітників, в першу чергу слов'ян, які зараз можуть стати до праці. Я рішився стати до цієї роботи. Що правда — вона була чорна, томлива: 12 годин на зміну, та за те можна було заробити 5 мілів денно.

Зі С. Павльо вийшов я десь так з полудня, та заки відшукав місце робіт, звечоріло вже добре. Мені показали контору адміністратора, що стояла на просторій поляні край величезної плянтації кави. Була це квадратова хатина, збита з грубих брусів дерева т. зв. »сеїва«. Плескату кришу контори вкривало кукурудзяне бадилля.

Крізь заліплене перґаміновим папером віконце завважив я, що в конторі вже світилося. В середині застав троє людей. Перший, — це був сторож контори, плечистий молодий мурин у білій, полотняній одежі. Він сидів на колодці посеред контори, попивав чай »mate« та вистукував ногами об долівку в такт за грамофоном, що виґравав якогось арґентінського марша. Від цього чорного сеньйора довідався я, що Don Roberto, цебто адміністратора немає, бо поїхав до Сантос. Але скоро вернеться. Якщо я маю до Don Roberto яке важне діло, то можу зовсім спокійно на нього зачекати. Я мав до Don Roberto дуже важне діло і тому рішився зовсім спокійно його підождати.

Два другі чоловіки, яких я застав у конторі, це були робітники, що мабуть так само як і я, прийшли зголоситися до праці. Молодший з них, смаглявий з чорним, крученим волоссям, подобав на італійця. Він загорнувся в широкий плащ, званий з еспанська ponchos, заплющив очі і, здавалося, спав. Його товариш, це була людина старша, літ — може — п'ятдесяти, кріпка, жилава, але мабуть перепрацьована і втомлена життям. Він згорбився, спер бороду на тверді, деберлі п'ястуки і якось дивився перед себе. Обличчя мав худе, поморщене, бронзове.

На моє поздоровлення вони обидва байдуже махнули головами. Я сів собі біля них на лавці під стіною, вийняв з кишені портфель та став переглядати свої документи. Мимоходом попався мені під руки український календарець, що його подарував мені в Ріо один земляк, який саме приїхав з краю. Листкуючи його, якось, ненароком задивився я на сьогоднішню дату: — Шостого січня . . .

Шостого січня? Сьогодні шостого січня? Ні . . . Це неможливе . . . Шостого січня?

— Sennor! Чи сьогодні справді шостого січня? — не довіряючи сам собі, спитав я свого задуманого сусіда з чорним, крученим волоссям.

Цей розкрив очі, подивився наперед на мене, а потім на стінний календар, і — не сказав нічого.

Я зрезиґновано схилив голову на груди. Так . . . Сьогодні шостого січня. І сьогодні наш Свят-Вечір. Третій з черги Свят-Вечір, якого я не святкую між рідними. І якого я взагалі не святкую . . .

Мені стало важко і боляче. Мимоволі я сягнув рукою, щоб розстібнути ковнір від сорочки. Так, але я там навіть не мав ґудзика пришитого . . . А мені здавалося, що цей ковнір так давить мені горло! . . .

Грамофон мурина грав тепер якусь тиху, журливу мелодію. Його чорний власник сидів на колодці з порожнім горнятком у руках і монотонно колихався то вліво, то вправо. Я глянув на своїх сусідів: сиділи, як і досі — похмурі, байдужі, мовчазливі.

Я закрив обличчя долонями і задумався. Мене огорнуло якесь дивне отупіння. Цілу мою істоту виповнила сіра порожнеча. Пустка і темрява без меж і без дна . . . Та ось із цієї порожнечі став як з казки виринати ясний і білий світ. Ген-ген у далені — село, моє рідне село. Низькі повітки й стріші окутані сніговим пухом. Це сьогодні Свят-Вечір . . . Свічка палає на столі, застеленім білим рядном! Під столом пахуче сіно, в куті дідух. А ось і сестри в вишитих сорочках . . . І братчик малий плеще в долоні . . . Мати вечерю подає . . . А батько, старий, дорогий батько, нагортає в ложку куті та сіє її по стелі . . . Гей! . . Що це? Дзвонять? А! Колядники! Вже під вікном . . . Вже . . .

Бог предвічний, народився!
Прийшов днесь, із небес,
Щоб спасти люд свій ввесь
І . . . —

Я стрепенувся! Схопився з лавки . . . широко розкрив очі . . . Що це? Чи я сплю? Ні, не сплю! Та ж докладнісінько бачу дві латки на своїх колінах, голі стіни контори і чорного мурина в білих штанах . . .

Та проте — я чую, що колядують! Так, чую. Колядують »Бог предвічний! . . .« Багато дзвінких, молодих голосів виспівує, аж контора ходить . . . І то, здається, десь тут, під вікном! . . .

Ні! Цього вже забагато! Чи я при своїм розумі?! Мій погляд впав на двох робітників, що сиділи біля мене: вони також прискочили до стола, на якім стояв грамофон . . .

Так! . . . Це він . . .

Це грамофон чорного сторожа контори колядував тепер »Бог предвічний . . .« Оцей сірий, ебонітовий кружок співав ту радісну, різдвяну пісню, яка гомоніла сьогодні у вечір по всій широкій українській землиці. Вона загомоніла також і тут, на другій півкулі, серед віковічного, бразилійського пралісу.

Ми всі три стояли наче вкопані і слухали, схиливши голови. Аж, як затихли останні звуки коляди, тоді глянули один одному в очі . . .

Наші обличчя були схвильовані. Вони блестіли тихим щастям і тугою. В очах стояли сльози. Потім ми один одному міцно стиснули руки.

Ми всі три були українці.

Іван Керницький

Різдво у Битькові

Осіло сонце на верхах смерек. Видовжувалися сині тіні на горах і їх кінці губилися у ґранаті лісу. Темніло небо, і ось, ось подивляться на цей світ зорі-душі! Передвечірня тиша окутувала гори.

Лише в долині, над потоком розкинулося довжезним вужем село Битьків. З димарів поволі висотувалися залишки диму. Тож з самого ранку горіло в печах: треба ж було ґаздиням наварити й напекти на Свят-Вечір і на всі дні Свят. Село, заховане далеко від гамору модерного міста, жило своїм прадавнім звичаєм.

Чи ж можна сьогодні забути щось і не так зробити, як колись це »старшина« робила? Ні, бо не буде в родині й у господарстві гаразду!

Як тільки зварилася на кутю пшениця, верхом з неї треба погодувати курей! І нести її на накривці з бочки, хай добре ведуться!

Метушиться ґаздиня в хаті та її старша челядь. Ґазда має роботу на подвір'ю. Найкраще сіно несе для худібки, хай і вона святкує!

Інколи буває і злий ґазда, тоді вночі на Свят-Вечір худібка скаржиться Пану-Богові. Кажуть, що був такий злий чоловік, не в нашому Битькові, але десь там на »долах«, чи деінде — хто його вже знає!

Він не вірив, що худібка говорить. І наперекір долі, дав ще і цього вечора своїм воликам не красного сіна, але самих недогризків. Сам заховався в стайні та слухав. Перебирали волики ці недогризки, перебирали, а далі заговорили між собою.

»Їджмо, їджмо цю солому, бо сили мусимо мати досить! Завтра повеземо цього недоброго ґазду на цвинтар!« А цей як почув, волосся дубом стало і не чекав уже, що вони далі говоритимуть. Побіг до хати, оповів усе жінці, впав і вмер. На саме Різдво волики таки відвезли його на цвинтар. Так воно, бачите, бувало зі злими і невірними людьми. —

Часто риплять двері від сіней. Це Петрусь і Ганнуся вибігають на двір і тужливими очима шукають першої зірки. А ну ж вона вже є, а з малого віконця в хаті її не видно?

— »Ось, бачиш Ганусю! Ось над цією смерічкою! — Очі малих засвітилися зірками радости. Таки, аж на двір треба було іти її шукати!

Відкрилися двері зо стодоли, а в них з'явився батько, схований увесь за »дідом«. А дід, це у нас і вівсяний сніп, і вівсяна солома і сіно.

Батько несе поважно »діда« до хати,

здоровить всіх зо Свят-Вечором. Розкладає »діда« по звичаю; сніп у кут на лаву під образами, солому по долівці, а сіно на стіл. Під стіл, під діда кладе сокиру, ціп і упряж з коня. Колись, як у нас ґазди любувалися у волах, то вносили ярмо, але це вже перевелося.

Ґаздиня борзенько набирає жару в черепок, і кидає в нього ладан. Ґазда бере це в одну руку, в другу свічку, а під паху ще перший хліб, званий »Василиник«. Це все обносить завжди по всьому подвірі, доходить до кожної стайні і вертається до хати. Черепок з жаром під стіл, а »василиник« і свічку ставить вже на застеленому столі, де на сіні обов'язково мусить бути часник.

Метушиться ґаздиня, бігає від печі до стола і наставляє всі страви. Посередині, на білій скатертині розклалися поважно рум'яні плетені колачі, посипані маком, а біля них, або таки й на них свічка. Кутя в макітрі вже притулилася до діда-снопа.

Все вже готове. Навіть і шмаття поздіймане з жердок! Поважно заходить старшина за стіл і сідає біля »діда«. А решта челяді, по старшині займають свої місця.

Спалахнула свічка вогняним язиком і пролунали слова молитви. Тихо в хаті. Вечеряють душі. Нехай, Пан-Біг боронить випити хоча б каплину горівки перед кутею! Душі то її не люблять, і як би побачили її — то повтікали б. Скажіть, чи варто гнівити дідів? Насамперед треба три перші ложки кинути до стелі. Це робить ґазда, а коли його немає вже між живими, тоді ґаздиня але ніколи молодша »челядь«. Ця, хай наставляє руки і ловить зерна киданої пшениці. А після куті, вже можна і випити по чарці, але не більше!

Настрій радісний, святочний! говорити небелиці сьогодні не годиться!

Кожний, перехристившись до образів, заспівавши »Бог Предвічний« — встають від вечері. Стола не прибирають. Все так залишається до Різдва! Той, що цього року пастиме худібку, зв'язує всі ложки стеблиною з діда та ховає під скатерть. Хай худоба не розбігається йому по полонині!

Дівчата вибігають з хати, рахують дрова, чи »до пари«. Наслухують з котрої сторони гавкає пес, бо з тієї буде суджений! — Хто ж з нас не хотів би знати своєї долі?

Сьогодні не лягають спати, та світло не гасне в хаті. Рано треба йти в »горішній кінець« до церкви.

Як вернеться ґаздиня з церкви, щойно тоді прибирають стіл, змивають посуду. Думаєте, що цю воду з начиння можна вилляти, ось так собі, куди захочеться? О ні! Її треба ще посолити, а потім покропити нею худібку. Та ще напоїти всіх, всіх! І воликів, як є, і коней, і корів, і овечок! Лише — вибачайте — свиней не можна! . . .

Довжиться день! Петрусь і Ганнуся часто зсуваються з лави, щоб забавитися на долівці. Там, так м'ягко на дідові, що і спати можна! Хтось міг би сказати, що це »сміття«, але ж ми знаємо, що це дід і тому не можна замітати хати! Щойно на »Збора« (другий день Різдва), ґазда виносить раненько діда-солому надвір, а ціп, сокиру й упряж на своє призначене місце!

Ще не виглянуло сонце із-за гори. Ще ранній сумерк лежить на землі. Лише по воротах палахкотять »діди« (їх там винесли ґазди), а дим плине в голубу далечінь неба!

Пополудні гомонять музики, ходять малі й великі колядники по хатах. А в куті і на столі чекає »дід« ще на Водохрещу.

Іза Левкович

Богдан Кравців

Щедрівка

В неділю рано, ясен Див і Ладо!
— Ой, руто, руто, косо розмайна, —
співала гоже, стерегла вина,
зеленого вина, ой, винограду.

Де сон узявся із барвінку-саду,
налив у пісню п'яного дання,
заснула ж миттю зморена вона,
вина берігши милому доладно.

Ой, ізнялися пташечки із раю
ясити сонце, крильцями дзвонити,
будити панну у неділю рано.

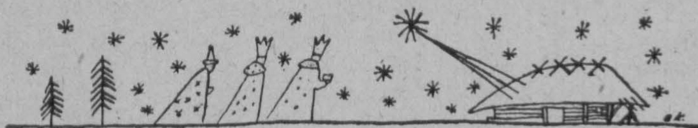
Звела очима: білий кінь іграє,
на ньому витязь славен, іменитий —
твою уроду уславляє, панно!

Р. Купчинський

БАГАТА ТИ ЄСИ . . .

З поеми: Пісня про Рідну Землю

Багата ти єси і бідна Україно,
Мій краю дорогий, і раю, і руїно.
Благословенна ти, й проклята рівночасно,
Замаєна добром і вкрита лихом рясно.
Топтали твій загін наїздники недобрі:
Хозари, половці, і печеніги, й обри,
І хижа татарва, і турки завидющі,
Ненаїсна Москва, поляки загребущі,
Мадяри, свояки кривавого Атиллі,
І німці, скупані у крові і чорнилі.
Та ти, мов Фенікс той, все воскресала знову,
Стрясала попіл з риз, відзискувала мову,
Вмивалася дощем, поїлася росою
І дивувала світ нетлінною красою.
Надхни мене тепер, додай снаги і хисту,
Щоб гідно описать твою красу пречисту!
Твої святі лани пшеницею вагітні,
І запашні степи, і луки пишноцвітні,
Задумані ставки, і ріки срібноводні,
І водопадів гук, як дзвони великодні,
І шум старих лісів, і гомін темних борів,
І клекіт повені в нутрі карпатських зворів,
І блиски зір твоїх, що міняться як роси,
І ранішні хмарки, як золоті покоси,
І грому твого дзвін, і ласку твого сонця,
І бабиного літа срібні волоконця,
І сяйво місяця над сонною горою,
І білий чар зими різдвяною порою,
І радощі землі, що встав Ісус от гроба,
І жайворонка спів над плугом хлібо роба,
І журавлиний ключ, яким Господар світу
Визволює весну, а замикає літо,
І чайки, чайки скиг, болючий від тривоги,
Що вивела діток край битої дороги.
І села, нашу міць, наш заповідник волі,
Захований в балках від ока злої долі,
І городи старі, відновлені чужими
І для чужих богів, хоч тужать за своїми.
Вкінці нехай слова веселкою заграють
Про гарний мій народ — сумний в веселім краю.
Він, мов царівна та, наврочена Ягою,
Що спала сотню літ і встала молодою,
Так спав він літ шістсот, заклятий ворогами,
І молодим збудивсь, хоч був старий літами.

ДЛЯ ЧУЖОЇ МОГУТНОСТИ

(Українці — піонери Сибіру)

Усім відомо, що давній Петро —, а нинішній Ленінград побудований на кістках українських козаків, яких туди заслав цар Петро з підбитої України; інших перекинув він на Урал, де вони взяли масову участь в остаточнім підбою та підкоренні московському пануванню Сибіру.

Історія нашого вкладу у цей процес ще не розроблена. Чи можливо це було доконати там, на місці, де одиноко можна зібрати потрібні матеріяли? Чужі ж автори підчеркують кожну національність — крім української. Ставляють їх звичайно в один ряд з москалями. Це бачимо зрештою на кожному іншому полі. І поки така історія буде розроблена, на основі документарних даних, трудно сьогодні навіть провести чіткішу лінію поділу між тими усіми Єрмаками, Бузами, Горілими, Дешнівами, Красильниковими, Семеновими, Пушкаровими — хто з них українець, а хто справжній росіянин. Хіба часом прізвище, ось напр. Семенів чи Пушкарів, рідше місце походження можуть піддати здогад, що це українець. Походження інших навіть по прізвищах трудно пізнати, бо їх змінили вони самі або московська історія. Це все такі, що їх ім'я бодай заховалося, а скільки ж було безрідних Іванів, яких недоля закинула на далеку північ чи схід і вони, ці незнані піонери, власним трудом і кров'ю промощували шлях чужому імперіялізмові.

Один з таких прикладів находимо в творі шведського подорожника А. Е. Норденськіельда »Довкруги Европи й Азії« т. II. При обговоренні морської фавни північно-східної Азії наводить автор мішанця білої й монгольської раси з острова Берінґа, якого батько прибув сюди — як виразно зазначує автор — з Волині в 1777 р.

Крім цих безчисленних »простих« людей находимо чимало визначних українських прізвищ на високих постах московської адміністрації Сиберії, між ними багато духовників. В 1667—75 роках воєводою в Якутську був нащадок українських володарів, з чернігівської лінії, князь Іван Борятинський. За часів його володіння з Якутська вийшло на північ може кілька виправ (Н. Малигіна з А. Воронаєвим і Якова Вятки) та відкрито Новосибірські острови. Один з цих островів носить навіть назву Семеновського, назву виразно українського походження.

Взагалі докладніші мапи сибірських околиць виказують чимало назв українського походження. Острови Бріховського (при вливі Єнісею у море) і Крестовського (при вливі Колими), роги Кучелевського, Крестовського, Биковського.

В підбою найбільше на північний схід висуненого закутка Азії одно з перших місць займає сотник Дмитро Павлуцький. По невдалій виправі Шестакова — Павлуцький вирушив (1731 р.) проти чукчів, того »найзапеклішого і войовничого супроти росіян народу« — як називає їх Льоттері на своїй мапі з 1765 р., на чолі відділу з 435 людей, в тому 160 козаків, з Анадирська здовж північного побережжя на схід і тричі розбив чукотське військо.

Цікавою постаттю являється Іван Косиревський, відкривець незнаних до того часу частин Камчатки і обидвох найбільше на північ висунених островів Курильського архіпелагу. Косиревський постригся 1730 р. в ченці і в петербурзькім часописі опублікував опис своїх пригод і відкрить. Визначився теж мореплавець і дослідник Петро Яковлів, що ще 1755 р. прослідкував можливості добування міді на Командорських островах.

В 19 ст. маємо кількох подорожників та дослідників світової слави, як Федьченко, Завадовський, але діяпазон їх діяльности сягає далеко поза Сибір.

Ілля Чайковський

Світовий Конґрес Українськото Жіноцтва

Довоєнна праця українського жіноцтва спиралася головно на Рідних Землях Західної України. На еміґрації широко розвинутий був жіночий рух в Америці, Канаді, Чехії та Варшаві. Це були тоді головні осередки українського жіночого руху на еміґрації, але найбільша частина нашого жіноцтва була під большевицькою окупацією відтята від спільної праці. Головним осередком жіночого руху були Рідні Землі.

Друга світова війна змінила умови на Рідних Землях. Усі українські землі найшлися під большевицькою окупацією. Дорібок українського жіноцтва знищено, активніших жінок вивезено, а українські жіночі організації зліквідовано. Велика частина свідомого українського жіноцтва опинилася поза межами батьківщини на скитальщині. Український жіночий рух знайшовся в новій ситуації, бо ціла його праця опинилася поза межами батьківщини. Тут на еміґрації перший раз прийшли до співпраці ті жінки, які довгі роки були відтяті від спільного життя.

За це росли і кріпили свої сили жіночі організації Америки й Канади, які виборювали собі все кращі позиції не тільки серед українського громадянства, але і серед американсько-го-канадійського. Виросло тут нове покоління, роджене в Америці й Канаді, для яких вони є рідною, а не чужинною землею. Вони боронили ту свою прибрану батьківщину своїми грудьми і чимало з них є ветеранами армій.

Українське жіноцтво перейшло трагічні моменти, але не заломилося. Віджила праця українського жіноцтва в нових умовах на скитальщині, а до праці стали нові жінки, зокрема сестри Придніпрянки. Ніколи українське жіноцтво не зможе забути скільки труду і праці вложили заокеанські організації для рятування положення українських скитальців через протести і віча в обороні їх правного становища і допомогу для рятування здоров'я й життя.

Сьогодні вже велика частина скитальців переселена по цілому світі. Та частина, яка попала до краю, де є жіночі організації, доповнює ряди членів організацій Америки чи Канади. Але велика частина попала в ті країни, де зовсім не було українського життя або воно було дуже слабе, як Бельгія, Англія, Австралія. На всіх тих нових землях жіноцтво мусіло почати піонерську працю. Жіноцтво зверталося за поміччю до сильніших організацій, як Союз Українок Америки чи ОУЖ в Німеччині. Треба було всі ті розпорошені сили зібрати і скріпити, щоб створити спільну силу, яка виповнила б і завдання, які зараз стоять перед українським жіноцтвом. Коли в світі йде виразна боротьба двох світоглядів, українське жіноцтво вважало за конечне з'ясувати своє місце і становище. Чуючи на собі моральний обов'язок, як одної з найсильніших жіночих організацій, Союз Українок Америки скликав Світовий Конґрес Українського Жіноцтва. Цей заклик піддержали всі жіночі організації в світі і всі визначні громадські діячі. Справа була така ясна і пекуча, що тільки було треба бути вдячним Союзові Українок Америки за його ініціятиву і матеріяльні тягарі, які взяв на себе.

Конґрес відбувся 12. і 13. листопада в Філядельфії при численній участі делеґаток Америки, Канади і Европи та піддержці всіх інших організацій. Він залишив незатерте враження на присутніх жінок і був величезним підйомом духа української жінки. Жіноцтво виказало велику зрілість та зрозуміння ваги хвилі.

Одною з перших і основних справ, яку видвигнув Конґрес, — це оборона інтересів поневоленої батьківщини, голосний протест проти насильства й окупації большевицької влади на Україні та терору, який там панує.

Жіноцтво заманіфестувало свою єдність з Рідним Краєм, солідаризуючися з визвольними змаганнями українського народу.

Жіноцтво ясно заявило себе по стороні демократії, шукаючи в демократичного світ піддержки своїх змагань.

Вважаючи, що з'єднання наших внутрішніх сил це передумова успіху в нашій боротьбі й піддержуючи засади внутрішньої єдности, Конґрес заявив свою піддержку Національній Раді.

І реферати, і привіти та резолюції, виступи бесідниць старших і молодих, і виступи делеґаток всіх країн з'єдналися на тій політичній плятформі, даючи сильну відправу наїзникові України та добиваючися у демократичного світу піддержки і помочі. Це своє становище Конґрес подав окремою заявою до Об'єднаних Націй та розіслав жіночим українським і чужим організаціям та пресі. Великою піддержкою цього нашого становища був виступ голови »Коммон Коз« пані Пейн, яка підчеркнула визвольні змагання українського народу, закликаючи Америку помогти Україні.

Другою головною справою, яку вирішив Конґрес, це створення одної спільної репрезентації українського жіноцтва, — **Світової Федерації Українських Жіночих Організацій.**

Пані Пейн говорить
Фото: О. Михалюк

Створено осередок, який буде координувати працю українського жіноцтва в світі.

Конечність упорядкування внутрішнього відтинку в жіночім русі була така велика, що піддержали це зразу всі існуючі організації. Коли хто не міг прибути й мати заступництво в часі Конґресу, то зголосився писемно, висилаючи резолюції і співпрацюючи в підготовці. І коли прийшов Конґрес, все жіноцтво було одне й всі ухвали переходили одноголосно. Чи то вигнані з Рідної Землі — скитальки, чи вільні громадяни Америки чи Канади, вони виявили себе зрілими громадянками. Обов'язки супроти Батьківщини та потреба взаємної допомоги злучили жіноцтво цілого світу в одну родину.

Частина Президії і делеґацій Фото: О. Михалюк

Проф. О. Кульчицький

ПРАВДА І НЕПРАВДА В ЖИТТІ ДИТИНИ

Ялинка, що розжевріла ясністю свічок і дитячі личка, що розжеврілі ясністю очей, вдивлених у ялинку... Свято Правди, що прийшла на світ як Божа Дитина стало теж святом людської дитини, святом захоплення дитиною та втраченим раєм власних дитячих літ... Ясність ялинки та осяйна ясність дитячих очей, яка в своїй прозорості не має, як нам здається, нічого прихованого, нічого притаєного, що у своїй безгрішності віддзеркалює тільки правду...

Оця трохи дитяча ялинкова мрія дорослих про дитину в призмі психологічної аналізи життя дитини являється тільки мітом їхнього святочного захоплення. Правда про »правду« і »неправду« в житті дитини куди інакша.

Якщо правдою назвати згідність наших уявлень і гадок про дійсність з самою дійсністю, ніхто ніколи не є дальший від правди як саме мала дитина у віці від 2—5 років. Не може бути мови для неї про згідність наших зображень і уявлень із дійсністю просто тому, що для неї немає ще дійсности. Світ речей, що поза нею, являється не світом дійсности, але світом тієї чарівної постаті брехні, яку в дитинстві називається казкою, у старшому віці »поезією« в ширшому розумінні цього слова. Дитина не живе ще у спільному всім людям »дійсному« світі, але у своєму світі, світі уявлень, що для неї не є уявляннями, тому, що вони не різняться ще від ще незнаної і невідомої правди. І тому оповідання дитини в цьому часі так часто прибирає форму »конфабуляції«, видумки, що є видумкою, не будучи ані правдою, ані брехнею ...

Фабуляція« дитини не є брехнею, бо не різниться, не може різнитися від »правди«, якої для дитини ще немає, не є теж правдою, бо не є згідна із дійсністю, не може бути згідною із нею у віці, що його психологи назвали віком казки ... Так як твердження про »безгрішність« дитини являєтся у світлі доглибної психології правдивим не в цьому розумінні, що дитина є добра, але тільки в цьому, що є вона поза добром і злом, так твердження, що дитина не знає брехні має тільки таке значення, що є вона в цьому віці поза межами брехні і правди.

Від »віку Шехерезади« дитина переходить спровола почерез переходову епоху фантазійного реалізму (5—8 р. життя) до віку Робінзонади, коли реаліст Робінзон стає діючим ідеалом, віку »наївного реалізму«, де, як сама назва вже вказує, дійсність така, якою вона наївним очам видається, набирає виключного значення. Тільки в переходовому віці поміж 5—8 роками життя »неправда« попереднього типу, брехня — ілюзія відіграє ще поважнішу ролю. Поміж 8—10 р. життя появляється — на щастя не все і не всюди, — брехня у відмінній постаті, як засіб боротьби із світом дорослих, засіб витворений »комплексом меншеціности«.

»Комплекс меншевартости« неусвідомлене, чи тільки в несвідомість відтиснене почуття кволости, недостатку сил і засобів в порівнянні із довкіллям, особливо ж довкіллям дорослих, веде невідклично до бажання вивищитися, а щонайменше дорівняти своїм противникам чи партнерам. Вивищитися принаймні у своїх і їхніх очах, в їх опінії, якщо вже не ділами, що трудно, чи радше неможливо, то принаймні словами, оповіданнями чи звідомленнями про свої неправдиві дії і осяги.

В зв'язку з цією тенденцією до підвищення свого значення постає така часта в дітей поміж 8—13 р. життя, тенденція до брехні типу самохвальби, що інколи особливо у фазі незрівноваження, викликаного дозріванням, витворює форми хворобливої патологічної брехні, відомої у психопатології під назвою »pseudologia phantastica«.

Побіч цієї постаті діточої брехні треба відмітити брехню як засіб запевнюючий часто почуття перемоги над світом дорослих у більш безпосередній спосіб. Обставина, що дитина обманула когось брехнею, являється вже тим самим перемогою і »перевищенням« дорослого — і тим самим »надкомпензатою« власної тільки напів усвідомленої релятивної малоцінности. Брехня не тільки звільняє часто від нестерпного тиску домагань, наказів і закидів дорослих, але буває джерелом власного тріюмфу, що допомагає частинно звільнитися від дошкульного почуття власної меншецінности. Якщо зважимо, що сама боротьба зо світом дорослих, переважно постає на тлі комплексу меншецінности дитини, що брехня являється для слабшого противника — для дитини не тільки засобом оборони але й часто, як ми вже сказали, джерелом насолоди, перемоги над старшими, — основне значення поборювання комплексу меншецінности з метою усунути найчастіші постаті брехні стає для нас очевидним.

Як боротися з комплексом меншецінности, — як його усунути, — та як (що багато важливіше) не допустити до його появи, — це все питання, яке переходить рямки, визначені нашою темою.

Олекса Стефанович

Крутянцям

Ваша загуба за весну ясну,
Ваші зарубані весни —
Громом в німоти байдужжя і сну
Криком кривавим — воскресли!

Сходять нам ваші невгаслі сонця,
Дзвонять серця Ваші вічні,
Ваші квітневі, травневі серця,
Квітні — посічені в січні.

У клекотінні — святі корогви,
Клекоту повні — прапори ...
Ми під кипінням їх радо, як Ви,
В буряні рушим простори.

Радо на сурмний задуднимо зов
Ми по шляху грозовому,
Тому крутому, що з Крутів пішов,
Непереможному тому.

І коли кинем на ворога час
Незагладимої скрути,
Взнає він добре, про віщо для нас
Крикнули кровію Крути!

Ялинка в таборі — Фото: Арх. БК

Поштові марки УНРади

(З приводу випуску першої серії)

З нагоди випуску першої серії поштових марок УНРади появиться незабаром у нашому Видавництві накладом Поштового Відділу Фінансового Ресорту Виконного Органу Української Національної Ради багато ілюстрована книжка відомого нашого філателіста Ю. Максимчука про »Українські поштові марки«. Подаємо з неї уступ про марки Української Національної Ради.

Редакція.

Рік 1948-ий вносить важливу подію в історію українського народу. В дні 16. УІІ. ц. р. починає діяти, у висліді консолідації українських політичних партій та організацій, поновлений та розбудований на широкій базі єдиний Державний Центр на еміґрації — Українська Національна Рада. Вона стає фактором соборно-самостійницької політичної акції на зовнішньому відтинку, в противагу до діючої в Україні ворожої експозитури, та творчої об'єднувальної праці на внутрішньо-українському відтинку.

Виконний Орган Української Ради, розгортаючи приготовні праці державного значення, схвалює між іншим закон про поштові аґенди Державного Центру, розбудовує в цьому напрямі потрібний апарат і створює технічні засоби для реалізації постанови про обов'язок оплачування внутрішньо-українських поштових зв'язків українськими поштовими марками.

Як перша серія української пошти Державного Центру на еміґрації виходить пам'яткова серія марок з нагоди відкриття І-мої сесії Української Національної Ради 16. УІІ. 1948 р.

Впровадження обов'язку невисоких зрештою оплат у внутрішньо-українському листуванні має не тільки створити прибуткове джерело для скріплення Національно-Державного фонду, але насамперед виконати широке виховне та пропаґандивне завдання. Беззастережне і прихильне ставлення широких кол українського громадянства на еміґрації до обов'язку поштових оплат, у внутрішньо-українських поштових взаєминах, буде виявом рівня та зрілости його державницького думання, а далі стане трівким засобом для піддержування державних традицій. Велику цінність виявлять поштові марки Української Національної Ради, як випробуваний вже всіми державами світу, пропаґандивний засіб не тільки серед українського громадянства, але перед усім чужинців.

Всесвітня філателія знає вже чимало поштових випусків різних екзильних урядів, згадати б тільки видані в Лондоні, під час другої світової війни, поштові марки еміґраційних урядів Голляндії, Польщі та Чехословаччини, або марки французького Визвольного Комітету, видані в Альжирі. Їх здебільша випущено на чужій території, де екзильні уряди не виконували права імперіюм, що є атрибутом суверенної держави, проте ці випуски здобули собі право громадянства у всесвітній філателії, були охоплені каталогами та мають великий попит серед колекціонерів світу.

Деякі з цих випусків, як напр. голляндські, були, після звільнення Голляндії від окупанта, віддані для поштового вжитку в батьківщині.

Перша серія поштових марок Української Національної Ради складається з 6-ти купюр, а саме за 5, 10, 15, 20, 50 і 100 шагів. Проєкти рисунків виконали мистці Яків Гніздовський для куп'юр 5, 15, 20 і 50 шагів та Юліян Буцманюк для 10 і 100-шагових купюр. Марки виконано технікою книжкового друку на білому ґумованому папері, що має водні знаки у формі хвилястих рисок а частину накладу на звичайному ґумованому папері без водних знаків. Зубковання марок 11½ тобто одинадцять і пів зубків на довжині двох центиметрів. Невелику частину накладу марок залишено незубковану.

Висота тиражу першої серії марок Української Національної Ради становить:

для купюри	5 шагів	240 000 штук
для купюри	10 шагів	240 000 штук
для купюри	15 шагів	120 000 штук
для купюри	20 шагів	120 000 штук
для купюри	50 шагів	60 000 штук
для купюри	100 шагів	60 000 штук

Рисунки цієї серії складають своїм змістом одну тематичну цілість. Два головні осередки Київ і Львів, представлені на двох перших купюрах серії за 5 і 10 шагів, підкреслюють керівну ролю цих міст в історії України. Зображені на них мотиви двох тамошніх святинь символізують християнську ідею, що об'єднує наш нарід на всіх його землях і пов'язує його з іншими християнськими народами світу. Дві старовинні церкви Києво-Печерська Лавра й Собор св. Юра — це символічні дороговкази українського народу вже на світанку його історичного існування. Дальші купюри серії, а саме за 15, 20 і 50 шагів, зображаючи низку історичних будинків, символізують етапи наших визвольних і державно-творчих змагань та етапи розвитку українського парляментаризму. На купюрі за 15 шагів представлений будинок Центральної Ради в Києві, на купюрі за 20 — будинок Опери у Києві, де відбувався Трудовий Конґрес, і на купюрі за 50 шагів — будинок у Хусті, де радив Сойм Карпатської України в березні 1939. року. Мотив кінцевої купюри за 100 шагів представляє декларацію Української Національної Ради, проголошену дня 16. VII. 1948, що завершує, як останній, хронологічно, державний акт, ввесь досі перейдений шлях будівництва Української Соборної Самостійної Держави.

Ю. Максимчук

22. січня 1919

»В імені Української Народньої Республіки проголошує Директорія всьому Українському Народові велику подію в історії нашої української землі:

Віднині зливаються в одно віками відділені одна від другої частини України — Галичина, Буковина, Закарпаття і Придніпрянська Україна в одну велику Україну. Сповнилися відвічні мрії, для яких жили і за які вмирали найкращі сини України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народня Республіка. Віднині український нарід, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної, незалежної Української Держави, на добро і щастя Українського Народу!«

Із Універсалу Директорії УНР

Неймовірна втеча

Правдива пригода

Був травень 1942. В малій келії замку Кеніґштайн, в Саксонії, на вузькому дерев'яному тапчані сидів старий чоловік і дуже уважно розв'язував малий пакуночок. На собі мав він френч. французького офіцера. Врешті вдалось йому розв'язати сильно затягнені вузли мотузка і дрижачою рукою він швидко відкрив віко коробки. Хвилину нетерпляче шукав у коробці і — віддихнув з полегкістю: знайшов те, що шукав. В руці держав . . . зелену стяжку, саме таку, як би її щойно відірвав з тирольського капелюха. Решті речей у коробці не присвячував уже великої уваги. Скрутив шнурок і стяжку і старанно скрив їх під накривалом свого ліжка.

На коридорі залунали рівномірні кроки. Офіцер знов зігнувся над коробкою і вдавав, що не бачить, як у дверях тихо відчинилось мале віконце. До келії дивилось гостре око німецького дозорця-вояка, що пильно приглядався зігненій постаті старця. Лиш кілька хвилин, та в'язневі це здалося цілою вічністю. Але вже стукнуло віконце і правильні кроки дозорця свідчили про те, що він не запримітив нічого підозрілого й пішов далі.

Офіцер швидко сягнув під накривало, витягнув стяжку і скручений мотузок і бистро приступив до великого стола в розі келії. І сталось щось дивного. Він всунув руку з стяжкою і мотузком під пульт стола — і витягнув її вже порожню.

Під столом не було видно ніякої шуфляди. Але дошки, що з'єднували ноги стола, творили малу, непомітну на перший погляд, комірку. А на тих дошках були прибиті цвяхи і на них висіли скручені мотузки, саме такі, як ними був обв'язаний пакуночок. Були це тоненькі мотузки, але такі сильні, що ніхто того й не сподівався б. Вже два роки одержував цей старий офіцер пакуночки з допомогою Міжнародного Червоного Хреста і всі вони були завжди обв'язані такими мотузками. І всі ці мотузки, гарно скручені, були тепер сховані під цим столом.

Минуло ще два місяці . . .

Надворі дощ, темно, не видно ні однієї зорі на небі. В келії померки і дозорці кеніґштайнської в'язниці грають в карти в кімнатці на кінці коридору. Сторожа перед замком, закутавшися у плащі, куняла у своїй будці. Не буде ж мокнути на дощі! Хто з в'язнів міг би втекти? В кожному випадку не той старший уже генерал, що за нього вони ручать своєю головою? Адже вікно його келії — добрих сорок метрів над землею. Хай спробує скочити!

А в'язень нагорі в келії не спить. Сидить потемки і від його ніг тягнеться довгий — предовгий вуж. Це тоненька линва, невміло сплетена з мотузків, що досі були сховані під столом. Линва зміцнена ще й електричними проводами, що їх він саме щойно зірвав зі стіни.

Врешті робота закінчена. Ще кілька рухів ножем, звук розпореного простирала — й офіцер вдягає на себе цивільний одяг і дощовик. На голову бере ще старий зношений тирольський капелюх і підходить до вікна. — Швидко! Швидко! Не можна гаятись!

Вилізає з вікна. В темноті не бачить, що є під ним, але відчуває страшну

глибину. Смерть розтягає свої рамена, щоб його обняти, але шалено відважний генерал на те не зважає . . .

Линва видержує! Генерал зручно опирається ногами об стіну, шукає виступів, де міг би вигідніше спертись і так облегшити тягар свого тіла. Ще десять метрів, ще два — і нарешті він на землі . . .

Коли за годину заспаний дозорець заглянув до келії генерала Жіро, побачив тільки вирвані ґрати і старий військовий одяг на землі. В тій хвилині сидів вже старий генерал у поїзді, що мчався до швайцарського кордону. В страшній люті німці пустили в рух цілий апарат ґештапа. Замкнули всі випадові дороги і наказали суворий контроль. Ясно, що не забули про поїзди, ні про той, що ним їхав генерал Жіро . . .

»Документи!« — почулось у дверях переповненого залізничного воза й кілька електричних ліхтариків намагалося роз'яснити ранній сумерк. Всі заворушились: з ґештапом — це не жарти! Це знали й німці. Незамітно для інших здригнулася неспокійно і старша згорблена людина, що сиділа досі у куті переділу й увесь час прегарною німецькою мовою виголошував знані нацистські фрази про певну перемогу великонімецького райху. Тепер його голос став навіть ще дещо певніщий і трошки зміцнів.

»Панове«, — говорив найчистішим діялектом Льотрінґії до своїх сусідів, — »панове, я знаю умовини і знаю як виглядають наші справи. Наш великий фюрер не може всього нам сказати, щоб того не використовували наші вороги. Але наша перемога — зовсім певна! Повторяю вам тільки слова пана міністра Ґебельса, що їх сказав тому два тижні: Наші вигляди, щодо дальшого висліду війни, кращі, ніж будь-коли досі. Всі надії покладають вороги на СССР, але ми знаємо, що доля СССР вже вирішена. Пан Молотов може повертатись до Москви з цілою купою паперових умов, все ж ми переможемо!«

На хвилину замовк і допитливо подивився на своїх слухачів, до котрих належали тепер вже й ґештапівці. Вони дивились цікаво на незнайомого й здавалось що так заслухались, що й забули на своє завдання.

»Так, панове« — продовжував цей завзятий прихильник Гітлера, — »з матеріялом, що ми його здобули в Росії, ми можемо тепер маршувати аж до самого Китаю!« Всі з усміхом вимушено прикивували головами. А ґештапівці, отямившись, швидко докінчили контроль документів. Від того »патріота« їх навіть і не вимагали. Це ж було зовсім зайве! Адже цей син Льотрінґії не міг бути французьким генералом!

І ніхто не бачив смертельного поту на чолі цієї людини, коли врешті замкнулись двері за останнім ґештапівцем! . . . Шістдесятирічний французький генерал Жіро, що його німці взяли в полон в 1940. р. в Бельґії, міг сказати, що він врятований.

Таємно перейшов швайцарський кордон, добився до Франції і звідти 6. листопаду 1942 на англійському підводному човні прибув до Ґібральтару. Точно дві години пізніше почалась інвазія аліянтів у Північній Африці.

Лють німців після втечі Жіро була безмежна. Виарештували цілу його родину в окупованій Франції. Їх жертвою впала й дружина генерала, що посилала йому пакуночки з тим знаменитим мотузком. Це вона так хитро розпорола тирольський капелюх і поодинокі його частини переслала йому. Він зшив собі ці частини докупи і, як ми бачили, саме цей тирольський капелюх і прекрасне знання німецької мови врятували генерала в поїзді перед схопленням!

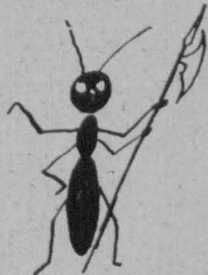
А тоді не мав він біля себе взагалі ніякого документу!

Людина в боротьбі з комахами

Зараз по другій світовій війні — а частинно ще й тепер людство стоїть перед маревом голоду. Мільйони людей в різних частинах землі вмирали — і ще примирають — голодом. Життя і здоров'я дальших мільйонів було загрожене в наслідок недоїдання, браку вітамінів тощо.

Науковці всього світу шукають способу, як знайти десять мільйонів тонн

збіжжя, що бракують для нормального прохарчування. На одній міжнародній конференції здивував дуже всіх делеґатів доклад ученого, який вирахував, що кожного року пропадає без користи щонайменше 70 мільйонів тонн збіжжя. Його нищать різні шкідники: миші, паразитні грибки, тощо. Але найбільшу частину того збіжжя нищать — комахи.

Комашка — ворог людини ч. I.

Небезпека для людини від комах — більш посередня; знаємо тільки мало випадків, де комахи нападали б на людину безпосередньо і навіть вбивали її. Найбільше загрожують комахи людині нищенням її засобів харчування. Але розношування і поширювання страшних хворіб — може ще й більш небезпечне.

Небезпека від комах головно у:

1. Великому числі їх пород та
2. Їх величезній здібності розмножуватись.
3. Поміж всіх пород тварин на землі — комахи творять далеко більше, як половину. Науковці — ентомологи *) нараховували їх на землі досі вже яких 300 000 пород, але є їх щонайменше який мільйон пород! Адже самих тільки мурашок є 3—4 тисячі різних відмін. А між тими породами є такі, що їдять все — і навіть металі гризуть, інші — завжди ненаситні: мусять постійно щось їсти, ще інші — шалені руїнники: нищать до щенту все, що їм попадеться . . .

Ми звичайно не уявляємо собі взагалі здібностей комах розмножуватись. Один учений вичислив, що пара домашніх мух, якщо б їх не обмежувати й не нищити, могла б дати за одно літо не менше, як 350 трільйонів нащадків! Знов же інший ентомолог вирахував, що комашня, якщо б її не нищити, за один рік знищила б всю рослинність на землі!

Теплі тропічні й субтропічні околиці дають незвичайно сприятливі умовини для розмножування комах. Звідти поширюється інвазія цих малих ворогів людини на всі інші частини світу.

*) Ентомологія — наука про комах.

А коли ми вже згадали мурашок: людині не легко вести з ними боротьбу. Коли вираховуємо, що людина живе на землі — вже разом з усіми своїми предками — не більше, як сорок мільйонів років, то мурашки »панують« на землі принаймні десять разів довше. А за увесь той час вони майже не змінились у своєму вигляді і звичках. Це значить, що вони не потребували пристосовуватись до нових обставин, бо мають всі дані на те, щоб вдержувати свій рід і поширювати його Ми звичайно підкреслюємо тільки одну їх прикмету: наполегливість, але треба було б згадати ще й інші, з біологічної точки зору ще важніші: їх ненаситність, впертість, неймовірну майже силу — у порівнянні до їх величини й ваги та геройське нехтування життям, коли хочуть здійснити свій задум.

Червиве яблуко . . .

Шкоди від комах бувають величезні. Аж в очах темніє, коли чуємо ті неймовірні числа, що їх подають учені. Тільки вартість одного збіжжя, що його вони нищать за один рік, пере-

вищає суму шість мільярдів долярів! В самій Індії кожного року пропадає однієї тільки пшениці понад три мільйони тонн.

Овочі терплять від комах теж не менше. Добрих десять відсотків всіх овочів пропадає через комах. В тропічних країнах, до комахи краще розмножуються, цей відсоток доходить аж до двадцяти. В Австралії втрати в овочах від комах виносять щороку понад 10 мільйонів долярів. В Канаді — понад 100 мільйонів долярів. Індія тратить на овочах добрий мільярд долярів річно, а С Ш А — вдвічі стільки!

Саранча

Майже кожний з нас перший раз в житті почув про саранчу — читаючи біблію. З того часу ми звичайно мало про неї чули, і нам здається, що саранча — це справа давно минулого, справа історії. Тим часом вона не тільки не перестала бути страшним, але новішого часу стала ще страшнішим ворогом людини.

Велетенські хмари саранчі нападають ще й сьогодні безмежні простори Південної Америки, Північної Америки, Африки, південного СССР, Індії, Орієнту тощо. В середньому саранча щороку чинить шкоди на яких 50 мільйонів долярів, але бувають роки, коли ці втрати на багато разів більші. В останніх 46 роках Арґентіна видала більше, як п'ятдесят мільйонів долярів тільки на саму боротьбу з саранчою. Південна Африка витрачає на цю боротьбу щорічно понад п'ять мільйонів долярів. Однак — це тільки незначне обмеження цієї небезпеки, та в ніякому випадку — не викорінення його.

Коли появиться хмара саранчі — не помагає ані трійливий газ, ані вогнемети, ані артилерія. Щоб уявити собі, що це таке саранча, згадаймо, що хмари саранчі, яка напала перед кількома роками південно-африканську Преторію, мали об'єм 25 кубічних кілометрів і вміщалося в них понад 130 більйонів комах!

Малярія

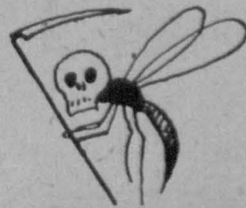
Є між комахами теж і приятелі людини. Не можемо собі, наприклад, уявити доброго врожаю овочів й іншого насіння — без запилювання рослин комахами. Першість тут треба дати бджолам. Але велика більшість пород комах — це вороги людини. Деякі з них особливо небезпечні тим, що переносять і поширюють жахливі хвороби. Всі ми знаємо, що тиф переносить — воша. Але далеко грізніші недуги — це малярія, жовта пропасниця і сплячка, що їх теж переносять тільки комахи.

Малярію переносять москіти — особлива порода комарів. Яка це жахлива хвороба, усвідомимо собі, коли почуємо, що тільки на землях брітанської імперії вмирає щороку від малярії яких два мільйони людей! Втрати, з цим зв'язані, доходять щороку 250 мільйонів долярів.

Не менш небезпечна є муха, звана »це-це«, в Африці. Вона спричинює тяжку недугу — сплячку. Найгірше при тому — це те, що вона поширена на величезних просторах і нападає і вбиває так само людину, як і худобу. Великі простори Африки, що надавали ся б добре до сільського господарства і колонізації, пустіють і вимирають.

Біологічний контроль

На щастя для людини, комахи не можуть розмножуватись зовсім довільно й без перешкод. І вони мають багато своїх ворогів. Чимало їх гине від бур і злив, голоду й холоду, стає добиччю інших хижаків, ну, і людина їх нищить. Крім того природа дбає завжди, за якимсь незрозумілим ще нам добре законом, про рівновагу. Коли якась порода тварин нагло надто

розмножиться, негайно появляється якась хвороба, чи якісь хижаки, що їх нищать.

Науковці вже давно звернули увагу на цю природню, або як кажемо, біологічну зброю проти комах. Вже більше, як сто років тому, один французький учений придумав спосіб нищити гусениць на городині з допомогою особливої породи жучків. Клясичним прикладом біологічного поборювання комах-шкідників — це особлива порода ос хижаків. Ці оси привикли класти завжди одно своє яєчко під кору у гніздо яєчок комашок, що нищуть дерева. З того яєчка виводиться гусениця, яка пожирає всіх гусениць деревного шкідника. Коли цю породу ос перевезено до Нової Зеляндії, врятовано там величезні ліси найцінніших дерев.

Тепер учені працюють дуже інтенсивно в тому напрямі. Брітанський імперіяльний ентомологічний інститут видає річно сотки мільйонів долярів на студії біологічного поборювання шкідливих комах. Триста фахівців з того інституту працює постійно в усіх частинах світу, а численні експедиції постійно перебувають в найбільш загрожених околицях, вивчаючи новітні способи боротьби з небезпечними комахами.

Хемія знов виходить на сцену

Крім біологічного контролю, вчені шукали ввесь час запопадливо якихось хемічних засобів для нищення комах. Це дуже складна справа. Така речовина повинна нищити шкідливих комах і їх яєчка, але не повинна шкодити іншим створінням, що припадково можуть теж попасти під діяння цієї речовини. По довгих дослідах і спробах вдалось нарешті під час другої світової війни винайти в Америці знаний вже нам порошок ДДТ. Йому до помочі прийшов ще другий порошок — ґаммаксан. Нові експедиції випробовують їх у боротьбі з москітами, мухою цеце і сараначою та видумують найбільш успішні методи. Саранчу тепер нищать з літаків, розпилюючи розчин ДДТ, ґаммаксану і ДНОК (тобто: дінітроортокрезолю). Коли хмара саранчі влетить у мряку такого розчину, саранча гине швидче, ніж може сісти на землю і почати своє нищівне діло. Але для великих хмар саранчі треба було б численних ескадр таких літаків. Це не надто дешеве підприємство, однак воно може дешевше, ніж ті шкоди, що їх саранча спричинює.

Розпорошування ДДТ вбило у визначеному для експерименту просторі аж 95 відсотків москітів. А до того згадані хемікалії дуже видержливі і діють цілими місяцями по розпиленні. Також проти мухи це-це почали боротьбу хемічними засобами. Найбільшою перешкодою в інтенсивній боротьбі з сплячкою — величина простору, зайнятого цією недугою.

Так то, не зважаючи на великі і многонадійні початкові успіхи, в більшості однак тільки в льокальному пристосуванні всіх цих засобів і способів боротьби з комахами, людина все ще почувається загрожена у своєму існуванні цими маленькими, часто майже невидними створіннями. Треба буде ще багато праці, часу й коштів, поки людина усуне цю свою постійну загрозу.

Г. П.

ПРИГОТУВАННЯ СВЯТОЧНОГО СТОЛУ

У таке велике свято, як Різдво, що починається Свят-вечором, не треба забувати нам про те, щоб хатньому нашому столові надати святкового вигляду і тим відрізнити ці дні від буднів.

Найперше, якщо нам можливо добути десь пригоршу-дві сіна, розстелюємо його по столі, накриваючи все білою скатертю. Посередині столу кладемо традиційний, плетений утроє колач і в нього встромлюємо одну або й дві білих свічки. Побіч колача ставимо миску з кутею і на тарілці просфору, мащену медом. Довкола стола ставимо стільці, призначуючи теж місце, для тих, що відійшли від нас.

Потому уставляємо тарілки. Спершу плиткі (глибокі з боку, щоб наливши борщу, подати їх на стіл), коло них праворуч — ніж, ліворуч — вилки, ложку — за тарілкою.

Одно місце з накриттям залишаємо порожнє. На тарілку кладемо ложку куті, окраєць колача і маленьку свічку.

Після вечері тарілки прибираємо із стола, сам же стіл залишаємо прикрашений на цілі свята.

Звичайно, не всі зможуть так святкувати. Тож зустрічати будемо ці свята різно: одні в переходових таборах, де інколи ні лавки, ні стола, другі — в корабельних каютах, ще інші в готелевих чи таборових кімнатках чужини. Тільки найщасливіші зможуть у власній хаті, хоч і на чужині створити собі спогад минулого.

Найбідніші — це хворі, що їм доведеться проводити Різдвяні Свята у шпитальних залях. Святкуючи, мусимо про них пам'ятати, відвідувати, потішити з Святами.

Поради молодим господиням

Дещо про борщ

Борщ зараховують до найстарших українських страв. Варять його і на селах і в місті, вбогі та багаті на різні способи. Знають його і поза границями України. Найздоровішою заквaскою для борщів є буряковий квас, літом помідори (баклажани), порічки, яблука-квасничи, рабарбар, в деяких околицях теж і сирватка.

Як заквашувати буряки?

Червоні буряки полочемо, обшкробуємо та краємо на пластинки. Переваривши і простудивши воду, заливаємо нею буряки, накидані до скляного слоїка чи глиняного глечика. Зверху даємо трохи шкірки з житнього хліба. Слоїк чи глечик прикриваємо тоненькою шматинкою і держимо буряки в теплому місці, поки вони добре не вкиснуть.

Готовий квас повинен бути гарної темно-червоної барви. Кожуха, що зробиться зверху, не збирати, тільки відсунути, якщо беремо тільки трохи квасу.

Квас, заправлений часником та трохи посолений, здоровий напиток для дітей і старших, він бо багатий на вітаміни.

Пісний галицький борщ

Краємо до горщика дрібно буряки, моркву, цибулю і додаємо трохи кропу, кусень капусти і декілька зерен перцю. Ллємо води, солимо та варимо. Окремо варимо сушені гриби. Коли буряки вже м'які, витягаємо їх, зціджуємо до борщу юшку з грибів, додаємо засмажку з однієї ложки масла та однієї ложки муки, досолюємо, кидаємо дрібку цукру, зубчик розтертого часнику і трохи бурякового квасу. Коли закипить, проціджуємо один раз. До такого борщу варимо окремо вареники (вушка) з грибами. Хто хоче, може подати сам борщ без вушок, з покраяними на пасочки буряками.

Вареники (вушка) до борщу

З 80 грамів муки замісити тісто, додаючи один жовток з яйця і трохи води, щоб тісто вийшло туге. Замісивши, тоненько розтачати, викроювати малі чотирикутні варениці, начиняти їх грибами і ліпити, як вареники. Варити на солоному кип'ятку. Перед поданням на стіл, кидати їх до гарячого процідженого борщу.

Начинка з грибів: Зварені гриби дрібно посікти, присмажити на маслі з січеною цибулею, додати соли, перцю, яєчного білка, трохи тертого білого сухаря — і все те дбайливо вимішати.

Риба по-українськи

Шматки почищеної риби або й цілі малі рибки посолити, обкачати в муці і жарити на олії.

Покраяну дрібно моркву та багато цибулі жарити теж на олії окремо, додаючи повила з помідорів і підливаючи трохи водою. Потому додати засмажку і приправити до смаку. Рибу поскладати на полумиску та залляти протертою помідоровою підливою. Істи холодну.

Рік 2245

Роман прийдешнього

Написала ЛЮДМИЛА ІВЧЕНКО

I.

Літак сунув уперед. Повільно, спиняючись від несамовитого спротиву вітру, падаючи в ями, підіймаючись угору в пошуках кращого шляху.

Що дві години пілоти мінялися і звільнений важко вбивався в сидіння, витягав ноги і мабуть заплющував очі, бо голова починала пасивно коливатися з боку в бік.

— Спить, — заздрісно дивився йому в потилицю Ранцев і з надією переводив очі на бомбу.

— Ех, і гах-хну ж!

Раптом вільний пілот заворушився і підвів голову. Помотав нею, одганяючи рештки сну. Випростався й ухопився за своє кермо. Бортмеханіки теж перезирнулися, відрухово випросталися, схопились на рівні ноги. Ранцев гостро впився в них очима. Вони не дивились на нього. Прислухались. Прислухався і собі. Щось змінилося в ритмі літака. Власне, ритм зник. Щось перебивалось в моторах, нерівно струшуючи літаком. Він уже не сунув уперед по грузькій дорозі. Він трепіхався, теліпався, смикався вперед, а якась невидима невідпорна сила тягла його вниз.

Вперше Ранцев почув, що він є в легкому повітрі, а сам — важкий. Відчув свою вагу; хтось тягнув його за ноги вниз, і вони від того доторку ставали свинцеві. Свинець підіймався вгору і підступав під горло нудотою.

Провір парашути! — загримів пілот, стаючи в дверях кабіни. — Готуйсь! Радист передавай SOS і місце нашого падіння . . . Пустіть рятункові ракети! . . . Живо!

Ранцев автоматично пересмикнув плечима, виправив звично шлейки попід руками, надів окуляри і підняв хутряну капузу.

Потім рвучко ступив уперед, одсунув бортмеханіка, що схилився над ракетою, й обережно вийняв із сталевої торби бомбу. Невеличка, обвинена шовком і вовною, вона виглядала як елеґантний подарунок.

— Пропадати, так з музикою, — вишкірив сам до себе зуби. — Гах-хну їм на прощання!

Він обережно запхав бомбу за пазуху в хутряний мішок і розглянувся навколо.

Пілоти ще билися з мотором і часом навіть смикали літака вгору і вперед. Але за кількома рівними тактами мотор знову починав виплескувати, і літак тягло вниз.

— 700 метрів над землею, — загримів пілот. — Бери залізний запас! Спирт. Сірники. Коци. Готуйсь до стрибка!

Він уже був з парашутом, а другий ніс в кабінку, та в дверях зустрівся з товаришем. Блідий, з перекошеним ротом, той безнадійно махнув рукою:

— Не бере!

— Почерзі до дверей, — гукнув пілот. — Останній я, радист переді мною.

Ранцев ступив у задню кабіну. З передньої ще долетів різкий пронизливий свист етеру в радіо-апараті, але він уже розсунув двері.

Дикий рев, виття, улюлюкання бурі, крижаний холод втислися в літак і на мент спинили людей.

Та Ранцев раптом дико розреготався і так, сміючись, висунувся в двері, стрибнув у свистяче і ревуче крижане ніщо.

Холод обпік йому обличчя навіть під шовковою маскою, а тіло раптом стало важким безвільно крутячись у непереможному стремлінні вниз. Та вгорі почулася вже противага, рух сповільнів і сплянувався.

— Розкрився, — подумав Ранцев. — Треба дивитись, куди падаю.

Тяжко підніс руки вгору і протер окуляри. Насилу опираючись повітрю, нахилив голову.

Злегка рожева від червоного заходу блищала іскристими гребенями горбків і валів безкрайна, біла, снігова пустиня.

Спускаючи руку, Ранцев черкнув нею по грудях і відчув твердий і пружний округлий виступ.

— Бомба! — згадав він, і йому здалося, що віки назад ховав він бомбу і віки вже летить униз. — От тепер вже гахну!

Ще не встиг додумати думки, як впірнув у щось м'яке і пухке, що ніжно, але невідступно огорнуло його.

— Бомба. Падати на спину! — застережливо блиснула думка, і він останнім зусиллям волі наліг на задні шлейки парашуту.

— Кінець! Щастя! Рятунок! — проскакувало йому в голові іскрами, поки звільнявся від величезних полотнищ шовку і плутанини шнурів.

Несамовите почуття повної волі охопило його. Нарешті він один! Ніхто не підслухує, ніхто не наказує, ніхто не карає. Воля!

Він ніжно погладив округлий виступ під хутром. Воля і влада. Хто посміє опиратись йому, коли він несе з собою смерть? Навіть стріляти в нього не посміють. Тепер він таки буде вільний — нікого не боятиметься, а всі боятимуться його.

— Тепер поборемось! — гукнув він зо всієї сили.

Голос прозвучав кволо, і безкрайна біла пустеля відповіла байдужим мовчанням. Почуття самотности струснуло ним. Люди! Йому потрібні люди! Але люди — то значить знову підозра, недовір'я, вічне чатування, бо вони схотять одняти в нього його бомбу, його владу.

Ні, не треба людей коло себе. Він піде сам. Хоч трохи пожити вільним, не боятися, не ненавидіти.

Десь знялася в небо червона ракета й облила сніг шкарлатом.

Він криво усміхнувся і повільно рушив уперед, далі від ракети, далі від людей. Звірив за компасом і пішов на захід.

Ішов уперто, стиснувши зуби, повільно, розмірено, час од часу підкріпляючи себе ковтком спирту і на ході жуючи шоколяд. Хотілось співати, але беріг сили і легені.

Сонце заходило і ніби забирало з собою тепло з його тіла. Але він ішов, не спиняючись, блимаючи електричним ліхтариком на компас.

Ішов цілу ніч і бліде сонце застало його в ході.

Ішов цілий день, боячись спинитись, щоб не впасти і не заснути. Уже не думав ні про волю, ні про владу. Знав тільки, що мусить іти, коли хоче жити.

І йшов.

Але дедалі охота жити меншала. Бажання спокою і відпочинку зростало й оливом заливало чуйний мозок. Воно підкрадалося до мозку від утомлених ніг і вливалось в серце від напружених м'язів.

— Спочити. Ти хотів забуття і сну. Ось воно, тут. Спинися! — кричало тіло.

Ранцев спинився. Мусить відпочити. Далі йти немає сил.

— Висплюсь і піду завтра. З новими силами, — дурив сам себе думкою. Вже не міг іти. І вже не міг думати про смерть, вірити в неї.

Зробив у сніжній кучугурі нору, поїв, загорнувся в хутряний мішок і солодко витягнувся.

— От тепер засну, — радісно засміявся вже в напівсні. — Як біля мами.

І заснув.

Білий холодний сніг падав на білу безкрайну снігову пустелю.

II.

Прокинувся від почуття надзвичайного тепла, що пронизувало й навіть пекло його тіло.

Стрепенувся, розкрив очі і зустрівся з другими очима.

— Слон, — повільно прошелестіла в затуманенім мозку думка, — Слон з Зоопарку.

Справді, жовті, мудрі очі нагадували очі слона, але були водночас і добріші і суворіші. Дивились на нього допитливо, і погляд проникав Ранцеву так глибоко в мозок, що йому стало неприємно.

— Де я? — спитав він, щоб перервати мовчання і зібратись з думками.

Очі віддалились, і Ранцев міг побачити голову і всю невеличку постать незнайомого. Голова була рожева, ледве прикрита білим пухом, що не закривав рясних зморшок на черепі.

Був одягнутий в якесь убрання, щось ніби робочий комбінезон з широкими, стягнутими внизу холошами штанів. Сорочка ішла аж під горло, а широкі рівні рукави звисали з худих старечих рук. По комірі і рукавах ніжним везерунком вилася вишивка.

— Якийсь хохол, — подумав Ранцев неприязно, але жар настільки припікав його, що він зробив кволе зусилля підвестися.

Але не міг. Повів очима по своєму тілу, шукаючи, що його держить. Не держало ніщо — ні мотузка, ні ланцюги.

Лежав, випроставшись на якомусь дивному скляному столі і, здавалось, тільки невідступний погляд старого притискає його до скла.

Тимчасом старий, не одводячи очей від Ранцева, простягнув руку і повернув одну з численних блискучих шайб, що були вкручені збоку в стіл.

Жар спинився і приємна прохолода обвіяла Ранцева. Від приємности він заплющив очі і засміявся. А коли розплющив їх, мудрі жовті очі під насупленими білими бровами з тривогою і недовір'ям дивились на нього.

— І чого вилупився, як сова? — сердито просичав Ранцев, почуваючи, що йому нічим закритися перед цими очима. — Де я?

Замісць відповіді старий простягнув над ним руку, ніби припечатуючи його, і відійшов. Невидимі пута ще дужче прип'яли Ранцева до столу. Міг ворушити тільки головою, і повільно повертав нею, намагаючись одгадати, де він опинився. Був у кімнаті, але в дивній кімнаті, — прозорій, пронизаній світлом, хоч вікон не було. Світло проходило крізь стіни і стелю.

— Скляна чи що? — розгублено бились думки. — Чи може крижана, — раптом блиснуло йому в голові, і щось знайоме, недавнє в'язалося з цим словом.

Ранцев наморщив чоло, силкуючися пригадати це недавнє, та голова була важка і неясна. Тисячі якихось образів обірвано миготіли десь на порозі свідомости і, не оформившись, зникали.

Він стомлено заплющив очі і раптом побачив: безкрайна і біла снігова пустеля. Очам боляче від цієї білости і до серця підступає безнадія. Тоді він кидає вперед свій хутряний мішок, і очі кілька хвилин спочивають на цій темній плямі.

— Сніг. Я йшов снігом, — поволі збиралися думки. — Ішов снігом і заснув. А цей знайшов мене ... Тутешній ... ескімос чи щось таке ... Живе багато. Їхній буржуй або шаман ... Треба обережно, — але далі вже не міг думати.

Думки розпливались невиразними плямами по мозку, і тільки почуття небезпеки лишилося. Та тіло було надто втомлене, чуже, недбале до самозахисту і було байдуже до життя. Кожен нерв і кожен м'яз ніби прислухався: буде він жити чи ні?

Ранцев почув, що йому ще треба вчитись думати, рухатись, діяти. Треба вчитись жити. Але жити! Він живе!

Це була остання ясна думка, з якою він знову заснув. Спав і не чув, як розлилися в повітрі чіткі переливи дзвіночків і не бачив, як великий дивний птах пролетів над скляним дахом.

Та господар побачив його і радісно поспішив до дверей. В дверях стояла нова постать, зовні майже така сама, як і старий, в такій самій одежі. Тільки з довгого, ще трохи кучерявого волосся та з бездонної терпеливости очей пізнавалось одразу, що то — жінка.

Старий стояв перед нею, трохи винувато зазираючи їй в очі. Вона пильно вдивилася в нього, вичитуючи думки, потім усміхнулась поблажливо як дитині.

— В старих книгах писалося, що чоловік до смерти лишається дитиною. — тихо і співуче мовила вона. — Отже, ти знову маєш забавку? Таки оживив їх?

— Оживив. Але зараз вони знову сплять, і я не знаю, чи будити їх, Омем!

Очі Омем потьмарились і посуворішали.

— Для чого питаєш? Що зробив — за те відповідаєш. Тепер уже не твоє право розпоряджатися їхнім життям. Що збудилось — мусить прожити свій час.

— Але вони вже прожили свій ... І глянь на цього. Він зовсім темний. Омем схилилась над Ранцевим.

— Кмед (Чорний) — сказала вона і тим дала ім'я новозбудженому. — А інші?

— Трохи світліші ... місцями сірі, але теж темні ... каламутні і темні ... Як пускати їх в наш світлий світ?

Омем усміхнулась знову.

— Значить, вони потрібні. Без тертя нема іскри, без проби — нема певности ... Пусти їх в життя.

— Зовсім вільно? Омем замислилась. Потім рішуче хитнула головою.

— Пусти вільно ... Але сам не можеш відходити. Старий зітхнув.

— Так. Я знаю ... А я так мріяв про самотність і спокійні думки ... собі.

— Мріяв! Говориш, як дитина ... Наші знання ще нічого не важать, а ти жалуєш за мріями ... Пусти їх усіх разом. Зло мусить одштовхнутись од зла, і нам легше буде їх зрозуміти ...

— Вже летиш? — сумно спитав старий. Омем вагалась.

— Хотіла б уже летіти ... В горах так добре бачиш життя ... Але ти викликав мене, і тепер я уже зв'язана з ними ... Дозволь мені ще трохи побути там, а тоді я прилечу до тебе і до них.

— Прилети. Бо їхня Темінь викликає в мені огиду, і це мучить мене. Але зажди. Є ще одна річ.

Він легко нахилився і вийняв з-під скляного стола, на якому спав Ранцев, обмотаний в шовк і півзотлілу вовну невеличкий округлий предмет.

— Ось, простянув його до Омем, — Початок Початків, але пристосований до смерти ... Те, про що ми чули і бачили на екранах ... Вони кидали ним в людей ... Давно, ще до Великого Повстання Матерів.

— Ти певен, що Початок ще живий, — покрутила Омем в руках бомбу.

— Так. Просвітив на екрані. Ось, бачиш.

Він показав сріблясту пластівку, на якій був чітко вималюваний малюнок, а в центрі фіялкова пляма.

Омем насупила брови.

— Розкрий і вийми Початок. Поклади уламки скла. Не можна темним дозволяти гратися смертю ... І не забудь раніш приспати Початок.

Вона віддала бомбу і витерла руки, все ще насуплено дивлячись перед себе. Потім раптом вся затрусилась від тихого доброго старечого сміху.

— Ах, як над нами ще тяжіє страх перед могутністю зла! Ми ще так віримо в нього ... Нас мільйони, споєних любов'ю, вихованих в ній, перейнятих нею, а ми боїмося чотирьох темних і цієї штучки ... Не руш її ... Нехай ідуть з нею, нехай беруть, нехай спробують найти серед нас такого, що схоче вкупі з ними сіяти смерть ... Не руш її ... Тепер ніхто не може хотіти убити свого ближнього, розумієш, **н е м о ж е**.

Старий з сумнівом дивився на Ранцева, що неспокійно заворушився увісні, стискаючи кулаки.

— Він — може! — уперто сказав він.

— Ет, — одмахнулась Омем, — Тепер він думає, що може, але не зможе ...

Пусти їх, не руш нічого. Не заважай і не допомагай ... але все таки придивляйся до них ... то **т в о є** створіння ...

Раптом над ними розкотився цілий хор дзвінків і радісних голосів; щось м'яке упало на скло даху і звідтам на підлогу лягла тінь величезного букету.

— Що це? — спитала Омем.

— То мої діти, підопічні з історичних наук ... Я заборонив їм приходити до мене, бо хотів уже відійти від життя ... То вони щодня кидають мені на дах квіти, щоб я думав про них ... І я мушу думати ... і ще й лазити на дах по ці букети, — додав він буркотливо, натискаючи на стрижень і видушуючи з підлоги блискучу драбину.

— То чом не вилетиш. То ж далеко легше.

— Пробував. Але вони оточують мене колом, і посилають промені серця, і грають, і співають, І просять, — півнарікаючи, піврозчулено пояснив старий.

Омем розсміялася. — Ех, Очет! Очет! І ти кажеш, що хочеш відійти від життя .. Ні, ні, то не так легко ... особливо коли маєш учеників, дітей, прив'яжешся до них ... Видно Отець наш бачив, що ти ще увесь в життю, тому й послав тобі цих, зі снігу ... Я з тобою за кілька хвилин насміялася більше, ніж в горах за роки ... Але не трудися, я вилечу і принесу квіти.

Вона вийшла. Старий Очет, закинувши голову так, що білий пук розлетівся сріблястою авреолею навколо голови, дивився крізь стелю. Бачив, як Омем злетіла до квітів, як до неї злинуло ціле коло великих птахів і як, по якійсь секунді, вони кинулися всі врозтіч.

— Омем! Це Омем! — почулися півзлякані, піввеселі голоси, потім тихий подзвін притриманих дзвіночків і вся весела зграя зникла з-понад даху.

Очет засміявся і сміючись пішов назустріч Омем, що саме входила до кімнати з квітами.

— Що ти зробила? — спитав він. — Чого вони злякалися.

— Я з'явилася їм такою Омем, якою їх страхали змалку — з блискавицями над головою і довгими золотими пальцями ... Їм дуже хотілось злякатися, і вони полетіли вдоволені ... Люди люблять почувати себе малими дітьми.

— В цьому сила жінок, — докинув Очет — Але завтра їх прилетить удвоє більше, бо кожному захочеться, щоб нестрашна Омем одігнала його, — заклопотано покрутив він головою. — Хіба віддам їм темних, нехай покажуть свою силу.

— Добре. Так і зроби. Всі не лишаться при них, та той непотрібно, але сумлінніші візьмуть те поважно.

— Всі візьмуть це поважно, — крикнув Очет. — Це ж м о ї учні.

— Так, так, — похитала головою Омем. — Чоловіки до смерти лишаються хлопчиками. Бо не хотять вірити у те, що добре знають, тільки в те, чого їм хочеться. Але роби так, як ми вирішили.

Зажди, чи твої діти ще досі бавляться квітами? Бо я привезла їм подарунок.

Вона вийшла і вернулася з прозорою, герметично закритою вазою. Сама ваза мала форму квітки; гранчасті пелюстки, вибагливо вигиналися внизу, щоб зійтися вгорі білим вінчиком. Крізь вазу просвічувала квітка. Світлозелені волохаті пелюстки, брунатно срібний, вкритий захисними волосинками стовбурець і беззахисні в своїй красі ясно-блакитні шовкові пелюстки квітки.

— Краса завжди беззахисна — зідхнула Омем. — І тому гине. Я посадовила таку квітку там, де колись поклала в землю доню.

— Все сумуєш? — спитав Очет.

— Та сумую, — винувато розвела руками Омем. — І розумію. І примирилась. Але сум за нездійсненою красою, за нерозквітлою квіткою все не кидає мене.

— Через твої руки і серце перейшло стільки інших.

— Так. Але чому тої не було. Омем помовчала і сумно покивала головою.

— Отакі ми з тобою мудрі. Старіємо і маліємо. Вже таки час нам відходити, а ми все тримаємось життя. Ну, лишайся з спокійним духом. Очет вийшов за нею.

— Чом літаєш на тонах? — спитав він.

— Та так, щоб не лякати дітей. Початок початків надто простий і суворий. Хто не вміє ще чути і розуміти, розчарується і занидіє.

— О мої вже бавляться в простоту. Навіть твоя ваза здаватисяме їм надто вибагливою. У них тепер в моді тільки кола, трикутники і квадрати — то час уже посадити їх на землю. Пошли їх на Україну. Вона вирівнює розумування.

— Багато вже відходять самі. Зрікаються літати, сами добувають землю, сіють пшеницю, палять перед своїми шатрами багаття і співають тужливих українських пісень.

— То добре. Так мусить іти. Інакше не переможуть ні влади розуму, ні влади землі.

Омем вийняла з-за пазухи невеличку блискучу коробочку і натиснула на западину в ньому. Хвиля тепла війнула навколо неї і почувся звук. Низький і грізний, страшний в своїй байдужій владі, з одвічною тоскою до виявлення, що вирувала в тремтінні його переливів.

Все затихло навкруги, дослухаючись того неголосного, але всепокриваючого звуку. Літаки спинились в леті, а квіти в садку повернули всі головки в його бік.

Але Омем уже вмикнула в западину мережу срібних дзвіночків, і звук покірно затих, уступаючись перед їхнім веселим передзвоном. — Лети з спокійним духом, Омем! — гукнув Очет навздогін одлітаючій і повільно пішов до хати.

III.

Ранцев прокинувся, ніби хтось гукнув його. Злякано розплющив очі і розглянувся. Не було нікого. Спробував поворухнутись. Повна воля. Ніщо вже не тримало його. Зсунувся на підлогу і став, тримаючись за стіл. Ноги підгинались в колінах, але почував себе бадьорим і певним. Раптом радісно скрикнув і кинувся до дошки, що виступала від столу.

Замотана в шовк і зотлілу вовну там спокійно лежала бомба.

— Бомбочка! — прошепотів хрипко і жагуче. — Моя бомбочка!

Злодійкувато схопив її і хотів сховати. І тільки тоді побачив, що не має куди сховати.

Стояв голий. Криві, вихудлі ноги тремтіли від ваги тіла, хоч тіла майже не було. Рудувата вовна на грудях побіліла.

— Чорт! Скільки ж то я спав, що так ослаб? Тепер би м'яса шматочок і випити! — сласно подумав Ранцев. — І щось одягти. Хоч, здається, ескімоси ходять в хаті голі.

Почулося шаркання старечих ніг, і Ранцев швиденько поклав бомбу на місце. Повернувся з невинним виглядом до дверей і знову зустрів ті самі очі. Здавалось, вони перебирали одну по одній усі його думки. Від Ранцева очі перейшли на бомбу і довго спочили на ній. Потім повіки спустилися, ніби закриваючи зперед очей і Ранцева і бомбу.

Старий підійшов ближче і ткнув на себе пальцем.

— Очет — сказав він і повернув пальця на Ранцева, запитливо піднісши брови, але не дивлячись.

— Іван, — ткнув Ранцев і собі в груди.

— Ходме, Іване, — сказав старий, і Ранцев радісно розсміявся. —

— Та ти, бачу, старий, і по-нашому вмієш. — Ткнувши себе ще раз в груди, сказав з притиском:

— Руський, рус, рашен.

Старий підвів повіки, ніби шукаючи за Ранцевим черепом пояснення до слів, і тихо усміхнувся, заперечливо водячи пальцем.

— Якто, нема? — обурився Ранцев. — Є, брат ти мій, отут зараз, за океаном! Але старий вже не слухав, а тільки поманив пальцем і пішов уперед. Ранцев покірно пішов за ним.

— Якийсь трохи малахольний дід, — подумав він і знову почуття небезпеки і потреби бути обережним замутило його бадьорість.

Старий вивів його у двір і показав на невеликий обмурований басейн, що ховався поміж кущів і дерев.

— Купатись. Добре, — згідливо хитнув головою Ранцев.

— Але яка ж це Ескімосія, коли так тепло? — губився розум у здогадах, поки очі мимоволі тішились красою дерев і квітів.

Та старий уже кинув у воду якийсь камінчик, од чого вода замутилась, поклав на траву шматок полотна і таку саму одіж, яка була на ньому, і одійшов.

Ранцев ступнув у басейн. Тепла, пахуча, мильна вода огорнула його так ніжно, що він од приємности розсміявся і вилаявся.

— Здорово живе, сукин кот, старий!

Довго лежав непорушно, а потім почав енергійно змивати з себе бруд. Та вода не тмнішала від того, тільки ставала дедалі холодніша і світла — Проточна, — догадався Ранцев. — І вливається, і виливається, і нагрівається. Сказано, капіталістичний світ. Всього напридумали.

Одягнув на себе полотняний одяг і скривився:

— Чи вже ж і мені отак ходити. Ні штанів порядних, ні жадної кешені. Хоч би пасочок якийсь ... Як хто побачить з порядних людей, сміятиметься.

Почув знову приступ голоду і поспішив до кімнати. Та в кімнаті нікого не було, і Ранцев, сердито здвигнувши плечима, підійшов до столу.

Бомба по-старому лежала на дошці.

— Чорт. Лежить тут, дразнить, а сховати нікуди, — вилаявся в думці Ранцев. — Дурацькі фасони якісь. Якась секта чи що? Тут же ще в Бога вірять.

Двері одчинились. В кімнату увійшов Очет, а за ним...

Ранцев остовпів і відступив два кроки назад, неприємно вражений: за старим ішов пілот і два бортмеханіки.

— Тю, то старий чорт і вас злапав? — замість привітання гукнув Ранцев. Де він вас спіймав.

— Очевидно, розкопали в снігах, — відповів пілот. — Ще нічого не знаємо. А куди ти зник? Хромченка, другого пілота, з тобою не було?

— Не було, — відповів похмуро Ранцев.

Згадав знову снігову пустелю без краю, себе серед неї, почуття волі і влади. Тепер кінець. Ці троє тут, а бомба лежить навидноті, і не знати, хто заволодіє нею, хто матиме владу і силу.

Ранцев миттю змінився і кинувся сердечно стискати руки товаришам, непомітно відводячи їх далі від столу.

— Але добре, що нас четверо. Легше буде тут управитись з старим. Він, видно, багатій тутешній.

Він обернувся до Очета і, вже не церемонячись, скомандував, показуючи на рота:

— Ану, старий, їсти. Та швиденько. Ач, буркали які, як у слона, — додав пошепки, ніби боячись, що Очет зрозуміє його. — Так очима і свердлить.

Очет стояв непорушно, вдивляючись у чотирі чужих обличчя, і лице йому темніло і сумнішало. Тільки на повторний оклик Ранцева, він втомлено прикрив очі повіками і підійшов до стіни.

Вийняв з неї одну шкляну цеглинку, звідки війнуло холодом і дістав з отвореної маленької ніші якийсь пакетик, таріль і шклянки. Насипав на таріль кілька маленьких таблеток злотавого і темно-брунатного кольору і одійшов.

— А це що? — здивувався Ранцев. — Чи він думає, що ми хворі?

— А може отрута? — недовірливо спитав бортмеханік з випнутими вилицями, що мовчки і цікаво роззирався по хаті. Ранцев схопив таріль і ступив до Очета.

— Раніш проковтни це сам, — крикнув він грізно, тичучи тому тарільчик майже в рота.

Очет одхилився, обурено блиснув на всіх очима і владно показав пальцем на стінку. Ранцев глянув туди, куди раптом прикувались очі старого.

На невеличкому непрозорому екрані, якого він раніш не помітив, заворушились неясні постаті. Мить — і вони виступили ясніше.

З сотню людей, одягнутих так, як Очет, але молодих, летіли в повітрі. Ніжна музика супроводила їх літ і ніби несла їх. Оточували більший предмет, щось, ніби літака, але невеличкий, легенький, без пропелера і без мотора. Та не був беззвучний. Його звук ніби творив поважне і основне тло для ніжних мелодій, що лунали навкруги, переплітались, і замовкали, зливаючись з ним, щоб за хвилину розпочати нову мелодію.

Летіли над дивною землею. Була мертва і безлюдна. Хтось несамовитим плугом вивернув її надра і розкидав його купами каміння і грузу. Так само купами було розкидано і каміння, створене людськими руками. Тільки дене-де стирчали ще уламки стін. Земля навколо них була рожева від перетертої цегли.

— Якісь міста, — хрипко прошепотів молодший бортмеханік, не можучи знести мовчання.

Часами ями в землі були неосяжно великі, і звук з літака ставав низьким і грізним і байдуже невблаганним.

Тоді маленькі постаті людей зривалися вгору, і кожен одкривав невеличку касетку, що мав через плече. Темнофіялкові проміння, виграваючи то чорним, то багряночервоним, лилися з касеток в долину. Перетинались, пересуваючись по краях і дну ями. Якісь виплески полум'я раптом вихоплювались з неї, грали зеленим і блакитним, щоб за секунду розтанути в спокійному фіялковому промені.

— Ніби прожектори, — знов не втерпів молодий бортмеханік — Тільки згори вниз.

Якась постать оддiлилася од інших і полетіла вперед. Четверо пізнали її.

— Старий, — констатував бортмеханік і Ранцев штовхнув його в бік ліктем.

Очет летів невисоко, тільки часом обминаючи вгору великі ями. Проминув смугу покаліченої голої землі і полетів над новою смугою, де пасма білого кольору мішалися з чорними видовбнями і великими синіми озерами, що похмуро блищали в темних, безрослинних берегах.

Очет злетів нижче, і четверо побачили землю ясніше. Місцями була вкрита уламками алюмінію, що безпомічно стирчали в гору, ніби благаючи прощення...

— Літаки — прошепотів бортмеханік, автоматично відсуваючись од Ранцева. — О! Наш! — раптом скрикнув він, побачивши крило з знайомим гербом.

Ніхто не відгукнувся. Всі мовчали, тяжко і нерівно дихаючи.

Очет летів далі. Скінчилися сліди борні. Земля знову лежала спокійно, виблискуючи непорушним білим снігом.

— Як він не змерзне, — здивувася бортмеханік, і всі перевели очі на голі, худі, старечі ноги, що спокійно посувалися над снігом, несені невидимою силою. Прислухались. Музика ще чулася, але тиха й задумана, переливаючись терціями в межах двох гамм.

Очет одягнув окуляри. Неясний матовий відблиск падав од них на сніг. Четверо побачили, що було під снігом. Було порожньо і мертво. Тільки часом темнів сріблястий лис, уткнувши голову у хвіст. Спав чи помер — четверо не могли розібрати, бо Очет летів далі, а вони бачили тільки те, що бачив він.

— Га! — раптом дико скрикнув Ранцев, одкидаючись назад.

Побачив себе. Побачив крізь зотлілий хутряний мішок. Півзаплющені — очі мертво склилися на нього. Щелепа одвисла, а худе воскове обличчя заросло рудою щитиною.

— Закрий! — гукнув він на Очета, на мить закриваючи очі руками. Але старий не поворухнувся. Не чув, весь заглибившись у спомини, що їх викидав на екран.

— Тихо, Ваню, тримайся — співчутливо прошепотів бортмеханік, кладучи свою руку на руку Ранцева. Той відчув, як обидві руки, тремтячи, туляться одна до одної і від того людського тремтіння і людського тепла йому стало легше.

Глянув на екран. Очет летів уже далі, а позад нього на снігу чорнів вилисаний хрест.

Щось стирчало з-під снігу, виблискуючи тьмяно і сіро. Очет опустився майже на сніг, од чого той почав танути і розтікатись прозорими струмочками. З-під талого снігу безпомічно і жалісливо стирчав хвіст літака.

— Мій, — не витерпів і пілот, вдивляючись під сніг і напружено сопучи. Під снігом, з розчавленою головою і ногами, притягнутими до колеса поплутаним парашутом, лежав його товариш.

Пілот передихнув, і коротке, хрипке виття вирвалось з його грудей разом з повітрям. Всім стало легше, ніби вони всі викрикнули своє напруження.

Очет літав колом над літаком. Забирав все ширше і ширше коло і раптом спинився.

В снігу чорніла велика купа.

— Ми, скрикнули всі троє, а Ранцев почув, як рука бортмеханіка боляче впилася в його. То було людське. Від того було легше.

Всі троє лежали, притулившись один до одного, пілот в центрі, двоє інших по боках. Обличчя і пози були різні. Пілот лежав на спині, ніби стрижень усієї групи, і на замерзлому восковому обличчі відбивалася безконечна втома від обов'язку бути зразком і підтримкою.

— А я сміюся. Я сміюся, — раптом закричав бортмеханік, пускаючи руку Ранцева, і тичучи на екран. — Я сміюся. Ха-ха-ха, — і він справді почав реготатися, захлинаючись, корчачись, скрикуючи і підвиваючи.

Картини з екрану зникли. Всі інстинктовно обернулись. Очет дивився на бортмеханіка замислено і співчутливо. Потім узяв з столу таблетку, кинув у шклянку з водою і подав.

Бортмеханік жадібно припав до неї, колотячи зубами об шкло, здригаючись од спазм.

Очет знову узяв таріль з таблетками і велично, майже гордо простягнув її трьом. Ті покірно взяли і проковтнули.

Не всилі були думати і противитись. Тупо і здивовано дивились один на одного, ніби питаючи, що є правда, а що уява, що є смерть, а що — життя.

Першим отямився пілот. Чітко ляпаючи босими ногами підійшов військовим кроком до Очета і простягнув йому урочисто руку. Той трохи здивувався, але довірливо поклав свою, яку пілот сердечно потиснув.

— All right, — сказав чомусь по-англійськи — All right, старий! Іменем старшого пілота дякую за спасіння моєї команди.

Вперше за ввесь час Очет усміхнувся. Не устами. Тільки в очах з'явилося щось м'яке і радісне. Він поклав свою старечу руку на руку пілота і ніжно погладив її.

Пілот раптом утратив військову поставу. Плечі йому

Кутoк розваги

Обережність державного мужа

Кордел Гал, державний секретар під час останньої війни, висловлював свою думку тільки після дуже старанного провірення й обміркування даної справи.

Подорожуючи раз з приятелем, обидва стояли при вікні й оглядали околицю. Минаючи велику череду овець, приятель сказав:

»Ці вівці недавно пострижені.«

»Можливо«, відповів обережний державний муж, »в кожному випадку принаймні з тої сторони, що ми бачимо«.

Один автор признався приятелеві:

»Десять років я писав і щойно в одинадцятому я пізнав, що не маю таланту«.

»Так ти тоді перестав писати?«

»Що ти думаєш? Я вже став надто славним, щоб міг перестати!«

Малярський жарт

Модернізуючи свою канцелярію, її власник казав відділити від решти кімнати куток, де стояв поганий старий умивальник, щоб він не впадав в очі. Припадково прийшов його приятель-маляр і зробив йому пропозицію, що на звільненій стінці він щось намалює, щоб її прикрасити. Власник, і залишив йому ключі через суботу й неділю.

В понеділок увійшов він, сповнений цікавости, до канцелярії, щоб потішити свої очі мистецьким твором свого приятеля. На стінці побачив намальований з фотографічною точністю — свій старий і поганий умивальник!

Тяжкі умови

Уявіть собі, що вам пропала жінка. Щоб знайти когось, хто виконував би її працю, ви мусіли б дати таке оголошення до часопису:

ШУКАЮ ЖІНКИ

до послуги в хаті. Час праці — 16 годин щоденно, включно з неділею і святами. Нічний спокій теж не забезпечений. Мусить вміти варити, шити і добре визнаватись в інших господарських справах. Повинна знати як зберігати здоров'я і вміти виховувати дітей. Має мати зрозуміння для чоловіка і визнаватись на огородництві. Передумовою добре здоров'я, слухняність, охота до праці. Без права на винагороду, відпустку й виповідь.

Скромність Едісона

Під час обіду, що на ньому був і Тома Альва Едісон, підніс хтось тост в його честь, вихвалюючи при тому його винаходи. Особливо довго спинився над його винаходом »машини-говорильні«. Старенький винахідник встав на те, усміхнувся і ласкаво сказав: »Я дуже дякую за ваші прихильні слова, але мушу внести малу поправку. Говорильню винайшов — Бог; я винайшов тільки таку першу машину, що її можна замкнути, щоб не говорила!«

Сприт торговельного аґента

(Рано по народженні Христа)

»Кого маю зголосити?«

»Заступник фірми Кон і Порґес, фабрика діточого білля, ліжочок і приладдя«.

ЗАГАДКИ

Заміна літер. Почавши від першого слова в кожнім наступнім зміняємо по черзі одну літеру.

Наприклад: від слова »кіт« дійти до слова »мак«

Кіт	Кіт
. . .	Міт
. . .	Мат
мак	Мак

Спробуйте розв'язати такі загадки:

Ніс	Сила	Піт
. . .	. . .	. . .
. . .	. . .	. . .
	. . .	
Лук	Марс	Кум

Ребус

Р 2 О " О Е то р 1 и

струснуло, і він рвучко одвернувся від усіх, не то шепочучи, не то стогнучи:

— Ех, старий, старий! . . .

Всі ніяково мовчали.

Т — так, — раптом голосно протягнув Ранцев, ніби прокидаючись зо сну і широко розправляючи руки. — Значить — живемо! Але котрий же тепер рік? Як його спитати. Чуєш, старий, котрий рік? Рік?

Очет допитливо дивився, але не розумів.

Молодий бортмеханік раптом вмочив пальця в воду і почав писати: — 365, 365, 365, 366, 365, 365, 365, 366 . . .

Очет прочитав, покивав головою на знак, що розуміє і показав рукою вгору над столом.

Всі глянули туди.

На другому вузенькому непрозорому екранчику веселими зеленими буквами танцював напис:

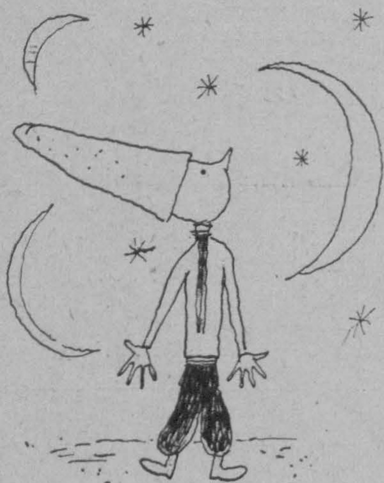
21. September 2245

(Далі буде)

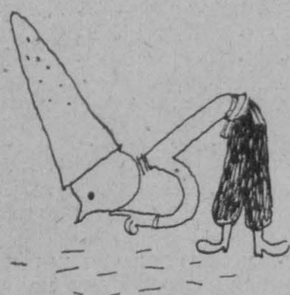
Усім Співробітникам, Передплатникам-Читачам, нашим Прихильникам — усім Українським Родинам на Рідних Землях і на далекій чужині найкращі побажання з Різдвом Христовим і Новим Роком пересилає

Редакція і Видавництво »ЖИТТЯ«

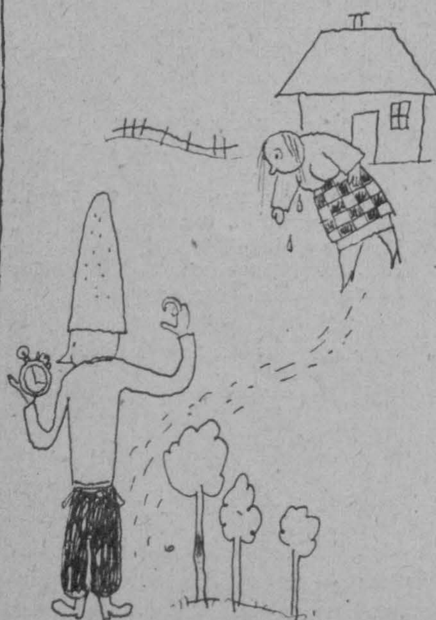
Пісня в образках

Ніч яка, Господи,
Місячна, зоряна,

Видно, хоч голки збирай.

Вийди, коханая,
Працею зморена,
Хоч на хвилину у гай.

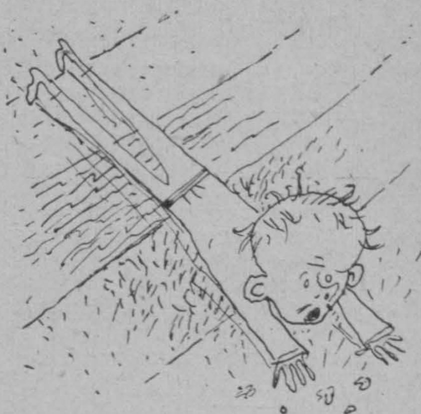
Сядемо в купочці
Там під калиною –

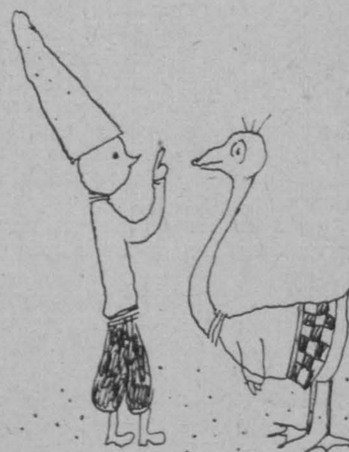
І над панами я пан!

Глянь, моя рибонько,
Срібною хвилею,

Стелиться полем туман.

Ти не лякайсь,
Лебідонько сизая,
Що змочиш ноги в росу,

Яж тебе, милая,
Аж до хатиноньки
Сам на руках занесу.

ЦІНА 1.— ДМ

„YOUNG LIFE"
ISSUE A

UKRAINIAN MONTHLY

Життя

Ч. 2. Лютий 1949

ПЕРШІ УСПІХИ

У Святвечір Різдва Христового майже до кожної української родини в Німеччині загостили пластуни. Вітаючи приявних із святами, передавали вони всюди перше число »Життя« — Журналу Української Родини Закордоном.

Нетерпляче чекали ми на підсумки і звідомлення із своєрідного »бою«, змагу відбутого в різних осередках українських скитальців.

Вже кілька днів після Різдва знали ми, що наш журнал громадянство прийняло надсподівано прихильно. Так же само прийняли наш заклик Пластові Осередки. Гамбурґ, Ляйм, Байройт — ще до Святвечора вимагали більше примірників журналу, ніж ми їм вислали. Але ж звання

ПЕРЕМОЖЦЯ В БОЮ 6. СІЧНЯ 1949

добув Осередок Ґнайзенав, біля Кобленцу у Французькій смузі Німеччини. На Маланку дня 13. січня пошта принесла нам такого листа:

Ґнайзенав, 10. січня 49

. . . Не зважаючи на те, що до сьогодні ми не одержали журналу »Життя«, наказ Ґоловної Пластової Старшини з дня 22. 12. 48 ми виконали. Пластовий бій 6. 1. 49 почали ми о год. 18-ій і він пройшов у нашому Осередку з великим успіхом.

На двісті родин, що живуть у нашому таборі, ми приєднали 166 передплатників журналу »Життя«. Всіх двісті не могли ми приєднати тільки тому, що саме на Святвечір французька влада перенесла частину українців до новозорганізованого табору в Брецельгаймі. Від 166 передплатників зібрали ми 407.— ДМ (чотириста сім німецьких марок). На які місяці вплачено передплату — найкраще зорієнтуєтеся із збіркових лист, що їх долучуємо. Просимо дуже вислати »Життя« для поданих нами передплатників. Але, щоб Видавництво не мало зайвих витрат на висилку журналу для окремих передплатників, пропонуємо Вам свої послуги: кожного місяця можемо доручити журнал передплатникам самі на місці.

Т. Багрійчук В. Білашевський

Жаліємо, Шановні Читачі, що не можемо кожному з Вас показати, як дбайливо, з усіми потрібними даними, виготовлено список тих наших перших 166 передплатників — справжніх й одиноких передплатників першого числа »Життя«, бо ж воно дійшло до них тільки вже після 15. січня ц. р. Інші пластові осередки (Ерлянґен, Пюртен, Ашаффенбурґ, Реґенсбурґ, Берхтесґаден, Бад-Кройцнах, Пфаркірхен, Бравншвайґ, Цуффенгавзен, Гамбурґ-Венторф, Фрайбурґ) не залишилися позаду, але . . . приклад Ґнайзенав буде для всіх ще прекрасним зразком і дороговказом.

ПОДАЙТЕ РУКИ — ТВОРІТЬ ЛАНЦЮГ!

»Солом'яного вогню« для вдержання журналу мало. Перед нами ще місяці важкої напруженої праці, щоб журнал вдержати, підбудувати й розбудувати і змістом і зверхнім виглядом так, щоб ми могли справді ним гордитися.

Це можливо тільки спільним зусиллям нас усіх!

Передусім треба забезпечити журнал матеріяльно. І тому:

Подайте руки —

Ставайте передплатниками —

Приєднуйте нам прихильників — читачів!

Наш перший цілорічний передплатник — інж. О. Тарнавський, Мюнхен, присднав нам п'ятьох цілорічних передплатників (перший ряд), які зобов'язалися приєднати по п'ять нових цілорічних передплатників (другий ряд), що в свою чергу приєднають знову ж кожен ще по п'ять передплатників (третій ряд), які . . . і. т. д., і т. д.

Творіть і Ви такий ланцюг!

Проголошуємо:

ЗМАГ А: котрий ланцюг осягне **найскорше** повних п'ять рядів.

ЗМАГ Б: Котрий ланцюг назбирає **найбільше** звен — повних п'яток цілорічних передплатників — до кінця червня ц. р.

. . . й одну ЗАГАДКУ — для наших Читачів і для нас: скільки ланцюгів будемо мати до кінця червня 1949 і скільки з них досягне повних п'ять рядів.

(Передплатники, які вже вплатили цілорічну передплату, можуть бути ініціяторами ланцюга або й теж можуть включитися до творених звен!)

НЕ ЗАБУДЬТЕ ТИХ, ЩО ПО СВІТІ ШИРОКОМУ!

Ми не могли — на жаль — розіслати першого числа »Життя« усім українським родинам. Багато Ваших знайомих поза границями Німеччини бажали б напевно мати наш журнал і належати до великої родини-громади прихильників »Життя«.

Тому, якщо не задумуєте складати собі річник нашого журналу, вишліть перше число »Життя« Вашим Рідним, Друзям' Знайомим у Канаду, в Арґентіну, Чіле, в Туніс, чи в яку іншу країну світу.

Але ж Друзів-Знайомих у Вас напевно більше як один. Подайте нам їх адреси і ми вишлемо всім їм часопис і пов'яжемо їх усіх, як Передплатників, Читачів, Дописувачів і Прихильників »ЖИТТЯ« в одну велику Українську Родину!

Видавництво »МОЛОДЕ ЖИТТЯ«

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ ЗАКОРДОНОМ

Ч. 2. Лютий 1949

Видає Видавництво »Молоде Життя« в порозумінні з Союзом Українських Пластунів та Об'єднанням Українських Жінок

ЗМІСТ:

Вінєта арт. мал. Е. Козака

Фото на заголовній сторінці В. Грицина: Дорога на Тростяні в Карпатах

Ліценціят Др. Атанас Фіґоль. Редаґує Колеґія.

Адреса редакції і адміністрації: „Molode Zyttja", Augsburg, Kilianstraße 1.

„MOLODE ZYTTIA", / „YOUNG LIFE" Issue A Ukrainian Monthly. Editor Dr. A. Figol. Authorisation No. UNDP 223, from 11. March 1948, Civil Affairs Division EUCOM. Circulation: 3000. Printer: Sebaldus-Verlag, Nürnberg.

Консолідація душ

А ДОБРОЗИЖДУЩИМ РУКАМ
І ПОКАЖИ, І ПОМОЖИ,
СВЯТУЮ СИЛУ НИСПОШЛИ.
✣
А ВСІМ НАМ ВКУПІ НА ЗЕМЛІ
ЄДИНОМИСЛІЄ ПОДАЙ
І БРАТОЛЮБІЄ ПОШЛИ.
Т. Шевченко 27. 5. 1860

З однієї матері — української землі — вийшли ми в ім'я однієї, спільної нам ідеї: української державної свободи. І вийшли ми під натиском одного і того самого ворога. Однакові: наша доля і наше призначення. Ми вже навіть усвідомлюємо собі ту правду. Зокрема минулий рік дав українству великі осяги в напрямі тієї консолідації — і створення Української Національної Ради це тільки зовнішній вияв усвідомленої спільноти. Українці знайшли єдиномислиє в найзагальніших справах.

Але, щоб єдиномислиє було стійким і тривалим, треба ще глибшого утвердження. Треба ще того, що в Шевченка стоїть поруч з єдиномислієм — треба ще братолюбія. Створити ту глибоку підвалину нашої скитальської спільноти — це основне завдання біжучого року. Коли й це нам пощастить, тоді в п'ятидесяті роки XX сторіччя зможемо ввійти з довір'ям до себе та з оправданими надіями.

Задля тієї, вже не назверхної, політично-ідейної, але глибшої сердечної консолідації — треба вимести з душевних комор гори сміття із минулих літ, багато нехіті, гніву й образ, винесених із внутрішньої громадянської війни. Треба провести широку українську амнестію.

Не йде тут про забуття кримінальних злочинів, братовбивств і грабежів, зради. Це — речі приналежні до засягу діяння суду української держави. Всьому тому отмщеніє і він воздасть. Йде про все те, що не підпадає під карний кодекс, але морально затроює українське підсоння.

Порівнюємо часто нашу спільноту з родиною. Тож повинні ми і в нашій національній спільноті здійснити те, що в кожній родині відбувається майже щоденно. Окремі її члени мусять прощати собі взаємно різні прогріхи й образи, мусять проводити »амнестію« тих частих провин, що іноді гірше одноразового злочину затроюють вземинни.

Таку амнестію мусить здійснити велика українська родина. Вона — політично сконсолідована — мусить забути і простити собі багато. Мусить позбутися всіх упереджень і зробити в душі своїй порядок, наче перед великим святом у хаті. Вона мусить вимести сміття минулого і йти в нове життя з твердою постановою і з щирою обітницею дальшої чесної співпраці та чесного суперництва.

Хтось недовірливий може тільки посміхнеться і скаже, що такі заяви нічого не коштують і до нічого не зобов'язують. Це — на жаль — прикрий досвід з недавньої української війни всіх проти всіх. А все ж не вся правда за скептиками і зневіреними. Є якась зобов'язуюча сила в прилюдно сказаному слові — і ту силу відчуває кожна людина і кожна група. Є ще громадська думка, яку можна зводити, обдурювати, але тільки до часу. Кожна зламана заява і кожне недотримане слово безчестять людину і партію. Брехня має таки короткі ноги і її проповідників і практиків засудить своє ж суспільство як не сьогодні, то завтра.

Ініціятиву внутрішнього, чуттєвого переставлення, ініціятиву амнестії повинні перейняти ті кола, що їх роля в суспільстві просто накладає на них той обов'язок, і що їх гарячого слова в тій справі ми досі ще тільки чекаємо. Перше місце належить церквам. Вони, самі пройнявшися духом взаємної любови й терпимости, повинні переконати громадянство, що мало ще людськими і янгольськими мовами говорити про згоду, бо коли любови немає, тоді і ті слова і те громадянство як мідь ота дзвінка і бубон гудячий . . .

Разом із церквами повинні нарешті промовити творці духової культури — вчені, письменники, мистці, пам'ятаючи дальші слова апостола: коли маю дар пророкування і знаю всі тайни й усе знання і коли маю віру, щоб переставляти навіть гори, але любови не маю, то я — ніщо!

Почином тим повинна захопитися і нова молодь, що мріє про шляхетне, не розбишацьке лицарство, і такі організації, як Пласт, що взяли лицарськість за свій виховний ідеал, пригадуючи слова того ж послання: І коли я роздам усі свої маєтки і коли віддам своє тіло на спалення, але любови не маю, — то не матиме вартости моя жертва . . .

Тільки така душевна консолідація оздоровить нашу скитальську спільноту. В наших душах накипіло невдоволення долею і воно шукає розряду. І знаходить його звичайно в напрямі найменшого опору. Бо протиставитися справжньому спричинникові нашого лихоліття, могутньому ворогові — тяжко. І наш жаль до світу заспокоюємо — на радість ворогові — внутрішніми суперечками і боротьбою. Прояснення нашого душевного підсоння шляхом взаємопрощення скерує наше почуття кривди — проти ворога, що посів нашу батьківщину. І очищена українська революційність стане співтворцем державности, спрямовуючися, не проти зав'язків власних авторитетів і власної влади, але проти спільного нам усім ворога і супостата.

М. Шлемкевич

Михайлина Стефанович: **»Ярославна«**

МИР з УКРАЇНОЮ

(Спогад)

З великою радістю й зацікавленням, але й теж із чималим хвилюванням покидав я, виїжджаючи до Львова, наприкінці січня 1918 року Моравську Остраву, де перебував у війську. Востаннє ж був я у Львові ще в грудні 1916 року і це тільки подорозі з російського на італійський фронт. Воєнні події та важке політичне становище не могли не відбитися на тодішніх настроях галицьких українців і я, переїжджаючи тоді через Львів, покидав його, правда з важкими думками, але все ж таки з вірою в краще майбутнє.

І справді, вже найближчий рік приніс, коли йшло про життя-буття українського народу, великі зміни на краще. Березнева революція в Росії доказала, що ніякими переслідуваннями, ні заперечуванням самого існування й імени не знищити живого народу. Між поневоленими царською Росією народами українці перші заявили свою тверду волю бути господарями своєї землі.

Події, що відбувалися на Наддніпрянщині в 1917 році, зелектризували всіх українців, де б вони не жили. Зокрема ми українці-вояки, що служили тоді ще в рядах австрійської армії, прислуховувалися уважно до всього того, що діялося на рідних землях. Майже одиноким зв'язковим між ними й нами була тоді українська преса і кожну звістку про події на Україні читали ми із захопленням. Все ж тодішня галицька преса була така оптимістична й повна віри, що інколи промовчувала або хочби і злагіднювала деякі неприємні справи. Зокрема після большевицького перевороту, вона нерадо подавала вісті, що вносили дисонанс в радісні настрої української національної весни. І про справжню ситуацію в Україні ми могли дізнатися більше з чужої преси. Треба сказати, що — ми галицькі українці, виховані в атмосфері західньоевропейської культури — не завжди розуміли все те — що діялося на Україні та Росії. Для нас наприклад головну ролю грало національне, а не соціяльне питання. Важко теж нам було збагнути, чому це для багатьох наших земляків була ближчою комуністична Москва, як національний український Київ.

Тому ж і їдучи до Львова, я радів, що зможу дізнатися там докладніше про розвиток подій на Наддніпрянщині і створити собі образ українського життя. Приїхавши до Львова, я почав розшукувати знайомих, що могли б дати мені бажані інформації. Мені зараз же пощастило. З афішів довідався я, що в залі Музичного Товариства ім. Лисенка мають відбутися великі вечерниці. Я вирішив піти туди, сподіваючися зустріти там багато знайомих.

Мої сподівання справдилися. На вечерницях зустрів я м. ін. редактора Миколу Голубця, що працював тоді в одній із львівських редакцій. Привітавшися, я став розпитувати його і першим моїм питанням було, чому український уряд покинув Київ. Голубець відповів мені з оптимістичною усмішкою, що, мовляв, це нічого, що большевицькі банди зайняли велику частину України, бо ось відбудеться спільний похід наших військ разом із німцями, які порозганяють бандитів к чорту. Таке з'ясування справи мене не дуже заспокоїло.

Саме під час мого перебування у Львові почалися були мирові переговори між осередніми державами (Німеччина, Австрія, Болгарія і Туреччина) і Совєтами. Потому в цих переговорах брала участь теж делеґація Української Народної Республіки. Щоб не допустити нашої делеґації до участи в переговорах, російська делеґація привезла з собою свою »українську делеґацію« складену з членів, створеного большевиками »українського уряду« в Харкові, Шахрая (він підписувався Шах-Рай) і Медведя. Російська делеґація намагалася переконати представників осередніх держав, що вислана урядом УНР делеґація не може репрезентувати України, бо цей уряд утік з Києва. Але ж це була наявна брехня, бо ж уряд перебував ще в Києві, і російські намагання залишилися безуспішними.

Будинок Центральної Ради в Києві
Фото: Л. Янушевич

Українське громадянство з великим зацікавленням стежило за перебігом переговорів. Преса в загальному подавала не багато інформацій про Берестя. Жваво працювала зате шептана пошта. Було багато поголосок про гострий конфлікт між головою німецької делеґації генералом Гофманом і Троцьким, про розбиття переговорів тощо. Говорили теж люди багато про гідний виступ української делеґації під проводом Севрюка. Все ж віри в позитивне закінчення берестейських переговорів не було.

Дня 10. лютого 1918 року ранком вийшов я на місто і спинився перед найближчим кіоском, щоб купити »Діло« чи інші газети. Мій зір зупинився на друкованій німецькою мовою »Львівській газеті« з великим заголовком на першій сторінці »М и р з У к р а ї н о ю«. З газет я дізнався, що дня 9. лютого 1918 року центральні держави підписали мир з молодою українською державою.

Тогочасна українська преса поставилася до Берестейського миру позитивно, але без зайвого славословія, подаючи тільки його докладну ана-

(Закінчення на стор. 9)

Українська делеґація в Берестю: сидять — з ліва: Любинський, Голубович, Лисенко і Севрюк
Фото: Арх. БК.

В місті моря, босячні і романтики

(З недавніх мандрівок)

Вирвавшись з обіймів румунських станцій, які чомусь довго затримували кожний ешелон, наш поїзд з радісним свистом наближався до кінцевої своєї мети — Одеси, міста моря, босячні і романтики. Вже на останніх приміських станціях меткі одесити накидаються з різними пропозиціями на пасажирів, що з вагонних вікон пожадливо розглядають панорами ще небаченого міста і своєю незорієнтованістю можуть легко стати жертвою дрібних торговців й аферистів. Буквально під самий ніс вам тичуть різний крам, а особливо хотять заполонити увагу новачка червоним кольором туалетного мила. Чим ближче ви врізаєтесь в одеські квартали, тим більше мила: мило — біле, зелене, червоне, синє; мило — скрізь: на вітринах, в руках в кишенях; мило — само ганяється за кожним евентуальним покупцем. Молоді жінки і дівчата намагаються привабити покупця — не лише строкатим кольором мила, дешевою ціною, але й власною вродою, усміхом, дотепом. Від вас не чекають цілковитої згоди купити мило: варто лише завагатись на настирливу пропозицію, як у ваших руках, чи кишені вже лежить мило і вам нічого не лишається, як вийняти гроші і заплатити за нього.

Кінець лютого — тисяча дев'ятсот сорок четвертого року. Олив'яне небо прошивають перші, нової конструкції, німецькі транспортні літаки, що відвозять війська для оборони Криму. Але лінія червоного фронту невблаганно котиться на захід і одесити скептично дивляться на лапки рейдуючих німецьких аеро. На передостанній станції поїзд знову зупинився на довший час. Після довгого сидіння тягне на перон і тут ви одразу потрапляєте під пильний огляд торговців і людей, що цілими зграями — здається без жадної потреби — тут швендяють. Зорієнтувавшись, що ви тут тимчасова і випадкова людина, що не чекає червоної армії, вони шепотом запитують, чи не маєте ви до продажу совєтських грошей?

Нарешті поїзд зупиняється в одеському порті. Виладовуємося. На вихідній брамі стоять німецькі поліцаї і румунські вояки. Формально тут господарі — румуни, а німці — тільки гості. Румуни показують »гонор«: пропущений німецьким поліцаєм, я ще підлягаю перегляду румуном, мовляв, ми тут старші. Це останній бар'єр і я ступаю на бруки столиці нової »держави« Трансністрії. З першого погляду кидається в очі відмінність тутешнього життя від життя в »Райхскомісаріяті Україна« — цій новій »державній« комбінації. Наче гайворяння з усіх сторін, злетілася не це портове українське місто інтернаціональна братія. Одеса перетворилась на новітній Вавилон. З Балкан, головно з Сербії, посунули на місто зграї російської чорної сотні і, дякуючи антиукраїнській настанові окупантів, потрапили вони в упривілейоване становище. З столиці »метрополії« — Бухарешту наїхали сюди, як додому, постійно жити румуни. До того ж появилась нова »нація« — фольксдойчі. І от ця вавилонська суміш вічно кипить, торгує, бігає і — гуляючи — робить непрохідними тротуари.

Для одеситів затісні усталені норми життя, загальнолюдська й інтернаціональна етика. В Одесі все не так, часом навіть навиворот. Навіть, здавалося б, така звичайна річ, як трамвай, і вона має одеський присмак: тут трамваї курсують не так, як ми звикли, один за одним, але як поїзди за встановленим розписом. На кожній трамвайній зупинці ви можете довідатися о котрій годині прибуде сюди черговий трамвай, а інтервал між відходом і приходом трамваю триває сорок п'ять хвилин. Кидається в очі, як запозичення румунської моди, специфічно темний кармін: він цілком пасував до чорнявої, навіть смаглявої вроди румунок, але на губах білявих одеситок та ще на фоні від природи соняшно-шовкового волосся цей кармін ні трохи не пасує і нагадує якусь деталь строкатого трикотажу.

Війна цілком не зліквідувала вродженого для цього приморського міста нахилу до босяцтва: добрі люди радять увечорі не заходити в темні і незалюднені перевулки і для підтвердження своїх побоювань ілюструють останні факти грабунків, крадіжок.

Кожний тодішній відвідувач міста, почавши згадку про нього торгівлею, цією ж торгівлею мусить і кінчити. Отже торгівля. Торгує вся Одеса, кожний провулок, дім, підвал; торгують діти, жінки, баби, з лементом і мовчки; торгують явно і з-під поли.

Видно, що Одеса торгує з кимось, бо не може такої сили товарів сама собі продавати. Німці, вертаючися з Криму на відпустку і розпродавши награбоване добро, військові коци тощо, купують солонину, олію, якої в Одесі не менше води і якою пропахло вже повітря. Одним словом, місто живе таким торговельним темпом, що його можна сміло назвати американським.

Коли в середній і північній Україні ще тріщать страшні морози і земля вкрита снігом, біля театрів, при вході до парку, на приморських алеях баби продають маленькі букети перших квітів — пролісок і фіялок. Це для idealістів. Для людей з примхами, для оригіналів, падких на сюрпризи.

Іду в славний одеський театр. Саме іде балет »Корсар«. Люди хочуть жити, сміятися і не хочуть знати ніякої війни. Лише два румунських вояки в зелених уніформах, що закам'яніло стоять в підніжжі театру, все ж таки нагадують, що цілком недалеко йде страшний бій, який несе містові болючі несподіванки. Вихід з театру розкриває перспективу на море. Вечірнє море! У невідому далечінь на ньому лежать срібні дороги, рівні як струни. Приморськими бульварами безжурно гуляє публіка. Одеса має ту перевагу, що тут ніхто нікого не лапає. На березі моря стоять пам'ятники двом чужинцям: бунтівливому французові Ж. Е. Рішельє, що був у свій час генерал-губернатором Одеси, і росіянинові (поневолі) Олександрові Пушкіну.

Прощай, Одесо, місто манливого моря, місто власних поетів і босяків. Прощайте, милі і безжурні, навіть у той трагічний час, одесити. Продавай і перепродуй, приколюй до грудей перші проліски і фіялки, мила — тепер далека — Одесо!

Вдосвіта колона авт причорноморською дорогою, час до часу перерізуючи лимани, їде далі на схід. Кожний хоче собі мати під ногами цю благословенну землю. Авта не відділяються від берега і очі всіх скеровані на море. На фоні морської далечіні сходить сонце. Як силуети, підіймаються з поверхні води скелети затоплених кораблів. Я їду на схід. Але ніщо не заверне вже мого шляху на захід.

Л. Лиман

Одеса: Приморський бульвар з пам'ятником Рішельє (угорі) Фото: Арх. БК.

УКРАЇНЦІ в світі

»Настрій у всіх бадьорий«
(Лист з Авсралії)

Завтра три тижні, як приїхали ми в Австралію. Стільки цікавого й нового, ще більше хотілося б побачити, вивчити й пізнати, що й не стає часу на листування. Частина з приїжджих вже покидає табір, роз'їжджається на роботу. Пічнуться змагання за кращу долю кожного з нас, бо ж як собі постелимо, так і виспимося.

Живемо в колишньому військовому таборі. Бльок від бльоку 300 до 500 м., асфальтова дорога в'ється між усіми бльоками, автобуси що півгодини возять, хто куди хоче. Бараки дерев'яні, криті бляхою (не бочки!) на 20—24 особи, родини в окремих кімнатах. Умивальні, туші, ванни, пральня, прасувальня (з електричними залізками) і тепла вода в окремих бараках в кожному бльоці. Всюди чисто, порядок, поліції взагалі немає. Харч: як не 100 то 95 % напевно й удома не їли так багато м'яса, товщу, і т. ін. В кантині можна одержати чоколяду й напитки.

З першого ж дня іспит у школі, поділ на 25 кляс, відповідно до знання англійської мови. На другий день уже наука в клясах по 30 осіб — дві години денно й 1 година кіно. Увечорі два рази в тиждень розваговий фільм. Урядовці: австралійці, більшість балтійці і тільки двох-трьох українців. Вчителі в нижчих клясах теж балтійці, допомагають собі німецькою й російською мовами. Мова, мова й мова! — чому ми не вчилися її раніше. Багато заявило, що не знає ніякої мови крім рідної. Вивчати мову варто вже в Німеччині, підготовлятися під час переїзду кораблями тощо.

До роботи треба зголошуватися зараз же, брати що дають, потому буде видно. Змінити роботу завжди буде час — а так спізнився, забув, не знав.

Везти сюди треба все. Транспорт не коштує, від мита звільняють навіть тяжкі мотоцикли, коли вони вживані і набуті вже перед 18 місяцями (авта перед трьома роками). Фотоапарати дорогі, але ж не надто йдуть. Зате немає тут музичних інструментів, коли ж є, то дорогі. Митна контроля ніби в таборі при відборі речей, треба деклярувати передтим, що є в кожному клунку.

Перший тиждень живемо тут на кошт уряду, а потому на кошт суспільного обезпечення, як безробітні. Підмога 25 шилінґів тижнево, з чого табір затримує за все і на руки видають тільки по 10 пенсів денно, 5 шилінґів і 10 пенсів тижнево.

За одного шилінґа можна купити в кантині 12 помаранч, або 20 бананів, чи 4 лімонади. Пачка американських цигарет 2 до 2 і пів шилінґа. Автобус до міста (Батгурст) туди й назад 2 шил., поїзд до Сідней (149 миль) 20 шил., літаком (майже годину) 30 шил. Батгурст має 15 тисяч людности, вулиці як у столиці, вистави й товарі кращі як колись у Львові: всього повно, тільки грошей мало. Тому і рветься все до праці, плачуть дівчата, коли їх не викликають довго до Емплоймент Офіс. Настрій у всіх бадьорий«.

Я.

Остання світова війна й повоєнні роки розсипали українців по всьому світі. Наших земляків можна зустріти сьогодні, не згадуючи Европи, в усіх країнах і закутинах континентів: і в Тунісі, і в Конго, і на Мадаґаскарі, і в Австралії, і в Китаю, і в Чіле, й у Венесуелі, і в США і в Канаді. Редакція »Життя« хоче бо й повинна інформувати про українців, де б вони не жили, і тому буде друкувати репортажі, дописи й листи з усіх усюдів, і вміщувати фото з їх життя.

У зв'язку з тим просимо всіх наших Читачів надсилати нам відписи цікавих листів загального характеру, вирізки з українських газет, як теж фото, що їх вони одержують від своїх Рідних чи Знайомих за морем чи в інших европейських країнах. На бажання всі такі речі Редакція буде після використання повертати.

Українська Громада в Менчестер (Англія)

Полева Служба Божа під час Просвітянського Здвигу в Буенос Айрес (Арґентіна)

Як улаштовуються новоприбулі?
(Уривок листа з Алберти, Канада)

» . . . Новоприбулі улаштовуються згідно з такими принципами: Перший принцип »земства«, себто є тут — стрияни, львов'яни, чортківщани і т. п. Коли попадете щасливо, значить в околицю, де вкорінилися Ваші земляки в тому найвужчому розумінні, Вас улаштують. Інакше Ви мусите покладатися на себе і радити собі самі, бо ніякої »суспільної опіки« тут нема. Ніхто Вами не стане журитися і Вам дозволять навіть спокійно помирати. Другий принцип — це поділ за тим, до якого віроісповідання Ви належите. Треба пристати до котроїсь із церков. Мене зараз же на початку запитали,

Українська школа в колонії Фрам у Параґваю

Фото: »Час«

Академія в роковини Базару в Рочдені (Англія)

Фото: »Час«

якої я релігії, і від цього залежало, чи взагалі хтось хотів говорити зо мною. Третій принцип — це партійна приналежність: хто приїздить з рекомендаціями від партії, яка в даній околиці має впливи, ним заопікуються, інакше ні. Тільки четвертий принцип — це українство. До цієї групи попадають ті, що ніде не знайшли допомоги.«

Р. Т.

»Треба тільки мати працю«
(Лист із Скрентону, США)

»... Не маючи праці, я взяв покищо дуже скромне помешкання — дві малі кімнатки і кухня з лазничкою і з ґазом (партер, двоповерхового будинку, вхід із подвір'я). Плачу 8 долярів тижнево, в тому і за світло, паливо, ґаз і гарячу воду, значить — 35 долярів місячно. Просторіші кімнати і з кращим устаткуванням коштують 60 до 100 долярів.

Ціни тут різні. Картопля порівнюючи дорога, бо аж 6 центів за фунт. Майже стільки ж коштують дешевші помаранчі. Один фунт масла — 70 центів, фунт хліба — 17, літра пастеризованого молока — 23 центи. Ще дешевші в порівнянні до заробітків одяги. Гарне 100 %-вовняне вбрання коштує від 35 долярів угору. Самі штани яких 4 дол. Уживані речі всякого роду майже даром. Наприклад, уживаний, але відчищений і відпрасований піджак (блюза) коштує тільки 75 центів, маловживаний плащ — 2 доляри.

Життя у США дешеве, заробітки добрі (чоловіки 40 до 100 долярів тижнево, жінки — половину тієї суми). Але працю добути тяжко. Може це тільки взимку. З одного боку бояться кризи, з другого сподіваються, що Трумен почне рух і праці буде доволі. На всякий випадок треба радити тим, хто їде в США, їхати таки туди, де їм дають будь-яку працю. Тоді бо не треба шукати мешкання і праці, а це найважливіше.

Тут можна все купити і не маючи багато грошей. Все дають на сплати. Треба тільки мати працю в якійсь добрій фірмі, щоб було забезпечення щодо точного сплачування рат. Маючи 500 долярів, можна вже купувати дім вартости кілька тисяч. Платить решту банк. Ясна річ, що той, хто купує, платитиме банкові невеличкі відсотки. Тут усе часто продають — доми, землю, фабрики. Доми здебільша дерев'яні. Дороги широкі, бетонові або асфальтові, обсаджені з двох боків деревами«.

Інж. Д. К.

Українці в Бен-Метір
(Із звідомлення керівництва Української Колонії)

Українська Колонія в Бен-Метір у Тунісі (Африка) існує від літа 1947 року, коли до Бен-Метіру, наслідком договору з французькою будівельною фірмою »Кампенон-Бернард« почали сюди переїздити українці з Австрії і Німеччини. В листопаді 1948 року було тут 282 особи, в тому 135 працюючих і 147 жінок і дітей. Працюють українці при будові водної греблі у горах Атляс в північно-західній частині Тунісу.

Кліматично оселя Бен-метір розташована досить гарно на усбіччях північно-східнього Атлясу, серед лісів (коркові дуби) на висоті яких 500 метрів над поземом моря. Літо не особливо гаряче (найбільша спека 50° до 60° на сонці), велика різниця температури дня й ночі. Взимку дощі, але ж нагальні, субтропічні. Тоді ж бувають сильні вітри.

На ярмарках у близьких містечках (найближче Аїн-Драгам 18 кілометрів від Бен-Метіру) можна купити майже всі продукти, за винятком свіжого молока (корів тут мало). Буває й так, що іноді тяжко купити й картоплі, товщу, яєць і. т. ін.

Офіційно існує ще досі карткова система на такі продукти, як хліб, цукор, кава (справжня), олія, чоколяда тощо, але різниця між цінами т. зв. чорного ринку й офіційними не надто велика.

✡

Прибувши сюди, українці почали організувати, хоч і з деякими труднощами і громадсько-культурне життя. Постала кооператива для закупу і збуту п. н. »Взаїмна поміч«, в лютому 1948 створено теж Культурно-освітню Секцію, яка зорганізувала читальню, хор і дитячий садок. В перших днях травня оформилася Пластова група (в порозумінні з Головною Пластовою Старшиною у Мюнхені і з її Уповноваженим пл. сен. І. Поповичем у Парижі, яка нараховувала в листопаді м. р. 31 осіб — пластунів-юнаків, старших пластунів і сеньйорів.

✡

З уваги на те, що існування Колонії тимчасове (праця при будові греблі триватиме 5—7 років) провід Колонії шукає можливостей влаштуватися на іншій праці в Тунісі.

Таких можливостей майже немає. Туніс — країна дуже вбога і без виглядів на економічний розвиток. Земля мало врожайна і тому й годі навіть думати про те, щоб перемінити Українську Колонію у якусь сільськогосподарську артіль.

Поважніших будівельних фірм, що могли б дати працю цілій українській групі в Бен-Метір після закінчення робіт над будовою греблі, немає, а й будівельні пляни країни, наскільки нам відомо з преси, більш як скромні. Нестабільність валюти й зобумовлена тим неможливість заощаджувати якісь поважніші капітали не дають підстав навіть і мріяти про створення власного будівельного підприємства чи то індивідуального, чи на базі спілчанській, згл. кооперативній. В такій ситуації залишається тільки можливість виїхати цілою групою на працю до якоїсь іншої країни.

В. С.

група українських пластунів на міжн. скавтській зустрічі у Тревано (Швайцарія)

Українські діти в Бен-Метір (Африка)
Фото: В. Любка

Українські пластунки в околицях Бен-Метіру (Туніс)
Фото: В. Любка

Українські пластуни з Бен-Метіру (Туніс) на мандрівці
Фото: В. Любка

Мова снів

Ставимо твердження: »Сни кажуть правду«. Правдивість цього твердження постараємося доказати при іншій нагоді коли навчимося розуміти, що кажуть сни. Сьогодні обмежимося до того, щоб поцікавитися питанням, як промовляють сни. Хочемо пояснити мову снів. Та як знавців кличемо на допомогу, однак, не філологів, але психологів, а саме представників сучасних її напрямків т. зв. доглибної психології.

Доглибна психологія прослідкує глибінь нашої психе — та відкриває там в несвідомому сучасної цивілізованої людини первісні форми психічного життя, притаманні архаїчній людині. У нас усіх є, за вченням доглибної психології, захована власна »глибинна особа«, — прикрита зверху формами сучасної цивілізованої психіки, — »архаїчна людина«, що інколи промовляє до нас »мовою снів«.

Якою ж мовою промовляли »тіні наших забутих предків«? Не знаємо й не знатимемо ніколи звучання мови архаїчної пралюдини, але можемо догадатися, які були її сутні прикметності — яка була її структура. Можливе це на основі аналогії, що нею постійно послуговується порівняльна психологія: архаїчна людина минувшини — первісна людина сучасности, — людина божевільна і дитина під оглядом своєї психіки і тим самим під оглядом її проявів, що до них між іншими належить і мова - в неодному до себе подібні.

Послухайте, як говорить первісна людина сучасности. Приймім, що первісна людина із племени Бушменів, яких мова належить до первісного типу (існують у ній тільки односкладові слова, які означають одиноко тільки конкретні образи — без зазначення дієслівного, іменникового чи прикметникового характеру нпр.: удар-ударяти-вдаряючий) — це саме слово, очевидно без слідів відміни, хоче передати у своїй мові ось яку нескладну гадку: »з початку біла людина прийняла прихильно Бушмена з метою, щоб він пас вівці. Пізніше білий знущався над Бушменом, який наслідком цього від нього втік. Опісля білий прийняв другого Бушмена, що з ним скоїлося це саме«. Оця гадка в мові Бушмена, що знає тільки невідмінні незрізничковані первні слів, прибирає форму низки словами »названих« образів без ніякої сполуки поміж собою. »Бушмен йти, Бушмен бігти білий, — білий давати тютюн Бушмен — Бушмен йти курити тютюн, — йти наповнювати мішечок тютюн, — білий давати м'яса Бушмен, — Бушмен йти їсти м'ясо, — Бушмен йти веселий пасти вівці білий, — білий йти вдарити Бушмен, — Бушмен кричати багато біль, — Бушмен йти втікати, — білий ловити Бушмен, — інший Бушмен пасти вівці, — Бушмен цілком геть«.

Скупчена в небагатьох поняттях гадка культурної людини — в мові Бушмена переміняється, як бачимо, на зіставлення непов'язаних окремими виразами викликаних зображень осіб і їх чинностей. Одно тільки нпр. абстрактне поняття культурної мови »прихильно приняти« розсипується немов на цілу низку поодиноких окремих образів »давати тютюн, курити, їсти м'ясо і т. д.«

Від прикладу мови сучасної первісної людини перейдім до прикладу мови »глибинної особи« у сні. Наводимо сон Бісмарка із 1863. р., що його він описав у листі до цісаря Вільгельма:

»Звідомлення Вашої Величности заохочує мене оповісти сон, що його я мав на весну 1863 р. у важких днях конфлікту, із якого людське око не бачило ніякого практичного виходу. Снилося мені, і я це негайно розповів моїй дружині та іншим свідкам, що я їхав верхівцем на вузькій альпейській доріжці. Направо від неї була пропасть, наліво скелі, — доріжка ставала все вужча, так, що кінь не хотів йти, а не можна з причини браку місця зсісти, або завернути. Тоді я вдарив тростиною скелю по лівій руці і взивав Бога на допомогу. Тростина видовжилася в безконечність, скельна стіна запалася, як театральний лаштунок, і відслонила широку дорогу із перспективою на лісисте узгір'я, як буває у Чехії, та на пруське військо із розгорнутими прапорами. В мені пробудилася гадка, щоб про це якнайскоріше сповістити Вашу Величгість. Пробудився веселий і підкріплений на силах«.

Із формального боку маємо до діла у цьому сні знову таки із непов'язаною низкою образів, що сама про себе безглузда, але стає наскрізь зрозуміла, якщо розглянемо її символіку в зв'язку із тогочасною життєво-політичною ситуацією Бісмарка. Ситуацію цю в політичних змаганнях 1863 міг би Бісмарк з'ясувати як наступає: »Я самотній на небезпечному, високопоставленому пості. Кожної хвилини загрожує мені упадок та немає мені вороття; йти вперед неможливо з причини твердих загальних спротивів. Тільки Бог міг би мене врятувати. Тільки війна поміж Прусією та Австрією може мені допомогти«.

Переложімо цю характеристику ситуації, втриману в абстрактному стилю державно-політичного звітування, на мову »глибинної людини«, що в ній абстракти віднайдуть свій образний сенс. »Високопоставлений державний муж стоїть на дійсній стрімкій висоті, справжня пропасть символізує: »упадок кабінету« »Твердий спротив« переміняється на тверду скельну стіну, »Боже Чудо« довершується немов на сцені, коли стіна розступається і відкриває очам підготовку битви. Серії сонних марев чергуються непов'язані як слова-образи в мові первісної людини, заступаючи, як вони, абстрактні поняття.

Споріднeність психіки подана у сні із психікою первісної людини — божевільного та дитини зазначується не тільки в загальному характері психічного життя, але теж в подробицях і поодиноких оформлених сонних примар. До дуже частих явищ у сні належать нпр. т. зв. »згущення«, — коли в якійсь постаті у сні єднаються, згущуються якісь дві і більше постатей дійсности. Так нпр. слід такого згущення маємо у цьому моменті сну Бісмарка, коли його постать з'єднується, зливається, — вдаряючи в скелю із біблійною постаттю Мойсея. Мітологічні постаті кентаврів, крилатих асирійських биків і т. п. являються аналогічними до сонних згущень утворами психи в ділянці мистецтва.

Згущення власної постаті із другою особою може у сні (як побачимо не тільки у сні) йти так далеко, що доходить до цілковитого злиття власної особи із чужою постаттю. Людині сниться, нпр., що плаває у воді із в'юном — почуває до нього огиду — і одночасно почуває себе в'юном. Подібні прояви затрачення власного »я«, що їх називаємо »ідентифікаціями« є типічні в рівній мірі для деяких форм розщіплення особовости у божевіллі як і для »прелогічної ментальности« первісної людини, що проявляється в т. зв. »тотемічних« віруваннях і зображеннях. Нпр. люди племени »бобрів« утотожнюють себе, як у сні, із святими для племени тваринами »тотемами« бобрами. Інколи знову сонні марева нагадують магічні уявлення.

Коли, нпр., у сні Бісмарка під ударом палиці розступається скеля і з'являється військо із розгорненими прапорами, наторкаємося на подію, що мала б свій відповідник в магічних віруваннях і практиках первісної людини.

Психіка сну є отже психікою міту божевільного переживання, прелогічної ментальности, первісних тотемічних вірувань, психікою первісної магії. Сон промовляє до нас мовою архаїчної людини, якою являється наша власна »глибинна особа«. Проте, чи може саме тому сни кажуть правду тим, що розуміють їх мову — противних, що мають сни.

Та це інше питання: не про те як промовляють сни, але про те, що вони кажуть.

О. Кульчицький.

Не Склалось Як Бажалось

Передрiздвяна драма в трьох дiях
Написав Галактiон Чiпка

Особи:

Василь Мовчко, дiпiст, високий, марний, брак вiтамiнiв, 50 рокiв.

Маланка, його дружина, з слiдами краси й емiґрацiї, низька, опасиста, зла перемiна матерiї, 45 рокiв.

Пiкусь, собачка, чорно-бiло-червона шерсть, трохи кудлатий — трохи гладкий, з визначними ребрами й апетитом, породи — вуличної.

Минодора, гуска, бiла, домашня, добре пiдгодована, брак апетиту, говорить сидячи.

Мiсце: Табiр ДiПi, подiбний до табору в Р-у.

Дiя перша

Маланка (сидить на валiзi i латає старий светер ще старшою шкарпиткою. Спiває):

»Ти, козаче чорновусий,
Чого в тебе жупан куций ...«

Минодора (заглядаючи iз-за коша): Ґе-ґе-ґе!

Маланка: Тихо будь, Минодорцю! Знов люди нарiкатимуть, що не даєш їм спати.

Минодора: Ґеґеґе-е-е!

Маланка: Тихо, кажу!

Пiкусь: Гав-гав-гав!

(Чути стукiт кулаком у стiну)

Маланка: Бiда б вас узяла! Вже знов докучаєте людям.

Василь (входить у кiмнату): А ти все при працi i при працi ... (Як на старше подружжя, дуже нiжно): Бiдна моя Маланочка! (Як на брак вiтамiнiв — дуже бадьоро) Але пожди, iдуть свята, зарiжемо гуску, спечемо, а тодi цiлих три днi моя панi сидiтиме як панi i заїдатиме печеньку. Хе-хе-хе!

Маланка: А я сьогоднi дiстала на придiл цукорки. То буде i щось солодкого пiсля печенi. Тiльки, знаєш, наш Пiкусь не матиме щось кращого. Правда можна буде йому картоплю помастити, але все таки бiдна собачка не знатиме, що це свята.

Василь: А костi з гуски?! Першорядна рiч. Правда, Пiкусю!

Пiкусь (середньорадiсно): Гав-гав-гав!

Маланка: Дай спокiй з псом, бо знову сусiди зачнуть стукати в стiну.

Минодора (меланхолiйно): Ґе-ґе!

Василь (сердечно, але рiшучо): Нема ради, Минодорцю, такий закон природи.

Маланка (скiнчивши латати): Ну, йдемо спати. Светер, як новий, тiльки, борони Боже, не розпинай блюзи!

Свiтло гасне. Завiса.

Дiя друга

Василь, Пiкусь, потiм Маланка

Василь: Бачиш, Пiкусю, то так: Пан дiстане лапку, таку вели-и-ику, велику (показує менш-бiльш як коняча нога), пообгризає, так: хап-хап-хап! А кiстку дасть тобi, а ти собi: хруп-хруп-хруп. А пан собi цукорки також: хруп-хруп-хруп!

Пiкусь (середньорадiсно): Гав-гав-гав!

Маланка (вбiгає прожогом): Василю, гуска здихає! (Падає на кiш майже омлiла).

Василь (схоплюється як молодий спортовець): Дорiзати! Швидко ножа! Де нiж?

Маланка (показує на другий кiш): Там! О, Боже!

Василь i Пiкусь вибiгають до пивницi, куди на день переносили Минодору. Зате нанiч забирали її в кiмнату, бо сусiдам уже двi гуски з пивницi пропало. Можливо, що хтось украв. Маланка сидить нi в живих, нi в мертвих, немов пiд час скринiнґу, годинник зупиняється, Маланка здержує вiддих i сльози.

Василь (входить похоронним кроком): Здохла! (Важко сiдає на кiш).

Маланка (останками сил): Ах!

Пiкусь (нездисциплiновано): Гав!

Завiса.

Дiя третя

Маланка, труп Минодори, потiм Василь i Пiкусь.

Маланка (до трупа Минодори на столi): Таке гарне м'ясо! Минодорцю, Минодорцю! ... I навiщо ти, дитинко, здохла. А я тобi вчора таких клюсочок смачненьких зварила ... Кожний дiпiст пальцi облизував би. А ти взяла i здохла. (Схлипує): Жаль менi за тобою, як за рiдною ...

Входять Василь i Пiкусь.

Василь (стає, дивиться сумно на трупа, зiдхає): Ех! Ти доле, скитальча ти доле! (Пiдходить ближче): Таке чудове м'ясце ... (Нiжно придивляється): А, може б ... так ... (глипнув на жiнку).

Маланка (крiзь сльози): Василю, що тобi!? I не говори менi такого!

Василь (середньорiшуче): А чому ж би нi?! Вона ж майже не здохла. Може це паралiч, може задушилась ...

Маланка (з вогнем вiдрази): Василю, анi слова! А то я ... (хапає Минодору i вибiгає з нею з кiмнати).

Васлиь: Маланочко! Я ж тiльки легку пропозицiю ставив. Пожди! Та ж у нас єсть Пiкусь! (Вибiгає собi).

Пiкусь (Надзвичайно радiсно): Гав-гав-гав! (Скаче по кiмнатi, хапає то це, то те, врештi в радiсному захопленнi стягає з коша торбинку з цукорками, роздирає i починає лизати).

Маланка з Минодорою, потiм Василь.

Маланка: Добре. Нехай буде для Пiкуся. Мiй маленький Пi ... (побачила цукорки, кидає Минодору на землю, а сама кидається до собачки): Ти, лайдаку один! (Б'є його поза вуха).

Пiкусь (Не маючи iншого виходу, ховається пiд лiжко).

Василь (входить i вiдразу орiєнтується в ситуацiї): Цукор ...

Маланка (трагiчно): Так єсть. Цукорки ... I то всi. Облизав ...

Василь (важко зiдхаючи): Гуска, цукорки ... Маєш тобi свята ...

Маланка (Заломивши руки): I що ми тепер зваримо!?

Хвилина голодної тишi.

Василь (блиснув думкою): Маланочко, iдея! З чого тi клюски?

Галанка: З ґрисiкової муки, цiлком свiженької.

Василь (З запалом, гiдним кращої справи): Свiженькi ... З ґрисiкової муки ... Знаменито. Сало в нас єсть?!

Маланка: Марґарина.

Василь: Прекрасно! ... Присмажиш, посолиш i з'їмо аж-аж-аж! ... (Звертаючись до Пiкуся): А ти, злодiю, будеш, на жаль, мати гуску i цукорки.

Пiкусь (захоплено): Гав-гав-гав! (Вертить хвостом i весело скимлить, що в перекладi означає: »Дiстану лапку, таку велику-велику, побгризаю: хап-хап-хап! А кiстку дам панi фокстерiєрiвнiй з третього бльоку, а вона: хруп-хруп-хруп!)

Завiса падає поволi, щоб не попсувати настрою.

Кiнець

МИР З УКРАЇНОЮ

(Закiнчення iз стор. 4)

лiзу й оцiнку. Пiдкреслювано передусiм те, що пiсля багатьох вiкiв Україна виступила знову на мiжнародну арену, як суверенний пiдмет. Для Нiмеччини й Австрiї Берестейський мир був у той час справою хлiба. Для українцiв вiн був етапом у боротьбi за справжню незалежнiсть i державнiсть.

Зараз пiсля пiдписання миру появився в українськiй пресi заклик вiдбувати в краю урочистi манiфестацiї. Найближчої недiлi вiдбулася така манiфестацiя й у Львовi. Святоюрська гора, символ наших нацiональних змагань i свiдок наших iсторичних подiй, часто величних i радiсних, але iнколи сумних i болючих зароїлася вiд багатотисячних мас українцiв. У вщерть виповненому храмi вiдправлено з участю Митрополита кир Андрея Архиєрейську Службу Божу. Один iз священикiв (прiзвища не пригадую) говорив тодi гарну патрiотичну проповiдь.

Спокiйно й поважно перейшов похiд вулицями Львова до Ринку пiд будинок матерi українських товариств »Просвiти«. Групи учасникiв манiфестацiї уставилися на вказаних їм мiсцях i на балькон »Просвiти« вийшов провiдник галицьких українцiв Д-р Кость Левицький. Вiн сказав урочисту патрiотичну промову, що її зiбранi вислухали з захопленням. Закiнчено манiфестацiю покликами »Слава!« та спiвом »Ще не вмерла Україна«.

Похiд, що iшов того дня вулицями Львова символiзував немов розвиток нашого нацiонального життя в Захiднiй Українi. Починаючи вiд школи через »Просвiту«, УПТ (»Рiдна Школа«), господарськi i полiтичнi органiзацiї, через »Соколи« i »Сiчi« — до українського вiйська. Українськi вiйськовики, що йшли останнi, хоч i в австрiйських ще одностроях, все ж були сповненi свiдомости, що мир у Берестi тiльки епiзод i що незабаром прийдеться сказати своє слово.

Це слово сказали вони у пам'ятний день 1. листопада 1918 р.

М. Зашкiвський

25 РОКІВ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

»Бандура брала серце безліччю сухих, коротких та болючих звуків. Її породив степ, вона передає трохи одноманітний гомін його, вона співає, як мужній і скромний степ.«
Ю. Яновський: Чотири шаблі

В січні 1949 року Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка святкувала 25-ліття свого існування і праці.

Капеля складається із 24 бандуристів і її провід в руках невтомного Григорія Китастого, з 1933 року члена Капелі, потому довгі роки її диригента, а з 1941 року її самостійного керівника. Китастий водночас композитор, автор відомих і популярних уже серед української еміґрації пісень.

В складі Капелі сьогодні трьох бандуристів, що належать до Капелі з першого ж року її існування (1923). Це так сказати — її члени основники: Міняйло, Панасенко й Назаренко.

Бандура — український національний інструмент і в нашому давньому й недавньому вона відіграла велику й почесну ролю в праці над збереженням української історичної традиції та над пробудженням української національної свідомости.

В довгі десятиліття безпросвіття й неволі бандура була здебільша музейною пам'яткою і бандуристи — коли й були — то доживали свого віку. З національним відродженням збудився й інтерес до бандури: записано багато музично-пісенного матеріялу, з'явилися знову бандуристи, що почали працювати над вишколюванням молодих сил й удосконалюванням самого іструменту. До видатніших бандуристів нового часу належав письменник Гнат Хоткевич, який зробив багато для розвитку цього характеристичного роду українського музичного мистецтва.

Буйний розвиток у цій ділянці почався тільки після революції 1917—18 років. Майже по всіх більших українських містах почали творитися ансамблі бандуристів, здебільша аматорів. На 1923 рік випадає заснування першої професійної Капелі бандуристів у Полтаві, під назвою »Товариство Кобзарів«, яке й стало зав'язком Української Капелі Бандуристів, що сьогодні святкує своє двадцятип'ятиліття.

Гнат Хоткевич із студентами
Фото: Ульріх

Початки були скромні. Капеля нараховувала 8, згодом 12 бандуристів. Керівником був Кабачок, на мистецького провідника запрошено згаданого вже, відомого знавця бандури — Гната Хоткевича.

Бандурист О. Панасенко один із основників Капелі

Капеля почала працю досить пригожого часу, в роки т. зв. українізації. Людність із захопленням зустрічала бандуристів, що в свій репертуар включили козацькі думи, історичні й побутові пісні, як теж пісні релігійного характеру (псальми). Капеля виконала велику працю для піднесення національної свідомости і тому вона не минула своєї долі під час розгрому українського життя після 1930 року. В 1934 році Капелю змушено об'єднатися з київською капелею бандуристів і тоді постала »Українська Державна Зразкова Капеля Бандуристів.«

Під опікою советських офіційних чинників проіснувала Капеля до німецько-советської війни. В той час вона мусіла виконувати поневолі те, що їй казали. У програму введено советську тематику, український репертуар зменшено, треба було співати пісні російського й інших »союзних« народів. Часто мінялися керівники. Коротко перед війною керівником Капелі став — Григорій Китастий.

Тих років осягнула Капеля свій найвищий чисельний стан — 45 осіб. Для мистецького удосконалення Капелі причинилася дуже багато праця Гната Хоткевича. До репертуару, не зважаючи й на усі обмеження, впроваджено й деякі нові клясичні речі, як, наприклад, »Байда« Хоткевича.

Війна 1941 р. перервала працю Капелі, але після здобуття Києва німецькими військами Капеля зорганізувалася наново, знову ж під мистецьким керівництвом Гр. Китастого. Капеля змогла поновити свій репертуар історичними і патріотичними піснями, але свободи руху вона й далі не мала, не зважаючи на »звільнення«, про яке писали німецькі газети.

Полтавська Державна Капеля Бандуристів 1925 р.
Із арх.: Гр. К.

Бандурист Назаренко один з основників і заступник мист. керівника

На запрошення волинських українців Капелі пощастило виїхати влітку 1942 року на Волинь, але вже незабаром німецька окупаційна влада, боячися зростання патріотичних настроїв серед української людности, наказала Капелі вертатися до Києва.

В Києві німці »заанґажували« Капелю нібито для культурного обслуговування українських робітників у Німеччині. Капеля виїхала й попала до робітничого табору біля Гамбурґу, де її ізольовано цілком від світу. Тяжка праця на фабриці загрожувала бандуристам фізичним знищенням. Це тривало з осени 1942 року до весни 1943.

Тільки завдяки зусильним заходам деяких українських кіл й осіб у Німеччині пощастило звільнити Капелю з праці й добитися для неї дозволу обслуговувати концертами табори наших робітників у Німеччині. В 10 місяцях виступала капеля (20 осіб) у 165 місцевостях й українські робітники, запроторені на тяжкі роботи в Німеччину, зустрічали її скрізь із захопленням і сльозами.

☆

Наприкінці 1943 року Капеля одержала дозвіл вернутися в Україну, але зогляду на советський наступ, пощастило їй добитися тільки до Рівного, звідки окремі бандуристи мусіли потому пробиватися до Львова.

Відбувши своє останнє турне по галицькій землі, Капеля переїхала до Відня і далі й до Берліну, де перебула вона до квітня 1945 року. Кінець війни зустріли бандуристи біля Мюнхену, де віч-на-віч загрози примусової репатріяції почалася боротьба за збереження й фізичне існування членів Капелі.

Осідком Капелі став Інґольштадт. Коли з репатріяцією трохи заспокоїлося, почалася нормальна праця. Капеля переорганізувалася, набрано нових співаків, на диригента запрошено Володимира **Божика**. За три роки свого перебування тут Капеля об'їздила всі три німецькі смуги і спричинилася чимало для прославлення української пісні й українського імени серед чужинців, в першій мірі американців, англійців і французів, в дальшому теж і серед німців. В тому часі

Григорій Китастий
Керівник Української Капелі Бандуристів

Капеля влаштувала теж низку концертів, прибуток з яких віддано на добродійні цілі. Восени 1947 року В. Божик перестав працювати у Капелі й увесь мистецький провід сьогодні в руках Григорія **Китастого**.

В червні 1948 року Капеля переїхала на постійне перебування до Реґенсбурґу, де й святкувала дня 12. січня 1949 року 25-ліття своєї праці. З цього приводу відбувся Ювілейний Концерт Капелі й посторонніх мистецьких сил. Представники українського громадянства й установ відзначили заслуги Капелі привітами, цвітами й дарунками. Освітній сектор ВО Української Національної Ради вшанував Керівника Капелі Гр. Китастого і трьох членів-основників пп. Панасенка, Назаренка й Міняйла почесними грамотами.

Перед Капелею — виїзд за море, в Америку. Треба сподіватися, що й там Капеля виконає добре свою працю над піднесенням національної свідомости української заокеанської еміґрації і для пропаґанди української справи у світі.

Яр. Кужіль

Богдан Кравців

ЧАЙКА

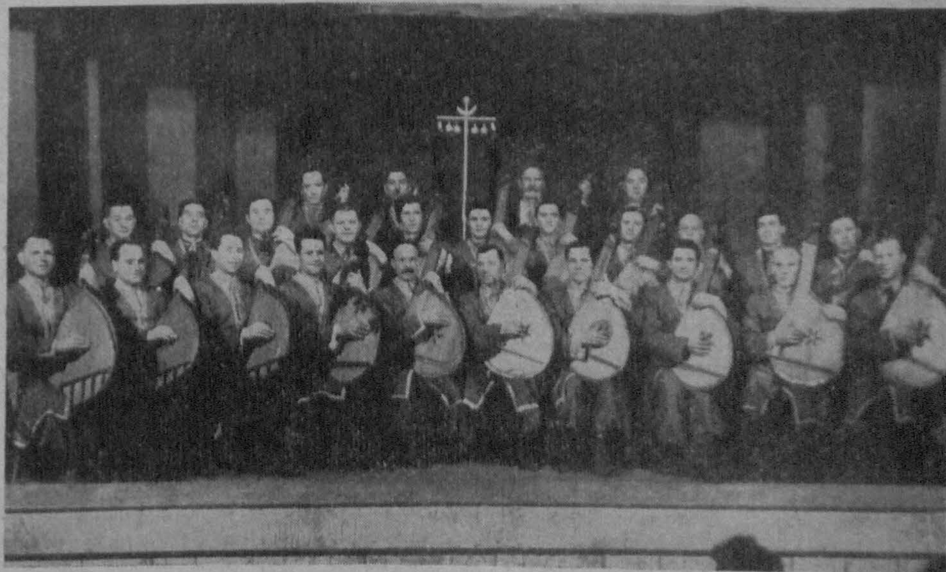
Ой, горе, горе тій чайці небозі,
Що вивела чаенят при битій дорозі.
Із пісні, що її — за »Історією Русов« — мав скласти Гетьман Мазепа.

З доріг далеких краю степового,
де чаром зілля і вода у броді,
в тужливім пісні давньої акорді
прибилася, кигичеш нам, небого,

що десь — ген-ген, над Стиром чи над Богом
гніздо вила і рід ростила гордий,
і що проходили хуртечі й орди
і ти горюєш без наслідця свого.

Вітай же, госте, нам! Витай над нами,
журлива пісне, пташко сизопера,
про горе несказанне заквили —

і поведи хоч мріями, хоч снами
туди — над плавні рідні, над озера,
де гнізда при дорозі й ми вили.

Українська Капеля Бандуристів 1948 року

Фото: Ол. Чумаків

Що читати

КНИГА ПРО ЧИСТИХ СЕРЦЕМ

З великого, чотиритомового роману Докії Гуменної »Діти чумацького шляху« вже вийшло три і незабаром має вийти четвертий том.

Від ідилії передреволюційного Осташенківського хутора через роки буйного розросту української духовости, роки великого і переможного походу українського села на завоювання свого ж таки міста, роки опанування українською молоддю високих шкіл і культурних закладів, роки »літературної січі«, — коротше через роки короткого, бо незабаром розстріляного українського культурного відродження часів Хвильового, Шумського і Скрипника, письменниця веде свого читача до тих днів, коли під мертвотним подихом Москви почали в'янути ці молоді паростки, коли почато викорчовування всього талановитого і творчого на Україні. Великою правдою звучить те зіставлення, на якому побудована головна частина роману: на селі руйнується селянське господарство, засновуються безглузді комуни »Вперед« і сільсько-господарські артілі, а одночасно і саме завдяки цьому в місті вможливлюються розгром українських культурних сил і організацій. Колективізація села і »корнійчукізація«, літератури відбуваються паралельно і пліч-о-пліч.

З розлогістю традиційного українського побутописного реалізму показано кінець традиційного українського села і уніфікацію культури. Тому в романі Гуменної є всі позитивні і всі неґативні сторони традиційного українського реалізму, як ми знаємо його від часів Нечуя-Левицького і особливо Панаса Мирного. З одного боку велика чесність у поводженні з фактами життя і героями, відповідність дійсності, розлогість опису і пейзажу, заокругленість мистецького образу, — риси, які надають творові письменниці, поза всім іншим характеру історичного документу, особливо для тих, хто тоді не жив у підсовєтській Україні і сам не бачив показаних фактів, які тепер з механічною закономірністю повторюються в Галичині, Волині, Буковині й Закарпатті.

В давню і добре зарекомендовану в українського читача традицію письменниця вносить одначе і нові, свої особисті нотки. Насамперед, це мемуарність. Твір свідомо поставлений на межі між романом і спогадами. За постатями літературного світу — Борисом Микитчуком, Фімою Цудечкісом-Загайгорою, Танцюрою, Липовецьким, Іваном Савком та іншими не трудно впізнати реальні постаті. Скажімо, в образі Микитчука поєднуються, мабуть, риси Микитенка і Корнійчука. Інші виведені просто під своїми іменами, як от, наприклад, Микола Костевич Зеров. Така близькість до мемуарів робить твір знову ж таки особливо цікавий для тих, хоче пізнати правду про життя України під совєтами.

Але що вносить особливо неповторну, індивідуальну нотку в твір, це його глибока внутрішня ліричність, хотілося б сказати навіть, жіночість. У великій ґалерії постатей роману є люди ниці, на зразок того ж Микитчука, є люди невгнутої волі; борці і месники типу Серафима Каумаліти, що борються проти ненависного окупанта буквально до останньої краплі крови. Але не випадково в центрі роману герої іншого душевного крою, передусім Тарас Саргога і його мати Дарочка. Це люди великої душевної прозорости, ліричности й ніжности, люди естетичного сприймання світу. Про Тараса авторка пише: »Душа його ненавиділа сірість і нудоту звичайности, повсяденности. Абсолютно не терпіла трафарету, повторности. Жадала чудового, казкового«. Такі душі не можуть перенести життєвої брехні взагалі. Яку ж трагедію мусять вони переживати, опинившись в осередку тієї системи примусу, терору, доносцицтва, взаємошпигунства і безконечної брехні і облуди, які становлять собою осередок і душу диявольської механіки большевицької політики? Слідом за Рільке вони могли б як своє життєве гасло поставити слова: »Nirgends will ich gebogen bleiben, denn dort ich gebogen, wo ich gebogen bin« (Я не хочу ніде згинатися, бо там, де я зігнувся, я є обманений). А життя змушує без кінця згинатися, без кінця обманювати. І авторка з великою силою переконливости показує, як в'януть і никнуть у брудній задушній атмосфері совєтського життя ці ніжні, мімозні душі, як вони змушені один за одним розривати свої зв'язки з світом і замикатися у власному я. Ця трагедія, трагедія українського мрійництва, показана в творі може ще з більшою силою, ніж трагедія українського села взагалі і розгрому української культури. І тут виявилося те нове, що принесла в наш реалістичний роман Докія Гуменна.

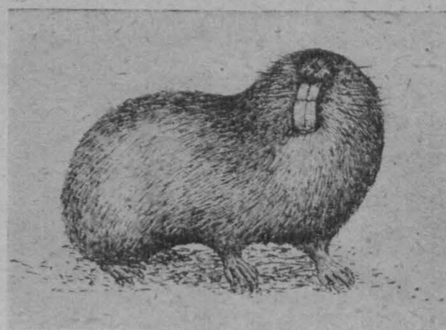
Молодиця несе воду із криниці

Твір Докії Гуменної можна беззастережно радити передусім тому читачеві, який шукає в літературі не мистецьких експериментів і несподіванок, а життєвої правди і авторової щирости. **Гр. Ш.**

Зінське щеня

(Spalax microphtalus Güld)

Ця тварина, що належить до кляси ссавців і до ряду гризунів, є дуже цікавим представником української фавни. Довжина тіла її дорівнює 20—29,5 см. Оксамитове хутро попелястосіре більш-менш одноманітне. Низка ознак свідчить про пристосовання цього гризуна до підземного способу життя. Рудиментарні очі сховані під шкірою. Отже, зінське щеня позбавлене зору, — звідси інша назва його, сліпець. Голова широка, лопатувата; вушних скойок (чашин) нема. Ніс має зроговілу шкіру; кінцівки копні пристособлені до того, щоб рити землю. Відсутність розвинених очей та слуху компенсується добре розвиненим нюхом. Назва »зінське щеня« походить, як не це вказує Номис у своєму відомому збірнику українських приказок (»Українсткі приказки, прислів'я і таке інше. Збірники В. О. Марковича і других. Спорудив М. Номис. С. П. Б. 1864), від слова »земське«, тобто, те, що живе у землі (ґрунті). При нападі зінське щеня завз'яте захищає себе дуже розвиненими передніми зубами (зіраками). Звідси українська приказка: »сердитий, як зінське щеня«.

Зінське щеня

Ця тварина поширена у степовій та лісостеповій смузі східньої Европи на схід від Дніпра, а також у степах західнього Передкавказзя. В Україні: лісостепова та степова зона на схід від Дніпра. Нема її у надсивашських степах, тобто, у південнозахідньому куті Дніпропетровської области. Зінське щеня — степова тварина, яка ніколи не водиться в лісі (протилежно до крота). Воно досить рідко трапляється в лісових насадженнях. Ціле своє життя ця тварина риє під землею довгі ходи. Хідник зінського щеняти ширший від кротячого, він завширшки 5—6 см. і йде попід поверхнею землі на глибині 10—15 см. Вигрібаючи землю на поверхню, кладе її купками вздовж хідника. Хідники зінського щеняти можуть міститись на значній площі (3—5 га.). Зінське щеня риє зразу у двох, або трьох напрямках, що можна бачити по свіжих купках над кінцями його хідників. Під торішнім хідником у зінського щеняти міститься кубло на глибині близько 100 см. Від гнізда йде один, або два хідники, що розгалужуючись утворюють цілу підземну сітку хідників. Поруч гнізда є один або два хідники з коморами, де зінське щеня переховує свої запаси (коріння різних рослин). Таке сховище має до 2 кг. різного коріння, як от кульбаби тощо. Іноді хідник зінського щеняти йде сторч глибоко вниз завглибшки понад 3 метри, а потім знов одразу підноситься догори.

Розмножується раз на рік, щоразу приводячи пересічно троє малят. Зимою не засипає, так само, як літом риє землю, але не менш інтенсивно. Живиться виключно розлинною їжою.

Зінське щеня шкідливий гризун. По перше — шкодить, залишаючи на рівному полі досить значні купи землі, близько 13—25 см заввишки, та 100—120 см завширшки. Хлібні рослини, що їх зінське щеня пригортає купками землі, воно не їсть, проте псує їх, засипаючи землею. Риючи хідники у місцях, де росте картопля, або цибуля, зінське щеня живиться цими рослинами. Там, де в степу насаджено дубовий ліс, зінське щеня визбирує посіяні жолуді. Іноді вранці можна бачити, як зінське щеня риє хідник і нагортає свіжу купку землі. Знаючи, в якому напрямку йде хідник, позаду того місця, де тварина риє, метрів за чотири від найсвіжішої купки гострою лопатою між двох куп перерізують хідника і розкопують його. Зінське щеня тоді саме вилазить на поверхню біля розритого хідника. На Правобережжі водиться інший вид — зінське щеня подільське (Spalax podolicus). Третій вид — Зінське щеня понтичне (Spalax leucodon Nordm.) населює Дністро-Бузький степ. З українського степу зінське щеня поширилося на мадярські пушти. **Хохітва**

Я й мої черевики

(З серії: Дрібні оповідання »Життя, як воно є«)

Мушу признатися: найбільше в житті, крім божевільних, я боюсь і уникаю чистильників чобіт. Адже ж ніколи не знати, що ті або ті зроблять наступної миті. Тепер я маю достатній життєвий досвід, але так не було завжди. Ми вчимося на помилках, що їх припускаємось: Чистити черевики, чи не межує це з катастрофою?

Одного весняного ясного ранку, простуючи вулицею великого приморського міста, на заклик двох веселих парубчаків, що зі своїми скриньками сиділи на розі головної вулиці, я поставив ногу на скриньку одного з них. Я не передчував нічого лихого. Сповнений спокою, я витяг і запалив цигарку.

Та годі було поставити ногу на скриньку одного, як другий раптом збентежився, розхвилювався, спалахнув і, зденервований рвучко схопився з малого свого дзиґлика. Сльози ринули йому з очей. Він зняв розпачливий крик. Його скривдили. Його образили. Його знищили. Це була його черга, його право, йому належало чистити мої черевики. Хлопчак зірвав з себе кепку, кинув її на землю і в лютому шалі почав топтати її ногами. При цій нагоді він прокляв свого конкурента, його душу, його батьків, його прабатьків і хрому його тітку з Пересипу.

— І тітка твоя хрома, і ти хромий.

Чи варто було жити далі в цьому сповненому неправди світі? Він забожився, що краще він заріже і себе, і свого конкурента, але нікому не дозволить знущатися з себе. Гордий, як еспанський гідальґо, діючи за сталими приписами літературного трафарету, він не став відкладати здійснення своєї погрози надовго; він не хотів ризикувати тим, що непароком передумає. Йому бракувало плаща й шпаґи, але він мав ножа. З кишені він витяг ножа, дволезу коротку »фінку« і в ясному повітрі лагідного весняного ранку зловісно блиснула криця.

Юрба, що встигла вже зібратися, захиталась на якусь хвилину, але відразу ж ще щільніше зіткнулась довкола нас. Якась щиросерда панночка йойкнула і гістерично заверещала.

Не знати, чим би все це скінчилось і якого драматичного звороту набрали б події, якщо б мені не спала на думку, зрештою, дуже нескладна і проста ідея. Я запропонував Соломонове рішення.

— Хай мої черевики почистить спочатку один, а тоді після нього другий!

Двічі почищені черевики і двічі заплачені гроші, — це було найменше лихо з усіх можливих, що чекали на мене.

Люди розходилися похмурі й розчаровані. Вони були явно незадоволені з мене.

Я теж пішов. Веселі юнаки насвистували марш Тореадора з »Кармен« і щітками вибивали такт по своїх скриньках. Я обернувся. Хлопець, той самий, що зняв бучу, задерикувато й нахабно показав мені язика.

Каюсь: я почув себе приголомшеним. Що це була — бездоганно виконана комедія, не раз уже повторена задля таких ідіотів, як я? . . . Хто скаже, де кінчається щирість і починається гра?

— Тьфу!

Навчений досвідом з тих пір, я завжди ретельно обминав хлопців, що вистукували »Кукарачу«, або »Гоп со смиком«. Я уникав тих, що, показуючи свою вмілість, жонґлювали щітками, бляшанками з ваксою й пляшечками. Сповнений тривоги, я прискорював ходи, щоб уникнути небезпеки, якщо хтось з них звертався до мене з пропозицією почистити мені черевики.

Так було й того разу, коли за кілька років згодом, я знову опинився в тому ж великому портовому місті. Було літо, була спека, була курява. Мої черевики, вкриті густим шаром куряви, явно вимагали чистки. Я довго вагався перед тим, як прийняти рішення, але виходу не було. Рубікон треба було перейти, черевики треба було почистити!

Прийнявши рішення я діяв розважно. Я не пішов на головну вулицю, я звернув на одну з бічних. На тиху вулицю, порослу акаціями. Я не підійшов до першого ліпшого, я вибирав і зважував. Кінець-кінцем я спинив свій вибір на одному, який здавався найбезпечнішим. Це не був юнак, це був літній чоловік, рудавий у сірому піджаку.

Він справляв враження порядної людини, нездібної до жадних авантюр, — батько родини, що в спокої серця й сутінках акації хотів чесним, скромним, але приватним трудом заробити собі якусь пару копійок на шматок хліба.

Він сидів на своєму дзиґлику, прихилившись спиною до стовбура акації, замислений, байдужий і меланхолійний. Він не підкидав щіток, не насвистував, не гукав до перехожих. В його поведінці не було нічого аґресивного.

— Ні, сказав я сам собі. Ні, будь певен! Жадна небезпека тут тобі не загрожує. Цей не підколе тебе. Він не зчинить ніякого скандалу. Справа обійдеться без крику, сльоз, гістерики, міліції.

Я підійшов до нього. Я спитав його, чи він чистить черевики. Він відповів, що так! Я спитав його, чи він ладен почистити мої черевики? Він висловив згоду. Я спитав, скільки він візьме? Він назвав суму. Я не сперечався.

— Добре! сказав я: Чистіть!

Він чистив мої черевики з любов'ю, зі смаком, з надхненням і ретельністю майстра. Він намастив мої черевики спочатку однією мастю, тоді іншою. Він чистив спочатку малими щітками, тоді великими, одного разу чорними, іншого разу сивими. Він наказував раз-у-раз то ставити, то здіймати ногу. Він витягав різні пляшечки з таємничими спеціями. Він навощив шкіру. Носки черевиків він вкрив ляком. Наприкінці він повів глянець кількома ганчірками: грубою сірою, тонкою з зеленого більярдового сукна і тоді волохатою з червоного оксамиту.

Він одгорнув мені халяви на штани і сказав:

— Готово!

Замість умовленої суми я дав йому ще. Я пішов зворушений, пишаючися з блиску моїх черевиків. В них відбивалось небо, акації, я сам. Я зробив кілька кроків, коли за спиною почув:

— Громадянине!

— Я обернувся, чистильник гукнув на мене.

— Що?

— З вас ще гривенник!

— З мене? гривенник? за що? Я ж вам і так дав більше умовленого.

— Я був вражений і почув себе зачепленим. Я передчував: наближається буря. Погроза зависла над моєю головою.

— Я вирішив не поступатись.

— Він зберігав спокій.

— Я налякував вам носки. За це окремо гривенник.

— Я спробував його переконати. Я говорив якмога лагідніше.

— Але ж я навмисне, щоб уникнути всяких суперечок, спитав, скільки треба заплатити. Я не торгувався. Я дав вам більше. А тепер ви вимагаєте ще знов.

— Він був упертий.

— За з ляком ще десять копійок!

— Я зрозумів, він діяв з принципу. Він мусів був діяти так, як він діяв. Він не міг інакше. Чищення черевик це був для нього жаден механічний процес; це був творчий акт, переживання, життьова подія, відношення між людьми. Він не був тільки реміснік, автомат, механічний робот. Процедура чистки не була б завершена, якщо б вона обійшлася без вибуху почуттів, без малої виконаної ним і мною драми, або комедії.

— Він настоював, я відмовлявся. Ви вирішили звернутися до міліціонера, але поблизу не було нікого.

— Нарешті, роздратований, він сказав:

— Хай буде! Поставте черевики знов на скриньку. Я почищу вам черевики на десять копійок назад.

І він зробив так: він почистив черевики на десять копійок назад, — він зтер ляк.

Я пішов і носки моїх черевиків більше не відбивали ні неба, ні акацій, ані будинків.

В. Домонтович

Легка відповідь

На бенкеті в американському містечку директор місцевої школи мав відповісти на тост: »Нехай живе наш директор школи!« Його відповідь була дуже коротка: »З чого?«

Погана стилізація

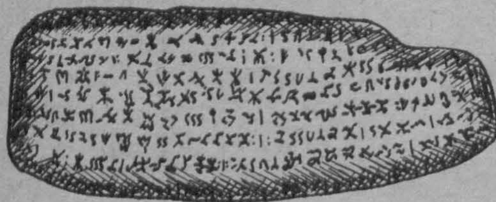
В честь визначного гостя-єпископа влаштовано вечерю. На ній єпископ мав промову, ілюстровану цікавими оповіданнями. Однак він просив приявних репортерів не публікувати їх, бо хоче їх ще вжити у своїй проповіді до народу наступного дня.

В місцевім часописі появився репортаж з цієї вечері, закінчений такими словами: »Преосвященний у своїй промові оповідав речі, що їх годі публікувати . . .«

ЗАГАДКА ВЕЛИКОДНЬОГО ОСТРОВА

В південно-східній частині Тихого океану лежить віддалений на 4000 км. милі, довгий острів. Він є маленькою скибою землі у величезнім воднім світі. На ньому немає нічого, що нагадувало б чар південного моря: він кам'янистий й пустинний, вбогий на воду й рослини. Протягом цілого року шаліють на ньому вітри. Його мешканці, що їх є кого 100 білих і 200 тубильців тяжко борються за своє існування.

Цей острів назвав »Великоднім« адмірал голляндської західньо—індійської компанії Роггевсон, що відкрив його в 1722 р. Він до сьогодні є без всякої сполуки зі світом. Раз, найвище два рази до року, з'являється тут корабель з Чіле, щоб забезпечити мешканців найконечнішими речами. Острів належить до Чіле. Мова тубильців називається Рапа-Нут. »Великодній острів« належить до подиву гідних місць на землі. На ньому

Письмо невідомого народу

є загадкові велетенські кам'яні статуї »Моаїс«, з якими є зв'язані досліди про їх значення і про давню вимерлу людську расу, що їх створила. Статуям цим в дійсності нема рівних на цілій землі й вони своєю відсепаративністю від світу й маєстатичним спокоєм виявляють своєрідний чар. Кожна така фігура представляє чоловічу голову.

Кадовби, однак, через постійне засипування піском є сховані у землі так, що вистають тільки половиною до рамен. Величина цих статуй є різна. Є малі, ледве на 1 м., а є й велетні на 12 і більше метрів. Одначе у всіх є незвичайна подібність: той самий профіль, той самий понурий, властивий їм вираз обличчя. Очі лежать глибоко під низьким чолом, ніс і вуха є надмірно довгі. Зроблені вони з дуже твердого вулканічного трахіту, який походить з каміньолому — кратеру на горі »Рана-Рораку«, що лежить в східній частині острова. Отже вони мусіли бути перевезені шляхами гористою околицею на місце призначення. — Працю цю виконувано без помочі будь-яких машин. Це ледве можна собі уявити. Коли на острів прибули вперше європейці, то статуї находилися майже в доброму стані. Тубільці почитали їх як богів. Вже 50 років пізніше, підчас відвідин Коока в 1774 р., острів виглядав цілком інакще. В міжчасі тут відбувалися завойовницькі війни між різними племенами. Статуї були частково ушкоджені й тубільці перестали їх почитати. Нищення цих цінних творів продовжувалося в часі, коли острів був карною колонією Чіле. Також землетруси спричинили богато шкоди, так, що тепер тільки де-які з них є ненарушені. Деякі з фігур, як вказують копії старих подорожніх творів, мали на голові предмет циліндрової форми, що мабуть, мали представляти корону, та ці корони з часом повідпадали.

Хоча в новіших часах різні наукові експедиції досліджували острів, то загадка статуй не знайшла задовільних відповідей.

Стільки є певного: раса теперішніх мешканців острова — ця мішанина канаків і меланезійців немає нічого спільного зі статуями. Творці їхні сягають вглиб старини. Тоді мусіла, з певністю, жити міцна, добре розвинена, енергійна раса. Статуї мусіли бути збудовані за часів їхніх предків, а при тім рівночасно являлися предметами релігійного культу предків. Але як можна пояснити їхнє особливе нагромадження? Здається, наче б мешканці малого острова посвячували ціле своє життя довбанню долотом, справлюванню й перево-уванню велетнів.

А може цей острів в давніх часах не був такий малий, як тепер? Можливо, що він в свойому теперешнім виді є тільки рештою великого острова, або цілого архіпелагу й, що все аж до цієї рештки через страшну вулканічну катастрофу запалося й тільки залишилося місце і цвинтаря й молитов близько каміньольому. На цю катастрофу вказують ще й недокінчені статуї, що залишилися в каміньольомі. Це робить враження, наче б робітники були нагло заскочені й у дикому перестраху все залишили, щоб схоронитися й вже ніколи не поверталися до праці.

Також заховалися знаки письма вимерлого загадкового народу, одначе до сьогодні воно ще не відшифроване. Письмо находиться вирите в виді довгих написів на багатьох дерев'яних таблицях і нагадує своєю образовістю ієрогліфи.

Кам'яні статуї на Великодньому острові

АНЕКДОТИ ПРО КЛЕМАНСО

До кабінету Клемансо, відомого французького політика (1841—1930), якийсь час міністра внутрішніх справ, вбіг один з префектів і схвильовано крикнув:

»Ексцеленціє! Мені сказали, що ви хочете мене відкликати з мого становища!«

»Так!« — відповів Клеманссо коротко й сухо.

»Чи міг би я хоч знати причину? Чи я підкупний? Чи може я дурень?«

На те Клемансо префектові: »Одно не виключає другого!«

*

Коли Клемансо сповістили про одружіння одного з генералів, він сказав:

»Тепер мусітиме він обороняти два фронти!«

ЩО ТЯЖЧЕ?

Під час однієї з пресових Конференцій хтось із журналістів запитав Черчіла:

»Як ви думаєте, пане прем'єре, чи чоловік вартісніший за жінку?«

»Відповіджте мені перше на таке питання — відгризся Черчіл. — Як ви думаєте: чи фунт олова тяжчий за фунт пір'я?«

В ГОЛІВУДІ

Одному з кінових артистів у Голівуді, що любив часто одружуватися, представляють молоду жінку.

»Чи ви не пригадуєте собі мене — каже вона, — перед десяти роками ви просили мене одружитися з вами!«

»Цілком можливо — відповів. »Я не пригадую собі докладно, чи наше весілля відбулося, чи ні!«

Рік 2245

Роман прийдешнього

Написала ЛЮДМИЛА ІВЧЕНКО

(Продовження)

IV.

Ще всі спали, коли Ранцев розкрив очі, Він зрадів був тому. Крізь щілини між повернутими впоперек скляними цеглинами віяла прохолода ранку. Якась неясна музика доносилась віддалік.

Прислухався. Ні, то не були мелодії летунів, а радісний пташиний гомін. Одвернувся од стіни і глянув угору. Вночі крізь прозорі шкла бачив зорі над собою. Як давнього знайомого побачив Великий Віз і далі полярну зірку. Тепер скла були блакитні і рожеві промені раннього сонця лягали ліловими кратками на підлогу.

Отже, мене воскресили. Я воскрес! — думав Ранцев, стиснувши зуби і пильно вдивляючись в стелю. — Воскрес! Пролежав під снігом триста років і тепер воскрес, — повторював уперто, переконуючи себе в факті. Але за словами не вчував жадного змісту.

З трьох інших ліжок долітало рівне дихання. Ранцев невдоволено скосив туди очі.

— А навіщо воскресили їх? — неприязно і зневажливо викривив уста. — Перестарався старий!

Ці троє заважали йому. Знали т о г о Ранцева, з попереднього життя. Він для них не новий, не надзвичайний, як для інших.

— »Чудо — Ранцев« — побачив в уяві велику афішу і тихенько розсміявся. — От була б сенсація тому триста років! Хоч хто знає, може тоді шльопнули б його, щоб помер удруге і не баламутив людей чудесами. З тими годі було зрозуміти, що годиться, а що ні. Все мінялось, крутилось, як порожній млин . . . І ці троє поруч нагадують все те і заважають. Він, Ранцев, мусить бути першим. Не першим, а єдиним . . .

— Бомба! — раптом згадав він і сів.

За всіма картинами вчорашнього дня забув про неї. А то була його єдина надія. Єдиний засіб добитись влади. Сховати бомбу, поки ніхто не побачив і не догадався.

Ще думки перекочувались через мозок, а він уже схопився з ліжка і навшпиньки пішов до сусідньої кімнати.

Тільки тепер зауважив, що дверей не було. Дверна лутка була заповнена кольоровими плетеними шнурами, що йшли потрійним рядом. Ранцев обережно розсунув їх і прослизнув уперед.

Був у тій кімнаті, де ожив і де бачив свою смерть. Не думав про це. Шукав того, що могло б спричинити смерть іншим. Злодійкувато роззирнувся. Не було нікого. На дошці одсунутого стола мирно лежала його бомба.

Стримуючи себе, повільно підкрався до неї і взяв у руки. Одразу почув себе певно і тихо розсміявся, вишкирюючи зуби. Поклав за пазуху і притримав рукою. Подумав. Схрестив руку другою рукою і хмикнув.

— Наполеон був дурачок. Я їм покажу, як треба владати!

Тихо вийшов у розкриті двері, спустивши голову, ніби в задумі. З-під лоба крадькома розглядався. Двір і сад видавались порожніми.

— Сховаю поки що десь в кущах. Дітей нема . . . Старий, мабуть, далеко не ходить.

Пішов знайомою з учора доріжкою повз басейн. Раптом завмер.

В басейні мився Очет. Поплескався вже в чистій воді і виліз. Ранцев притулився до стовбура дерева і зачаївся. Старий старанно витирав бганки обвислої шкіри і кістки, що виступали на ньому, як на скелеті. Потім одягся.

— Чилинь-линь, — прочиликала синьогрудка з сусіднього куща, задираючи хвостик і боком дивлячись на старого.

— Чилинь-линь, — передражнив її Очет і засміявся.

Обвів сяючим поглядом сад, пташку і небо і раптом заспівав старечим, але ще приємним голосом:

— Славлю Бога мого в усіх створіння Його і в усіх хвилинах Його.

Ранцев не зрозумів слів, але зрозумів, що старий молиться.

— Жду хвилини, о Господи, коли дозволиш прийти до Тебе і розтанути в тобі — співав далі старий, підносячи в екстазі руки догори і обертаючись на схід.

Ранцев скористав з тої хвилини, щоб тихенько прослизнути повз басейн і проскочити вглиб саду.

Сад був чималий і без усякої огорожі переходив у ліс. Стежок не було. Землю укривала папороть. Ішов, обережно розсуваючи ногами стебла, щоб не лишати слідів. Розглядався.

— Сховати в дупло? Може вдарити ллискавка . . . якщо у них бувають ще громи і блискавки . . . Закопати? Так чим же тут закопаєш? Ці ідіоти, мабуть, і лопат не мають.

Побачив густі зарослі шипшини і радісно кинувся розсувати їх.

— Сюди вже не залізуть, поколяться, — думав, почуваючи, як гострі колючки деруть йому тіло.

Проліз в саму середину і радісно засміявся. На розвилині трьох стовбурів лежало старе покинуте гніздо. Було велике, обплетене лозинками і обмазане глиною.

— Оце покладу їм яєчко, — весело подумав, вмощуючи бомбу в гніздо.

Виліз і уважно розглянувся, щоб запам'ятати місце.

— Два дуби праворуч, дві сосни ліворуч. Можна легко знайти. Тепер тільки запам'ятати дорогу.

Лише тепер почув тихий плюскіт води. Пішов в тому напрямі і раптом спинився. Перед ним на високому березі стояла біла скляна колонна. Широка смуга темно-фіалкового кольору оперізувала її вгорі.

— Електрика, — подумав Ранцев.

Але дротів не було. Тільки глухе рокотіння долітало десь глибоко знизу, ніби там клекотіли в підземній домні величезні маси розтопленої руди. Ранцеву здалося, що навіть земля під його ногами здригається.

Відчув, що жалюгідними є схованки, і його хитрощі, він сам і навіть атомова боиба.

— За цей час вони мабуть таких бомб понавидумували, — подумав півзаздрісно, півпошанливо. — То не жарт — 300 років! »Техніка визначає все«, — пригадались йому раптом слова, що колись вбивалися йому в голову з усіх сторін і всіма способами. — Так, техніка, то вам не жарт . . . — котились думки далі. — Цей старий, здається, простакуватий . . . в нього неважко буде випитати . . . Потім вчити далі . . . Так, грозити не можна, не маю чим . . . не маю чим. Не знаю їхніх військових таємниць . . . І що це за країна? Придобрюватись треба, придобрюватись . . .

Ще раз роздивився навкруги і примітив унизу на колонні цифри. Схилився:

— II. III. III. — стояло там.

— Тепер легше буде примітити, зрадів і почав шукати дороги додому.

Коли дійшов до двору, спинився вражений. Двір був повен людей. Не так двір, як над двором. Літали, радісно вигукували, вимахували руками, одлітали і знову верталися.

Все це стреміло до Очета. Той стояв, трохи зігнувшись, як завжди, але очі його сяяли такою любов'ю, така загальна приязнь била в очі від тієї групки, що Ранцеву вдарила в груди люта заздрість.

— Так он він який — дрогнуло щось у ньому від заздрості, гніву і зневаги. — То він тут велике цабе . . . Такий старий підпеньок.

Проте, не спиняв кроку і йшов до людей, бажаючи швидче, зрозуміти, розібратися, зорієнтуватися, вивчити, опанувати і заволодіти.

Люди теж побачили його і в дворі раптом затихло. Мовчали і дивились на нього, і він почував, як під тими поглядами ноги йому важніють і прилипають до землі.

Очет сказав своїм:

— Бачите, ось він стоїть. Обідраний, замурзаний, вимазаний травою і землею. Не мився ще, і запахом свого тіла не соромиться затроювати нам повітря ... І його душа така сама брудна, обідрана і смердюча. Його злість, недовір'я, брутальність і підозра поранили мені вчора усе тіло.

— Чом ти не спустив непроникливу заслону? — спитала одна з дівчат.

— Хотів пізнати його ... пізнати, кого пустив до вас.

— О! — засміялося кілька голосів. — Він нам не страшний ... Що робити з ним?

— Візьміть їх усіх з собою і покажіть їм наш світ. Учіть мови, учіть наших звичаїв і законів ... Але наших знань не відкривайте — покажіть стільки, скільки знає кожний школяр в школі. Більше покищо їм не одкривати.

— Добре, добре, — залунали голоси, а один весело продеклямував:

Учіться, о, учіться, штубаки,
Щоб пізнати, які ви дураки.

Всі засміялись, навіть Очет усміхнувся і сказав молодикові:

— Візьми його, Петрику, і поведи митися. Я вчора показав йому, але він уже забув.

— А де вони будуть потім жити?

— В своїй хаті — знизав плечима Очет.

— Але ж ...

— В своїй хаті, — твердо повторив Очет. Ти знаєш закон: хто хоче мати свою хату, повинен збудувати її власними руками. Тільки тоді шануватиме він працю і хату іншого.

— Налийте, налийте бокали вина-а-а, — почулося раптом із хати і на порозі став пілот.

Скуйовджене волосся спадало на чоло, одежа була зім'ята від сну, але очі сяяли жадобою життя, до якого він знову повернувся.

— Доброго ранку, діду, — закричав він, вимахуючи на привітання рушником, — І вам усім, добрі люди.

Говорив своєю мовою, незрозумілою, але були зрозумілі його очі і вираз обличчя.

Стало легше. Зникла прірва між людьми двох століть. Вже було можна підійти до знайд і почати говорити.

Першим підлетів до Ранцева той молодик, що деклямував віршика, і вказавши на себе сказав:

— Петрик.

— Ура-а-а! — закричав пілот, вдаряючи себе в груди і рекомендуючись:

— Я теж Петрик.

— Я теж Петрик, — заучуючи повторив Петрик.

— Ні, ні, — замотав головою пілот і пристукуючи себе в груди проскандував співучо — Петро Гаркушенко — Петрик, Петро Гаркушенко-Петрик.

— Петро, Петро, — закивав головою молодик, і ім'я веселим відгомоном перекотилося над двором і полетіло десь далі в повітря.

— Не до тебе говорять, — то й мовчи, — тупим клином брутальности врізався зненацька в той гомін сухий голос Ранцева.

— Іван, Ранцев Іван, — сказав він Петрику, що ще широко усміхався, дивлячись на пілота.

— »Кмед« — назвала його вчора Омем, — сказав втомлено Очет. — Кмед ... І ви бачите, що він такий і є.

О, Очет! Ти вже не любиш його і не хочеш навіть полюбити — з огірченням і докором сказала одна з дівчат.

— І люблю і не люблю, — сказав Очет, і легка хвиля рум'янцю прокотилася по його обличчю. Побачивши це, молодь опустила очі, немов зрозумівши велике упокорення старого.

— І люблю і не люблю, — повторив Очет. — Люблю, бо це я оживив його, вернув до життя. Не люблю, бо він не такий, якою повинна бути людина. І я не знаю, чи добре я зробив, що пустив його сюди, між вас.

— Це як мій батько, — засміявся Петрик. — Він каже, що коли б він знав, що в нього будуть такі сини, як я і Лексі, то він тричі подумав би перед тим, як одружитись.

Очет стрепенувся, підвів голову і довго мовчки дивився на Петрика, вслухаючись в його думки і в свої почування. Усміхнувся і згідливо хитнув головою:

— Мабуть, маєш рацію. Я не був батьком і не міг зрозуміти своїх почувань ... Коли б дав життя такому, як ти, то не боявся б, але тепер не знаю, чого вартий оцей мій синок.

Прийшла черга почервоніти Петрику. Тепер ніхто не опустив очей. Тихий шелест сміху пролетів поміж них. Дівчина, що докорила Очетові, підлетіла до нього і тихо попросила:

— О, Очет, лети з спокійним духом.

— Так і буде, дитино, — заспокоїв він її. Вийняв коробочок, натиснув його і почав підійматися над землею.

— Стоп, отець, куди? А ми ж як? — закричав пілот, біжучи по землі за Очетовою тінню.

Очет обвів широким помахом руки ввесь двір, ніби об'єднуючи усіх докупи, і спокійно поплив в дальшому, вищому леті.

Пілот стояв, задравши голову, аж поки Очет не зник з овиду. Коли глянув униз, на двір, Ранцев знайомився з новими. Підходив до кожного, що стояв на землі, тиснув йому руку і рекомендувався:

— Іван Ранцев ... Іван ... Іван ...

Тим, що висіли в повітрі, махав рукою, тикав себе в груди і все знову і знову повторював своє ім'я.

Літуни одразу зрозуміли церемонію і кожен називав своє ім'я. Імена звучали знайомо. Найбільше було слов'янських, змінених вимовою, інші нагадували давні книжки чи фільми.

— Гайда, братця, знайомитись, — гукнув пілот бортмеханікам, що давно вже вийшли на його крик і вигуки і нерішуче мнялися оподалік.

Підбіг до них, схопив за руки, потягнув до юрби. Обводив і тикаючи по черзі в кожного пальцем, рекомендував:

— Юрко, Алямбек, Петро ... Юрко, Алямбек, Петро ...

— Коли знайомство закінчилось, Петрик підійшов до чвірки і подав кожному рушник і свіжу одежину і показав на басейн.

— Митися, — зрозумів бортмеханік. Тут, брат, санітарія і гігієна - підніс він вгору великого пальця і весело поспішився за іншими.

Коли вернулися у двір, там уже стояв великий екран, а вся молода гурма лежала і сиділа на землі.

Чвірку посадовили спереду, дали по зеленій пігулці, і Петрик почав науку. На екрані з'явилася жінка з дитиною, що весело гралася в неї на колінах.

— Мати, — сказав Петрик, пошанливо підносячи пальця вгору — Мати!

— Та й по-нашому — мати ж, — зрадів Юрко, від припливу почуття соваючись по землі.

— По якому там »по-нашому« — передразнив його Іван. — Стануть тепер люди у таку техніку по-хохлацькому розмовляти.

Вчилися до полудня, коли чвірка почала вже плутатися у відповідях на образи, що з'являлися на екрані. Раптом там вималювалися дві дівчини. Сиділи і співали щось ніжне і заспокійливе, приграваючи собі на якихось довгих сопілках і час од часу погойдуючись ритмічно. Потім одна, знеможена, схилилась сестрі на коліна. Та поклала їй руку на плече і заспівала колискової.

Юрко напевно знав, що то була колискова, — бо відчув, як від тихого співу і ритмічного коливання у нього теж опадають повіки. Стрепенувся і злякано озирнувся навколо. Літуни вже лежали всі: пілот і Алямбек і собі розкинулись у траві. Тільки Іван сидів зіщулившись, уп'явшись очима в екран.

— От іше ... неситий, — просунулась в голові думка, та далі Юрко вже не міг мислити: поклав голову на пілотову ногу і солодко витягнувся.

Іван спідлоба потайки роззирнувся по сплячих. Тоді підвівся і навшпиньках підійшов до екрану. Непрозора скляна шиба. Але не блискуча, яка і не відбиває в собі того, що стоїть перед нею ... Не дзеркало, щось інакше зроблено ...

— Обійшов навколо — не було нічого: ні дроту, ні жадного апарату, та сама непрозорість скла. Спробував піднести — піднеслося, легко, нічим не в'язане. Обережно поставив назад. Знову оглянув усіх сплячих. Одна дівчина спала лежучи на боці, її коробочок висмикнувся з-під одежі і звисав на ланцюжку до землі. Підійшов і почав оддалік розглядати його. Коробочок був цільний, не знютований, не склепаний.

— Вилитий — подумав Ранцев. — Але з чого?

Приглянувся ближче. Білий матово-синій метал.

— Невже плятина? — Очі блиснули захланно і заздрісно. — Якась багачка, а валяється на траві.

Тільки тепер глянув на обличчя. В очі кинулись рівні густі брови і довгі опущені вії. Трохи завеликі губи розпустились у сні, як у дитини. Спала довірливо, спокійно. Ніби була у себе в хаті, серед рідні, певна, що нема не-

безпеки і не може її бути. Але ті брови і щось у підборідді, якась твердість, і той з горбиком ніс знову нагадали Іванові: Обережність!

Пішов до інших. У всіх були однакові коробочки з однакового металю. У того, що спав розкинувшись навзнак, міг роздивитись, як навколо паска звисає мережа дзвіночків. Усе було з одного чистого матово-білого металю.

— У всіх плятина — подумав прикро. — Всі, видно, з багатеньких.

Скривився злісно. З найдальших бганок пам'яті вилізло і злою жабою розсілося півзабуте, але міцно викарбоване слово:

— Бур-жуй-чи-ки!

Засміявся з радости. То було слово, яке виправдувало його зависть і давало нову силу його злобі. То був камінь, на який міг опертися, важіль, що невідклично підважував усяку будову.

Тепер знав, що робити, звідки починати. Заспокоєний вернувся до товаришів і ліг. Заснув скоро.

Прокинувся останній, коли інші вже сиділи на траві, сушачи мокре волосся.

— Купатися! Швидче! — весело гукнув йому Петрик.

— Як, ще раз? — невдоволено перепитав Іван.

— А ти думав? Тут, брат, і шкіра скоро пооблазить — мийся та й мийся — засміявся мовчазний Алямбек.

Іван поплентався до басейну. Повернувся відсвіжений і навіть трохи заспокоєний.

Петрик знову дав їм по таблетці, і вони засіли перед екраном. — Починаємо, — гукнув Петрик. — Спершу повторимо: це — Мати ... — і здивовано замовк.

Замісць Матері на екрані з'явився Іван, злодійкувато роззираючись на всі боки і підкрадаючись до дівчини. В обличчі було стільки злоби і зневаги, що дівчина схопилася на ноги, як від справжнього удару батогом.

— Кмед! — гукнула вона не одриваючи очей від хитрозатайливого і злосливого обличчя, що нахилялося над нею.

Всі літуни схопилися з місць, похмурі і насторожені — на екрані Іван обдивлявся коробок.

— Ну — ну брат, — покрутив головою пілот. - Хоч би ти для першого дня здержався. Це ж тобі не Австрія!

Іван злісно скосив на нього очі і перевів погляд на інших. Ті дивились на екран, зібравшись навколо дівчини, як вірна охорона. Але Іван на екрані відійшов від дівчини, і всі полегшено зідхнули.

— Шукає т у т розгадки, — засміялась дівчина, і легка насмішка продзвеніла в її голосі.

— Вчитися треба. Знати, — сказала вона і вдарила себе долонею по лобі.

— Дурнику ще ти, голубе, — перетлумачив по своєму веселий Юрко. — Тут треба добре головою попрацювати, а не то що, — лап рукою та й полетів.

Іван повернувся до Петрика і сказав обурено:

— То ви такі хороші, а мене потайки на екран ловили? Свиня ти після цього.

Петрик зашарівся, потім раптом зблід. Літуни знову посуворішали і ступили крок до нього, як раніше до дівчини.

— Ні, — помотав головою Петрик — То не я. То Старші — і він повів рукою вгору і навколо.

Іван глянув за його рукою в небо і засміявся зневажливо:

— Крутить мені кульки. — Вже ж із неба не злетів хтось вмикати екрана.

— Та вони всі з неба злітають, — хмикнув пілот. — Що ти тут можеш розуміти? Ми ще дурники перед ними.

Від сміху і зневаги в голосі Івана, Петрик зовсім зблід, а між літунів пройшов невиразний стриманий шелест обурення і гніву. Та в цей час дівчина скрикнула й показала на екран.

Іван глянув туди і завмер.

На нього дивились очі. Очевидно, вони були на обличчі. Але Іван не бачив його. Не бачив нічого, крім тих очей.

Безперечно, вони належали людині, але нічого людського не було в них. Ні цікавости, ні суворости, ні доброти, ні гніву. Безмежний спокій і нестерпна безсторонність. І покора. І незламна влада. Влада того, хто знає, що мусить коритись.

Всі затихли. Пілот і бортмеханіки інстинктовно витягнулися на струнко, а молоді літуни зблідли і кожний поклав руку на свій літунський коробок.

Очі оглядали всіх, обминаючи Івана. Він одразу відчув, що вони обминають його. Знають, що він стоїть, знають який він — і обминають. Жаль, образа, а водночас бажання впасти і благати, щоб вони глянули на нього — все це складним і нерозбірним вихорем знялося в його душі і змусило затиснути зуби. І в цей час очі повернулись до нього і глянули.

Глянули і побачили його всього. Всі думки, бажання, всі найлегші порухи його єства, аж до найглибших, аж до невідомих йому самому. Витягали його суть аж з-під самого споду нашарованих понять і звичок. Гураган найрізноманітніших почувань і стремлінь помчав по його нервах до мозку, до очей. А з його очей — у т і очі.

І тут Іван усім своїм єством зрозумів, що він не має нічого. Не має нічого, що міг би показати тим очам, як своє. Він порожній і нецікавий. Хіба тільки злість є в ньому, і та злоба — то є він, то є те, що відрізняє його серед інших.

Очі повинні знати, що він — інший, що він — вирізняється. Повинні знати! Мусять! Хоч би йому довелось знищити півсвіта — але він мусить вирізнитися з-посеред мільйонів перед цими очима.

І раптом очі зникли. Прозорі аж синяві повіки з темними ще віями закрили їх, і Ранцев побачив усе обличчя. Довгасте, з прямим носом і ніжно окресленими устами. Обличчя немолоде і нестаре. Обличчя людини без віку.

Воно почало віддалятись на екрані.

В розпачі Іван дико скрикнув і кинувся за ним.

— Стій! — ревів він, роздираючи на грудях сорочку — Спинись! Глянь на мене ще раз!

Але обличчя зникло.

Іван захитався, нестямно обкрутився навколо себе і впав на землю непритомний.

Молоді літуни стояли, напружено вдивляючись в екран. Потім перевели очі на Івана, але ніхто навіть руху не зробив до нього. Були бліді і водночас радісні. Привітно глянули на трійку, і Петрик повторив, показуючи на екран, на небо і на все навкруги:

— Старший.

— Старший, одно слово, — луною обізвався пілот.

— Тай говорити нічого, одразу видно, — зідхнув бортмеханік, витираючи піт і одставляючи ногу. — Це тобі і сліпий побачить, що старший ... Як глянув на мене, так я й прикипів. Так і читає в мені, як в книжці: Алямбек Сафандулов, села Дербинь, Ташкентської области. Я й сам був забув, поки він не прочитав ...

— І я згадав, — замислено пробурмотів пілот. Згадав, як жив раніш і була в мене жінка ... добра жінка була у мене, — роздумливо повторив і безнадійно махнув рукою.

— А я чув пісню, — захоплено обізвався Юрко, — Їхав на гарбі на сіні, а мати сиділи поруч і тихенько співали. Голосно соромились співати, бо вони ж уже заміжні були.

Він раптом закинув голову і завів приємним тенором, передихаючи несподівано там, де не вистачало повітря:

Ой, у полі озеречко-о,
Там плавало відеречко ...

Літуни заворушились і обступили його, напружено і зацікавлено вслухаючись в мелодію. На другому куплеті дехто вже пристав до Юрка, тягнучи одну мелодію, а останній куплет співали вже всі разом під його диригуванням, а троє пробувало акомпаньювати на дзвіночках.

Іван опритомнів і повільно сів. Пісня нагадала йому Україну і карний загін, і полум'я від пожежі. Тупо уперся поглядом у групу. Всі стояли півколом навколо Юрка, який, розчервонілий і ніби осяяний вищою радістю, з запалом починав пісню зпочатку. Всі дивились на нього і стежили за рухом його рук, і навіть пілот старанно виводив басову партію.

Тільки Алямбек стояв осторонь, засунувши руки замісць кишень за мотузку, якою підперезався замість пояса і насуплено дивився перед собою. Помітивши Іванів рух, ступив до нього і сказав зневажливо:

— А ти й нервенний ... Звичайно, людина видно, строга, жартувати не любить, але ж не страшна ... Дівка стояла — і нічого, а ти упав. Тонкі у тебе, брат, кишки ... Дуже зла в печінці багато носиш.

Стояв запорошений, з розідраною одежею, похмурий і набурмосений.

Та ніхто не дивився на нього. Молодь захоплено співала. Часом чийсь погляд проскакував по ньому ненароком. Дивились без страху і без цікавости. Як на порожне місце. Дивились і не бачили.

Він хвилину постояв і повільно пішов далі від них, хитаючись на непевних ще ногах і почуваючи, що в нього нема нічого. Порожнеча і самотність. (Продовження буде)

ПОРАДИ МОЛОДИМ ГОСПОДИНЯМ

Завиванець із яблуками

Треба: ¾ літра муки, 1 жовток (білок залишити до мащення), 100 грамів товщу, 100 грамів цукру, 1 ложка оцту, трішки (на кінець ножа) аптечної соди, дрібочку соли, 2—4 ложки молока (відповідно до того, чи мука більше чи менше суха).

Тісто замісити, поділити на дві частини, прикрити мискою і залишити на одну годину.

Тоді тісто розтачати (поздовж), прикрити серединою яблуками з цукром, родзинками, цинамоном. Розтачане тісто з обидвох боків загнути, по середині щільно стулити і загнути теж його кінці. Звите тісто помастити яєчним білком, покласти обережно двома руками на вимащену бляху та пекти. Спечене краяти на блясі ще гаряче — гострим ножем на поперечні не широкі шматки. На тарілку вибирати обережно (найкраще лопаточкою), бо тісто крихке і ламається.

Дешевий, добрий тортик

Треба: 380 грамів муки, 2 варені на твердо жовтки, одно ціле сире яйце, 2 ложки масла, 2 ложки цукру, 1 ложка оцту, 1 дріжджевий порошок або 1 ложечку амонякової соли, розпущеної в гарячім молоці. Коли треба, дати дрібку ванілії і трішки холодної води, щоб тісто держалося. Замісивши, витачати у 3 кружки. Покласти перший кружок до тортівниці, помастити доброю мармелядою, прикрити другим кружком, знову дати мармеляди і прикрити третім кружком. Спекти так, щоб тісто було ясної барви.

Вбити шум із 2—3 білків, дати цукру, дальше бити і всипати трохи какао. Увілляти шум до пиночки і покласти в гарячу воду на кухонній плиті. Мішати безупино. Спершу врідне, потому почне густнути. Тоді вилляти на тортик і підсушити ще раз у рурі.

Горіховий корж

Треба: 2 ложки масла, 3 жовтки, 70 грамів цукру, 70 грамів тертих горіхів, 200 грамів муки і трохи ванілії. Внробити на стільниці і спекти в не надто гарячій печі (рурі).

На корж дати шум з 3 білків, шість грамів цукру, однієї ложки муки, 50 грамів тертих мигдалів (це вже в США, або в Канаді!). Замість мигдалів можна дати американські горішки, терті бішкопти або й товчені крихкі кекси.

Ппріжки з кислою капустою

Тісто: 1 гітр муки, 1 яйце, 2 ложки масла, ¼ літра молока, 1 ложочка цукру, 1 ложочка соли, 50 грамів дріжджів.

Дріжджі розтерти з цукром, ложкою муки та кількома ложкоми молока. Коли в теплі все підросте, зробити ямку в муці на стільниці або в мисці, увілляти дріжджі, дати соли, розмішувати ложкою, вливаючи потрохи теплого молока. Коли змішаємо з плином уже всю муку, місити рукою так довго, поки тісто стане цілком гладким. Тоді прикрити чимось і залишити в теплі на одну годину. Коли виросте, брати висмарованою товщем рукою по дрібочці тіста, накладати на нього начинки і заліплювати. Уклавши їх на)вимащену бляху, помастити розколоченим яєчним білком і пекти.

Начинка: Кислу капусту зварити, витиснути в мішечку, посікти та присмажити на товщі з цибулею. Додати соли, парцю. Можна начиняти пиріжки теж грибами, картоплею із сиром тощо. Додавши до тіста трохи цукру, начиняти тертим і солодженим маком чи грушками.

Кутик ФІЛЯТЕЛІСТА

30-річчя появи Коломийських поштових марок

Невелике галицьке місто Коломия, столиця Покуття, відіграло наприкінці 1918-го і на початку 1919-го року доволі помітну ролю в українській філателії. Тоді саме на звалищах могутньої колись австроугорської монархії постали самостійні на-

Українські Коломийські марки
Із збірки ЮМ.

ціональні держави. День 1. листопада 1918 р., що замкнув останню сторінку габсбурзького панування, започаткував для поневолених монархією націй незалежне буття.

Галицька область, одна із найдалі на схід положених австрійських провінцій, заманіфестувала теж цього ж дня свою державну незалежність, згідно з проклямованим тоді принципом самовизначення націй.

Виснаженій чотирирічною боротьбою країні, з розхитаним господарством і транспортом, важко доводилось налагнувати своє внутрішнє життя, бо одночасно треба було відбиватися від несподіваного наїздника, що вже встиг отаборитись у серці країни — Львові та зірвав усі зв'язки краю з центром. Тому то довелось на місцях розв'язувати все те, що було конче потрібне для утримання нормального життя людности між іншим теж і нормального поштового зв'язку.

Так постають Коломийські поштові марки, що їх 12. грудня 1918 р. згідно з розпорядженням Окружної Військової Команди, випустила Поштова Станиця в Коломиї для тодішніх повітів — Коломия, Городенка, Косів і Снятин.

Коломийське видання — це надрук на австрійських обігових марках останніх випусків літер Укр. Н. Р. (Українська Народна Республіка) в горішній частині марки та нової вартости внизу марки. Надруки зроблено чорною фарбою на аркушах 25 штук марок. Так передруковано 11.300 штук австрійських 15-гелерових марок трьох різних купюр цифрою 10. Виконала надрук друкарня Бравнера в Коломиї. З огляду на невелику кількість Коломийських провізорій Військова Окружна Команда заборонила продавати їх великою кількістю одному покупцеві.

Румунські Коломийські марки
Із збірки ЮМ.

Крім цього видано ще 5000 штук незубкованих марок на рожевому неґумованому папері без рисунка з написом П. Укр. Н. Р. Р . . . 30 сот. для порученого листування. Цих марок чи наліпок не продавано приватним особам, а тільки наліплювано їх на рекомендованих поштових посилках.

Коли Рада Державних Секретарів у Станиславові підвищила оплату за поручене листування до 50 сот., випущено навесні 1919 року додатково 10 000 штук таких же марок по 50 сотиків.

У місяці травні 1919 р. виконано ще на замовлення Державного Секретаріяту Пошт 500 штук надруків цифрою 5 на австрійських 15-гелерових марках і приставлено до Станиславова кілька днів перед евакуацією Уряду Західньої Української Народної Республіки. Цей додатковий випуск не був уже в поштовім обігу і доля його невідома.

Одночасно з наступом польських військ, підсилених корпусом Ґаллера, сталася всупереч міжнародному праву диверсія румунських військ до південно-східньої Галичини. В понеділок 6. травня 1919 р. румунські диверсійні війська зайняли Коломию і суміжні повіти. Незабаром після цього, а саме 14. червня впроваджує румунська окупаційна влада власні поштові марки. Були це надруки на обігових і доплатних австрійських марках, останнього випуску, літер С. М. Т. (Comandamentul Militar Teritorial) в простокутній рямці. Видано тоді всього три вартости, а саме за 40 і 60 гелерів і за 1.20 корону, що їх надруковано на 13-ти різних австрійських купюрах, загальним тиражем щось із 31 000 штук. Крім того передруковано теж 1000 штук австрійських поштових листівок. Надруки зроблено в Чернівцях ручною печаткою, до якої вживано чорнофіолетної фарби. Цими марками забезпечено поштові станиці в Коломиї, Делятині, Ланчині, Снятині, Городенці, Заболотові та Обертині. Окупаційні румунські марки були в обігу до 21. серпня 1919 року, тобто до останнього дня окупації Покуття румунськими військами. Після відходу румунських диверсантів, Покуття окупують польські військові відділи. Вже згодом з'явилися на філателістичному ринку більші кількості марок з надруком С. М. Т., які надруковано автентичним стемплем з спекулятивною метою.

Активну участь у випуску Коломийського видання поштових марок Західньої Української Народної Республіки і марок румунської окупаційної влади з надруком СМТ брав Іван Чернявський, президент Окружного Суду, потім під час польської окупації, — адвокат у Коломиї. Як досвідчений філателіст зібрав він цілу низку відписів автентичних документів і розпоряджень і 1928 року видав цінну монографію п. н. »Історія Коломийських марок«, що опрокинула різні фантастичні описи про ці випуски у філателістичній пресі. На увагу заслутовують теж дві статті на цю тему у польськім місячнику »Філятеліста Польскі« з 1919/20 р., написані, відомим тоді польським філателістом Д-ром Дудзінським, на підставі інформації, отриманих від І. Чернявського.

Ю. Максимчук

Куток розваги

ШАРАДА

Те слово в нас має чотири склади,
Їх можна складати на різні лади:
Склад перший з четвертим — це птаха-хижак,
А третій з четвертим — церковний колпак.
Склад другий із третім — велика ріка,
Дві назви у неї — сяка і така.
А друге з четвертим — прекрасний це звір,
Окраса глибоких і борів і гір.
А цілість? Буває в сільському куті
І часом у нашім громадськім житті.

РАХУНКОВА ЗАГАДКА

Один селянин мав сіножатку, що її спасла б корова за десять днів, коза за двадцять, а гуска за шістдесят. Одного року випустив селянин на сіножатку рівночасно корову, козу й гуску. За скільки днів вони спасли сіножатку?

ПІДМІНКА

Підмінюючи завжди одну чергову літеру, дійти до останнього слова:

Мара	Тики
. . . .	. . . .
. . . .	. . . .
. . . .	. . . .
Копт	Борт
Сад	Рік
. . .	. . .
. . .	. . .
Лік	Тон

Подав **рк.**

МАҐІЧНИЙ КВАДРАТ

Слова, читані згори вниз та зліва направо, мають однакове значення.

1. місто на побережжі Каспійського моря
2. напиток
3. дістається за провину
4. рос. слово на »розпорядок«.

ВІЗИТІВКА

Мр. Е. Кашка
Янчишів

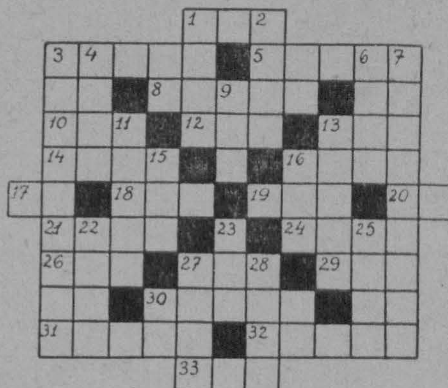
Хто це є?

Між Передплатників, що надішлють розгадки всіх шарад і ломиголовок, вміщених в цьому числі, будуть вильосовані книжкові нагороди:

1. Син України — Федева-Золотопольця
2. Без ґрунту — Домонтовича
3. Кораблі — Б. Кравцева

Розгадки надсилати на адресу Редакції »Життя« для »Куток розваги«

ХРЕСТИКІВКА

Поземо:
1. вуж — давун
3. порт на Арабському півострові
5. інформаційний орган
8. мужеське ім'я
10. роблять з молока
12. пташок
13. виконує присуди смерти
14. ремісник
16. напиток
17. хем. знак на теллюр
18. росте в городі
19. дом. звір'я
20. бог сонця в стар. Єгипті
21. тканина з шовку або бавовни
24. рід кайдан
26. число
27. дом. звір'я
29. шаховий вислів
30. народ. танок
31. жіноче ім'я
32. Рада Старших в Римі
33. частина обличчя

Доземо:
1. грошеве підприємство
2. єгипетський бог
3. місто в Голляндії
4. ін.: галас
6. стояча вода
7. мають старші в відношенні до молодших
9. ін.: звук
11. місце до вантаження товарів на зал. двірцях
13. зв. вовняне покривало на стіну або підлогу
15. укр. газета в Німеччині
16. прийменник
22. птах
23. приписують хворому
25. склад
27. приряд до підношування тягарів
28. сов. інформаційна агенція

КОМУ ДОКУЧИЛИ . . .
(Шарада)

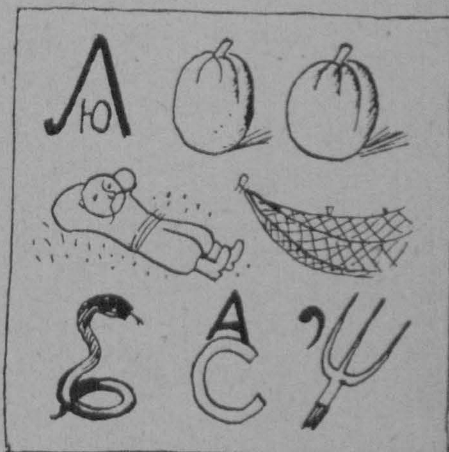
Кому докучили понурі мури міста,
Хто втіх зими закоштувати ладен
Бери наплечник (це символ діпіста) —
І їдь до нас у гори, в Берхтесґаден!
Яка краса! Це ти раз-два, ворожко,
Закляла в лід ґіґантний верх Вацмана,
Що все стоїть понуро і сторожко
(— Камінний дух колишнього тирана).
Три разом з п'ять схилила тут ялиця,
Заквітчана у барв веселих ґаму
І склистий лід до сонця так іскриться,
Криштальний лід ґрізного Вімбахкляму.
Лещетарі, на сніг, на біле, чисте поле,
Вам не страшні крутоголові герці.
Хто на санки, а хто на лід готовий,
Ховаючи спортовий жар у серці.
Чотири — пів і п'ять покиньте, це не важно,
А покажіть спортивну Вашу вмілість.
Усі на сніг весело і відважно,
Усі на старт! Галло! Увага! . . . Цілість!

Іванна Савицька

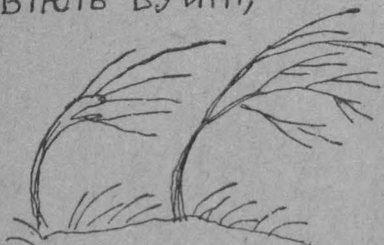
З якого українського міста це фото?

РЕБУС

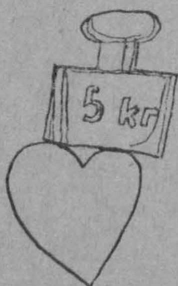

Пісня в образках

Віють вітри,
Віють буйні,

Аж дерева гнуться...

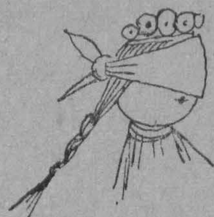
Тяжко, важко
На серденьку,

Самі сльози ллються.

Трачу літа молодії

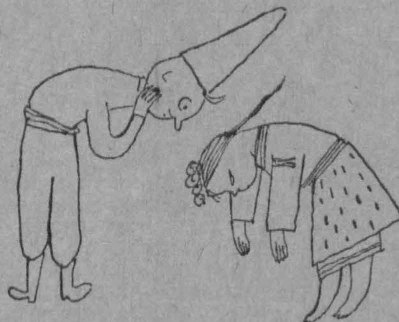

І кінця не бачу,
Тільки тоді
Лекше стане,
Як нишком заплачу

Де ти, милий,
Чорнобривий,
Де ти? озовися!

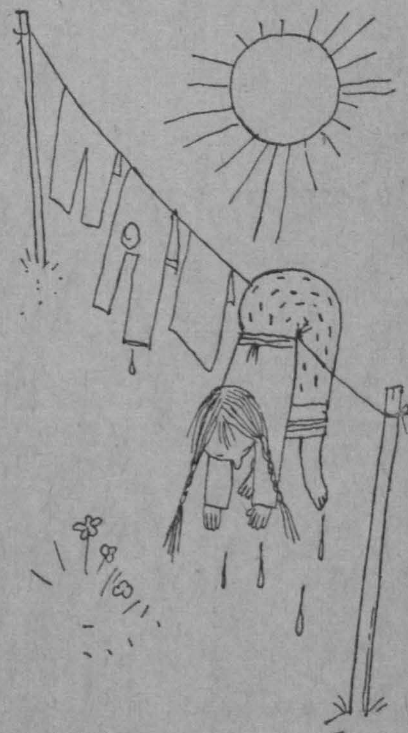
Як без тебе
Я горюю,

Прийди подивися!

Полетіла б
Я до тебе,
Та крилець не маю,

Щоб побачив,
Як без тебе
З горя висихаю.

Еко.

Ціна 1.— ДМ.

„YOUNG LIFE"
ISSUE A

UKRAINIAN MONTHLY

Життя

Ч. 3. Березень 1949

* * *

Нас зобов'язують вислови признання й заохоти, що їх ми отримали після виходу двох перших чисел нашого журналу. Для прикладу наведемо уривок листа від Союзу Українців Великої Брітанії:

»... не маємо слів, щоб висловити Вам наше задоволення з цього приводу і подякувати Вам за те, що Ви взялися до діла на одному з найважливіших відтинків українського життя на еміграції: для нас вигнанців, скитальців — емігрантів і для нашої Батьківщини єдиний рятунок і єдина надія в родинному житті. Доля Батьківщини і майбутнє нашого народу залежить від української родини. Хай Господь Бог дасть Вам сил посвятити і віддати себе цілком цьому такому важливому відтинкові нашого життя, а **ми як зможемо і зуміємо допоможемо Вам і завжди будемо** допомагати, щоб українська родина закордоном стала ідеалом нашого життя, а цей ідеал, щоб допоміг нам усім вернутися на Богом для нас призначену землю — Вільну, Соборну і Самостійну Україну!«

Або, наприклад, пластуни в Українському Таборі в Цуфенгавзені кольпортували друге число »Життя«, користуючись такою »спудейською« віршою:

Пластуни входять в хату:

Всі:

Добрий день Вам, добрі люди,
Хай добро все з Вами буде,
Ми прийшли Вас привітати
І журнал принесли в хату.

1. пластун:

Журнал гарний, журнал добрий,
І завдання благородні —
Врятувати нас в чужині
Й повернути Україні.

2. пластун:

Журнал »Життя« — це новина
І йде в кожную країну,
Чи то в близьку чи в далеку,
Де лиш наша є родина.

3. пластун:

Тому довго не думайте,
Одну марку витягайте,
Бо роботи маєм досить,
Обходити родин п'ятсот.

4. пластун:

Якщоб мали марки дві,
То дали б їх на журнал,
Було б легше Вам і нам
Розв'язать питання це.

1. пластун:

Але Ви не забувайте,
Журнал добре прочитайте,
Потім друзям шліть у світ —
Наче дружній наш привіт.

Всі разом: З богом оставайте і за місяць нас чекайте. Від нас ані відмолитись, ані відпроситись, хіба відкупитись. Як дасте передплату журнал прийде сам у хату.

Радіємо дуже такими проявами прихильного ставлення до нашого журналу. У попередньому числі прохали ми тільки підтримати нас, приєднуючи »Життю« якнайбільше передплатників. Сьогодні хотіли б ми прохати наших прихильників допомогти нам ще інакше.

Навколо »Життя« бажали б ми згуртувати не тільки найкращих співробітників — журналістів і письменників. Ми хотіли б мати чимбільше постійних дописувачів з усіх усюдів світу, щоб »Життя« давало справді образ праці й успіхів української громади на всьому світі. Віримо, що пощастить нам здійснити це вже в найкоротшому часі.

З уваги на те проголошуємо

КОНКУРС

1. На найкращу новелю. Тема довільна. Розмір найбільше дві сторінки »Життя«.
2. На найкращий репортаж з українського життя в країнах нового поселення. Розмір — найбільше одна сторінка »Життя«.

За новелю визначуємо дві нагороди: перша — 150.— ДМ, друга — 75.— ДМ.

За репортаж теж дві нагороди — перша — 80.— ДМ- друга — 40.— ДМ.

Склад жюрі:

Купчинський Роман, Шерех Юрій, Кравців Богдан,

Праці на конкурс надсилати в закритих копертах означених гаслом або псевдом найдальше до дня 1. травня 1949 на адресу Видавництва »Молоде Життя« Augsburg, Kilianstr. 1.

Окремо в заклеєній коперті подавати справжнє ім'я і прізвище автора.

Редакція журналу »ЖИТТЯ«.

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ ЗАКОРДОНОМ

Ч. 3. Березень 1949

Видає Видавництво »Молоде Життя« в порозумінні з Союзом Українських Пластунів та Об'єднанням Українських Жінок

ЗМІСТ:

Фото на заголовній сторінці:
ПРОВЕСНА НА ПОЛІССІ

Вінета арт. мал. Е. Козака

Ліценціят Др. Атанас Фіголь. Редагує Колегія.

Адреса редакції і адміністрації: „Molode Zyttja", Augsburg, Kilianstraße 1.

„MOLODE ZYTTIA", / „YOUNG LIFE" Issue A Ukrainian Monthly. Editor Dr. A. Figol. Authorisation No. UNDP 223. from 11. March 1948, Civil Affairs Division EUCOM. Circulation: 3000. Printer: Sebaldus-Verlag, Nürnberg

Закордоном

(Еміґрація й еміґрантщина)

Ми звикли до того, що кожен з нас — скиталець — еміґрант. Цей термін закріпився теж у назвах деяких наших організацій, як: Центральне Представництво Української Еміґрації, Об'єднання Українських Жінок на Еміґрації — і взагалі говоримо про себе як про заробітчанську або про політичну еміґрацію. І тільки з бігом десятиліть — у другому, третьому чи дальших поколіннях цей термін і пов'язана з ним свідомість втрачають поволі — разом із вростанням у нові життєві обставини — свою гостроту.

В цьому немає нічого дивного. Звичайне ствердження соціяльного явища, що його названо еміґрація. Волею чи неволею кинули ми рідні землі і пішли у світ.

Еміґрант — це ціла низка душевних почувань, настанов та переживань, корисних і шкідливих. Поперше — політичний еміґрант має те почуття гордої свідомости, що він вирішив покинути рідну землю в ім'я боротьби за високу ідею свободи Батьківщини. Подруге ж — у нього, як у кожного скитальця дуже легко творяться під впливом тяжких життєвих умов почування кривди, непевности, тимчасовости, безвиглядности, безплідної тужливости — почування, які великою мірою послаблюють самі ті сили відпору, що їх — зокрема політична еміґрація як цілість — так дуже потребує.

Такі ж шкідливі впливи еміґраційного буття завважуємо і в інтелектуальній сфері. Скільки ж то зпоміж нас безплідно мріє, розкошується нереальним плянуванням замість діяти, або й задовольняється критикою тих, що діють ...

На ґрунті таких почувань і такої настанови виростають бур'яни еміґрантських спорів, самознищування, дрібничкової заздрости і захланности, які розкладають все громадське і політичне життя. Еміґрації загрожує еміґрантщина!

З такими явищами не тільки можна, але й треба провадити свідому і послідовну боротьбу. Мусимо завжди мати перед очима два основні факти:

українці є за кордонами батьківщини і деякі будуть жити закордоном і тоді, коли існуватиме самостійна українська держава. Навіть з нашої великої хвилі примусової еміґрації, хочемо ми того чи ні, велика частина не вернеться до батьківщини;

обов'язком українських громадян закордоном бути зв'язковими між своєю нацією і чужою, бож жодна держава не може бути сьогодні замкнена в собі, відокремлена від решти світу.

Коротко: треба, щоб кожна українська людина закордоном мала глибоке почуття відповідальности, що це її вислала українська — покищо тільки духова — держава здобувати для неї признання, симпатії, а то й, коли буде можливо, конкретну допомогу.

Для цього треба конечно вирвати з нашої душі шкідливий отой комплекс еміґрантщини і поводитись і діяти так, як личить громадянам своєї держави, що тимчасово, волею чи неволею, перебувають закордоном.

Сьогоднішні політичні еміґранти повинні нав'язувати до дотеперішніх надбань українців закордоном і скрізь, де вони не опинилися б, по цілому світу творити тривалі духові і матеріяльні цінності та організаційні форми, з яких могла б користати кожна українська людина, що по своїй добрій волі виеміґрувала, чи теж гнана жорстокою долею опинилася поза межами батьківщини. Так буде встановлений зв'язок поколінь й буде забезпечена пов'язаність українських душ закордоном із своєю духовою субстанцією і рідною землею.

Наша заробітчанська довоєнна еміґрація створила попередніми десятиліттями серед куди важчих умовин форми і цінності, з яких ми вже сьогодні багато користаємо. Тому вимоги до сучасної політичної еміґрації перед історичною відповідальністю набагато більші. Наслідками чотирирічного перебування нової еміґрації в Европі — особливо, коли зважимо на її кількість і кваліфікацію — не можемо на жаль пишатися. Зроблено дуже мало в культурній, виховній, політичній, видавничій — і в багатьох споріднених ділянках, для яких умови праці за ці минулі роки були цілком задовільні. Не створено теж за цей час організаційно-матеріяльних форм, з яких могли б користати в майбутньому всі українці, життєвий шлях яких ітиме країнами нашого теперішнього перебування в Европі. Коли в минулому українські громади — здебільшого робітничі — в різних державах світу спромоглися побудувати народні доми, школи, церкви тощо, то важко позбутися думки, що велика, свідома і матеріяльно не така вже вбога маса сучасної еміґрації майже нічого такого не зробила.

Це не сама критика, скоріш пересторога, щоб в нових умовинах на нашому дальшому еміґраційному шляху, в нових країнах поселення не потрапити знову в грізний безплідний етап еміґрантщини, але плекати в собі почуття обов'язків і відповідальности українського громадянина закордоном. Плекати почуття еміґранта-піонера, здобувця, що вийшов на скитальщину для боротьби, що мусить пізнати й опанувати чужу думку для майбутньої розумної організації своєї батьківщини. Ми не плаксії, нещасні люди, що тільки звертаються до милосердя світу, але свідомі своїх завдань висланники рідної землі, готові стати поруч з братами, що раніше залишили батьківщину, до спільної праці і боротьби за її державну свободу.

✡

Для творення вище з'ясованих духових і матеріяльних цінностей та організаційних форм українців закордоном основною цеглиною є родина. Її моральна і фізична міць допоможуть створити всі конче потрібні суспільні надбудови та одночасно духове підсоння, що буде найкращою запорукою проти денаціоналізації. Що більше, тільки так зможемо приєднати до себе хоч частково ті українські душі, що губляться в чужих світах.

✡

В ім'я збереження політичної еміґрації та її високого призначення, для творення як найкращих умов існування українців закордоном ми мусимо боротися проти всіх явищ еміґрантщини.

Атанас Фіґоль.

З великих днів Закарпаття

В 10-у річницю Карпато-Української Державности

(З нотатника учасника подій)

Похилились українські національні прапори і тридцять тисяч рук піднеслось вгору. З тридцятьох тисяч грудей пролунало гучно й рішуче: »Присягаємо!« Тридцять тисяч учасників Всепросвітянського З'їзду в Ужгороді 17. жовтня 1937 р. на площі Корятовича, на заклик сл. п. Івана Рогача складають приречення бути вірними синами українського народу й боротися за повну державну незалежність. Так маніфестують своє національне відродження після майже тисячолітньої неволі сини й доньки тієї частини Української Землі, що її ще недавно дехто дозволяв собі називати »землею без імени«. Сьогодні закарпатські українці вітшають пробудника своєї вужчої Батьківщини, Олександра Духновича, що вони »оставили глибокий сон«, а перед Великим Тарасом присягають на готовість »рвати кайдани« . . .

☆

Рік пізніше столиця князя Лаборця на тій же площі 27. жовтня 1938 урочисто вітає перший український уряд на чолі з о. Др. Августином Волошином. »Підкарпаття — незалежна держава!« — залунало по всьому краю і всьому світу. Серця усіх українців сповнені несказаною радістю, а заразом рішучістю боронити відроджену Батьківщину.

»Ні мадярам, ні полякам Підкарпаття не дамо!« — заявляє людність Закарпаття на багатотисячолюдних маніфестаціях у всіх закутинах країни у відповідь на мадярсько-польські зазіхання.

☆

»Наш веселий гомін, спів — хай несеться в Київ, Львів!« — посилає привітання город князя Коріятовича своєму материкові з багатотисячної маніфестації українців Мукачівщини, що відбулася 30. жовтня 1938. Цей момент вияву радости і соборности відзначаємо ще з більшим задоволенням, тому, що дія відбувається саме в ще недавньому центрі мадяро-москвофільства, з яким рішучий бій провела національно свідома молодь, очолювана учнями Української Торговельної Академії.

Ця молодь і тепер вже місяць сумлінно виконує службу Української Національної Оборони проти мадяро-москвофільського терору. Вже кількакротно доводилося відбувати завзяті бої, щоб дати можливість українським інституціям працювати. Тому від святкових заяв перейдено до діла — зв'язок з начальною командою УНОборони в Ужгороді функціонує нормально, зброю частково вже роздобуто і щоночі кілька соток людей виконує оборонну службу. Молодь вдень в школі, а вночі на стійках . . .

З Бардієвщини (Закарпаття) Відпустова процесія

Фото: М. Шевчик

На стійках застало нас і проголошення наслідків зловісного віденського арбітражу в ночі з 2. на 3. листопада 1938. І тільки, дякуючи стежам УНОборони, не зруйновано українських закладів та інституцій розаґітованою мадярсько-бродіївсько-фенциківською юрбою.

Заподіяна рана на українському національному тілі дуже заболіла, але закарпатський українець затис кулаки, закасав рукави й став до державного будівництва.

☆

Державно-творча праця йде не тільки в новій столиці Срібної Землі, Хусті, але й усюди там, де б'ється українське серце. В обкроєній ріббентропо-чіянівською сваволею країні наладнується адміністрація і комунікація, пожвавлюється культурне й господарське життя. Скоро організується українська збройна сила »Карпатська Січ«, що героїчно відбиває польсько-мадярських диверсантів.

Карпатська Україна переживає великі дні не тільки державного, але й національного відродження. На сторінках »Нової Свободи« з'являються невпинно заяви ще недавніх москвофільських діячів про те, що вони раз на завжди поривають із блудним мадяро-москвофільством і активно включаються в конструктивну роботу.

Дотеперішній центр москвофільства, Свалява, капітулює і щиро й віддано включається в ритм життя. Державні святкування **20-ої Річниці Соборности,** в неділю 21. січня 1939, та багатотисячний окружний з'їзд Карпатської Січі 26. січня — це могутні маніфестації єдности й соборности українських народних мас та їхньої волі жити вільним життям і готовости боротися за здійснення цієї волі. — Свалява відродилась, Свалява знайшла себе і включилася в державне будівництво.

☆

Свято »Просвіти« в Перечині (Карпатська Україна)

Хто з нас не пригадує суботи 11 лютого 1939, коли на верхів'ях південного схилу Карпат запалали вогні свободи, що їх стихійно розпалювала людність на вияв своєї радости. Ці вогні передають радість закарпатських українців братам по той бік Карпат. А вони, ховаючись ввесь час від польської поліції, відкликаються на знак солідарности.

А радість ця не аби яка! Завтра відбуватимуться п е р ш і в історії України дійсно вільні вибори. Завтра буде обраний загальним голосуванням І. Сойм Карпатської України, завтра населення Срібної Землі перший раз в історії виявить дійсно вільно своє політичне »вірую«.

У неділю ранком задзвонили дзвони. Святково одягнені селяни, поспішають до церкви. Старенький священик відправляє Службу Божу, а вірні благають Всевишнього допомогти їм у визвольній боротьбі Української Нації, молять Господа за

Закарпатська Україна: Бардіївські дівчата на відпусті
Фото: М. Шевчик

краще завтра своєї Батьківщини, просять Всемогучого дати українській владі достатньої сили опертися зазіханням ворогів. Невеличке гірське село Вишня Вижниця, на Мукачівщині, готує себе духово до відповідального чину. Після Богослуження людність охоче й радо йде до виборчої урни й віддає свої голоси за список Українського Національного Об'єднання. Уже в ранніх пополудневих годинах виборці з гордістю вивішують білий прапор на церковній вежі. Це маніфестація майже 100%-ової перемоги УНО, перемоги Української Правди!

Міста й села вільної Срібної Землі уквітчалися білими прапорами. Народ виявив свою суверенну волю жити незалежним життям. Народ обрав офіційних представників своєї волі.

☆

15. березня 1939 р. руханкова заля колишньої гімназії прикрашена жовто-блакитними та січовими прапорами. Вона вітає послів до І. Сойму, що зійшлися до Хусту з усіх кінців Закарпаття на першу сесію. У залі панує святковий настрій. Сойм ухвалює конституційний закон, а обраний президент о. Др. А. Волошин урочисто проголошує: »На основі §§-ів 1. і 3-го ухваленого Соймом закону ч. 1. проголошую Карпатську Україну Суверенною Карпатсько-Українською Республікою«.

Радісна вістка проголошення державної суверенности Карпатської України блискавкою пішла по краю і всьому світу. Але як проголошення IV. Універсалу вже відбувалося під звуки московсько - большевицьких гармат, так і тепер вже вороги української державности: мадяри, чехи й поляки, підтримувані німцями й італійцями та большевиками, почали об'єднаним фронтом наступ, щоб знищити новонароджену українську волю.

☆

Та не зламали карпатські січовики своєї присяги. Січові відділи на всіх відтинках, під проводом головного команданта випробованого в боях УВО старшини Колодзінського-Гузара йдуть на фронти. На внутрішньому фронті перемагають чехів і здобувають зброю й амуніцію. З нею геройчно боронять край перед мадярським наступом з півдня, а польським з півночі. І тільки через трупи карпатських січовиків по затяжній боротьбі повелося ворогам фізично перемогти. Але духової перемоги вони не здобули. Навпаки, пролля та кров ще більше зцементувала український національний дух, ще більше зміцнила ненависть до окупанта. Вона ще більше надхнула народні маси духом боротьби.

В той спосіб ця, століттями відірвана частина України, навіки з'єдналася із своїм материком. З'єднала її спільна боротьба українців з усіх Земель в лавах »Карпатської Січі«, з'єднав їх спільний дух боротьби за Українську Суверенну Соборну Державу.

Карпатські Січовики дотримали своєї присяги!

Петро Надтисянський

ОКСАНА ЛЯТУРИНСЬКА

БЛАГОВІЩЕННЯ 1939 РОКУ

З листів Івана Паламарчука, одного з багатьох,
що загинули під час зриву Карпатської України.

Летять вістки, летять вістки, летять вістки з далека,
ой ластівки, ой ластівки, ой райдужні лелеки
(якби так сповнилось, якби):
»Над Хустом сонце й голуби!
І пре на вибори нарід, як Тиса між латаття.
Вирує взбуджене, кипить, гукає Закарпаття:
— А чи ж то всі вже леґіні,
а чи ж то всі із нами? — Ба, ні! —
й цвітуть крисанями груні, а гук аж до узлісся:
— А прихопіть-но топірця, а не забудьте кріса!«

Над Хустом сонце й голуби. Стою, чуткий, дивлюся:
от чимчикує і собі на вибори бабуся.
— Куди, старесенька, куди?
Куди й усі, і я туди!
От бачиш, синку, так раніш не подавали голос,
Коли тепер, — бігцем біжиш за Україну й волю. —
І поза сумнів, поза все
й тебе, безбатченка, несе,
як ту стеблину по плаю під шерег з шугаями
у течію, у течію без стриму і без тами ...
»Над Хустом сонце й голуби«.
Якби так сповнилось, якби!

Закарпаття (Бардіївщина): Йдуть на відпуст. Фото: М. Шевчик.

35 років тому - у Києві

Святкування сторіччя з дня народження Т. Г. Шевченка напередодні першої світової війни

НЕ ВМИРАЄ НАША ПРАВДА,
НЕ ВМИРАЄ ВОЛЯ;
І НЕСИТИЙ НЕ ВИОРЕ
НА ДНІ МОРЯ — ПОЛЯ,
НЕ СКУЄ ДУШІ ЖИВОЇ
І СЛОВА ЖИВОГО . . .

Т. Шевченко »Кавказ«

Російський царський уряд не тільки розумів, але й добре знав, що не зважаючи на всі утиски, усі переслідування, він не вбив живого духу українського народу, що дух цей ще »живе, він ще не вмер«.

Уряд добре знав, що навіть серед »найлояльніших« — здавалося б — українців, всіх отих »просвітян« і »хуторян«, як їх потому прозвали, живе любов до свого, до рідного. Це ж саме оці свідомі й нераз навіть несвідомі національно демісіоновані маленькі урядовці, власники будиночків на околицях Києва, члени міського самоврядування, т. зв. »міської ради«, по довгій багаторічній боротьбі домоглися, що уряд примушений був дати дозвіл збудувати пам'ятник Т. Г. Шевченкові в самому серці України — золотоверхому Києві.

Урядові, як сіль в оці, були і книгарня »Києвской Старини«, редакція і книгарня »Літературно-наукового Вістника«, клюб »Родина«, газета »Рада« і театр М. Садовського, не кажучи вже про »Просвіти«, зліквідовані по перемозі реакції після поразки революції 1905 року.

Ці заклади мали велике значення для нашої молоді, що живучи у великому, штучно зрусифікованому, місті, навчаючися по російських школах, не забувала рідної мови, плекала її, кохалася в рідній історії, вивчаючи її з вірою, що прийдеться ще стати в лави борців за волю України. Тому й уряд вважав ці заклади дуже небезпечними і шукав завжди якнайменшої приключки, щоб їх знищити, викорінити »мазепинський дух«, що так непокоїв можновладців.

Так уряд як і росіян на Україні завжди страхали Шевченкові дні (25—26. лютого ст. ст.), коли український народ особливо врочисто вшановував пам'ять свого великого поета-пророка.

Із малярської творчости Т. Шевченка
Портрет невідомої пані

Не тільки по містах збільшувано тоді »наряди« (загони) поліції, але навіть і по селах. На Чернечій горі коло Поетової могили встановлювали караул, що мав »тащить і не пущать« тих, хто хотів би відвідати місце вічного спокою Т. Г. Шевченка.

Від тих то й часів залишилися фото Шевченкової могили, оточеної »стражниками«.

Це повторювалося рік-у-рік і завжди виникали сутички, по яких »винні« діставали »належну кару«.

1914 рік викликав особливу »загрозу«: Сторіччя з дня народження Т. Г. Шевченка.

Українці-кияни ухвалили відзначити цей день, організувавши й маніфестаційний похід.

Наполегливо готувалася до урочистого святкування студенська молодь. Три високі школи — університет, комерційний інститут та вищі жіночі курси містилися неподалеку, отже — налагодити зв'язки і з'єднатися в багатотисячний похід було легко.

Домовилися з робітниками-українцями, що радо виявили бажання взяти участь у спільному поході. За місце збору обрано площу перед університетом, проти якого в парку стояв пам'ятник катові Т. Г. Шевченка — Миколі І. Частина робітників мала пройти кілька кілометрів Берестейським шосе та Бібіковським (тепер Шевченківським) бульваром.

Ухвалено також відправити по душі поетовій панахиду у святій Софії.

Учасники походу були поінформовані заздалегідь про маршрут і порядок маніфестації.

Надійшов день 25. лютого. З світанком Київ набув дивовижного, незвичайного вигляду: він обернувся на військовий табір. По вулицях роз'їжджали загони козаків і кінної поліції: тоді »про всякий випадок« в Києві квартирувало аж два козачі полки. Коло опери (недалеко від Університету) і коло Володимирського собору (поруч із комерційним інститутом) розташувалися окремі козачі сотні.

Перед 9. годиною студентство почало збиратися в своїх школах. Російські студенти-монархісти, т. зв. академісти, ще напередодні ухвалили, що всі лекції мають відбутися за нормальним розкладом, а тому поспішали перші до навчальних закладів.

Проте їм не повелося: замість лекцій відбувалися збори, присвячені пам'яті Т. Г. Шевченка.

Треба відзначити, що за тих часів у Києві було дуже багато студентів-кавказців, бо уряд навмисно спроваджував їх до Києва, далі від батьківщини, не даючи їм навіть змоги вчитися у ближчій до Кавказу Одесі.

Кавказці виявили дружню солідарність і разом з українцями вшанували пам'ять борця і співця України.

Але ж спроби »скупчуватися« на вулиці натрапляли на рішучий опір. Починалося з »увещеваній« поліційних офіцерів і кінчалося нагаями. Було чимало і потерпілих, як також заарештованих. Те ж робилося і коло підприємств, робітники яких ішли, приєднатися до загальної маніфестації.

Тоді ж до духівництва Софійського собору удалася делеґація, прохаючи відправити панахиду по душі Тараса.

Почувши тільки це ім'я, московське духівництво катеґорично відмовилося молитися за упокій страдника за Україну, хоч й офіційно він ніколи не був (не догадалися!) відлучений від церкви.

Під захистом поліції й війська »організувалося« й російське студентство. Монархічна організація »Двуглавий орел« »відрядила« своїх членів протестувати проти української демонстрації. Ці російські »молодчики« повибивали шиби в українських книгарнях та обілляли атраментом портрет Шевченка. Цими »культурними« вчинками російська молодь виявила свою »інтеліґентність« (серед цих студентів були й сини професорів духовної академії й університету) і »братню« любов до українців.

Численними арештами, кількома десятками виключень з високих шкіл та судовими процесами закінчив російський уряд свою »перемогу над мазепинцями« в дні 25—26. лютого (ст. ст.) року 1914.

В. О.

Запоріжжя, айстри і Дніпрельстан

З НЕДАВНІХ МАНДРІВОК

В час німецької окупації українське населення не мало права користуватись залізничним сполученням. Курсували переважно товарові вагони з закресленими назвами майже всіх европейських держав. Лише окремим щасливцям і смільчакам, здаючись на ласку німецької залізничої обслуги, щастило »зайцем« проїхати декілька »прольотів«.

Літом 1943 року мені доводилось їздити в південні області України. Мандрівка була довга і непевна. Саме на ранок, поїзд, яким я їхав, зупинився в Запоріжжі. Хоч мій маршрут лежав дальше, проте, пройнятий нічною прохолодою, я рішив з туристичного зацікавлення »заскочити« до Запоріжжя. Хто з підсовєтської преси і підручників начитався про це велике індустріяльне місто, про його довоєнні димарі, цехи, гудіння моторів, масове робітництво в спецодягах, той, побачивши його на власні очі, розчарується попередньою уявою про Запоріжжя. Запоріжжя воєнного часу принишкло і здивовано дивилося на вас майже з кожного вільного клаптика землі ніжними пелюстками Олесевих айстр. Пріорітет цих квітів у Запоріжжі очевидний навіть для неспостережливої людини. Могили німецьких жовнірів були також встелені айстрами. Більші парки і площі німці перетворили на цвинтарі. Але це вже не від їх величі. Шоломи, надінені на невеликі хрести, творили ілюзію скелету. Ця вічна земля Запоріжжя — наймогутніший бастіон нашого войовничого духу — пожирала і цього останнього з черги наїзника.

В підсовєтщині з усього робилося державну таємницю, і тому кожна заводська споруда обведена високим камінним муром, так що годі щось за ними побачити. Лише охололі заводські труби говорять про незрозуміло-індустріяльні квартали. Впадає в око велика кількість нових будинків, між якими чергуються старосвітські (порівнюючи з новими) невеликі будиночки, яких ще Совєти не встигли знести з землі, і на їх місце побудувати щось нове.

Шукаючи центрального кварталу міста, я випадково наткнувся на базарну площу, де зустрівся з багатьма несподіванками. Різношерсна торгівля. Продаються навіть до половини проіржавлені і в три погибелі зогнуті різнокаліберні гвіздки, яким би навіть, здається найдосвідченіший господар, не знайшов пристосування. Можливо тому, що Запоріжжя — місто заліза. Пригадую, що продавались драглисті, правильної кубічної форми, куснї, що називались милом. І як ознака, що я на півдні — це черешні і абрикоси, розмір яких незрівняно більший від тих, які ростуть в середніх районах України.

На щастя віднаходжу приятеля, який, висловлюючися підсовєтською термінологією, являється місцевим активістом: в кожній установі його знають і приймають з належними почестями. Там, де треба перепустки, почекати в черзі чи пред'явити білет (в кіно, театрі), його, а разом і мене з ним, пропускають без жодної затримки. Навіть люди, яких ми на вулиці минали, перешіптувалися: »Подивіться, то он М . . . пішов«. Це ще залишки психологічної навички з підсовєтських часів, але в воєнні роки вони видавались в крайньому разі комедійними.

З цим своїм приятелем І. М. я їду оглянути греблю Дніпрельстану. Нас везе трамвай· Своїм брязкотом він якось непокоїть мене, бо це вперше за ці роки я бачу трамвай. В інших більших містах я лише бачив затоптані трамвайні рейки, а тут цей засіб сполучення так легко пережив військову хуртовину. Широченними проспектами несеться трамвай, а обабіч квартали Нового Запоріжжя. Виключно стоять масивні нові споруди житлових й інших приміщень. Своїми закам'янілими руїнами вони породжують прикре враження, особливо якимсь німим протестом зяють руїни новозбудованого театру. Як відомо, Нове Запоріжжя місто цілком вже радянських часів, збудоване кров'ю і потом українського народу, розкуркуленим селянством й іншими »ворогами народу«. Допитливі очі не можуть всього схопити відразу, пустий трамвай несеться швидко і нарешті, описавши коло, повертається назад.

З почуттям неймовірного хвилювання, як перед якимсь іспитом, я наближаюся до греблі Дніпрельстану. Знана з численних фотографій, гребля легко впізнається здалеку. Серпневе легке сонце робить легким і непорушним повітря. Білявий бетон творить величну картину. Внизу, якимсь чудом, примостившись як ластівки, бригада робітників, завбільшки в крапки, переводить ремонтні роботи. Недалеко від них над шумливою водою, що вдаряючись об каміння, вилітає на декілька метрів вгору, кружляють посивілі чайки· Дальше здіймаються над поверхнею води велетенські камінні брили. Ще вище, опоясана голубизною Дніпра, видніє Хортиця.

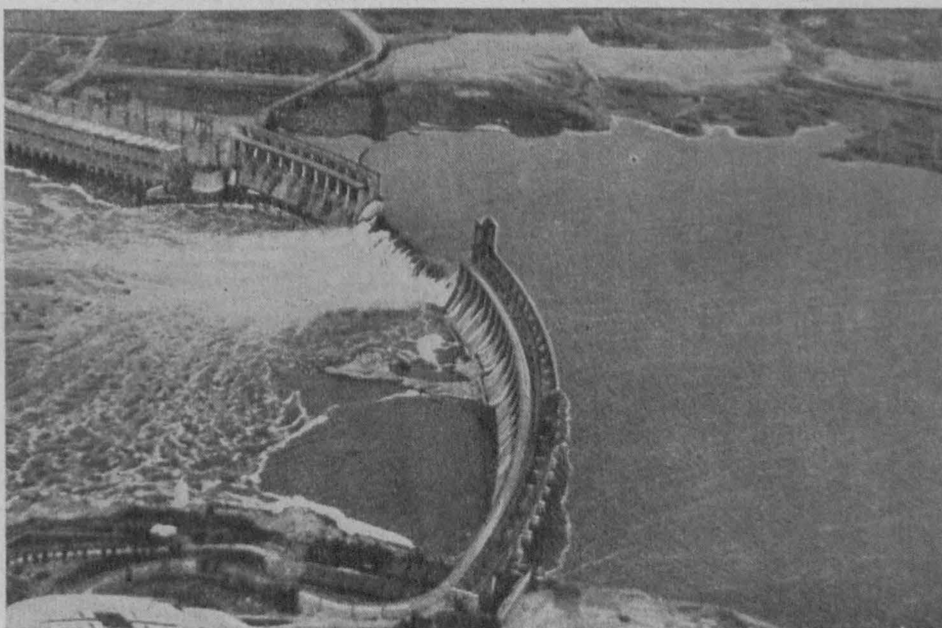
Навколо непорушні й реставровані чи реформовані людським розумом величні картини природи, від споглядання яких вивітрюється в людській уяві будь'яке відчуття мізерії. Блакить Дніпра нижче греблі розлягається на десятки кілометрів і манить зір нового мандрівника.

Наближається теплий запорізький вечір. Олесеві айстри з наближенням ночі ще чіткіше грають своїми барвами. Вечір — це традиційний час відпочинку, особливо для молоді. Вулиці людніщають. В міському паркові на естраді грає духова орхестра. Кожному вільно виступити тут як артистові, і ніхто вас не зупинятиме, можна зіп'ястись на сцену і затанцювати. Вам навіть за це аплодуватимуть випадкові відвідувачі парку. В клітках виставлено трьох мавп. Вони тут зовсім нідочого· І може ці, не зовсім ідилічні тварини найшли тут собі притулок, щоб ілюструвати всю недоречність і несталість стривоженого непевного часу.

Л. Лиман.

. . . НАД ДНІПРОМ ШИРОКИМ
В ГАЮ, ПРЕДВІЧНЬОМУ ГАЮ,
ПОСТАВЛЮ ХАТОЧКУ, — САДОЧОК
КРУГОМ ХАТИНИ НАСАЖУ:
ПРИЛИНЕШ ТИ У ХОЛОДОЧОК,
ТЕБЕ, МОВ КРАЛЮ, ПОСАЖУ;
ДНІПРО, УКРАЇНУ ЗГАДАЄМ,
ВЕСЕЛІ СЕЛИЩА В ГАЯХ,
МОГИЛИ-ГОРИ НА СТЕПАХ . . .

З Шевченкового »Кобзаря«

Знищена під час війни гребля на Дніпрі. Фото: АП

УКРАЇНЦІ в світі

Від'їжджаючи . . .

Два роки тому бачив я таку сцену: Переводили частину людей з одного табору в другий. Дві дівчині прощалося, одна від'їздила, друга лишалася. Плакали обидві, ревними сльозами заливалися, падали собі щораз в обійми.

Дивився я на ту сцену і жаль було мені двох подруг, що зжилися, може й з одного села походили, може на роботах в Німеччині в одній фабриці працювали, а тепер »діпістська« доля розлучає їх і каже одній їхати сто, двісті чи скільки там кілометрів до іншого табору.

А ось недавно ті самі дівчата прощалися на залізничому двірці. Одна їхала в Австралію, а друга за кілька днів мала їхати в Канаду.

— Будь здорова, Марусю!

— Будь здорова, Катрусю!

Обнялись, поцілувались і . . тільки всього.

— А пиши!

— До побачення!

Поїзд рушив. Дівчата маяли до себе хустинками, доки ще бачили одна одну. Поїзд зник на закруті і — скінчилося.

Я спочатку з дива не міг вийти. Як то? Коли одна їхала в інший табір, то плакали, а коли роз'їжджаються в два кінці світу, то майже без сльоз прощаються?! Здавалося мені, що щось не в порядку, що тут проявилася мабуть нездорова психіка людини, яка вже ось четвертий рік скніє в таборових мурах. Людина затратила почуття дійсности, міру — що велике, а що мале, піддається настроям хвилини. Бо невже ж можна прирівнювати одну розлуку до другої!? Невже ж не усвідомлюють собі ті дівчата віддалі між якимсь там Верісгофеном і Берхтесґаденом та між Австралією і Канадою?! . . .

Але передумавши справу, я перестав дивуватися, я зрозумів психічний стан цих дівчат й оправдав їх дивну на око поведінку.

Коли вони перший раз прощалися й одна з них переїздила в інший табір, то це розлучувала їх якась третя сила, що мала над ними владу. Почуття залежності, невласновільности, ставало перед ними в цілій висоті, навівало гіркі думки про їх становище, підкочувало сльози до очей. Тверда воєнна дійсність, якої свідками були вони стільки років, яка казала їм стільки витерпіти, яка забрала їм їх рідний край — вимагає від них розлуки без огляду на їх волю й охоту.

Українська Духовна Семінарія в Римі

І тому ллялися сльози, сльози свободолюбної людини, яка з любови до тієї свободи так багато продовж історії посвятила і посвячує.

Коли ж другий раз прощалися дівчата, то це прощалося дві людині, що по власній, непримушеній волі вибрали собі далекі країни для поселення. Вибрали країни, в яких кожна з них буде повноправною, в яких кожна думає заробити собі не тільки на прожиток, але й на поворот у рідну землю. Бо, здається, жодна з тих двох дівчат ні на хвилину не припустила думки, що це прощання на завжди, а навіть на дуже довго. Адже великі віддалі з дня на день маліють, а свобода руху з дня на день більшатиме в кожної з них. Нехай рік, нехай два, а там побачимо! Велика річ сісти одного дня на корабель . . . чи на літак в Австралії і заїхати до Канади, або навпаки! Аби тільки праця і здоров'я!

Тому при другому прощанні майже не плили сльози, а останні слова були: »Будь здорова« і »До побачення«. Це пращалися дві вільні людині, що врешті взяли свою долю в свої руки.

Такі думки опановують душу дев'ятдесят відсотків наших переселенців, коли приходиться їм їхати за море.

Питання: Скільки в тому рації? Чи такі надії можуть мати виправдання і як до цього всього ставитися?

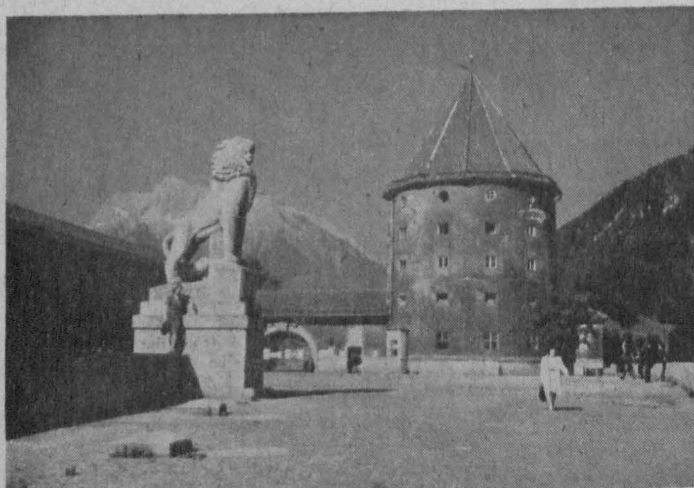
Справа побачення в чужих краях залежна від двох чинників: грошей і охоти. Не один матиме змогу навіть у недовгому часі здійснити це. Витривала праця, добрі умовини дозволять йому відвідати знайомих, хоч би вони були не знати як далеко. Але більшість не матиме змоги, а то й охоти видати гроші на далеку поїздку, за те збиратиме гроші на поворот до рідного краю. Напевно, хоч би минуло багато років, думка про рідний Канаан не покидатиме переселенців. Буде їм потіхою в годину смутку, поштовхом у трудах життя, темою сусідських розмов. Чи це буде в соняшній Австралії, чи в парній Бразилії, чи в морозній Канаді.

Та все таки ми їдемо в чужі країни, які приймають нас не на те, щоб стати для нас тільки залізничою ждальнею. Вони хочуть мати з нас солідних комірників, що платять точно комірне, не нищать дому і не докучають іншим співмешканцям.

Усе це мусимо брати до уваги і пристосувати до тих побажань свій плян праці та свою поведінку.

Передусім ми мусимо виявити себе порядними, роботящими людьми. Ще ніколи не мали слова Франка такого актуального значення, як у часи нашої великої еміґрації.

»Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,

Вхід до Українського Табору »Орлик« в Берхтесґадені

Хор Української Гімназії в Байройті (Німеччина)

Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт« . . .

Справді, кожний з наших переселенців стає представником свого народу, куди б його доля не кинула, до якої роботи не приставила б. По кожнім з нас судитимуть (так, як уже судять тут, у Німеччині!) і народ, до якого належимо.

Друге — не викликуймо враження, що ми переселенці тільки часові, що ждемо на першу-ліпшу нагоду, щоб забратися з прибраної країни. Це не тільки пошкодить нам в очах автохтонів, але й нас самих відштовхне від закладин солідних підвалин під нашу екзистенцію. Навпаки, ми з першого дня мусимо казати собі: Я починаю нове життя, яке може тривати до моєї смерти.

Третє — це наші земляки, старі еміґранти. Не намагаймося зразу зміняти, чи критикувати їх способу думання, їх організацій чи установ. Не одно є в них інакше, але це зрозуміле з огляду на змінені обставини. В багатьох справах правда по їх боці. А на доцільні зміни треба трохи часу та взаємного довір'я. І в них є туга за старим, рідним краєм, тільки не така гостра, не така свіжа, як у нас. Напевно багато з них вернулось би в сприятливий час назад.

Вірмо, що такий час, найкращий час нашого життя настане.

Р. К.

Поселенці організують спілку

(Вінніпеґ, Канада)

З початком січня ц. р. у Вінніпеґу (Канада) відбулося посвячення дому, що його купили і влаштували прибулі недавно українці з Німеччини. Тридцять з-поміж них ще в Німеччині заснували спілку, метою якої була спільна допомога у влаштуванні на нових місцях поселення. Тринадцять членів спілки прибули вже до Канади й тут під проводом п. Всеволода Листвича придбали собі з допомогою місцевих українців 160-акрову фарму, дім у Вінніпеґу і вантажне авто.

Вінніпезький часопис »Вінніпеґ Трібюн« надрукував з цього приводу статтю, яка інформує канадійців про український почин і про провідника і членів спілки.

»Всі вони — читаємо там — зустрілися ще 4 роки тому в Німеччині в таборах ДП брітанської смуги. Вік їх 20 до 30 років і всі говорять по англійськи.

В розмові з нашим кореспондентом п. Листвич сказав: »Ми так добре жили в таборі, що вирішили створити групу людей, які допомагали б собі досягнути поставлену мету.«

Кожен член групи мав у Канаді родичів або друзів і вони вирішили переселюватися туди.

Спочатку група добилася до Англії, як сільсько-господарські робітники. Своїми плянами зацікавили вони одного урядовця міністерства праці і він допоміг в тому, що група під час перебування в Англії могла разом жити і працювати.

Перший із групи добився до Канади п. Листвич, 1. травня м. р. В. Ша-

Українські діти в Тунісі

варський, залізничний робітник і власник фарми у Саскечевані дав за нього поруку і можливість працювати на фармі. Тут працював він влітку під час жнив і на зиму перейшов працювати до Вінніпеґу. З допомогою місцевих українців придбав він дім вул. Мюльвай 608 і спровадив до Канади 12 членів групи. З останнім транспортом прибула до нього його ж дружина й 4-літня дочка.

Згідно з ориґінальним колишнім усним договором всі члени спілки, як тільки прибудуть до Канади, стають співвласниками, фарми, дому й авта. Кожен вплачує теж свій пай до спільного фонду.

Зараз трьох членів працює на фармі, інші у Вінніпеґу, де живуть у власному, посвяченому в січні домі.

П. Листвич заявив, що він сподівається, що за два роки пощастить групі зреалізувати першу ціль, а це — створити справжню кооперативну фарму. Дальшою цілю це — для кожного з членів створити власне підприємство або придбати власну фарму.

Участь у спілці добровільна. Кожен член, як схоче, може відійти. Одним з пртекторів групи є видавець Іван Тиктор.

Жінки й чоловіки у США

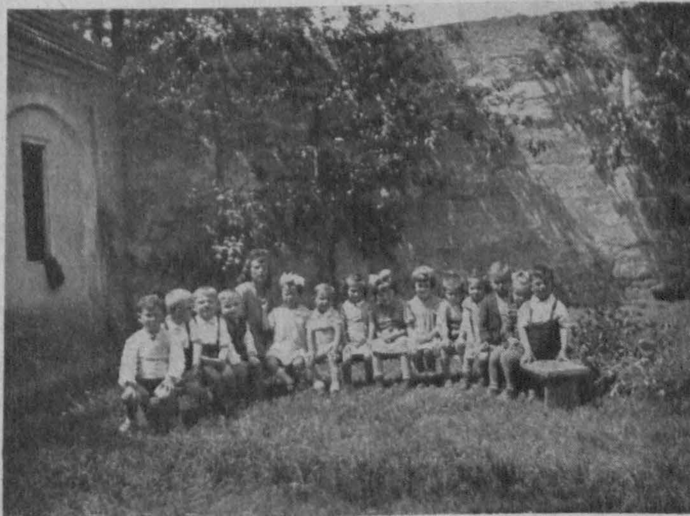
(Ст. Люїс)

»Я дальше працюю і часто покидаю працю, бо це дозволено, для мене ж велика вигода. Бо ж . . . у моїй хаті жде мене робота, яка мені все ще не сприкрилася. З наших розваг — це читання »Лиса Микити« й українських европейських часописів.

Жінки тут багато працюють, бо ж не можуть дозволити собі на домашніх помічниць. Зате ж не перуть, ні не миють посуди, бо це роблять машини (під час відвідин кожна господиня ними хвалиться і всі їх оглядають). Коли котра не має машини до миття посуди, то робить це чоловік (поділ праці). Такий тут звичай. Виношування сміття, миття посуди, купування харчів — усе це робота чоловіків. Але ж мій під багатьома оглядами залишився таки европейцем. Інколи хіба їздить до міста купувати все, що треба, щоб я могла мати час на відпочинок.

Ми святкували тут »латинські« свята і в нас вже по Різдві. Різдвяні свята святкують американці дуже врочисто, але найбільше уваги присвячують дарункам, що їх »приносить« Santa Claus (Сенга Клос), наче нам Св. Микола в ніч перед Різдвом. Святої вечері нема. Іграшки дуже змодернізовані (залізниця з семафорами, реґулюванням швидкости, освітленими вагонами тощо), що й дорослі бавляться.«

М.

Дитячий садок у Веяри (Німеччина) Фото: В. Кравчук

Ялинка українських православних дітей у Реґенсбурґу Фото: І.

Львівська Богема

Єретики на Парнасі

Це був час, коли ще по Львові гуляв собі свобідно й безжурно Янгол Надхнення, не зважавши й на мить на єресі, що їх поширював про нього, прибулий недавно з петлюрівською еміґрацією, мистець — Павло Ковжун.

Хоч який модний був тоді і сам мистець і його графіка серед львівської публіки, то все ж з революційними поглядами Ковжуна мало хто погоджувався. Але й сам мистець не розповсюднював своїх »єресей« надто широко, не сипав ними — мов з рукава — на ліво й на право. Для тієї мети мав він свою побліку, невеличкий гурт вечірніх »штамґастів« у львівській каварні »Централка«.

— Надхнення? — говорив він іронізуючи, — нема взагалі надхнення! В мистецтві треба вміти й більше нічого. Мистець робить картину так само, як швець чоботи. Саме ж надхнення — це видумка різних Новаківських і взагалі єрунда!

Такої менш-більш думки були й інші мистці, прибулі теж недавно до Львова: Крижанівський, Бутович, Лісовський і другі. Із львівських пристали до товариства: Осінчук, критик Голубець, Іванець та Музикова.

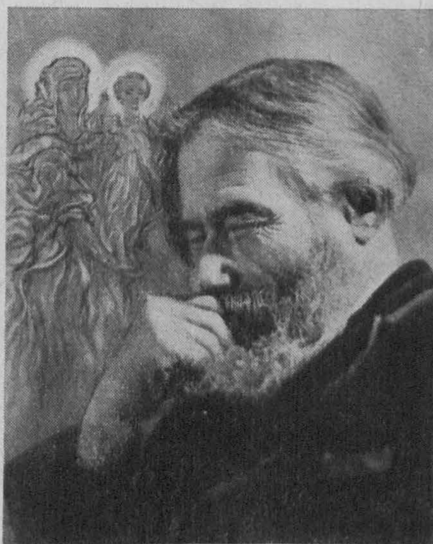
Всі вони навіть моду іншу завели: Не носили великих чорних стяжок на шиї, стригли чуприни на цивільни лад і продавали свої образи без сентиментів, так же просто, як продають чоботи. Коб тільки купці!...

Коли вісті про те докотилися до Новаківського, він лютував як Зевс на Олімпі, забував про свою хвору ногу, бігав по кімнатах і, стукаючи своїм дужим п'ястуком об стіл, вигукував:

— Ага! Ковжунчики! Голубчики! Та я вас усіх — ось так! — І недвозначним жестом руки ворожив дуже нецікавий кінець Ковжунові та його компанйонам.

Учні і приятелі-звеличники, що їх Новаківський мав завжди багато, обурювалися разом із ним. Вони теж розуміли і підходили до мистецтва інакше — більш за утертими та виробленими вже традиціями і штампами »старих, добрих часів.« Сам же

Олекса Новаківський
Фото: М. Шалабавка

Новаківський виховувався у Кракові тоді, коли в Академії панували — Матейко, Мальчевський чи Виспянський і пройнявся увесь атмосферою тодішнього буйного мистецького життя.

Багато кружляло тоді правдивих і неправдивих анекдот про краківських мистців, які добре характеризували їхній підхід до мистецтва взагалі і їхнє ставлення до громадянства зокрема.

Пригадую одну, яка дуже різко зударялася з новими гаслами, що їх приніс із собою Ковжун та його однодумці.

Ось вона:

До Мальчевського заходить молодий польський аристократ:

— Я хотів би купити якусь картину.

— Що-о? — визвірився на нього Мальчевський.

Аристократ повторив своє прохання. Мальчевський почав шукати чогось між образами під стіною. Яке ж було здивування звеличника мистецької творчости, коли Мальчевський замість картини добув здоровенну палицю.

— Чи думаєте, що картини — це чоботи, що їх можна купити! — гукнув він і кинувсь з палицею на аристократа, який, не чекаючи дальших пояснень, чкурнув скільки сили було в ногах.

Атмосфері краківських мистецьких кіл був вірний і Новаківський, хоч і не кидався з палицею на — й так нечисленних тоді покупців, але своїх образів таки не продавав.

Трапилось колись, що до Новаківського зайшли якісь італійці і хотіли купити один із багатьох етюдів церкви св. Юра. Давали величезну, як на тодішню львівську »мізерію«, суму, здається, тридцять тисяч злотих. Новаківський кинувся окунем й етюду продати не хотів. Одна із присутніх тоді пань взяла Новаківського під руку і, перейшовши з ним у другу кімнату, намагалася вговорити мистця. Переконувала довго й »на розум«, що в хаті мистцевій біда, що нема цього і того, з'ясувала просто Новаківському цілу його хатню ситуацію, якої мистець ніколи не бачив і не знав. Новаківський спокійно вислухав добродійку й укінці запитався:

— Пані добродійко, ви маєте діти?

— Маю.

— А чи ви продали б котре із них?

Добродійку це просто приголомшило:

— Як можна порівнювати діти з образами! Врешті ж, чи ви не можете собі такого Юра ще намалювати?!

Новаківський тільки хитро посміхнувся, сказав, що з дітьми можна б собі теж так порадити і на цьому розмова закінчилася.

Італійці пішли з нічим.

Але не завжди було так погано з матеріяльними справами мистця. Небуденна атмосфера, що її створював навколо себе Новаківський, магнетичною силою притягала різних аматорів мистецтва і меценатів, які вже дбали про те, щоб час до часу »полатати« якось фінансові справи мистця. Знаючи про те, що в Новаківського образу купити не можна, улаштовували справу так, що хтось із них позичав Новаківському більшу суму грошей і »під застав« брав образ. Новаківський, ясна річ, довгу не сплачував і картина залишалася в довжника. Це було свого роду »окружне купно«. До цього час до часу діставав мистець деякі суми на удержання Мистецької Школи від Митрополита Шептицького.

Можна сказати, що Новаківський жив справді таки »з атмосфери« і в тому був »во всю« тодішніх львівських мистців.

Тогочасна публіка вимагала до кожного образу якоїсь спеціяльної »приправи« — якоїсь леґенди чи »казки для дорослих«, яка б в'язалася з образом в одну цілість. І тут безконкуренційним майстром був одинокий Новаківський.

На посмертній виставці образів Новаківського — на одній із картин, що на ній був намальований кущ черемхи, можна було — відігнувши полотно від рами, прочитати такий підпис: »До циклу — Французька революція. Доба пореволюційна — Наполеон Бонапарте«. Дехто, дізнавшися про такий надпис, годинами стояв перед картиною, шукаючи між черемхою Наполеона, достоту так, як на журнальній сторінці »Для розваги« в малюнку з мисливим шукають — зайця.

Весело було дивитися на такого глядача, але ще цікавіше було б бачити його — наприклад — тоді, коли б біля нього з'явився сам Новаківський, щоб поглибити оцей ребус довгою розповіддю про власну творчість та Наполеона в черемсі.

Це й саме був отой »сос«, що в ньому Новаківський подавав громадянству свою творчість, і в якому воно й хотіло бачити все тодішнє українське мистецтво.

Тогочасних модерністів це нервувало і велика радість була в »Централці« із кожної витівки, що її інколи повелося комусь із них вичинити Новаківському.

Довго втішалися й розповідали собі про витівку самого таки Голубця, найбільшого авторитету тодішньої мистецької критики, прозваного популярно »Мольом«.

Голубець любив час до часу випити і подискутувати про мистецтво, але вимагав пошанування власного авторитету і не любив щоб будь-хто поплескував його по плечу, хіба під умовою якоїсь більшої позички.

Було це саме перед першою виставкою Гуртка Діячів Мистецтва. Комітет цієї виставки доручив Голубцеві доставити якимось чином на відкриття Новаківського. Справа була нелегка, бо Новаківський уже від багатьох літ не виходив цілком поза поріг власної хати. Причиною була якась невідома хвороба мистцевої ноги. Навіть по хаті ходив він шкутильгаючи і підпираючися здоровенною палицею.

Вертаючися із засідання Комітету і роздумуючи над всіми можливостями перевезти Новаківського на виставку, Голубець зустрів у трамваї лікаря Панчишина. Знаючи, що саме П. лікує Новаківського, Мольо звернувся до нього:

— Слухайте, докторе! Яку хворобу має в нозі Новаківський?

Панчишин кинувся і відповів трохи грубо:

— Здоровий, як віл! Він тільки вмовив у себе якусь недугу і ніякою силою переконати його не можна, що нога цілком здорова.

Мольові вистачило це аж надто.

В день відкриття виставки він особисто із двома студентами під'їхав »фіякром« під будинок Новаківського. З'явившися в мистця, намовив його їхати з ним. Студенти посадили мистця на крісло, знесли по сходах на вулицю і перетранспортували до повозу. Під будинком Музею НТШ, де відбувалася виставка, винесли його знову ж на кріслі нагору і внесли так на виставкову залю. Там, відсидівши урочисте відкриття, Новаківський сам, власними силами звівся з крісла і, підпираючися палицею, пішов розглядати виставку. Голубець розважав його увесь час розмовою і придержав, поки не розійшлися відвідувачі і не залі не залишилися тільки вони обидва та ще й студенти, що мали »відставити« Новаківського додому. Коли Новаківський сказав, що йому вже крайня пора їхати, Голубець шепнув щось студентам і вони, як і перше, посадили мистця на крісло і понесли вниз по сходах.

Але, опинившися на першому поверсі, поставили крісло на закруті і мовчки пішли назад нагору. Новаківський не відразу зрозумів свою ситуацію. Декілька хвилин сидів спокійно, сподіваючися, що студенти вернулися тільки за чимось там нагору. Але студенти не з'являлися. Мистець почав нервуватися, а далі й гукати.

Але нагорі було тихо, ніхто не відзивався.

Мистець почав вигукувати все голосніше:

— Гей, люди! Та рятуйте бідного каліку! . . .

Вкінці, коли ніхто таки не з'явився, звівся із крісла і поволеньки, притримуючися стіни, зійшов сам униз. Але й повозу під будинком не було. Проклинаючи Голубця і цілий світ, Новаківський хоч-не-хоч спробував власними силами іти додому. Як на те, ж, від вулиці Чарнецького до площі св. Юра не дуже то близько! . . .

Як ішов Новаківський — невідомо. Відомо тільки, що в третій день після цієї пригоди бачили Новаківського в . . . кіні.

З того часу, хоч мистець і не визбувався палиці, але ходив уже просто і на хворобу ноги не нарікав, хіба у хвилини дуже тяжкої душевної депресії.

Все ж ця пригода була довго ще не то арґументом, але таки довбнею в руках Ковжуна. Мовляв, дивіться, як хворобу у нозі, вмовляє Новаківський у себе і в публіку оту вищу силу надхнення, що спливає на мистця під час творення.

»Централка« ликувала, а Янголові Надхнення не залишалося нічого, як тільки з великої образи і гніву »залити черв'яка« в котромусь із львівських шинків.

Еко

Ревуха

А наш батько Ревуха
Отаман завзятий —
Зібрав хлопців та й поїхав
По морю гуляти!
Грай же, море, Чорне море,
Гала-гігі! Гей!

Перша чверть 19. століття — доба Романтизму. Люди тієї доби — люди пози й довільної гри. На оголений простір стола, разом з колодою карт, покладено два пістолети. Удано байдужою рукою, пальцями, що не тремтять, годилося вибрати один з них; не кваплячись, піднести його вгору, прикласти холодний отвір до скроні й натиснути. Що з того, якщо краплі крови забарвлять біле поле витягненої з колоди карт винової кралі?

Демон, або янгол, посланець пекла або неба, титан або ніщо, абсолютне добро або зло, — ні з чим меншим люди тієї доби не мирились. Хаосові їх дум відповідав хаос здичавілої природи: морська буря, край кручі, піски пустелі, самота гірських верховин, де в вічній тиші не чути нічого окрім вірлячого клекоту й плюскоту води, що падає зі скель.

Митці малювали своїх сучасників на тлі грозової негоди; вітер гне дерева; червоносині зигзаґи блискавки прорізають чорноту хмари. На передньому пляні руїни замку, або уламок надмогильної колони. Він стоїть на краю безодні, його чоло оповите тайною й на його обличчя лягла печать невимовного страждання.

Улюблені книги Наполеона були Плутарх, Макферсонові »Пісні Осіяна« й Гетів »Вертер«. У Байрона були наслідувачі, але не було суперників. Літературні образи Чайлд-Гарольда, Прометея, Каїна, Дон-Жуана керували уявою й поведінкою людей. Жінки мріяли про вроду янгола й серце демона. Кинджал убивці чоловіки ховали під рясою ченця.

Це Романтизм двадцятих років 19 ст. одкрив для нас вишуканість елементарного, культуру дикунів, осібність нації.

ШЛЯХИ ХИМЕР

Вацлав Ржевуський народився коло 1785 року. Він походив з родини, яка протягом 17 ст. зробила в Польщі несамовито блискучу кар'єру. Його прадід, дід і батько з покоління в покоління посідали становища коронних польних гетьманів Речі Посполитої. Хлопчикові було 4 роки, коли у Франції спалахнула Революція, і вісім років, коли року 1793 його батько, покинувши Польщу, переїхав до Відня. По останньому поділі Польщі, Северин Ржевуський зрікся отчизни. Він не уявляв собі, що отчизна може існувати поза державним підданством і держава поза особою монарха. Сказана ним фраза стала крилатою: »Речі Посполитої більше не існує. Ми повинні вірно служити іншим монархам!«

Закінчивши у Відні військову школу, Вацлав Ржевуський року 1809 брав участь, як гусарський ротмістр, в битві під Асперном проти Наполеона. Він був одружений, але його шлюб з Розалією Любомирською не приніс щастя ні йому, ані їй; вони незабаром розійшлися й жили осібно.

Палкий прихильник поглядів Ж.-Ж. Руссо і жадібний читач його творів, він більше мріяв »про поворот до природи« і »втечу від цивілізації«, ніж про військову кар'єру, і тому, після батькової смерти року 1811, він поспішив покинути військову службу й вийшов у відставку. Смерть батька зробила його власником кількох десятків містечок і тисячі сел на Волині й Поділлі. Тридцять тисяч кріпаків селян працювали тепер на нього.

Деякий час він прожив на Україні. Він мешкав у Крем'янці, але, коли йому обридали крем'янецькі розваги серед »золотої молоді«, він кидав місто й вертався до свого маєтку в Кузмині, де в супроводі козаків гасав на конях по степах і лісах.

Талісман Ревухи: Документ розписаний таємним письмом

Кілька любовних пригод, що наробили багато розгомону, кілька двобоїв (він часто й охоче поєдинкував), та низка блискуче виграних кінських перегонів принесли йому репутацію фехтувальника, їздця й спокусника. Свій час він ділив між кіньми й жінками. Не було коня, якого б він не приборкав; не було жінки, яка встояла б проти бурхливих поривів його пристрасної натури.

Вацлав Ржевуський — людина своєї доби. Він романтик, людина межевих ситуацій. Однаково, чи справа йшла про газард в картярській грі, про народне визволення, кохання до жінки, любов до коней, або кричущий крій піджака й вибагливу форму капелюха. Він — сноб, денді, скептик, і, разом з тим, палкий ентузіяст, фантаст, людина крайнощів, складна натура, що сполучує цинізм цивілізації і цноту дикунства.

Високий на зріст, широкоплечий, худий і жилавий, людина надзвичайної м'язової сили, він з постаттю атлета зв'язує ґалантну вишуканість кавалєра. Кров його отруєно нудьгою за екзотикою. Він примхливий і несподіваний. Сюрдут світської людини він змінить на бурнус араба, щоб потім проміняти його на вишивану сорочку і свитку селянина-волиняка.

МРІЯ ПРО СХІД

З України він переїздить до Відня. По предках гетьманах він успадкував одвічну, старошляхетську, непереборну й неподільну пристрасть до коней. Це було щось далеко більше й дужче, ніж потяг спортовця, захоплення кавалерійського офіцера, професія, або звичка. Це було покликання. Доля. Фатум.

Його стайні були найкращі в Відні.

Він ніколи не надавав значення, якщо, з'явившись на побачення, він приносив із собою до коханки терпкий пах коня або стайні. За деякий час до звичних запахів дорогого вина, тютюну і кінської стайні почав домішуватись легкий пах свічкової кіпоті й цвілі од старовинних рукописів і книг. Йому могло бракувати часу для побачень з коханками, але він знаходив його досить для розмов з ученими й праці у книгозбірнях.

Найкращі коні арабські. Аравія — отчизна найкращих в світі скакунів. Пристрасть до коней звернула його увагу на Схід. З наполегливою ретельністю він віддається орієнталістичним студіям.

Він листується з славетним орієнталістом Юлієм Клапротом і одержує од нього томи, виданого ним „Asiatisches Magazin". Йозеф Гаммер, пізніший барон Пурґсталь і перший президент австрійської Академії Наук, багатокротний перекладач і секретар посольств в Туреччині й Єгипті, стає його сердечним другом; разом вони видають розкішний часопис, присвячений орієнтальним студіям, „Die Fundgräber des Orients". Маронітський священик, професор віденського університету Антін Аріда вчить його вимови арабських слів. У турецького адмірала Рамуз-паші, що втік із Стамбула, він бере лекції турецької мови.

Сукупність ґрунтовних знань, що їх він набув в обох, однаково близьких йому ділянках конярства й арабсько-турецької археології й філології, принесли йому не тільки членство в багатьох Академіях Наук, але й дозволили дійти до поважних наукових висліді в. На підставі арабських джерел і зібраних ним фактів він зміг пролити світло на темні питання походження польської шляхти й власної своєї генеалогії. Він почав твердити, що польська шляхта — це нащадки чотирьох арабських племен, які перед двома тисячами років вийшли з гір Неджду й вимандрували на Північ Европи. Щодо нього, то він є прямий спадкоємець імператриці Зінові, королеви Пальміри.

— Я шляхтич, ото ж я природний бедуїн! — казав про себе Ржевуський. Його отчизна — Схід. Свою національну самосвідомість він пов'язав з екзотичною мрією про Схід. Він не був самотній. Це романтики закликали повернутися в »дім отчий« і шукання пра-вітчизни, країни, звідки прийшли батьки, запалило уми сучасників. Ця доба проголосила саме, що пра-вітчи-

зною всіх європейських народів і мов є Індія, є Схід.

Він мешкає у Відні, студіює книги про Аравію, видає фаховий журнал з археології Сходу, плекає в стайні арабських коней і мріє про подорож до Передньої Азії. Він мріє побачити землю своїх батьків, вклонитися їх могилам, одвідати руїни Пальміри, де царювала колись Зіновія й придбати чистокровних арабських скакунів. Він хоче скинути з себе ярмо згубної цивілізації й жити в умовах природи.

Щоб пізнати людей на лоні природи, Шатобріян їздив до ірокезів Америки, Ржевуський поїхав до Аравії.

Позаставлявши свої маєтки, постягавши борги, діставши замовлення на арабських коней від Олександра І.-го й вюртемберзької королеви, Катерини Павлівни, він, в супроводі секретаря, лікаря, ветеринаря, ескорти козаків і з великою сумою грошей, наприкінці 1817 року, покинув Відень і виїхав до Царгороду.

В ПУСТЕЛЯХ АРАВІЇ

Чи можна жити небезпекою? Чи можна небезпеку ствердити як вищу мету життя? — Ржевуський зробив це. Свобода, втеча від цивілізації, екзотика визначили напрямок його життя. Як часто йому грозила небезпека й смерть зазирала йому ввічі! Віра в себе й у магічну силу чародійної зірки Кавкаб врятовували його з становища, яке здавалося безнадійним. Він повірив: що фантастичніш, то правдивіш; що таємничіш, то привабливіш!

У січні 1818 року він відплив на кораблі з Царгороду до Алепо. Прибувши до Сирії, він, протягом 5 місяців, у супроводі кількох козаків, мандрував по різних місцях, викликаючи скрізь серед Арабів подив своїм багатством і щедрістю. Згодом на короткий час він повернув до Стамбулу, щоб урегулювати свої грошові справи, тоді знов з'явився в Алепо, улаштував тут для себе постійний осідок і звідти робив численні виїзди у глиб арабської пустелі.

Намагався в усьому бути подібним до Арабів. Добре знав мову, коней, коран і його приписи. Запустив пишну бороду і змінив європейський стрій на арабський. Людина екстравагантних вчинків, несподіваного жесту, перебільшених почуттів, він завжди й охоче йшов назустріч небезпеці. Грав життям.

На чолі валки побожних пілігримів, удавши з себе мусульманина, він одвідав Мекку, священне місто магометан, хоч це й було заборонено для християн під погрозою смерти.

ЧУДО НА МОРІ

Іншого разу на малій турецькій фелюзі він плив уздовж узбережжя. Несподівано зірвалась буря, підхопила човен й погнала його в море. Два дні без перерви, не вщухаючи ні на мить, буря мотала їх по хвилях. Хвилі одна по одній перекочувалися через чардак. Скрізь було повно води; не було змоги розвести вогонь, щоб зварити їжу, або висушитись.

Це вже не був корабель і це вже не були люди. Це була купка трісок, що ще якось трималася і потомлені люди, що, божеволіючи, з піною у рота качались в власній своїй блювотині. Кожна мить здавалась останньою. Крик »тонемо, тонемо!« прорізував засмерджену пітьму вузького льоху. Хаос опанував світ.

— Ну, що як, Соколе! — крізь виття бурі спитав Ревуха, схилившись до козака.

— Що Бог дасть, пане! — відповів Сокіл.

Він, як і інші козаки, що був тут з Ревухою, прикрутив себе ременем до дубової балки. Відсутній для всього, що діялося довкола, він смоктав давно згаслу люльку. Він сидів, скоцюрбившись, немов не тут, а десь на Волині в Саврані поринув на пасіці в золоте гудіння бджіл, або, якщо й тут, то немов байдуже було йому, чи гинути, чи не гинути. Мовляв, що це його обходить? Звісно, бусурмани, татари! І все в них не по людськи, по бусурманськи! І вони самі — і їхне море таке.

— Якось то воно буде! — сказав козак, щоб потішити пана.

Як і всі інші, Ревуха страждав од холоду, гулу, свисту, крутіння. Мокра сорочка липла до тіла. Струмки води стікали по спині й череву. Як і інших, його поривав одчай. Але найбільше він страждав не від цього, а від неможливости активно діяти. Він не хотів гинути, як сліпе цуценя, кинене в калюжу.

Інші зітліли і згасли, він прокинувся. Що менше можна було сподіватись на порятунок, то більша певність прокидалася в ньому. В ньому ріс протест. Він хотів чинити спротив. Замість коритись, він волів змагатись.

Наприкінці другого дня, коли всі зневірилися в можливості порятунку, і матроси, знесиливши, відмовилися щось робити, а капітан в розпачі лише розгублено лопотав, що їхня фелюка всеодно розіб'ється об рифи, Ревуха перейняв команду. Надхненний вірою в зорю Кавкаб, він наказав розвинути на щоглах вітрила. Це був безглуздий, божевільний наказ: в бурю на кораблі розвинути вітрила, — але це був наказ. І чи не це було найголовніше?! Божевіллю стихій він протиставив божевілля власної волі. У своєму записнику Ревуха згодом занотував: »Якщо кораблик мав розбитися і море його поглинуло б, то хіба не все одно, чи це сталось би на хвилину раніше, чи на хвилину пізніше?!«

Штормовий вітер рванув утле суденце. Важка фелюга, з легкістю ластівки, понеслася по хвилях. З розвиненими вітрилами човен нісся назустріч вірній смерті. Шал лету захопив його. Хотілося кричати, стрибати, співати. Він пізнав, що є спокій в бурях, що є радість бурі. Він раптом відчув, що загинути, або врятуватись залежить тільки від нього. Досить йому сказати морю, щоб море ущухло й море ущухне.

Чи може за словом людини вгамуватися море? . . . Він повірив, що він може зробити це.

Він наказав скликати всіх, що ще могли рухатись. Вони зійшлися і скупчилися довкола нього. Він стояв на містку стернового, а вони збилися біля його ніг, нужденні, виснажені, обернені в ніщо. Здерев'янілі колоди, струхлілий порох, зігнилі трупи. Сповнені жадоби чуда, ладні благословити, або прокляти, вони стояли, чекаючи.

Він тоді простяг руки до моря і закричав.

— Розгойдана морем стихіє, приборкай свою сваволю, а ти, вітре, сине хаосу, наказую тобі, стримай свій подих. Наказую вам в ім'я Предвічного Бога, Господа обох світів!

Він сказав це і в ньому прослизнув сумнів. А якщо чудо не станеться і все лишиться вимівкою блазня з ярмаркового балагану? . . . У своєму записнику Ржевуський відзначив: »Я вважав, що коли судно затоне, то з ним згинуть всі свідки мого безглуздого вчинку, але, коли вони врятуються, то слава про мою чародійну силу пошириться серед бедуїнів і це стане для мене в пригоді«.

І раптом чудо сталося. Море вщухло, розвіялися хмари, засяяло сонце. Люди прийшли до Ревухи, з сльозами вдячности цілували його руки, край його одягу й славили його як рятівника.

»ВІНЧАНИЙ СЛАВОЮ«

В короткім часі чутка про чудо рознеслася по узбережжю, проникла вглиб країни, поширилася по містах і оазах і всі славили Ревуху і з подивом говорили про його таємничу владу над духами.

Плем'я Феданів в захопленні од його мужности прийняло його до свого складу. Воно назвало його своїм еміром і дало йому ім'я Тадж-ель-Фагера, що значить »Вінчаний славою«. Тринадцять інших арабських племен визнало за ним цю гідність і це ім'я.

В Тель-ель-Султане емір Душ-ібн, шейх племени Феданів, з цього приводу на честь Ревухи відбув гучну урочистість. На свято запрошено також інші племена. З племени Себаа прибуло дві тисячі бедуїнів, а також шейх Неджеріс, дядьо еміра Душ-ібна. Різано баранів, управлювано кінські перегони. П'ять день тривали ці забави. З кінцем п'ятого дня відбулося урочисте прийняття посланців од невеликого племени Амурі, які прибули просити еміра Душ-ібна про мир.

Ревуха так описав це прийняття в своїх записках: »У той день, коли я вже мав від'їжджати до Пальміри, щоб одвідати там шейха Сулеймана, емір Душ-ібн наказав привести посланця й сказав, звертаючись до нього:

— Чи ти знаєш, що я син Ібена, Построха пустині?

— Знаю, еміре!

— Чи ти знаєш, — сказав він далі, — що я всемогутній і що я можу знищити твоє плем'я?

— Так, я знаю про це, мій пане, і тому мене й послано до тебе просити про

мир і скласти з тобою союз через хліб та сіль!

Тоді еміp показав на мене й спитав:

— А чи ти знаєш оцього, що сидить обік мене?

— Я бачу, що це видатна особа; верблюже сідло, окуте золотом, править йому за сидіння і біля сідла його коня привішено булаву, знак його влади, але я не знаю, як його звуть.

— То знай, — промовив емір Душі, — що то шляхетний і славний Тадж-ель-Фагер Абд-ель-Нішан, емір і шейх арабів, вождь тринадцятьох, союзом об'єднаних племен. Він мій брат, мій друг, через хліб і сіль. Йому підвладні бедуїнські племена Північної зорі могутнього Іскандера (Олександра І.) і в його жилах тече кров чотирьох племен Аназес, які дві тисячі років тому вийшли із гір Недждy. Він знається досконало на породах наших коней і є нащадок Зінові, імператриці Тадмору. Якщо він їхатиме повз ваші намети, то прийміть його і дайте йому почот. А тепер сідай і їж з нами.

Він сів і їв з нами.

Була шоста година, а за дві години сідало вже сонце. Мені був час їхати. Емір Душі подарував мені баранього кожушка й тричі гукнув:

— Привести дромадера для еміра Тадж-ель-Фагера.

І з усіх сторін, з усіх наметів озвалися голоси: »Мир з тобою«.

Привели дромадера, свою улюблену кобилу Муфташарах я наказав прив'язати за гнуздечку до сідла верблюжиці й рушив у дорогу.«

Але дорога до Пальміри не була щаслива для еміра: В країні панував неспокій, в Багдаді ув'язнили багато арабських шейхів, вибухли повстання і не знати було, яке плем'я дружнє і яке вороже.

Сталося так, що Ревуха відразу натрапив в дорозі на вороже плем'я, яке взяло його в полон і вирішило його стратити. Лише щасливий випадок в останню хвилину врятував його з цієї трагічної ситуації. Заприязнений князь, який пізнав його, визволив його і далі вони рушили в путь разом.

Ще того дня вони мали дістатися до міста Сонех, але їм це не пощастило. »Коло сьомої години кобила князева і моя Муфташарах піднесли голови, почали стригти вухами й тривожно їржати. Князь сказав: »Десь поблизу є ворог!« і наказав стати табором, збити вкупу верблюдів, а збройним вишикуватись. І справді незадовго ми побачили вершників, кінних і на верблюдах. То була група арабів з племени Ібн-Геддалу, що їх шейх перебував у ув'язненні в Багдаді. Зі стрілами вершники понеслись на наш табір, але їх було відбито пострілами. За деякий час вони повторили напад. Ми билися з ними до пізньої вечірньої години, відбиваючи по кілька разів їх уперті напади. Ніч спинила бій. Під покровом темряви нам пощастило одірватися од ворога й ми рушили далі. На ночівлю ми розташувалися в долині Вад-ель-агриб, званій так через безліч скорпіонів. Перед світанком ми знялися з місця і через три години приспішеної й важкої їзди ми досягли малого оточеного стіною міста Сонех, де князь гостив мене три дні«. (Д. б.)

В. Домонтович.

В нашій *Alma mater*

На найвищому поверсі будинку німецької школи при Версайлерштр. у Мюнхені міститься вже три роки наша »ALMA MATER« — Український Вільний Університет. Зупинився тут на своєму шляху чужиною, який іде вже більше як 27 років, неначе символ нашої скитальчої долі.

Коли я йшов туди на розмову, я, признаюся, вагався ставити це звичайне питання: »що чувати?« За наших часів боїшся почути зайвий раз нарікання, побачити зажурені облич-

На фото: Проф. Д-р Юрій Панейко, Проф. Д-р. Іван Мірчук, Проф. Д-р Вадим Щербаківський

чя, відчути нотку зневіри. То й дивуєшся, що в УВУ життя струмить жваво, як раніше, перед грошевою реформою, а слова керівників його — Ректора проф. Д-ра Юрія Панейка і Проректора проф. д-ра Івана Мірчука — сповнені оптимізму.

Адже фінансову кризу, що після валютної реформи підірвала основи багатьох наших установ, пережив УВУ спокійно. Правда, в останньому семестрі мав він біля 650 студентів, тепер їх тільки 300. Але проф. Мірчук пам'ятає часи в Празі, коли Університет мав усього 80 студентів — і перетривав. Бо мусів перетривати!

Навпаки, каже Ректор проф. Панейко, саме тепер можна бути гордим з нашого УВУ. Він не тільки єдиний справжній і вільний український університет на світі; не тільки досі єдиний слов'янський університет за межами большевицької сфери впливу; але він, як новий тип високої школи, став прототипом і зразком для ряду нових університетів, як ось для балтійського університету біля Гамбургу, для Вільного Берлінського Університету, для нового чеського вільного університету в Людвігсбургу.

А Проректор проф. Мірчук, що є неначе референтом зовнішнього зв'язку, розказує, як часто йому доводиться чути слова подиву й признання чужинецьких наукових робітників про наш університет; багато з них, так ось ректори німецьких високих шкіл з Мюнхену, відвідували УВУ. Показує цікаві листи: між ними листа п. С. С. Він-а, шефа відділу Університетів при уряді Військового Губернатора Баварії, який дякує за гостинність під час його відвидин в УВУ; він радий, що »побачив безпосередньо нашу працю й усі труднощі, серед яких УВУ так героїчно йде вперід«.

Але розвиток еміграційних питань ставить, зрозуміло, і нові завдання перед УВУ, може нові експерименти, нові перспективи. Проф. Мірчук тієї гадки, що УВУ, як осередок, ще довго мусітиме лишатися в Німеччині; може в інших країнах постануть його відділи-філії. Це ще справа майбутнього. Але один проєкт реалізують вже тепер: Інститут Заочного Навчання при УВУ. Це може оте найновіше »що чувати«. П. Ректор радить мені поговорити докладніше про цей цікавий Інститут з Головою його Кураторії проф. д-ром Кубійовичем, або його Директором проф. д-ром О. Кульчицьким.

Від проф. Кульчицького я й дістаю нові інформації. Думка про Інститут постала із практичного міркування над нашою еміґрантською долею. Ясно, що правильне щоденне відвідування лекцій в Університеті буде для великої більшости нашої молоді трудним, а то й неможливим. Буде вона розпорошена по світі, буде працювати на прожиток. Але вона схоче вчитись і повинна вчитись; вона й повинна пізнати й поглиблювати знання рідної української культури і українських проблем. Не тільки українці, але й чужинці бажатимуть студіювати українські питання. Основним завданням УВУ — уможливити це. І власне Інститут Позаочного Навчання створено для цього. Хто не зможе просто студіювати звичайною системою в університеті, може вчитись позаочно. Інститут організовано на зразок, що їх багато в англо-американському світі. Але, зрозуміло, має ще і свої особливості. Наголос покладено на українознавчі науки, яким посвячено ввесь перший рік студій. Це підвалина студій і обіймає широко усі дисципліни знання про Україну — усі з погляду проблематики української людини й потреб української духовости. А дальші роки студій провадитимуть в трирічних відділах: гуманістичному, правничому, економічному та журналістичному. В різних скупченнях української еміґрації працюватимуть іспитові комісії, складені з членів УВУ й визначені його Сенатом. Ясна річ, рівень студій і вимог для іспитів буде університетський, а професорами будуть тільки професори й співробітники УВУ.

Коли я, розпрощавшися, сходив униз, то моє недовір'я у »що чувати?« було розвіяне. Бо на Українському Університеті справді щось чувати: багато доброго чувати! **юст.**

Сни кажуть правду

»Стан психіки у сні« — пише психолог Кречмер, — »можна порівняти із спиненою за шлюзами глибокою водою, коли допливи й відпливи замкнені. Як зів'яле листя у воді снуються поздовж і поперек поодинокі образи снів і фраґменти образів, що під впливом глибоких почуттєвих вирів інколи із собою збиваються, то знову роз'єднуються. В день шлюзи піднесені, та все пливе енерґійно і постійно сильним, прямим струмом до мети млинського колеса«.

Не про ці поодинокі зів'ялі листки — сонні марева, ані про їх чергування — низку символічних образів, або про **рушійні психічні сили глибоких підсвідомих вирів** збираємося сьогодні говорити. Ставимо собі питання: Які це є психічні сили, що викликують та оформлюють сни і звідки вони беруться?

На це питання різно відповідають різні психологи.

За Фройдом рушійною силою в процесах творення снів являється **сила нездійснених бажань.** Простий приклад пояснить нам це твердження:

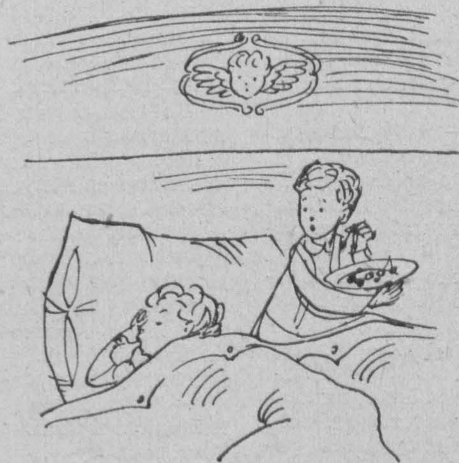
П'ятирічному хлопчикові батьки наказали поділитися черешнями із однолітком. Наступного дня хлопчик оповів свій сон. Снилось йому, що **він з'їв усі черешні.**

Хлопчина бажав собі, ясна річ, з'їсти всі черешні. Твердий примус батьківського наказу — як Фройд каже »принцип реальности« присилував його зректися свого бажання і намагатися його призабути. Відсунене силоміць »зіштовхнення« в підсвідомість призабутого бажання, нездійснене і нездійсненне на яві, намагається у сні принаймні **уявно здійснитися: оформлюється в сонному мареві.** Таким чином **сон за Фройдом — являється уявним здійсненням нездійсненого, часто навіть нездійсненного бажання.**

Правда, тільки в небагатьох випадках зв'язок поміж заспокоєнням »відсуненого« бажання та сонним маревом є такий безпосередній і ясний, як в малому, щойно поданому прикладі. Звичайно, він, наслідком символічности снів, що про неї була мова, закривається фасадою, як каже Фройд, сонних образів. Особливо там, де йде про »недозволені бажання«, вони зустрічаються з сильною »моральною цензурою« сплячого, яка так їх замасковує та переодягає в такі форми, що за »фасадою« образів — не можна легко схопити »правди сну«.

Теорія сну за Фройдом далеко не в усіх випадках має слушність. Багато снів не вкладається в розмірно вузькі рямці цього погляду. Ніякі зусилля психоаналітиків часто не спроможні пояснити багатьох снів оцим змаганням до заспокоєння несвідомих, недозволених, — »нецензурних« бажань.

Куди краще пояснює нескінчену різноманітність снів теорія швайцарського доглибного психолога Юнґа. »Сни кажуть правду« **не тільки,** як думає Фройд, про наші заховані, в підсвідомість зіштовхнені »нецензурні« бажання, — хоча теж і про це вони говорять в »символічній« образово перелицьованій формі. Сни, за Юнґом, є **виявом ставлення Несвідомого** (глибинної особи в нас) до **свідомих** наших життєвих настанов. Поміж свідомістю (нашою цивілізованою особою), та нашим Несвідомим (нашою глибинною особою) існує за Юнґом **відношення компензації** (відношення вирівнювання і надолужування), — так що кожний надмір чи недостаток в настанові свідомости, вирівнюючи, рівноважиться відповідно протиставною настановою Несвідомого. Справу найкраще пояснюють приклади.

Високопоставлена в суспільному житті особистість звернулася до професора Юнґа за лікарською порадою в справі свого нервового стану. Людина ця відчувала брак віддиху, приголомшення, заворот голови, деяке почуття непевности та душности інколи вимети. Усі ці прояви відомі із описів т. зв. »гірської недуги«, що нею хворіють у великих **висотах.** Пацієнт, син незаможніх батьків, зробив як це кажуть »карієру« і саме мав її завершити ще одним авансом, коли появилась вище описана нервова недуга (невроза).

В часі лікування пацієнт мав сон. Снилось йому, що має кудись їхати, не може однак найти потрібних для подорожі речей, — виходить із дому, але мусить ще раз вернутися за забутими важливими документами та вкінці приходить на двірець. Його поїзд саме виїжджає, та находиться на вигнутому як буква »б« відтинку залізничого шляху. Пацієнт знає, що якщо машиніст дасть поїздові повний хід, задні вагони вискочать з рейок. Це дійсно наступає і пацієнт є свідком жахливої катастрофи.

Другий приклад: Незвичайно слухняний, двадцятилітній »батьків синок«, що ніколи не відважується на ніякий вияв самостійности, снить про те, що його батько їде автом та дуже незручно ним керує, спричиняючи своєю нездарністю і глупотою його (синка) обурення. Вкінці в'їжджає на мур, не зважаючи, що син його остерігає та ще й починає немов п'яний сміятися.

Оці два сни виявляють за поглядом Юнґа **»компензуючу« протиставну до свідомости настанову несвідомого.** Свідомій настанові карієриста, що зайшовши **за високо,** не зважаючи на нервові прояви »гірської недуги« бажанню йти ще **вище,** протиставляється несвідома **гальмуюча і назад завертаюча** настанова сну. »Тільки не повним ходом, бо загрожує катастрофа«, — каже у сні ця »вирівнююча« компензуюча тенденція Несвідомого та ставить перед очі карієриста образ катастрофи — технічного заломання, що опісля справді сталося. В другому випадку свідомій тенденції, схильності »батькового синка« до надмірної, невідповідної для віку вже дорослого сина слухняности і несамостійности, протиставиться **критична настанова Несвідомого,** що для зрівноваження попередньої намагається батька висміяти та із нього глузувати.

Душу і психічне життя треба собі отже уявляти за Юнґом як »систему реґуляцій«, так визажену і зрівноважену, як життя організму. Кожний надмір чи недостаток в одній точці, — вирівнюється недостатком чи надміром в доповнюючій точці. Саме цю **самореґуляцію,** це взаємовирівнювання життєвих процесів називаємо **компензацією.** Заслугою Юнґа є поширення поняття компензації і на життя душі і використання цього поняття для пояснення снів. Пояснюючи сни, треба собі отже за Юнґом, ставити питання: який **надмір,** яке **перебільшення** чи **недотягнення** в свідомій настанові до життя »вирівнюється« із боку Несвідомого у сні з допомогою сонного марева? Сни кажуть отже правду — правду про відношення Несвідомого до свідомого життя.

Сни кажуть правду — інколи теж і про наше життя українських скитальців. Дозволимо собі навести приклад із власної терапевтичної практики. Український студент філософії шукає лікарської поради, бо не може духово зосереджуватися при умовій праці. Фізично може працювати. Несентиментальна вдача, інтелектуаліст, студіює строгу філософію. Важке дитинство, суворі батьки. Рідню покинув вже на Україні і як каже, не відчуває туги.

Сниться йому асфальтова дорога, що якимсь дивом прокладена серединою ріки. Цією дорогою їде він автом — проти течії ріки. Дорогу подекуди заливає вода, так, що вона щораз то менше певна і треба завернути. Приїжджає додому та з братом починає чомусь шукати упряжі на коні. По довгих заходах щастить йому її найти. Запрягають коні і з братом драбинястим возом їдуть польовими доріжками в **протилежному до первісного напрямку.**

Кому із нас не стелиться асфальтова дорога **проти природньої течії ріки нашого життя** у міста чужих цивілізацій? І хто із нас не шукав би, якщо б тільки була змога, упряжі на коні, щоб механічно-рушійні сили наших скитальських мандрів заступити **тяглом органічних, природніх сил.** Щоб механічне і мертве заступити живим **конем,** символом того, що **несе** вершника-людину, символом сил **землі і природи,** що тягнуть віз життя по польових доріжках в протилежному напрямку . . .

Сон сказав правду про душу українського скитальця.

О. Кульчицький.

Рік 2245

Роман прийдешнього

Написала ЛЮДМИЛА ІВЧЕНКО

(Продовження)

Минули два тижні науки. Дні йшли одноманітно, розмірено, спокійно. Частина літунів одлетіла і не повернулася. Прилітали нові, дивились, розпитувались і одлітали. Тільки Петрик і Софія, дівчина, що прилетіла в перший день, незмінно лишались на місці.

— Ну, сьогодні робимо перерву, — сказав Петрик. — Вже досить знаєте нашу мову, щоб розуміти хоч трохи. Тепер покажемо вам наш світ. Думаю, що почнемо з країни Дітей або Молоді.

— А це що таке? — здивувався пілот. — Чи у вас дітей одбирають од родини? Бо у нас щось таке починалося.

— Ні, ні, — засміявся Петрик. — Хто б то посмів? Та наші Матері таку бучу вчинили б . . . — Він покрутив головою і засміявся. — Ви ще не знаєте наших Матерів. Вони навіть старшим дають часто поради.

— Хто ж то такі — ці Матері? обережно спитав бортмеханік. — Уряди чи королеви, чи як це у вас називається?

— Матері? — здивовано перепитав Петрик. — Матері, то . . . матері, ті, що родять дітей.

— Баби значить, — призирливо засміявся Іван, вперше від часу появи очей даючи волю своїй ворожості до нового світу. — Велике діло — дітей родити! Кожна сука тобі родитиме, а вони бач, яке діло з того роблять . . . Матері! — злісно і зневажливо перекривив він Петрика.

І в ту ж мить закричав і закрутився на місці від нестерпного болю. Ніби кілька розпечених залізних прутів стьобало його по всьому тілі.

Петрик стояв блідий від гніву, стиснувши кулаки. Трійка незрозуміло і перелякано зводила очі з нього на Івана. Тут Петрик спустив очі і Іван в ту ж мить спинився, стогнучи і потираючи тіло.

— Та що тобі? — спитав здивовано пілот. — Верещав так, наче тебе били.

— Та й били, — похмуро обізвався Іван, з-під лоба злісно й злякано зиркаючи на Петрика. — Чорт його знає чим вони тут б'ють. Радіом чи що?

— То я зробив тобі своїм гнівом, — тихо сказав Петрик, все ще спустивши очі. — Ніхто не сміє у нас ображати Матері . . . Цього я не міг стерпіти. Досі я стримував себе, бо ти не маєш непроникливої заслони . . .

— Якої заслони? — обережно спитав пілот.

— Непроникливої заслони . . . Коли хтось хоче побути сам, щоб нічий дух не впливав на нього і щоб ніхто не читав його думок, — тоді спускає непроникливу заслону . . . Тоді ніщо не досягає його.

— А, то ти в заслоні! — вороже кинув Іван.

— Ні, я хотів сприйняти тебе таким, який ти є, — сказав Петрик і вперше по сварці глянув Іванові просто в очі. — І не захищав себе. — Дивись, — спустив він сорочку. — Бачиш, що ти зробив т в о є ю злістю?

Спина і груди були в синіх і багрових смугах. Де-не-де струпами горіли виразки і червоні плями, як від уколу голкою. Коло серця кривавилась велика свіжа пляма.

— Це все ти, — сказав Петрик. — І ви також, — повернувся він до трійки. — Ці уколи, то від вас. Ви слухали і не вірили і в душі заздрили нам, і сміялися з нас . . . Товариші поодлітали, бо не могли більше стерпіти . . . А ми лишилися, бо обіцяли Очетові.

— То й її теж . . . побито? — спитав Юрко, вказуючи на Софію.

Та, усміхаючись потакнула головою і закотила рукав. Рука теж була б багрових смугах, уколах і виразках.

— Ах ти ж, розтаку вашу . . . — хотів з огірчення вилаятися пілот, і злякано закрив рота руками. — Та тут чоловікові і вилаятися не можна.

— Ніжний народ, — похитав головою Алямбек. — Це як би у нас так били за кожну лайку, так усі по шпиталях лежали б . . . І лікувати нікому було б.

Трійка засмучено перезирнулась і раптом вибухла шаленим сміхом, гладячи руки Петрика і Софії, щоб зрозуміли, не образились і не кривавились би ранами.

Іван стояв, спустивши очі в землю, щоб хто не прочитав у них злої втіхи і радости. А в очах мусіла бути і втіха і радість. Почував їх у всьому єстві своєму.

Отже, він таки мав над ними силу. Завдавав їм болю. Бив їх і виразки від його побоїв синіли на їхніх ніжних тілах. Його злість, — ось це його сила!

Він повернувся і швиденько пішов до садка. Не бачив, як Петрик довго і сумно дивився йому назирці. Майже біг.

У садку ліг обличчям у землю, закрив голову руками і дав волю своєму сміхові. Злий придушений сміх гадючим сичанням виривався з його грудей, він стискав зуби, щоб не розреготатись голосним, нестримним реготом. Тіло здригалось у сласних спазмах, і він почував, як забута, але така звична колись гістерія люті, охоплює його.

І в цей час побачив перед собою очі. Були десь глибоко в землі, просто проти його очей і безсторонньо читали знову його суть.

Іван зірвався з землі й одскочив далі від того місця.

— Чортовиння! — Блиснуло йому в голові. — Тут збожеволієш з їхніми фокусами . . . Заслона! . . . Так, треба мати заслону . . . Але звідки? . . . Як вона робиться? Хто йому її дасть? Таки нема ради — треба коритись . . . Треба ховати злість і не показувати їм своїх очей. То все в очах, то з очей видно . . . Треба хоч прикинутись добрим . . .

Від цієї потреби знову прикидатись, і то вже не перед силою, не із страху, — нова хвиля злости пройшла по ньому. Заплющив очі і стиснув серце руками, перечікуючи, поки заспокоїться. Потім звільна почвалав до гурту.

— Отже, ми найперше поїдемо в Країну дітей, — спокійно сказав Петрик, — ніби продовжуючи щойно почату розмову. — Найкращі континенти віддали ми для матерів з дітьми.

— А батьки? — щиро зацікавився Юрко. — Куди ж ви батьків подівали?

— Та там же. Де родина, там і батько, — знизав плечима Петрик.

— Ну, й що ж вони там роблять? —с питав Іван.

— Як що? Живуть, глядять дітей . . . виховують . . . То найважча робота. І найважливіша в світі . . . Тому не кожне може бути батьком чи матір'ю. Не всякому дозволено . . .

— Я-а-ак? — ахнув пілот і перелякано витріщився на своїх. Ті глянули на нього, потім один на одного і знову вибухнули одностайним, непереможним реготом.

— Ти той . . . ти не мучайся, братіку, — сказав пілот, обіймаючи Петрика за спину і тим ніби захищаючи його від ударів. — Ми не по злості і не з тебе . . . Але щоб питати дозволу раз-у-раз, коли тобі трапиться . . . хо-хо-хохо, — загрохотів він знов, витираючи сльози. — Ти того не зрозумієш . . . У вас того, може, й нема.

— Е, нема, — перервав його Юрко. — Он, глянь на Софію.

Дівчина стояла червона, як вишня, а з очей виступали сльози. Притиснула сорочку до грудей, і крізь полотно проступала кров.

Сміх раптом урвався. Чоловіки зніяковіло перезирались, а Юрко роздумливо пояснив:

— Це й у нас бувало. Вилаєшся при котрійсь такій . . . інтелігентній, а в неї аж сльози покажуться. Значить, теж добре в душу било . . . А в цих уже така техніка, що просто по тілу . . . як попругою.

— Це так і жити не можна, — замотав енергійно головою Алямбек. — Хто ж таке може витримати?

Петрик уважно і напружено прислухався до їхньої розмови, потім пояснив:

— Люди все казали, що живуть для майбутнього. Сучасників нищили. Навіщо? Аби майбутнім поколінням жи-

лося краще . . . Але які покоління? Нищити сучасних хоб безглуздо . . . Виходить, кожне покоління повинно бути краще за попереднє . . . тоді є сенс в людському існуванні . . . А коли батьки й матері випадкові, то хто ручатиметься за покоління?

— Сильний виживе, слабий загине, — втрутився Іван, випалюючи завчену і твердо засвоєну формулу.

— Знаю, знаю, чув, — одмахнувся Петрик. — Але в чому сила? Найперше сила була в тілі — хто дужчий, той і перемагав. Потім сила стала в розумі — хто хитріший і вигадливіший — перемагав, хоч би був і безногий каліка . . . Тепер одбираємо сильних духом — вони творять нову породу людей на землі . . . Та це тяжко розповісти, поїдемо, я покажу вам.

☆

Другого дня ранком вони вже летіли над океаном.

— Покажу вам країну спорту і початкової школи, — сказав Петрик. — Для цього приділено колишні пустелі Африки й Австралії.

— Та ж там спека!

— Клімат ми можемо робити, який хочемо . . . Тепер він майже однаковий скрізь . . . Є трохи холодніші країни, є тепліші. На півдні зберегли навіть кригу коло бігуна і частину Льодового Моря, щоб показувати учням, та й самим цікаво дивитися . . . Є люди, що сидять там усе своє життя, спостерігають і вивчають мовчання. Але пустелі знищили, не було в них нічого цікавого. А для спорту вони дуже добре надаються — рівнина, є де побігати.

— А піски?

— Частину пісків зцементували під дороги, а частину угноїли і засіяли люпином і кам'яною рожею . . . Тепер уже виросло і трохи гаїв, але багато не дають їм розростатися, щоб не одбирали площі.

Летіли, очевидно, найкоротшим шляхом, який вибирала більшість. Назустріч, переганяючи, перетинаючи шлях, проносились машини, окремі люди і цілі гуртки. Машини були найрізнороднішої форми і фарби.

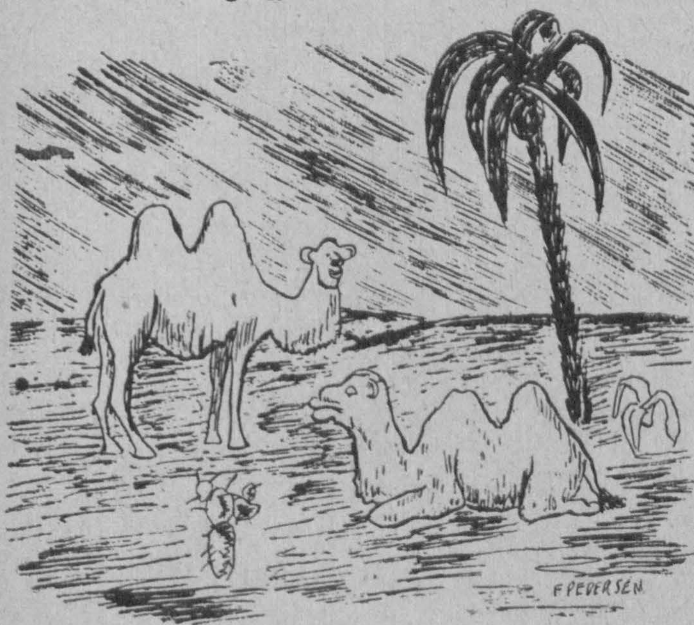
— Хто виробляє вам машини? — спитав Юрко.

— Державна праця, але на бажання і за рисунком кожного. Кожна країна має свою моду, і кожний час — теж. Он, бачите, форма корабля — цю моду ввели поляки. Вони за старих часів так і не пробилися до моря, тому перше покоління бачило в кораблі щось особливо романтичне і гарне . . . Але це вже відійшло. Останній час наймоднiша форма — це коло або трикутник . . . Їх запровадили жиди, бо вони найбільше цікавляться математикою і найабстрактніше думають.

— Хто, жиди? В наш час було не так, — здивувався пілот. — Вони найбільше дбали за багатство.

— Та частина їх ще й тепер цікавиться ювелірством. Більшість речей, для шкіл виробляє Палестина. Дуже тонка і дрібна робота. Тільки Китай може з ними конкурувати у вигадливості і терпеливості.

З ЧУЖОГО ГУМОРУ

— Скажи, чи ти вже коли пробував пройти крізь верблюже вуко?
Зендагсиссе-Стріс (Швеція)

— То у вас ще є окремі країни? — з таємною надією спитав Юрко.

— Майже нема. Кровно всі перемішалися, але географічні назви лишилися. Ну, і деякі народні особливості в таких місцях виступають яскравіше, ніж в інших . . . О, — перебив він себе. — Цих теж здалеку чути.

Якийсь безладний, наворотний шум доносився до них. То були вигуки, постріли, гуркіт бубнів, протяглі звуки сурм і ще сотні звуків, які годі було вирізнити з загального бравурного і веселого гамору.

З'єднані сопілки раптом войовничо засурмили, а дзвіночки закалатали, як на пожежу.

— Скільки ж їх тут? — злякано спитав Алямбек, придивляючись до незчисленої чоловічої комашні, що просувалася під машиною й одходила назад.

— Не знаю, — засміявся Петрик. — То хіба тутешні Очети знають, якщо їм ця орава ще не задурила голови.

— А де ж їхні хати?

Які ж можуть бути хати? Учаться на полі, а коли дощ — у шатрах. Учаться, щоб мати право збудувати собі хату . . . Хата, ти, брат, не проста річ . . .

А без науки?

— А без науки таскатимуть на собі шатра ціле своє життя, як то роблять ледачі.

— А хіба вони не можуть піти і наробити собі цегли?

— Ні, який же ледачий піде і буде копати землю і возити вагонетки? Та ще нічого не вміючи, не літаючи, не маючи товаришів? . . .

А коли б вони, проте, захотіли?

— То мусіли б піти до школи, — твердо заявив Петрик. — Люди приймають до себе тільки таких, що їм вірять . . . А можна звіритись на ледачого? Вони потерплять, потерплять, і викинуть його з-поміж себе, а тоді пропала його й цегла й праця.

Він пустив машину спиралею, і вона сіла на великому цементованому полі, де вже стояло кілька сот машин.

— Ходімо до Очета, — сказав Петрик, — він нам порадить, що і де варто подивитися . . . Щось сьогодні тут багато людей, — мабуть, якесь змагання, і батьки прилетіли подивитись на дітей.

Він злетів угору, а чвірка лишилася на землі.

— Пішов дозволу питати, — глузливо сказав Іван. —

— А певно. Досить уже страмитися. Тут же тобі не хтось там, а учні, — повчально сказав Юрко.

— Та це такі учні, що хоч і до війська, — сказав пілот, — приглядаючись до великої групи, що повільно бігала навколо їхнього поля, видимо тренуючися. То були вже дорослі юнаки, підібрані на зріст, що рухалися, тримаючи кроку і ряду.

— Та вони й біжать, як салдати, — зауважив з правдивою похвалою Алямбек. — Диви, як дають ніжку. Хоч на парад!

Та тут до них поспішно знизився Петрик.

— Ходімо мерщій на вежку, — сказав захекано. — Саме починається воєнний матч.

Він швидко повів їх до одної з вежок, що стояли в центрі поля, а тимчасом машини почали одна по одній злітати в повітря.

— В машині краще — можна було б злітати нижче і навколо і більше бачити.

Петрик похитав заперечливо головою, але нічого не відповів і швиденько уставив їх на приступках. Спустив якийсь важилик, і раптом приступки вихором закрутилися спиралею нагору і за секунду, розгублена і трохи задихана від руху чвірка була вже на вершку вежки. Там Петрик так само хапаючись потягнув за два шнури, що звисали з двох кінців вежки і її цілу зукоса опоясав великий екран.

— Тут будете все бачити. Це військовий матч в античному стилі. Добре зроблений.

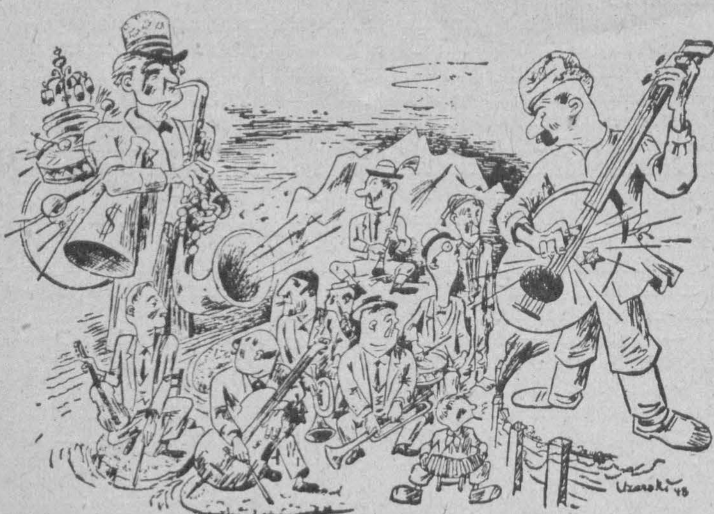
Справді, перед чвіркою розкрилося чудове видовище: з щитами, сагайдаками, списами йшли лава на лаву. Далі їхали колісниці, запряжені баскими конями, що в шаленому бігу мусіли, здавалось, зударитися на смерть.

У чвірки загорілися очі.

— Оце так, — гукав у захваті Алямбек. — Оце по нашому! Бий їх!

Лави набігли на лави і розсипались. Кожен вояк мав проти себе іншого, з яким змагався на списах чи на мечах. Сагайдачники, приклякши на одно коліно, пускали стріли, що з різким свистом розтинали повітря. З уст бійців вилітали глухі вигуки шалу. Сурми сурмили, підганяючи людей до бою.

З ЧУЖОГО ПОЛІТИЧНОГО ГУМОРУ

Між двома силами: — Коли ж вони дозволять заграти і нам?
Карикатура з „Europa-Kurier"

— Оце так краса! — щиро озвався Іван, вдивляючись у пишну картину. — Що то в них блищить на щитах?

— То такі каміння, не знаю, чи ти знаєш про них, такі різноколірові, блискучі каміння. Ювеліри їх одшліфовують, і тоді вони грають різними вогнями . . . Так, вони були у вас, — згадав Петрик. — Були. За них давали багато того, що ти звеш грішми . . . Дорогоцінні каміння.

— То ви їх робите на фабриках?

— Ні, їх викопують з землі. Є люди, яких це займає ціле життя — ходити по горах і шукати таких камінчиків.

— Та як? — рвучко обернувся Іван до нього. — То це справжні діяманти? Справжні дорогоцінності? Рубіни, смараґди, як там вони ще звуться? . . . шафіри?! . . .

— Так, так, діяманти, — махнув головою Потрик, — То ти їх мав також?

— Я? Я не мав. Багаті мали. Я за все своє життя тільки один перстень мав з діямантом — зорґанізував собі на Чехословаччині . . . Там дуже багато люди жили, — пояснював Іван, блискучими очима придивляючись до головних пов'язок, щитів, і кінської збруї, що горіли на сонці осяйними веселками.

— Ну, виходить, наші школярі теж багаті, — усміхнувся Петрик. — У них того добра повні скрині.

— І то все їхнє? — аж скрикнув Іван.

— Поки вони тут — їхнє. Всіхне — всі граються тими забавками. А як виростуть, то навіщо їм ці камінючки? Не чіплятимуть же на себе?! Тоді приходять інші діти і теж граються.

— Але можуть взяти ці камінючки з собою? Мають право? — допитувався Іван.

— І куди б вони їх діли? — з досадою сказав Петрик. — Не надіне ж на себе, не ходитиме з брязкотільцями, як якийсь штубак?!

— А як би котрийсь так дуже захотів? — не відставав Іван.

— Ну, якщо кому треба — той звернеться до ювелірів, до цеху, — і вони йому зроблять . . . От, мамі треба було камінчиків для театру, то ювеліри їй надіслали, може вони й тобі зроблять.

— Даром? Без грошей? — встряв Алямбек, одриваючись для цікавої теми навіть од видовиська бою.

— У нас нема грошей, — зовсім нетерпляче обізвався Петрик. — Навіщо тепер людям гроші? Тепер праця — для праці, для радощів, для насолоди творення.

Іван знову спохмурнів і одвернувся до екрану.

— Кров! — закликав він раптом. — Кров! Насправжки б'ються! Падають! Ого-го, скільки їх упало!

Дійсно, багато бійців вже упало і в них то тут, то там темніли червоні плями.

— Та що ж це? розгублено смикнув Петрика за рукав Юрко. — Як же так? Це ж діти, гра. Навіщо допускаєте до крови? Оце так мудреці, все добре обдумали, а дітям дозволяєте убивати себе для вашої розваги!

Петрик тихо і приязно розсміявся і заспокійливо підморгнув. Юрко незрозуміло дивився на нього і знову втупився в екран.

— Щось тут не так, — зауважив пілот. — Он, я бачу у багатьох кров синя.

Іван і Алямбек придивилися пильніше. Багато упалих і ранених мали великі сині плями.

— Ли — па! — розчаровано гукнув Іван. — Брехня! Вони тільки удавали, що билися.

— А ти ж як думав, дурню? — резонно відповів пілот. — Щоб у такому світі, як тепер та пустили дітей до крови битися?! . . .

— Це як у нас на маневрах, — докинув Алямбек, розчаровано зідхаючи. — Але здорово билися! Молодці! Оце театр — так театр!

В цю мить пролунало три різких дисонованих звуки, і бій в ту ж мить припинився. Бійці поранені і полягли були однаково нерухомі. Над кожним сектором бою знизилось кілька чоловіка в червоній і синій одежі. Літали низько, підраховуючи втрати.

Знову почулися ті самі три різні тони і в той же момент неймовірний рейвах зчинився на всьому полі. Поранені схоплювались, полягли обтрушувалися, а бійці голосно говорили, обмірковуючи деталі бою.

По третьому сиґналі одні пішли вправо, з одні вліво і знову вишикувалися в лави.

— Сині перемогли червоних на 2500 ранених і 202 поляглих. До наступного змагання переможці і переможені цієї дивізії носять через плече синій шнур, — залунав різкий голос, ніби з десяти мегафонів.

На вежці він заревів так голосно, що всі здригнулися і глянули вгору. Під самим дахом стояв великий різьблений з дерева лелека і розкриваючи дзьоба, виголошував наслідки бою.

— Там схований мегафон, — сміючись пояснив Петрик. — А лелеку подарував цех деревообробників, власне колишні учні, що зацікавились обробкою дерева і різьбою на ньому.

Лави струнко розходились в різні боки, коли раптом десь із неба пронісся голосний шелест, ніби від дощу, а за ним дитячий голос проспівав:

Іди, іди, дощику,
Цебром-цебрицею
Над нашою пшеницею.

— Вільно! До кошів! Розкрий шатра! Ховай майно! — залунала весела команда і вся неоглядна площа прийшла у новий рух.

Юнаки і діти бігли у всіх напрямах. Там і тут десятки їх напинали важкі шатра. Інші збирали розкидані мечі, зброю, одяг, що досі лежали розкидані просто на місці бою.

— Що сталося? — спитав пілот. — Нова гра, чи що?

— Ні, оголосили дощ — Петрик глянув на годинника. За сім хвилин дадуть дощ. Треба і нам ховатись, бо над пустелею пускають звичайно добру зливу.

Вони з'їхали східцями вниз і побігли до машини, яку Петрик знову накрив склом. Далі кинулись до найближчого намету. Вже добігали до нього, коли на небі з двох сторін попливли хмари, поклубочились, ніби вибираючи собі краще місце, і раптом пролились таким дощем, що чвірка за одну секунду була мокрісінька.

— Оце так, дощик, — весело гукнув пілот, стаючи в дверях намету і придивляючись, як недавні неприятелі, обліплені мокрим одягом, дружно й весело тягали якісь клунки.

Намет був з блискучого, напівпрозорого матеріялу, з великими вікнами з прозорого паперу. Юнаки швидко розсували ліжка й стелили постелі. Інші складали під велику завісу купу зброї, щитів і античного одягу, а ще інші, переклавши руки через плечі, танцювали посередині, приспівуючи:

Іди, іди, дощику,
Цебром-цебрицею
Над нашою пшеницею.

— Але для чого ви вчите хлопців битися? — спитав Юрко. — А як їм це сподобається?

— Їм це й подобається, — засміявся Петрик. — У віці від 15 до 25 років людина не може ще жити по своїй волі . . . ще не має її, і не може знайти собі порядку в житті . . . Вона прагне, щоб нею хтось керував, — і ми керуємо, себто, не я, а учителі і Очети. А для керування найкращий лад — то лад військовий. Молодь любить гратися в війну . . . і нехай краще виграються замолоду, ніж почнуть битись насправжки старими . . . Та тут не тільки хлопці, додав він сміючись. — Дівчата у нас теж воюють. Он, як наша Марія.

(Дальше буде)

Куток філятеліста

ТАРАС ШЕВЧЕНКО НА ПОШТОВИХ МАРКАХ

Шевченківська тематика дуже популярна в усіх ділянках нашої мистецької творчости, а саме в літературі, музиці, скульптурі та в образотворчім мистецтві.

Теж і в нашій філателії постать Тараса Григоровича Шевченка — це одна з

Марка т. зв. Хлопського фонду та марки Годовної Української Ради

найчастіших рисункових тем поштових марок різних випусків не тільки українських національних урядів й установ, але й ворожих нам окупан ських режимів, що доцінюючи величезний авторитет Поета в Україні, не відважилися поминути його при виборі рисункової тематики поштових марок.

Марка УНР

Однією з перших марок, на якій зображено портрет Шевченка, є марка із серії т. зв. Хлопського фонду, виданої у Львові в перших роках нашого сторіччя Українською Радикальною Партією. Дальше з'являються марки видані у Відні Головною Українською Радою під час першої світової війни, на одній з яких портрет Шевченка і на другій його могила. Одні й другі марки — це добродійні видання і мають передусім пам'яткове значення.

Марка з радянської серії »На допомогу голодуючим«

В грудні 1919. року виходить перша державна поштова марка з портретом Шевченка вартістю 20 гривень, видана Урядом Української Народної Республіки, як одна з марок великої серії із 14 купюр. Ця серія, друкована у віденському Географічнім Інституті не була вже віддана для поштового обігу (Україну окупували большевики) і цілий її наклад

Із серії Реґенсбурзьких таборових марок

залишився закордоном. Цю саму марку випустив український уряд на еміґрації 1923 року з надруком нової вартости 5000 гривень та літер УПП (Українська Польова Пошта), рахуючися з можливістю збройного повороту в Україну.

Під час великої політичної еміґрації за другої світової світової війни Шевченківську тематику використали різні самоуправні або добродійні установи, випускаючи поштові марки, щоб придбати

Советські марки 1939

фонди для харитативних цілей або для таборових пошт.

З цього роду випусків треба відмітити марку за 30 франків із серії та з бльоку, виданих УДК в Брюссель (Бельгія), на якій портрет Шевченка з відкритою головою, бльок української народної школи в Реґенсбургу з портретом Шевченка мо-

З бльоку Народної Школи в Реґенсбурґу

лодих літ, марку за 2.— РМ з портретом Поета у восьмикутному декоративному обрамуванні, яка входить у серію таборових поштових марок, виданих Управою Українського Табору в Реґенсбурґу та вкінці марку з портретом Шевченка, видану нещодавно Культ-Освітнім Відділом Управи Табору в Діллінґені.

Советська окупація України позначилася теж двома випусками поштових марок з Шевченківською тематикою. В 1923 році з'являється закордоном СССР, замовлена »урядом« т. зв. УССР, одинока взагалі серія поштових марок з українськими надписами та українськими назвами. Серію цю видано як добродійну з доплатою на допомогу голодуючим, але ж в СССР в обігу вона не була. В 1939 виходить грошей, на одній з яких портрет Подить в Советському Союзі це одна серія з трьох купюр, присвячена Шевченківській тематиці, а саме 125-річчю з дня народження Поета. На купюрах цієї серії: Шевченко молодших і старших літ та його пам'ятник у Харкові.

Ю. Максимчук

Марка Рідної Школи в Діллінґені

КУТОК РОЗВАГИ

I.

ШАРАДА

Як з'єднаєш перше скраю і четверте —
Є на чому в чистім полі око сперти.
А як друге і четверте — вийде плем'я,
Що жило аж у Карпатах в давнє врем'я.
Злучиш трете і четверте — квіти гожі
(Ні то братки, ні волошки, ані рожі!)
Розгадаєш — вийдуть люди і поема.
Неважка, як кожний бачить, це проблема!

II.

. . . . . — гумористичний вислів на означення руху упадку,
. . . . . — турецький полководець з I. світової війни,
. . . . . — мале слов'янське плем'я,
. . . . . — приятель або ворог автора книжки,
. . . . . — поодинокі відтинки до мети,
. . . . . — місто в Україні,
. . . . . — крилатий звірок,
. . . . . — фірма годинників.

Перші літери знайдених слів дадуть ім'я українського поета, останні — назву його твору.

III.

Чи знаєте твори цих композиторів?

1 2 3 4 5 ....
= опера італійського композитора Беллiні Віченцо (1801—1835),

6 5 3 4 7 1 ....
= опера французького композитора Жоржа Бізе (1838—1875),

7 8 7 6 9 3 5 ....
= опера німецького композитора Ріхарда. Штравса (1864 ур.),

2 3 10 7 11 ....
= опера нім. комп. Хрістофора Ґлюка (1714—1787),

2 12 7 3 2 1 ....
опера нім. комп. К. М. Вебера (1736-1826)

3 2 4 7 2 11 14 8 13 15 ....
= симф. кантата французького комп. Гектора Берліоза (1803—1869).

Букви вставлені в місце чисел дадуть розв'язку загадки.

ПЕРЕДПЛАТА ЖУРНАЛУ »ЖИТТЯ«

в Німеччині:

одно число	1.— ДМ
чвертьрічно	3.— ДМ
піврічно	5.50 ДМ
річно	10.— ДМ

поза Німеччиною:

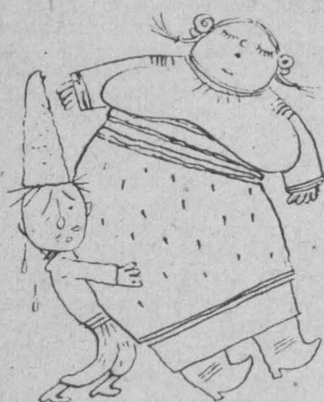
одно число	0.20 $
чвертьрічно	0.55 $
піврічно	1.— $

або рівновартість ам. доляра

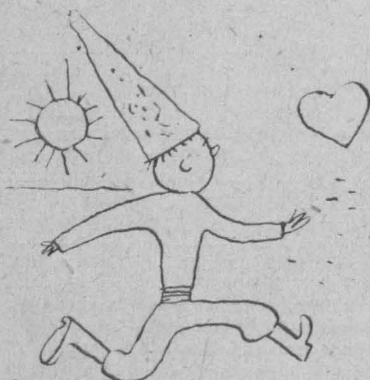
Гроші на передплату, подаючи свою точну адресу, шліть на

Augsburg 2, Kilianstraße 1.

Пісні в образках

Ох я нещасний
Що маю діяти
Полюбив дівчину
тай не можу взяти.

Сонце низенько,
вечір близенько,
Спішу до тебе,
моє серденько..

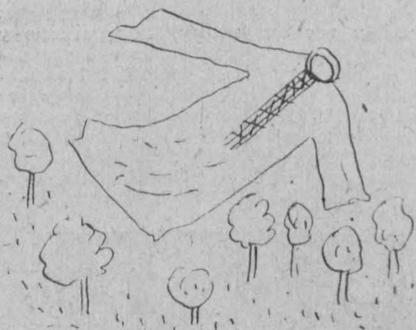
На тарілці два лини
Прийди, серце, прилини,-
До кривого твого стану
Може я таки пристану.

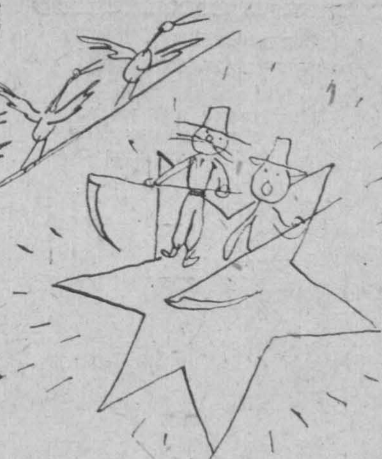
Видиш, брате, мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
журавлі у вирій...

Вбогі дівки ідуть заміж
З чорними бровами,
А богацькі сидять дома
З кіньми та волами..

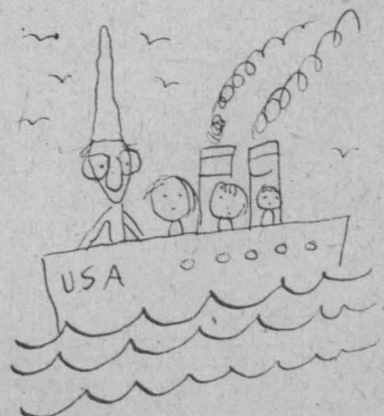
Летіла сорочка
по зеленім гаю...

Вийшли в поле косарі
Косить вранці на зорі.

Ой, пішла б я на музики
Ко б дав батько п'ятака,
Закрутила б я на віки
Молодого козака.

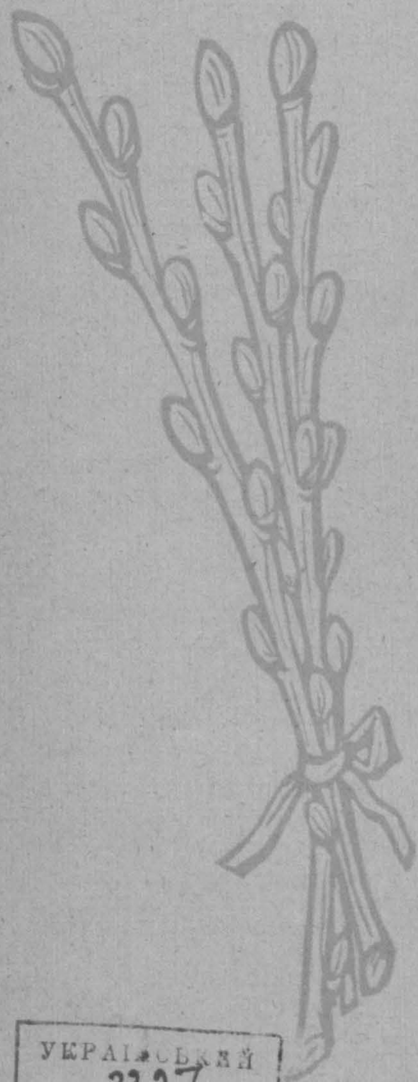
А вже весна, а вже красна,
Дощ зо стріхи капле,
А вже тому молодцеві
Мандрівочка пахне..

ЦІНА — 1.— ДМ

„YOUNG LIFE"
ISSUE A

UKRAINIAN MONTHLY

Життя

Ч. 4. Квітень 1949

Петро Мегик — Плащаниця (Проект)

Ганна Черінь

ВЕЛИКОДНЯ НІЧ

Над церквою розіслалась мирна тиша, свіж погожа,
Пахне ладан, сяють свічі. В церкві правлять Службу Божу.
Навіть недругові нині
Любо глянуть в вічі,
Бо горять в душі людини
Великодні свічі.
Щира справдилась молитва і велике сталось чудо:
Щезла ненависть, незгода, щезла заздрости облуда.
А кого любив до нині,
Той дорожчий вдвічі —
Бо горять в душі людини
Великодні свічі.
Вознеслося до престола з кожних уст »Христос Воскрес!«
І несе в очах людина часточку святих небес.
Тільки шкода, не зустріне,
Як із церкви вийдем,
Нас весняна Україна
Світлим краєвидом.
Тільки шкода, з чужиною
Мов не розлучитись . . .
І з тяжким зідханням знову
Мусимо молитись . . .
А надворі, як у церкві, зоряних без ліку свіч,
І заглибилась в молитву прастара бабуся — ніч.

Усім нашим Співробітникам
Передплатникам і Читачам
шлемо
із Світлим Святом Воскресення
ХРИСТОС ВОСКРЕС
Редакція й Адміністрація

Життя

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ ЗАКОРДОНОМ

Ч. 4. Квітень 1949

Видає Видавництво »Молоде Життя« в порозумінні з Союзом Українських Пластунів та Об'єднанням Українських Жінок

ЗМІСТ:

✲

Фото на заголовній сторінці:
Ол. Курилас: »Свято на Гуцульщині«

✲

Вінєта арт. мал. Е. Козака
Заставки арт. мал. Я. Гніздовського й арт. мал. М. Левицького

Ліцензіят Др. Атанас Фіґоль. Редаґує Колеґія.

Адреса редакції і адміністрації:
„Molode Zyttja", München, Dachauerstr, 9/II

„MOLODE ZYTTIA", / „YOUNG LIFE" Issue A Ukrainian Monthly. Editor Dr. A. Figol. Authorisation No. UNDP 223, from 1. Jan. 1949, Civil Affairs Division EUCOM. Circulaton: 3000. Printer: Sebaldus-Verlag, Nürnberg

Світло вночі

Перед світом чорніє ніч надворі.

Леся Українка

Знову і знову перечитуємо Велику і Просту Книгу. Знову і знову проходить перед нашими духовними очима Повість про кінець життьового шляху і воскресення Того, хто прийшов спасти людство. Беззлобно і безгнівно оповідає евангелист про Його останні муки, про Його безмежну віру і саможертву. І в скупих і назверх спокійних словах оповіді очевидця-літописця нам відкриваються вічні правди життя, ті вічні правди, як малими відбитками відсвічені і в житті кожного з нас. І кожний, навіть найменший епізод великої драми вчить нас жити, вірити і бути гідними великого імени людини.

Ось в'їжджає Ісус до Єрусалиму, і люди простеляють одежі свої під ноги ослятї, і зрізають пальмове гілля і кидають його на шлях, і кричать: Осанна! Але минає кілька днів, і люди перед палацом Пілатовим кричать: Розпни Його! Хто ж були ті перші, і хто були ті другі? Чи ж не ті саме люди були це? І ми перевіряємо самі себе: чи не може і з нами цього бути? Чи не піддамося й ми хвилинному настроєві, сліпій психозі і чи не зрадимо свої ідеали, людське і Боже, що в собі маємо? І ми кажемо собі: постійність і твердість.

Ось приходить Юда і поцілунком виказує Христа. Що ж робили учні Христові? Євангелист оповідає: »І, покинувши Його, всі повтікали«. Єдиний Петро пішов за Ним, але пішов, щоб тричі зректися і гірко заплакати і піти геть. І ми перевіряємо самі себе: чи не може і з нами цього бути? Чи вистане у нас витривалости ніколи не зректися себе, завжди голосити свою правду, — в яких би небезпеках, муках і переслідуваннях ми не опинилися? І ми кажемо собі: вірність і віра.

Ось розіп'ятий Христос, у передсмертних муках, звертається до Матері Своєї і, вказуючи на Йоанна, говорить їй: »Ось син твій«, — і звертається до Йоанна і, вказуючи на Матір свою, говорить: »Ось мати твоя«. І знов ми перевіряємо себе: чи знайшли б ми в собі сили в останню тяжкую мінуту не про свої болі думати, а про болі ближніх наших? І ми кажемо собі: людяність і любов.

Але нелегко було тоді учням і послідовникам Ісусовим. Як, той хто творив великі дива, хто мертвих воскрешав, тепер у руках катів і зрадників, і немає чуда, що вирвало б Його з їхніх рук, і не гримить грім, що поразив би ворогів Сина людського? Страшна непевність мусіла вразити їхні змалілі душі. І на хвилину вони забули докази розуму і докази віри.

Бо хіба розум не мусів би сказати їм, що у славі і величі воскресне Христос? Стояло ж це у пророків. Говорив їм про це не раз і сам Учитель. І хіба віра не мусіла тримати їх у стані горіння і піднесення? Та ж мали вони ту віру, що горами двигає і по хвилях озірних ходити вчить.

Але в хвилину страшного горя і випробування змовкли голоси розуму і віри. І що було б, якби Христос не воскрес? Чи витримала б людська душа тягар страждання і зневіри? Але ні, Провидіння бачило і знало силу людської душі. Всі бачили, як розіп'ято Христа. Небагатьом показався Він по смерті і воскресенні. Але цього було досить, щоб у переслідуваннях і тортурах поширилася віра по всій землі.

Кожний з нас у мініятюрі проходить через випробування, що їх зазнали перші учні Ісусові, перші Його вірні. І саме ті роки, що їх тепер переживаємо, це для нас роки Гетсиманського саду й Голготи. Відлунали крики Осанна, що звучали нам у роки 1917—1918, коли співала українська земля і здавалося, що відчиняються нам ворота здійснення наших сподівань і надій. Відтоді згущується тьма. Розбито спроби нашого культурного відродження двадцятих років у Києві і Харкові. Голодом і тортурами зламано хребет нашого села в тридцятих роках. Знищено на границі тридцятих і сорокових років останні оази сякої-такої праці на околицях української землі. Безглуздим нищівним валом двічі перекотилася чужа і непотрібна нам війна через наші землі, пустошачи країну і забираючи мільйони людських існувань. І кати запанували неначебто неподільно над усією нашою землею, а безправні недобитки під принизливою назвою »діпі« рятуються врозтіч і з велетенськими труднощами в найдальші і чужі країни.

Тож чи дивно, що кравченки по обидва боки совєтського кордону не вірять у перемогу святої справи і готові служити сильнішому, готові розривати ризи розіп'ятого і метати жереб на хітон його? Тож чи дивно, що і з-поміж нас дехто думає тільки про те, як найліпше врятуватися і влаштуватися, зрікаючися правд життя свого?

Ні, якщо вже дивуватися, то не цим проявам зневіри і зради, а тому, як багато стійких і непохитних, як багато тих, що зберігають віру. Це ті, хто на українських землях не склав своєї зброї і не згасив свого духу, опинившися в ворожому оточенні, без спільників і допомоги ззовні. Це і ті, хто на вигнанні, серед злиднів і тягарів, не зрікається свого імени і свого покликання і кожну хвилину свого життя і кожне зусилля рук своїх віддає своїй Землі.

Так, в історії людства є небагато прикладів, щоб в таких обставинах народ так тримався своєї віри і так не підлягав би настроям хвилини. Це правда, що багато з того, що ми робимо, ми могли б робити краще і доцільніше. Але правда і те, що ми робимо і що знаємо, що наша праця, наша боротьба і наша віра переможуть.

Так віримо, бо знаємо. Бо не сліпі, а зрячі. Хіба не показує кожний, навіть малий факт приховане ще, але все наочніше зростання нашої сили і нашої правди? Три століття триває наша боротьба за наше право, за нашу волю і нашу державу проти Півночі. Одиниці провадили її з чужини в 18. сторіччі, сотні в 19. сторіччі, тисячі опинилися за кордоном політичними еміґрантами в двадцятих роках, сотні тисяч — тепер. Поразки, з яких військо виходить, подесятеривши свою силу, хіба це не знак близьких перемог?

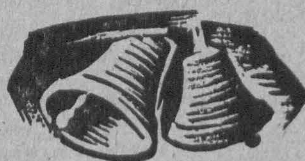
Мовчання вкривало наше ім'я, ім'я України, ще в XIX. сторіччі. Сьогодні це ім'я лунає по всьому світі, і навіть Іроди-Мануїльські змушені кривоприсяжити ним. Хіба це не ознаки того, що надходить час нашої перемоги, нашого воскресення?

Перед нашими очима встають до нового життя найстарші народи світу — народи Сходу. Ми знаємо: в ряді цих воскресень — і наше місце, тільки черга наша приходить пізніше, бо складніші й трагічніші обставини тієї країни, що стоїть на межі Европи й Азії. Але цифри і факти з залізною неминучістю показують нам, що черга нашого повстання з мертвих близиться. Сама дійсність кричить: бути Україні!

І коли вона буде, то і всі ті, хто сьогодні вагається, і ті, хто сьогодні роздирає ризи Розіп'ятої, зголосяться смиренно до неї і увірують. І залежить це, кінець-кінцем, тільки від одного. Від того, що ми прочитали в Великій і Простій книзі: від нашої віри, від нашої твердости, від постійности, вірности і людяної любови нашої. Від того, чи зумієм ми зберегти і дійовою пронести віру нашу, поєднавши її з знанням, з тверезим розумом, з культурою і наукою, з широтою людської душі, в якій поєднані сили людського розуму і надлюдської, божественної віри.

У ті дні, коли світ святкує перемогу Христового воскресення, ми знаємо: наше світло ще оточене ніччю, ще не явне для всіх. Ми несемо його в душах наших. Ніч здається чорнішою перед світанням. Але ми знаємо і те, що світло вночі вже горить, що воно розгоратиметься чимраз сильніше і ніяка людська сила не спроможна буде його загасити. І тоді від наших рук, — а за нами піде і оспалий покищо світ, — загине новий Вавилон. Явною для всіх стане правда нашого воскресення, сьогодні відкрита ще небагатьом вірним, чиє число більшає з дня на день.

Юрій Шерех

Великдень на Збаражчині

Посвятили паску. Спішать люди додому, щоб поїсти Великодній обід. Молоді хлопці »підпарубки«, а то й школярі, чекають на хвилину, коли можна буде вибігти на дзвіницю подзвонити. Навіть мати не противиться, як покинувши їсти, вибіжить її син, щоб першому дзвонити. Для господарства, а для цього хлопця особливо — добрий знак! А дзвоніння сьогодні — не таке собі звичайне! Треба стати між великим дзвоном і »сиґнатуркою«, зловити руками за »серця« і вдаряти в »криса«, себто в один бік. Темпо швидке й веселе!

— Бам, дзі-лінь-дзі, бам, дзі-лінь-дзі, бам, дзінь, бам-дзінь, бам, дзі-лінь-дзі, бам.

Задиханий син вертається до хати, щоб таки докінчити. Часом із »довгим носом«, бо сусідів Михась уже випередив його! Але за те буде багато дзвонити всі три дні свят і стріляти-ме під дзвіницею із »шруби« або »ключа«!

Свячення пасок в Лужку Горішнім (Турчанщина). Святить о. сен. Татомир
фото: В. Грицин

Малі хлопці набирають повні кишені крашанок від мами та йдуть гратися, чи як то кажуть »цокатися«. Чия крашанка сильніша і хто більше виграє? Бувають і хитруни, що роблять ніби »крашанку« з невареного яйця, бо воно сильніше, але щастя служить до часу. Біда тоді такому мудрагелеві, бо і »крашанку« програв і ще нею дістав в голову. Не з »медом« доводиться відповідати вдома за сплямлене новопошите убрання!

Не сидять і хлопці-парубки довго в хаті. Вони збираються під церквою і ставлять вже »дзвіницю«: Дев'ять найсильніших стають в три ряди, звернені в одну сторону. Руки закладають своєму попередникові на плече. А тоді знову лізе шість хлопців, звернених до себе лицем. На них ще трьох, вже наймешних і найлегших. Дзвіниця збудована! Тепер, хто — більше разів співаючи гагілок — обійде довкола церкви?

Після цього грають »щупака«. В два ряди, побравшися за руки парами, пускають верхом »щупака«, звичайно такого, що не знає — а бувають і охочі до цього! Пливе »щупак« по руках, кажуть, що торішню паску треба витрясти. Перебігають пари наперед, ще довго приходиться так підскакувати щупакові!

Господарі і дехто з парубків ідуть під »фіґуру«, теж під церквою, і бавляться »рискаля«. Відгадують: хто вдарив? Може брак охочих? Ніколи! Хоча бідолаха знає, що по святах кілька днів не зможе сісти . . .

Дівчатам також не сидіти дома. Разом з хлопцями заводять спільні гри, як »куцої« або »довгої блохи«, »хрещика« чи »купки«.

Щоб не скучати затягують:

»Вівчар вівці зганяє уха-ха,
на сопілці виграє, раз.
Ой, ви хлопці-молодці, уха-ха,
перекажіть дівонці, раз.
Нехай вона заміж йде, уха-ха,
вона мене не дјжде, раз.
Дівча тое почула, уха-ха,
та й на Дунай поплила, раз.
Накопала коріння, ух-аха,
з-під білого каміння, раз.
Поставила на жару, уха-ха,
кипить корінь помалу, раз.
А ще корінь не скипів, уха-ха,
а вже милий прилетів, раз.
Ой, чого ж ти прилетів, уха-ха,
як ти мене не хотів, раз?
Коли б тебе не хотів, уха-ха,
я б до тебе не летів, раз!
Ой, що ж тебе принесло, уха-ха,
ой чи човен чи весло, раз?
Привіз мене сивий кінь, уха-ха,
до дівчини на спокій, раз!

Для веселости й розваги хтось почав:

»Верба з верби впала,
Парубки сиділи . . . —

— співають дівчата, а хлопці пасуть задніх і по-своєму впадають:

»... дівчата сиділи,
Кобилу лупили!
Їм ся ножі поламали,
Та й зубами додирали!«

Час і на свята подумати, що піст скінчився і незабаром можна буде вінчатися. Треба сватати дівчат! Хлопці і дівчата стають колом, а та, що її свататимуть, в середині:

»Ганусю-дусю, ставай раненько!
Ставай раненько, вмивай личенько!
Хотять тебе люди брати, ми тя хочем замуж дати!«
»— Ой, за кого, матінонько?
Ой, за кого матінонько, ой за кого ластівонько?«
»— Ой, за шевця, за сина його —«

дораджують гуртом.

»— Ой, не піду, матінонько, ой, не піду, голубонько!
Бо швець сидить, смолою смердить!
Ой, не піду, матінонько, ой, не піду, голубонько!«

І далі ставлять запити, і радять то коваля, ткача чи столяра. Кінець-кінцем, все ж натраплять на когось, що годився б до »Ганусі« (часом справді і такий залицяється до неї!) і вже тоді:

»— Ой, піду, я, матінонько, ой, піду я, голубонько!«

На своє місце »Гануся« вибирає іншу дівчину. Інколи »Гануся«, щоб завести щось іншого, вибере собі хлопця і заведуть »свекрухи«:

»Через сіни стежки нема,
А я молоденька, перейду злегенька,
Щоб ключики не бреніли,
Щоб мої свекрухи не збудили.
Бо моя свекруха стурбована,
Медом-вином напувана.
Бодай лягла, та й — не встала,
Щоб мої головки не клопотала!«

Міняються пісні і гри, як погода на весні. Петро з кутка затягує своїм дужим басом:

»Он, хлопці, он!
На горі льон!
На долині маковець
Посіяв го парубець,
По три гроші дівка,
По тисячу стрілка . . .«

(»По три гроші стрілка, по тисячу дівка« — намагаються перекричати сопрани й альти!)

»Мої милі паняночки,
Просили вас ластівочки:
Поставайте враз!«

Після кожного переспіву змінюються накази: »поклякайте враз«, »всі до купи», а на кінець, »розбіжіться враз«. Звичайно після цієї гри заводять »Ксені«. З гурту вибирають »Ксеню«. Здебільша хлопця! Всі стоять колом, а »Ксеня« ходить поза ним і по кожному переспіві забирає до себе з гурту одну особу. Згодом утворюється ряд, що спочатку перснем, а потім вужем стіснює тих, що в колі. А коли залишиться в колі яких 4—5 хлопців, тоді не минути »Ксені« добрих прочуханів. Буває і геройська »Ксеня«, і таки не дасться набити!

»Помагай-біг, Ксеню, твоя дочка з нами!
За годину альбо за дві, та й ти підеш з нами!
Що тим людям дивно, маю дочок тільо,
Я не пущу ніодної до вас на весілля!«

»— А чи не забавитися нам перебиванки?
»— Добре!« — І вже гурт ділиться на дві частини. Кожна вибирає собі »царя« і стають напроти себе.

I. ряд: »Пустіте нас, пустіте нас
За гір воювати!«
II. ряд: »Не пустимо, не пустимо,
Замків поламати!«
I. ряд: »А ми замки поломимо і сто злотих положимо,
Таки поїдемо!«

Крайній, з першого ряду, біжить перебивати. В останній хвилині змінює напрям, вибираючи »слабе« місце, себто таке, до дві дівчини стоять разом. Якщо розірве ланцюг, то забирає ліву частину. Якщо ні, — тоді беруть його в полон. Як котрийсь з царів втратить своє »військо«, має ще право сам три рази перебивати. А коли і тоді йому не пощастить, хай »цар« тікає, бо здорово битимуть!

Довкола церкви бавляться і старі, і молоді. Тут, глянь, молодиці схопили в коло »молодого каваліра« (йому шось із сорок буде) та давай співати:

»Ой, ти старий діду, чому ся не жениш? . . .«

— А він хоч і не молодий, але старої таки не хоче, а молода за нього не піде! А знову, як піде — то не схоче робити, любити і найгірше, що як поцілує, то на землю плюне!

Сідає сонце. Вже третій день свят закінчується. Усім розвагам треба покласти край і попрощати свята горошком. Перід веде стара Гапка, з палицею в руках (вона її ніколи не покидає!). Всі, старі й молоді беруться за руки, оббігають, співаючи »жабку«, навколо церкви, дзвіницю, цвинтар і навколо села і тоді назад на цвинтар. Там Гапка мусить сказати ще гарну промову, ствердити, що свята гідно з Божою поміччю відсвяткували і скласти побажання наступних свят діждати.

Затихли пісні під церквою. Весняний присмерк окутав цвинтар, розійшлися люди додому.

Лише в ухах ще кілька днів грає:
— Бам, дзі-лінь-дзі! Бам, дзі-лінь-дзі! Бам-дзінь! Бам-дзінь! Бам, дзі-лінь-дзі! Бам!

Іза Левкович

Великдень в Пісочній (1917 р.) фото: М. Угрин-Безгрішний

УПА на зимівниках

(Із спогадів учасника боїв і рейдів УПА)

Останнього часу багато писали й пишуть про УПА, її бої й походи. Та не багато зустрічається писань про те, як жили, що робили вояки УПА між боями, в час, коли мовчала зброя і коли треба було тривати не раз місяцями в темній вологій землянці, без повітря, сонця й людей. На цьому місці подаємо кілька фрагментів із спогадів молодого вояка УПА — Дема, що опи ує саме таке »упівське дозвілля«.

Редакція

БЕРДО

Це гора над селом Стежницею на Лемківщині, що в ній — як кажуть люди — повикопували силу печер Довбушеві леґіні. Проходячи мимо Берда, лемки хрестились, обминали гору здалеку.

— Ще перед чотириста роками — оповідав мені мій старенький тесть, — село Стежницю відгороджував від Берда густий ліс, що його люди дуже боялися. Майже кожного дня чутно було звідти чарівні мелодії незримих, таємничих скрипок. Хто слухав тієї музики, забував про худобу, що паслася під лісом і корови пропадали в гущавинах Берда. Шукати коров ніхто й не зважувався.

Трапилося таке й одному з місцевих пастухів. Заслухався в плач скрипок і не стямився, коли пропав йому віл. Боявся вернутися без вола додому й почав шукати у лісі згуби. Але ж у лісі беруть його в полон Довбушеві леґіні і він мусить працювати для них тяжко дванадцять років.

По дванадцяти роках ватаги Довбуша переходять за Бескид. В нетрях залишають великі скарби. Зі собою забирають бранця, виколовши йому на Берді очі. За Бескидом — у Монастирці на Закарпатті — дають йому волю. Нещасний живе між чужими людьми прошеним хлібом і безупину допитує на відпустах за людьми із Стежниці. Раз зустрічає таки одного із стежницьких і просить його завести додому. Обіцює показати вхід до нетрів у Берді, де повно золота, срібла і зброї. Односельчанин, захоплений оповіданням про скарби, відв'язується від сліпого і, наче на крилах, летить до Стежниці. Починає шукати, але ж надаремне. Про скарби довідується згодом все село. Але ж шукати за ними не зважується ніхто. Тільки через двісті років дехто з відважніших знаходить вхід до нетрів. Все село йде сюди з процесією. Входять у підземелля, розбивають залізні двері. Йдучи довгими коридорами, світять свічки. Та з духоти й недостачі повітря свічки гаснуть. Серед людей постає паніка. Люди подаються назад і починають тікати. Їм причувається дзенькіт золота і брязкіт зброї. Вибігши з глибоких нетрів, знають тільки одно: злий дух погасив свічки, він стереже скарбів, тому й не пускає нікого туди.

Великодня листівка УПА

Сміливі завалюють вхід до нетрів велетенськими камінюками. Бердо стає відлюддям. Залишається тільки переказ про нетрі із скарбами, вхід до яких вкрився землею і новим лісом.

☆

Друге виселення Лемківщини змушує нас — мене і дружину — покидати село, де ми жили законспіровано.

Для нового »поселення« вибираємо бердівське відлюддя. В криївці між скелями влаштовуємо собі житло. Щоб даремне не сидіти, намагаємося знайти вхід до нетрів. Але не знаходимо навіть якоїсь печери, придатної на зимівник.

Переходимо в інше місце — неоподалік і починаємо готуватися до зими. Цілих три місяці, день-крізь-день, від ночі до ночі працюємо тяжко, довбаючи криївку, яка нам вкінці завалюється. Вночі тікаємо з неї, ледве врятувавши життя.

Щойно пізньої осени з допомогою різьбаря Петра, теж вояка УПА, будуємо під Бердом колибу і перезимовуємо тут самотньо зиму.

РІЗЬБАР ПЕТРО

Він — людина сталевої волі, сповнений запалу й посвяти. Навіть вороги знають цю »залізну людину«. Нема на світі чогось такого, чого б він не зробив чи не знав. Його винаходи й задуми стають в пригоді повстанцям. Він — чутливий мистець, дуже практичний у вояцькому житті.

Петро дуже любить природу. Всьому приділяє увагу: квіткам, пташці, гадові. Огріє й нагодує вдарену перед хвилиною необачно миш.

Його зброя це — різьбарські долота власного виробу, величезний стокілограмовий камінь, що його приніс на плечах з віддалі яких чотирьох кілометрів, дерево, глина тощо.

Стрільці УПА на Службі Божій в Кривому над Сяном, весною 1947

Курінний капелян о. Яворенко-Радьо відправляє Службу Божу

У свобідний від взятих на себе завдань час виправляє шкіру для повстанців. На власних плечах переносить із села в ліс бляшані посуди, бочки, кадки та все інше приладдя. Зважаючи на конспірацію, відмовляється від будь-якої помочі. Сам теж копає і влаштовує криївки-ями, в яких виправляє шкіру.

Вміє видовбати дерев'яні чоботи, вшити кожух, штани, шапку, рукавиці — все за своїм власним пляном, не дивлячися на ніякі правила.

Найпопулярніші з його винаходів це — повстанські ходільниці і кухонка. Ходільниць вживають для конспіративного переходу по снігу. Кухонка з допомогою деревного вугілля і »дмухала« варить їжу без диму і то скоро і навіть під самим боком у ворога.

На зимівнику він наш сусід. Живе який кілометер від нас і часто заходить, щоб помогти.

ВІДЛЮДДЯ

Про село починаємо забувати. Пронизливий зимний вітер нагонює табуни чорних, вологих хмар. Поквапно вкриваємо дерняками нашу колибу. З каміння, зібраного в потоках, будуємо кухню. Колибу оточуємо густою непрохідною барикадою з ялівцю.

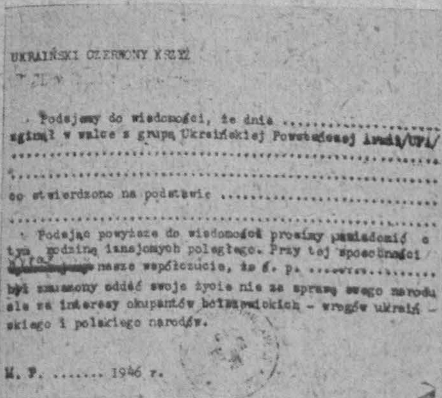
Один з січневих ранків встеляє наше »селище« білим пухом зими. Перед нами безконечно довгі зимові ночі на відлюдді. З кожним днем снігу прибуває. Щоб не ходити до потока і не залишати сліду, воду витоплюємо із снігу, взятого таки з-перед дверей колиби.

У наших серцях глуха тиша. Не чуючи людського ні навіть звіринного голосу, поволі німіємо й самі. Далеко ген — у просвітку поміж ялицями майорить хата, остання хата з горішнього кінця Стежниці.

Розвагою й заняттям для нас миші, що їх всю ніч на зміну мусимо гнати від збіжжя чи муки. Їх звемо »льокаторами«. Ще один із приятелів, що прогризаючи грубу стіну, хотів би дістатися до середини колиби, це — щур.

Вдень морози і метелиця. Пташки добувають для себе харч глибоко з-під снігу.

На цьому відлюдді прожили ми три місяці.

UKRAIŃSKI CZERWONY KRZYŻ

Podajemy do wiadomości, że dnia ....
zginął w walce z grupą Ukraińskiej Powstańczej Armii/UPA/
....
....
co stwierdzono na podstawie ....
....

Podając powyższe do wiadomości prosimy zawiadomić o tym rodzinę lub znajomych poległego. Przy tej sposobności wyrażamy nasze współczucie, że ś. p. .... był zmuszony oddać swoje życie nie za sprawę swego narodu ale za interesy okupantów bolszewickich – wrogów ukraińskiego i polskiego narodów.

M. P. .... 1946 r.

Повідомлення Українського Червоного Хреста про смерть польського вояка, що згинув у бою з УПА

Забув згадати, що Різдвяні Свята відсвяткували ми традиційним »Бог Предвічний« за спільним столом (дошкою) при свічці, що її ми самі зробили. Святочний колач чи радше хліб спекли ми на ватрі під кухнею.

По трьох місяцях відвідують нас хлопці, післані з села. Вони довго шукали нас і ледве знайшли. Зраділі новими людьми, цікаво оглядаємо їх, розпитуючи про новини. Вони ж так само цікаво розглядаються по колибі:

»Спіть, хлопці, спіть . . .«
Одна з листівок УПА

такого ще ніколи не бачили. З цього ж дня встановляємо знову зв'язок із селом. Відвідуємо теж Петра.

Весняний вітер пестить наші бліді, але усміхнені обличчя.

Демо

ЗАКОРДОНОМ

ЖИТТЯ можна замовляти висилаючи рівночасно передплату на адреси Кореспондентів Центральної Пластової Каси

1. **Для Бельгії:**
   Ing. André Kjszka, 93, Rue de Malines, **Louvain, Belgium**

2. **Для Великої Британії:**
   Ms. Ciopa Palijiw, 82 Cardigan Road, **Leeds—6. Great Britain**

3. **Для США:**
   Mr. Leonid Romaniuk, 1641 Grandviev Ave, **Glendale — i. Calfi. USA**

4. **Для Канади:**
   Rev. Wolodymyr Iwaszko, 799—15th St. W **Prince Albert. Sask.**

5. **Для Франції:**
   Mr. Ivan Popovitsch, 26. Rue de Monthalon, **Paris — (9a), France**

Група українських повстанців під час одного з рейдів

Володимир М. Янів

Із „Пісень Свободи"

Скрізь маки червоні
І коні
Біжать у хвилясті жита.
Розвіяні гриви,
І жниво,
Столочене й наше життя.

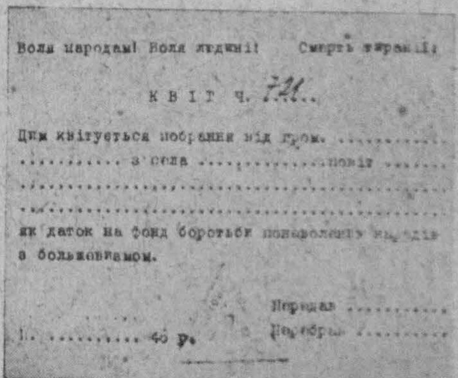
Ще згарища в чаді.
Упаде
Зчорнілий, задимлений тин! —
Чигає в пустелях
Переляк
І сіє жализу й полин.

Чужинці, злі й ниці,
В столиці
Плюндрують святині й собор!
О, Мати Пречиста!
Над містом
Ти свій розпростри омофор!

В потопі-полоні
Потоне
Надія й погибне нам міць.
Край в темряві-стумі,
У сумі —
І тіні падуть шибениць.

Клюв хижого супа
Над трупом
І брязкіт заліза й оков.
Гей, кров'ю полито
Скрізь жито
І квітне у китицях кров!

Травень 1947

Воля народам! Воля людині! Смерть тиранії!

КВІТ ч. 721..

Цим квітується побрання від гром. ....
.... з села .... повіт ....
....
....
як даток на фонд боротьби поневолених народів з большевизмом.

Передав ....
Перебрав ....

1. .... 40 р.

Поквітування Команди однієї з груп УПА пожертви на фонд боротьби з большевизмом

У ранковій годині

Рука старої жінки рівномірним рухом підносилася вгору й опускалася вниз, а вода лилася з рури чиста й блискуча від сонця. Почорніле від старости відро бадьоро подзенькувало від її спаду, срібні краплинки води підскакували вгору і знову падали назад. Коли відро заповнилося до краю, жінка засунула космики сивого волосся під білу, як піна хустину і старанно зав'язала її. Тоді зробила крок до відра.

Трохи далі, коло протилежного хідника стояло вантажне авто. Кілька чоловіків брали з нього наповнені чимсь мішки і переносили їх до старого поверхового будинку. Деколи з мішка посипалося трохи пшениці і тоді горобчики залишали свої становища на телефонних дротах і цвірінькаючи підстрибували до зерна. На вузькій, короткій вулиці нікого не було ще видко.

Стара жінка проховзнулася поглядом по мішках, зідхнула і нахилилася над відром. Від її швидкого руху вода хлюпнула через край і бризнула на старі, але чисто вичищені черевики. Вона зараз же поклала відро на землю і старанно витирала воду кінчиком темної спідниці. Приглядалася, повела пальцем по зматовілій від води шкірі, знову чистила і приглядалася.

»Чи ви коли воду носили? — спитала їх немов були людиною — В церкві в такий день були, в процесії йшли. А тепер от воду носите. У таке свято!«

Позбувшись вантажу, авто з шумом покотило тихою вуличкою. На повороті розминулося з іншим, теж повним вантажу, що й собі підкотило під будинок. Знову чоловічі постаті носили мішки на зігнених плечах, знову горобчики підстрибували по землі, або злітали вгору. Жінка поставила відра далі від себе і взяла коромисло до рук. Пригортаючи його до грудей дивилася спершу на мішки, а тоді звела погляд на почорнілу від негоди церковну баню, що височіла над будинком. »Боже, Ти наш, Боже« — зідхнула і похитала головою.

Ця пустка, тиша вулиці, ці вантажні авта, що звозили збіжжя до парохіяльного дому, будили в її душі смуток і навіть тривогу. Вона інакше звикла бачити цей день. В цю пору гомоніли вже дзвони, а з церкви виходила процесія. Навколо церкви двома рядами стояли святково вдягнені люди, а перед ними на землі були кошелі з паскою, яйцями, сиром. Над головами людей маяли вишивані корогви, а священик у блискучих ризах йшов попереду і святив їх і благословив. »Христос воскрес із мертвих . . .« — неслося і спів єднався з гомоном дзвонів, а вона відчувала тоді, що на душі робиться їй легко, а сама вона стає якась відсвіжена і рада з свого життя. »Хто терпить дійде до Бога, хто терпить . . .« І від того все перемінювалося: і її ліп'янка край містечка, де двері були підперті колом і нікого крім неї не було; і її хлібодавці, яким вона носила воду і деколи заздрила і бажала зла. »Христос воскрес?« — казала в той великий день і вміла до них всміхнутися.

А тепер якось світ перемінився, а вона не могла зрозуміти чому. Все здавалось було так, як досі. Сонце сходило над лісом і западалося за Нічлавою і виноградниками; в білому будинку, що напроти аптеки, сиділи якісь пани і рядили містом; на мурах і на дзвіниці й далі наліплювали оголошення, зміст яких її не цікавив; кожного ранку вона з порожніми відрами виходила з хатини і підпирала її колом; міська криниця як і завжди чорніла на розі вулиці і вона з неї брала воду. І будинки були ці ж, до яких вона її приносила. Чи люди були ті ж самі — її не цікавило. В якісь відра, чи бочки переливала воду, якісь руки простягали їй гріш, який вона завжди довго обертала в руках, поки купила що за нього.

А тільки не було старенького священика перед вівтарем, великопісної тиші у притемненій церкві і довгих рядів людей перед сповідальницями. І не було тієї ясности, що приходила потім, у якій ніби зникала вона сама із своїми турботами, гіркотою, самотою, а народжувався хтось радісний і добрий.

Їй було важко відірвати погляд від бані, ніби вже від самого її вигляду могла сплисти на неї ласка Божа. Але на вулиці вже показалися люди. На дзвіниці годинник вдарив сім разів. І раптом її огорнув глибокий жаль, що замість процесії з священиком і святково одягненими людьми, вона бачить тільки ці авта повні мішків, а замість воскресного гимну чує воркіт їх моторів.

Йшла поволі вважаючи, щоб не розливати воду. Уста мала міцно затиснені, а очі дивилися понуро. Рахувала скільки ще разів мусить обернути. До аптекаря, до учителя й до урядовця. Там казали наносити цілу бочку. Перуть. Але вона збунтувалася. Не понесе! Хоч там що! Два відра віднесла і більше ні краплинки. Вона і того не носила ніколи в таке свято. »І де Ти, Боже, подінеш нас таких грішних?! — зідхнула налякано.

Відра тяжіли їй, хоч не були важчі, як кожного дня. Вона йшла поволі, рівномірно хитаючись. За зеленим парканом виднів уже дім куди несла воду. Вона байдуже поглянула на юнака, що вийшов з-за рогу і завернула у піввідхилену фіртку.

— Христос воскрес, бабко! — всміхнувся він бадьоро, минаючи її.

Уста старої жінки дрогнули, а в понурих очах блимнуло щось ніжне.

— Воїстину воскрес! — відповіла захриплим шепотом і штовхнула ногою фіртку. Раптом її друга нога якось дивно скрутилася, аж вона захиталася на боки. Вода хлюпнула через край, коромисло похилилося до переду, мить — і відро одне, а тоді друге з дзенькотом впало на хідник. Вода розіллялася довкола, охопила її ноги, облизала черевики і потекла в щілини між плитами. Жінка стояла, звісивши руки, її черевики мокли у воді, а вона не зважала на те, тільки нерухомо дивилася перед себе.

Юнак оглянувся і швидко завернув до неї.

— Ой, бабко! — промовив зрозуміло і придивлявся їй уважно. — Усе життя воду носите, а ще таке з вами не було! Старість, що? — і похилився, щоб підняти відра.

Стара жінка дивилася вздовж вулиці, а в куточках її очей щось затаєно блимало.

— Скажи там своїм у лісі, що »вони« щось дуже збіжжя гуртують в попівському домі — промовила тихо і, взявши відра з його рук, спокійно повернула назад.

Дарія Ярославська

Великдень на Гуцульщині — фото: Л. Янушевич

УКРАЇНЦІ в світі

Де люди працюють, але й по справжньому сміються
(З листа дириґента Н.)

Монтреал — півторамільйонове місто, величезне (центральна вулиця має в довжину 34 кілометри). Місто прекрасне і просто казкового багатства. Все, що потрібно людині і навіть те, що не дуже потрібно, — накопичено тут горами, і то все першої якости. Люди цілком не витрачають часу і сил на здобуття їжі, палива й інш. — все вам принесуть додому (аби доляри). Не помічається зовні різниці між багатими й бідними. Всі прекрасно одягнені, всі бадьорі і життєрадісні, але всі без винятку скажено працюють. Життя побудовано так: працюєш багато — живеш дуже добре, менше — живеш гірше, не працюєш — пропадеш. Немає тут праці чистої й чорної. Працюють всі там, де можете заробити доляр. Приклад: українська родина, з якою я познайомився, працює так: — батько має склеп і заробляє добрі гроші, а ввечорі він іде в якусь установу мити й прибирати кімнати, приносить за 3—4 год. — 4 доляри; жінка має каракулеве пальто, десятки шовкових суконок — іде в ресторан мити підлогу і прибирати приміщення — приносить 3—4 доляри; два синки 13 і 9 років після школи ідуть помагати батькам — приносять 2—3 доляри. Суботу й неділю всі гуляють, п'ють, танцюють і головне — по-справжньому сміються (ми з Вами розучилися вже сміятись).

Другий приклад: Українська родина, в якої мені знайшли приміщення, приїхала 1 рік тому. Прості люди, він (добрий кравець), жінка й синок 3 роки. Він працює на кравецькій фабриці 8 год. Працює, як машина, конвеєром. Йому кидають до роботи лише комірці. Від його майстерности залежить заробити більше чи менше. Позавчора він приніс 9 дол., вчора — 8, сьогодні 10. Жінка, коли він приходить додому вискочить на 2—3 год. на прибрання і теж принесе 3—4 доляри. Ото ж за рік праці вони мають добре приміщення на 4 кімнати з газовою кухнею, добре умеблювання, мають добрий одяг (їдять так, як ми в добрі часи їли тільки на Великдень) і вже відклали до банку 500 долярів. Це не дивно, бо на добру їжу на трьох вони тратять пересічно 1.50—2 дол. на добу. Отже, всі женуться за роботою. Фабрики переповнені і попасти на фабрику трудно. Але коли ви дістали роботу — будете жити добре.

Я навмисно пишу про ці дрібниці, аби ви хоч приблизно уявили характер і темп тутешнього життя. Я пишу про місто. Що робиться у фармерів — не знаю. Кравецьких фабрик багато. Кравці і кравчихи (особливо добрі) — заробляють гарно. Техніки, механіки заробляють добре. Розрахувати на якусь роботу або підробіток інтелігентного порядку — річ абсолютно безнадійна. Лікарі-чужинці не мають права практикувати за фахом, аж поки станўть канадійським громадянином (аж через 5 років). Всякі бухгальтери, рахівники, фінансисти нікому непотрібні.

Про дрібниці. Дивне місто цей Монтреал. Кілограм свинини 80 центів; кілограм сала на долоню товщиною — 50 центів; маленька булка, як наша кооперативна — 15 центів; кілограм цукру 15 центів. Кілограм найкращих яблук 18 центів, кілограм свіжої риби — 80 центів (хоч її лежать тут гори). Отже, це правда, що, коли ви заробили 8 долярів на день, ви купите пуд сала, або три пуди цукру. Коли Ви заробили 8 долярів за день, ви можете купити собі добру верхню сорочку до галстуха, теплі черевики на ноги і добре поснідати, пообідати й повечеряти. Горілку й пиво в ресторанах продавати заборонено. Пивні є. Жінкам в пивну заходити не вільно. Пиво міцне й добре. Рідко просунеться трамвай. Коней не бачив. Десятки тисяч авт заповнюють місто. Жінок на вулиці мало.

Я ходжу кожного ранку до крамниць, де продається риба. Найбільше судаків, щук і коропів. Коропи лише »простяки«, та які! — Лежать горами, середня вага 15—18 кілограмів, а з боку страшні, я з роду таких не бачив. У них біля зябер начіплені картки: стільки він важить. Клянусь Богом, 8 було по 26—28 кілограмів, один 34 клгр. і один 34 і 1/2 кілограма. Дивлюсь на них і міркую, як би він пручався на нашому »самодьорі« і якої величини робити для нього »балабуху«.

Я по-троху починаю почувати себе, як старий канадійський вовк. Водки не п'ю, по 40 клм. на рибу не роблю, їм цілий день, а іноді і вночі. Як так буде й далі, то як приїдете, мене не пізнаєте, бо я буду вже з капіталістичним »брюшком«.

Н. Г.

Проєкт вітражу для каплиці на Міжнародному Цвинтарі загиблих політв'язнів у Фльоссенбурґу роботи арт. мал. Якова Гніздовського, у виконанні майстра В. Пітца на замовлення Ліґи Українських політичних В'язнів

На Пресовій Конференції в Головній Кватирі ІРО амер. зони говорив шеф інформаційного відділу, що деякі теперішні емігранти прекрасно вживаються в американські умови і влаштовують себе чудово. Як приклад подав, що один громадянин з Польщі, після приїзду до Америки, завважив, що тут голки до машин дуже дорогі. Почав їх виписувати з Італії, спершу небагато, а згодом сотнями тисяч. Сьогодні за рік він складає машини до шиття та »бізнес« його щораз більше поширюється.

Другий приклад — це іміґрант, що всього півроку, як приїхав до стейту, Конектіт, — має бюро порад як треба ощадно сплачувати в Америці податки. Бюро іде йому дуже добре.

Подав **П. Щ.**

НОВІТНЄ НИЩЕННЯ БУР'ЯНУ

Випробовуючи діяння синтетичних гормонів на різні рослини, науковці спостерегли, що більшість з них не тільки не прискорюють посилення росту всіх рослин, але, навпаки, деяким рослинам шкодять, а інші таки просто вбивають. Особливо двопрозябцеві рослини дуже вразливі на діяння деяких гормонів. Тому, що в Англії більшість бур'яну з роду двопрозябцевих, відшукали гормон, що їх дуже сильно нищить, цілком не завдаючи шкоди іншим господарським рослинам. Так з'явився в продажу »Метоксон«, що не шкодить ні збіжжю, ні людині, ні худобі. Він діє зсередини. Бур'ян його втягає корінцями й гине.

Жити на Україні або в Парижі

(З паризьких вражень)

Ольга Петлюра сказала мені: »Хто раз побачив Париж, той скучає за ним все життя. Це — поема в камені, це — найвитонченіший твір людської культури.«

Українець-парижанин показував мені Париж.

Ми блукали вузькими вуличками латинського кварталу, де старовинні будинки дивно випинають свої животи і зустрічаються юрби студентів у синіх беретах, ми пройшли повз маєстатичні стіни Сорбони і вийшли на береги Сени просто до будинку, де народився Анатоль Франс. Аромат його творів полинув з набережної, обліпленої букіністами і з антикварних крамниць.

Вдалені сіріла Нотр-Дам, з другого боку золотіла над туманом Айфелева вежа. Ми вийшли до Лювру і не могли відірватися від широкої перспективи садків, площ, пам'ятників.

Мій супутник сказав: »Жити або на Україні або в Парижі.«

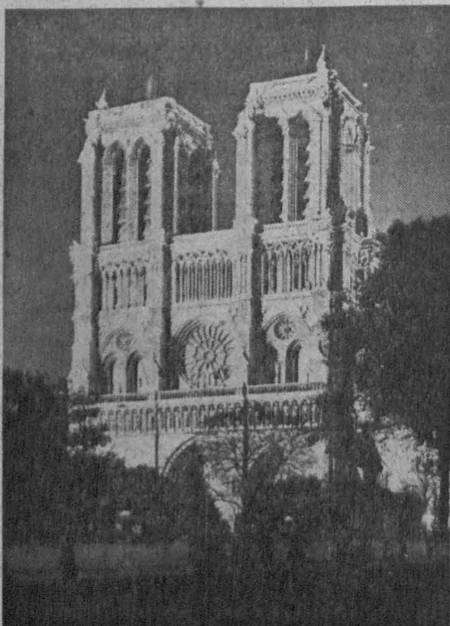
— Париж, Париж!

Стільки написали про Париж французи, які обожують свою столицю, що я не беруся про нього писати, хіба скажу, що він ще кращий аніж уявляється.

Ніколи не надокучить блукати його вулицями, милуватися з дивної суміжки модерного і старовинного, прекрасними мостами і пам'ятниками, палацами і бульварами, що пливуть у сіроблакитному світлі.

Сіроблакитна фарба притаманна Парижу і підхоплена його митцями. Сіроблакитне небо і Сена, блакитносірий камінь будинків, блакитносірі пейзажі, натюр-морти, портрети виставляють паризькі митці й у крамницях, і на вулицях. Український маляр Кричевський теж почав бачити світ блакитносірим.

Собори Парижу, церкви, мости, пам'ятники, музеї — це все досконалість, це все чудо.

Катедра Нотр-Дам

Подих історії живе у камені Парижу. Провідники показують балькон, на який виходила Марія-Антуанета говорити до натовпу. Її вишивання стоїть незакінчене.

Я сіла в Люврі біля Венери Мілонської, не могла одірватися від її живої краси і подумала: »От звідки йде леґенда про митця, що закохався в мармурову жінку.«

А парижани?

Парижани ввесь час цілуються. Може, правда, не всі, може де є горді аристократи, що ховають від юрби свої почуття, але вистачає бажаючих робити поцілунки невід'ємною частиною паризького пейзажу.

Цілуються на вулицях, на бульварах, в метро, в ресторанах, молоді й підстаркуваті, гарні й потворні.

Хоч я й знала, що парижанок вважають за найелеґантніших в світі жінок, проте я була вражена їх елеґантністю і смаком, а головне, »масовістю« тої елеґантности. Не менше 95 % жінок мають пальта за останньою модою, прекрасні туфлі, панчохи. Нещасні 5 % »неелеґантних« складаються з цілком старих, які вже »сіли на дно« й . . . очевидно з еміґранток, бо серед них я бачила небагато модниць.

Переконавшися, що одяг коштує досить дорого (ціна нового пальта дорівнює розмірно місячному заробітку некваліфікованої робітниці), я допитувалась у своїх землячок — де ж француженки беруть кошти на свою елеґантність.

У відповідь були, поперше, зідхання на сумнівну моральність француженок, а подруге запевнення, що парижанка і сама буде голодна сидіти, і чоловіка голодним триматиме, а вже нового пальта доб'ється на кожний сезон року.

Француженки в масі гарні, невеликі на зріст, стрункі, чорноокі й чорноволосі.

Злі еміґрантські язики кажуть, що стрункість досягається сугубою дієтою — парижанки дуже мало їдять і то найбільше салати, а також . . . порцією проносного кожного тижня.

Молоді і цікаві майже не фарбуються, або лише трошки підмальовують губи в тон до одягу, проте старші хапаються за косметику як за останню соломинку: товстий шар рожево-жовтогарячого тинку заліплює їм зморшки. Модно фарбувати сиве волосся на світлофіялкове.

Український Париж

Український Париж трохи провінціяльний. Він більше любить танцювати аніж читати. Він легко витратить гроші на вино, а з трудом на книжку. Він більше ходить в кіно, ніж у театр, вставляє в українську мову французькі слова, але по-французькому здебільшого говорить погано.

»Середовища« зберігають озброєний

Мілонська Венера
». . . от звідки йде леґенда про митця, що закохався в мармурову жінку«.

невтралітет і тим часом співпрацюють у Центральному Громадському Комітеті, але кожне вважає всіх інших нестерпними, а себе дуже толерантним, бо прийшло до консолідаційної акції. Центральний Громадський Комітет Франції на своєму засіданні буде кілька годин обговорювати програму концерту на Академії в Парижі, а на Академії буде три різні доповіді, бо не кожне середовище уступить.

Найменше толерантні жінки. Баба Палажка очолює один »Союз Українок«, а баба Параска другий. При православній українській церкві існує ще й незалежний »дамський комітет«.

А в тім це все дрібниці! Українці як українці. Якби можна було б, то всі б додому поїхали.

Під церквою

Вулиця Рю-де-Ґі вигнулась справжнім горбом, в якому є щось київське. Тут міститься видавництво »Громада«, а другий поверх невеликого будинку перебудовано на українську православну церкву.

Церкву оздоблено з смаком і різнобарвна мозаїка це данина модерному мистецькому Парижу. На підлозі килими, в кутку — бойові прапори.

Співає чолівічий хор. Як і всюди на світі, українці з слвозою слухають мо-

литву про Україну. Священик у проповіді умовляє не сваритися і краще відвідувати церкву. Ганить якийсь з »Союзів Українок« за те, що в суботу влаштував баль.

Внизу під церквою домівка »Громади«. Неділя — прекрасна нагода зустрітися з земляками і рідко хто з церкви просто йде додому.

Одкривається буфет, улаштований жіночою організацією при церкві, тою самою, що носить старомодну назву »дамський комітет« і щиро споживають холодець та пиріжки, які запивають вином та горілкою.

В сусідній кімнаті заграв хтось на піяніно й у вальсі кружляють молоденькі українки-парижанки, що з дитинства навчились паризького шарму, хлопців у синіх беретах теж не відрізнити від французів.

Старші тим часом частують один одного, говорять, знову частують.

Нової еміґрації ще досить мало: стара знайома пані доктор Лук'янович з Харкова-Ауґсбурґу, молода поетка Діма з Києва, поет Леонид Полтава, оперова артистка Женя Піотрович. Мистецтво їх не годує. Всі вони виконують різну працю, лишаючи мистецтво »для душі«.

Переважає стара еміґрація. Статечного голову Центрального Українського Громадського Комітету Симона Васильовича Созонтова видно й чути зразу всюди: в усіх кімнатах, на сходах, на дворі, коло буфету. Сьогодні відбуваються десятки зборів, зустрічей, засідань, нарад, які імпровізуються по різних кімнатах.

Ґенерал Удовиченко, леґендарний герой визвольних змагань, буває в Парижі раз на тиждень, бо живе і працює на фармі. Сьогодні під церквою вояки його розривають«, бо він Голова Союзу Ветеранів у Франції.

Українські вояки в беретах

Ах ці вояки! Сині берети роблять їх схожими на французів, у розмові вони вставляють французькі слова, але вони всі такі українці в душі і так нудьгують!

Німецькі »старі еміґранти« вже наговорились і насварились з »новою еміґрацією«, а »французи« ще не ситі, ще і ще просять розповісти їм про Україну:

»Ви ж криничка з живою водою, та ви ж там недавно були!«

»Та де ж недавно, я 1944 року звідти!«

»Боже! Ви були там 1944 року, та я ж з 1920 року з дому . . . А чи не доводилось бувати у Прилуках?«

А другий: »А це правда, що в Харкові новий центр міста побудували?

»А це правда, що українською мовою в усіх школах викладали?«

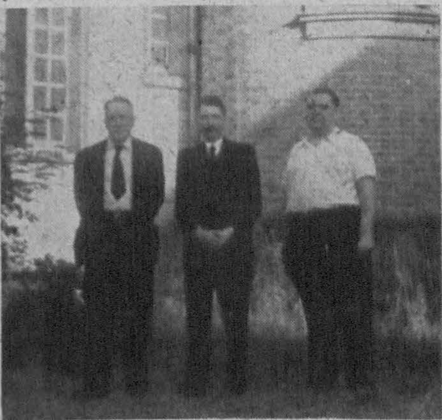
»І технічна термінологія була розроблена?«

Десь у Варшаві чи Празі українські еміґранти більше стежили за життям на Україні, а тут, у Парижі, енерґія більшости йшла на заробітки, на боротьбу за місце в чужому житті.

Більшість з них живе у Франції з 1922—24 року. До 3000 старшин і козаків прибуло на контракти і працювало в шахтах. Після шахт пустилися плавати в чужому морі шоферами на таксі, фармерами, робітниками. Найкраще живуть фармери.

Кілька вояків стали підприємцями, серед них і Симон Васильович Созонтів, який має ґумову фабрику.

Він має в крові здоровий селянський глузд, з яким плаває серед складних хвиль французької економіки. Він має смак до політики, якій приділяє хвилини доброго настрою, й уміння орієнтуватися і серед французів, і серед безконечної кількости українських організацій.

Українці в Парижі: Зліва — ген. Удовиченко, проф. Ветухів, голова Центр. Гром. Комітету — Созонтів

В гостях у генерала Удовиченка

Скромна кімната на 6-му поверху великого будинку. На стінках — »Україна«: бандура, великий жовто-блакитний прапор, портрети українських військових.

Генерал Удовиченко не схожий на »старого еміґранта« — у нього так багато життєвости, цікавости, він наче за 30 років не одірвався від дому. Коло нього почуваєш себе »старою еміґранткою« з 5-тирічним стажем, бо годі розповісти йому все, що його цікавить.

На столі з'являється традиційна у Франції пляшка з вином, хліб з салом та м'ясом, не вичерпуються теми розмов двох поколінь еміґрації.

Ґенерал розповідає про свою вперту працю серед французьких комбатантів. Він був на багатьох конґресах і використовував кожну нагоду, щоб говорити про Україну. Було багато ворогів: поляки — проти, росіяни — проти, французи нічого не знають крім »рюс«.

»Але от — дивиться«, каже генерал. — »це мій членський квиток. Я — почесний член Союзу Комбатантів. Його очолював Мажіно. Ви ж чули про нього? Він же будував лінію Мажіно! О, це була гарна людина з ампутованою ногою. Він сказав: — »Я розумію Вас, я розумію Ваші бажання«. То було 1927 року. На жаль, він помер через кілька місяців. Взагалі, я повинен сказати, що легше налагодити контакт з видатними діячами, а маса французів мало знає про Україну, мало розуміє справу: »рюс« та й годі!«

Генерал розповідає про українських вояків у Франції, яких він очолює в »Союзі Комбатантів«, що насьогодні охоплює до 1000 чоловіка, розкиданих по всій Франції.

Пора прощатися. Генерал каже:

»Який я радий зустріти нових еміґрантів! Та ми ж 30 років чекали, щоб перевірити свої настрої і от, тепер, коли я бачу Вас, чую Ваші настрої — я бачу, що ми бились не даремно, що на Україні нові покоління розуміють нас!«

Ольга Петлюра

Тонке інтеліґентне обличчя, жваві чорні очі, дівоча струнка постать, а волосся сніжнобіле, пухнасте.

»Пані отаманова« — називають її. Але як це їй не йде! Вона типова »інтелектуалка«, вчителька, людина високої культури. Виховувалась під доглядом »шляхетних« тіток, а опинилась в українських соціял-демократичних гуртках і познайомилась з Симоном Петлюрою.

Різні »середовища« пробують втягти її в почесні члени, почесні голови різних організацій, але ці намагання розбиваються об спокійний опір київської учительки:

»Я не хочу користуватися престижем імени, яке маю, а стан здоров'я не дозволяє мені дійсно працювати.«

Ольга Панасівна зовсім не чує. В її кімнаті приготовані бльок-ноти, в яких гості пишуть.

Обличчя її не має й тіні звичайної замкнености глухих. Воно жваве, рухливе, виразне. В тонких пальцях швидка голка. Уже багато років Ольга Панасівна заробляє вишиванням. У вільний час — читання.

»Я розманіжилася на французькій літературі« — каже Ольга Панасівна.

»А що Ви читали і що Вам сподобалось з нашої еміґраційної?« пишу я їй.

Вона не знає, якби м'ягше і щось все ж говорить не на користь нашій »великій« літературі. »А найбільше сподобалися »Діти Чумацького Шляху« Гуменної, бо там душа почувається і безпосередність, своє, не надумане.«

Я дивлюсь на Ольгу Панасівну і думаю: це була подруга отамана, його супутниця за найтяжчих часів. Яке шляхетне її обличчя, яка вона гарна

Вежа Айфля

красою сивої мудрости! Коли правда, що з дружини можна судити про чоловіка, то ми мали надзвичайного вождя.

Два хранителі Бібліотеки імени Симона Петлюри.

Одному 72 роки, а другому, мабуть не менше.

Іван Панасович Рудичів — друг дитинства Симона Петлюри. З дитинства живе українською ідеєю, а з дня смерти Петлюри ідеєю Української Бібліотеки його імени.

Григорій Данилович Довженко, член Центральної Ради, жива енциклопедія недавньої української історії й української еміґрації.

З старих посміюються: »Чому Ви не одружуєтесь? Чому бурлакуєте по Парижі?«

Кажуть, що вже трохи пізно; за молодощів свідомих українок на них не вистачило, а з кацапками одружуватися не хотіли.

Сидять обоє прекраснодушні в холодній бібліотеці, листуються з усім світом, витрачаючи на поштові марки більше як на харчування. Старанно збирають українські книжки, часописи, матеріяли з усього світу.

Їх мрія — багата українська бібліотека в Парижі, пам'ятник Симонові Петлюрі і репрезентація української культури у Франції.

Уже раз ця муравлина праця була зруйнована — німці були вивезли більшість бібліотеки і сліди її загубилися в евакуаціях, бомбардуваннях, руїнах.

Тепер знову зростає книжковий запас, купами лежать українські часописи з усього світу, а обоє старі можуть дати повну характеристику кожного часопису, кожного журналу, кожного українського журналіста, чи то з Німеччини, чи з Арґентіни, чи з Канади.

Якже живуть ті бурлаки? Григорій Данилович трохи майструє — то скриньку комусь зробить, то електрику полагодить, може й бандуру зробити.

Іванові Панасовичеві гірше. Стан здоров'я не дає майструвати. Старі друзі з Америки часом пакунка пришлють.

Але вся енерґія обох, ввесь вільний час у бібліотеці.

Вони прийшли провести мене на двірець. На прощання Іван Панасович сказав: »А може б хто молодший приїхав би до нас з Німеччини до бібліотеки працювати? Отак як на січ! Хто тяжкої праці, голоду й холоду не боїться!«

Подружжя Ковальських.

Пані Анґеліна Ковальська француженка з походження. Вона гарна витонченою красою француженок із відтінком чогось східнього. Але душею вона стала українкою і французький тонкий розум та інтеліґентність поставила на службу українській ідеї.

Багато років працює вона в різних урядових установах Парижу і віддано допомагає землякам. Тепер пані Анґеліна дістала призначення на працю в ІРО у французькій смузі Німеччини.

Пан Микола Ковальський був близьким співробітником Симона Петлюри. Був і є одним з організаторів українського громадського життя у Франції.

Нелегке було життя в Парижі, але пан Ковальський уночі мив метро, а удень ходив до Школи Політичних Наук.

Затишне приміщення Ковальських

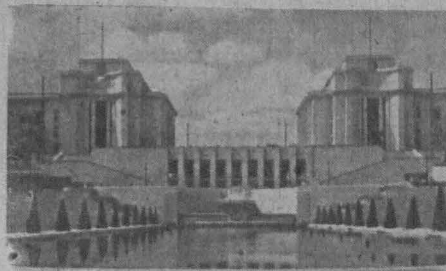
Перерва під час сесії Організації ОН в Парижі. На фото: п-ні Анґеліна Ковальська і п. Созонтів

— це маленький музей творів українських митців, що живуть чи жили в Парижі. Між ними невеликі етюди і самого господаря, і шістнадцятирічної дочки. Синьосірий тон етюдів — данина паризькому повітрю й смакові.

Українці і французи

Живучи у Німеччині, ми набули традицію лаяти »німаків« і рідко хто з нас має якісь контакти з німецьким духовим світом, з німецькою інтеліґенцією.

Чи не таку ж традицію мають і українці у Франції. Вони, як правило, лають французів за дріб'язковість, жадність, брехливість. Рідко хто має приватні знайомства з французькими родинами, запевняючи, що французи ні самі в гості не ходять, ні гостей не приймають.

Палата Чейо, в якому засідає організація ОН

Я розмовляла на цю тему з »новою« еміґранткою Антоніною Олексіївною Таранець, яка 3 роки живе в Парижі і працює як науковий робітник-фізіолог рослин у Центральному Дослідчому Центрі.

Ми сиділи в її лябораторії, затишній як усі лябораторії світу для тих, хто звик у них працювати, з їх книжками за склом та, на столах, з хемічним посудом, з усім »духом« дослідчої установи.

Антоніна Олексіївна розповідала як вона завойовувала собі місце серед французької інтеліґенції:

»Ви собі не уявляєте французької інтеліґенції — вона надзвичайна. Люди тонкі, глибокі, розумні. Середні французи це жах! Це неймовірні міщани, які віддадуть вас під суд за пляму на меблі, підіймуть крик, виженуть з квартири. Селяни знову ж кращі, у них багато шляхетности.

Верхівка французької інтеліґенції не охоче пускає в своє коло і щоб завоювати собі місце еміґрант не повинен ходити приниженим. Треба думати: чим я ґірша за французів! Треба пропонувати їм щось таке, що вони оцінять.«

І Антоніна Олексіївна розповідає як вона дістала посаду наукового робітника — дослідника, бо французькі учені зацікавилися її працями про пшеницю, як вона працює, маючи повну волю та ініціятиву у своїй ділянці. Колеґи-французи дуже добре до неї ставляться, хоч серед них є чимало лівих, які з наївности надто довірливі до надто лівих теорій.

»Я люблю Париж як ніяке місто в світі. Тільки тут можна зрозуміти, що то є витончена культура«.

Я не можу наслухатися оповідань Антоніни Олексіївни про паризькі театри, виставки, про ліцей, де вчиться її дочка.

А матеріяльно їй живеться досить тяжко. Заробітної платні вистачає, щоб родина ледве-ледве звела кінці з кінцями, дуже скромно живучи.

Більшість українців — парижан люблять Париж, хоч і не люблять французів.

»Я переконався, що еміґрант завжди мусить оселюватися в столиці« — сказав мені один шофер-таксист. »А з усіх столиць світу Париж — найкраща. Тут найлегше щось скомбінувати.«

Л. Дражевська

Ревуха

ГАШИШНІ СНИ СХОДУ

Два роки прожив Ревуха на Сході. Л. Дамуазо, француз, який з доручення короля Людовика XVIII. прибув р. 1819 до Олександрети, щоб вивезти з Сирії табун арабських коней, призначених для королівських стаєнь, згадує в своїх мемуарах про тутешні зустрічі свої з Ревухою. Він стверджує, що Ревуха вмів купувати коні, знав добре арабів і пережив багато пригод. Він оповідає про один епізод, коли араби, що супроводили Ревуху під час його подорожі до руїн Пальміри, змовились забити й пограбувати свого пана, але він підслухавши їх розмову, бо знав добре арабську мову, встиг своєчасно втекти й сам один через пустелю по зірках щасливо дістався до Алеппо.

Лорд Байрон міг би позаздрити на надзвичайність його пригод. Небезпеки чигали на нього на кожному кроці. Постріл з рушниці. Удар з кинджалу. У кожній крихті їжі, в кожному ковтку рідини могла вже бути отрута. Хто зна, чи побіжно відчутий біль не був спазмою останнього конання? . . . Зі своїм лікарем Ревуха часто провадив довгі розмови про таємниці східніх отрут.

Уее тут було надмірне: соняшна спека, аромат квітів, міцна кава, тютюн, смак солодощів, наркотики, і з них, особливо, гашиш. Цілий Схід був як ці гашишні сни, привиди чудесних марень.

Кінець-кінцем йому довелось тікати. Лише вдвох з козаком, своїм вірним Соколом, він відбув подорож верхи в лютому 1820 р. через всю Передню Азію. Кістки тварин і людей, біліючи в піску, визначали їм шлях.

Вичерпаний, знесилений, без грошей Ревуха дістався до Царгороду. Він сидів в кав'ярні і свіжий вітер з моря обвівав йому почорніле, спалене сонцем і вітрами пустині обличчя. Він не мав нічого в кишені, щоб заплатити кефеджі за з'їдений плов і випиту каву. Тільки знайомі, що випадково завітали до кав'ярні, врятували його з прикрого становища.

АРАБІЗОВАНА САВРАНЬ

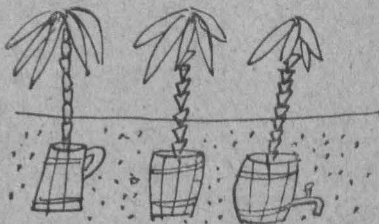
І тепер він знов був на Поділлі в Саврані. Для коней, вивезених із Сходу, на решту грошей, що ще в нього лишилися, він збудував розкішні стайні. Він все ще жив споминами про Схід. Усе мало нагадувати йому Схід: килимами прибрані кімнати, барвистий шовк канап, низькі столики з чорного дерева, прикрашені різьбою й інкрустаціями арабські написи з Корану на стінах, їжа, його власне убрання й убрання служби.

Він почав арабізацію Саврані з того, що вирішив побудувати в містечку мечет, з струнких мінаретів якої муедзин тричі на день проголошував би хвалу Аллахові. Уже почали звозити цеглу й дерево. І тільки рішучий протест місцевого пароха, савранського ксьондза Яна Комарницького не дав йому змоги довести цей екстравагантний проєкт до кінця.

Та з Ревухи була уперта людина. Духовна влада могла перешкодити йому збудувати мечет в Саврані, але жадна влада в світі не могла заборонити інше: обернути довколишні Савранські поля в арабійську пустелю.

Часто він віддавався східній аскезі. Не їв свинини, не пив вина, не вживав горілки, як це наказав Пророк. Відбував однаково католицькі й магометанські пости.

Він був філантроп і великий прихильник поглядів Ж. Ж. Руссо. За Руссо, лише природна людина справді моральна і щаслива. Як Шатобріян в ірокезах Америки й Дідро в мешканцях Таїті, так Ревуха в бедуїнах Аравії побачив щасливих дітей природи. З любови до людства він вирішив своїх підданих, українських селян зробити природними й щасливими.

Перед двома тисячами років їх предки — бедуїни Аравії — вийшли з гір Неджду й вимандрували на Північ. Він бачив свою місію в тому, щоб розбуркати в них згаслий дух предків. Обернути поля Поділля в Арабійську пустелю й селян в кочових бедуїнів. Він діяв рішуче, хоч і поступово. Почав з малого. З околишніх піль савранських.

Дбаючи про добро людське, він виселив людей із своїх садиб, наказав попалити залишені хати, порубати садки, витеребити ліси, засипати криниці й річки, бо хто ж таки, справді, бачив, щоб по пустелях текли річки, були села, або росли ліси? . . . Протягом кількох місяців тисячі селян не робили нічого іншого, як тільки звозили звідусіль на савранські поля пісок. І, нарешті, ідеальну мету здійснено: чорноземля зникла під покровом піску. Під блакитним небом Поділля з краю до краю в незміряну безвість простяглася піскова пустеля, пласка й сліпучо-біла, що майже не відрізнялась від арабійської. Посередині пустелі була оаза. Пальми, що росли в діжках, вкопаних в землю, гордо гойдали своїм верховіттям як на далекій своїй вітчизні.

— Хто такі козаки? — казав Ревуха. — То ж вони були справжні українські бедуїни!

І серце його палало, коли в арабському бурнусі, з рушницею, прикрашеною перламутром, в супроводі козаків, він на улюбленій своїй кобилі мчав по савранській пустелі. І вночі на небі серед зірок, він шукав приязного світла щасливої своєї зірки Кавкаб.

Ревуха міг пишатися з діла своїх рук. Ще ніхто з усіх послідовників Руссо не зробив нічого такого, як оце він тут у себе в Саврані.

Одвідуючи сусідів, він ніколи не спав в покоях на приготованому для нього ліжку. Він возив з собою намет, розбивав його на подвір'ї і в ньому спав. Він казав, що його гнітять будинкові мури і він не може заснути, відчуваючи над собою тягар стелі.

Він волів жити природним життям природної людини і тому ніколи за обідом нічого не пив. Він посилався на повчальний приклад диких тварин. »Прошу вас, — казав Ревуха, — жадна дика тварина не питиме під час їжі. Лише через кілька годин після їжі звірі йдуть до водопою. Араби, діти природи, роблять те ж«.

ПОЕТ, МАЛЯР, СПІВЕЦЬ

Він був поет, один з видатних поетів свого часу, що зробив собі ім'я своїми збірками поезій, присвяченим Сходові: »Мелодії арабські«, »Мелодії грецькі«. Блискучий оповідач, він з незрівняним ефектом розповідав про свої мандрівні пригоди на Сході. Як мистець, він мав непересічні здібності маляра. Був музично обдарований, мав чудесний голос, добрий музичний слух. Одягнений в шовковий арабський бурнус, — сучасники згадують про »пунсову тогу«, — в золотому сяйві пишної своєї бороди, Емір, під акомпаньямент фортепіяно, співав, при світлі свічок, модні італійські оперові арії.

Коли італійська співачка, божественна і незрівняна Анжеліка Каталоні, тодішня оперова слава, прибула до Кам'янця і тут для неї не було партнера, Ревуха співав з нею на сцені. Славетна співачка лишилася задоволена з нього як співака і як ґалантного кавалера.

З дружиною він не жив, про виховання дітей не дбав. І собі теж дружина найменше бентежилася справами чоловіка.

Ревуха був ліберал. »Злидні Неджду, — урочисто деклярував він, — я ціню вище за всі розкоші дворів!« Що ж до пані графині, то Розалія з Любомирських Ржевуська була, навпаки, сувора леґітимістка. Вона була ще зовсім мала, їй було лише два роки, коли за революції її мати, разом з нею, малою дівчинкою, потрапила в Парижі до в'язниці, і тут року 1793, під час якобинського терору, графиня Любомирська, як аристократка була страчена на ґільйотині.

Ствердження аристократизму стало життєвим покликанням пані Розалії. Віддаючись геральдичним і генеалогічним студіям, вона доводила покревність родини Ржевуських-Любомирських з усіми королівськими домами Европи. В родоводі, що вона склала, були не тільки королівські доми Стюартів, Габсбургів і Бурбонів,

але в ньому знайшлося місце також для Шатобріяна й Бальзака, зважаючи на їх літературну славу.

ДО НОВИХ ОБРІЇВ

Це десятиліття, роки 1820—1830, Ревуха прожив в Саврані. Лише на короткий час він виїжджав звідси до Крем'янця, або Львова. Він не любив міста і його кам'яниць, він любив село й степ. Спочатку він все ще мріяв про нову подорож на Схід, але не було грошей, подорож раз-у-раз відкладалась, і мрія про Схід дедалі все більше втрачала яскравість своїх екзотичних барв. Поволі Ревуха вростав в ґрунт. Віяли нові вітри. Дійсність була вужча за уяву.

Репрезентативний поет свого часу, Ревуха, буваючи в Львові, охоче зустрічався з місцевими, не дуже численними письменниками. Найчастіше його можна було бачити в редакції »Rozmaitości«. Одного разу він тут познайомився з Вацлавом Залєським, що звичайно підписувався »Вацлав з Олеська«, молодим ентузіястом Слов'янщини й України.

Розмова між ними тривала довго, але вже з самого початку набула дражливого звороту. Молодий поет і критик ніяк не хотів визнати вищости арабських племен над слов'янськими. Докази протистояли доказам. Співрозмовники хвилювались. Кожен з них уже кілька разів брався за кресатий капелюх, натягав рукавички і ладен був іти геть, а тоді знов клав капелюха, стягав рукавички й лишався, щоб виказати останнє слово.

Блідий Залєський розжеврився, густо почервонів опалений степовим сонцем Ревуха. Гучний голос його наповнив простору кімнату редакції. Він посилався на арабську поезію, на арабські казки, що з них, мовляв, постали всі інші, й, особливо, на арабських коней. »Найкращі в світі коні — арабські!« . . .

Вацлав Залєський не погоджувався з цим. Він одсовував питання про коней на бік, визнавав свою некомпетентність у цій справі про коней, але енергійно обстоював самобутність народної поезії. Він посилався на українські народні пісні, що їх він збирав, записував, готував збірку до видання, наслідував їх у власних творах.

Але, коли, на доказ своїх слів, він спробував заспівати пісні, що її він уважав за найкращу, Ревуха не витримав, розлютувався, перервав його, вибухнув гнівом. Був у нестямі від обурення, наговорив молодикові прикрих слів, сказав: »Пан і найменшого зрозуміння не має до пісні людової. Таке співати, лише нівечити добро людське!« Він схопив свого співрозмовника за борт сюрдуту й одштовхнув його. »Соромно, пане! Ось як треба співати, як мої козаки співають, як я співаю!«

І Ревуха співав. А коли він скінчив й усі йому заплескали, він примирливо сказав: »То ще не найкраща пісня. Є кращі пісні українські. Чи ж, панство, наприклад, чули колись такої?«

Було вже пізно, розходились. Ревуха на прощання сказав: »Немає на світі пісні кращої за українську!« Сказав, спинився, зважив сказане й розсміявся приязно до Залєського: »Пане, ти переміг, Галілеянине!«

Вони розлучились як друзі, обнялись, розцілувались, були вже на »ти«. Залєський, обіймаючи, прошепотів на вухо: »Який же ти, пане, араб! Пан є не араб, а справжній козак! І на серці у пана лежить не Аравія, а Україна!«

Певне, що було саме так. Українська пісня народна супроводила все життя Ревуху, починаючи від колиски, з малих літ. Під час мандрівок, в пустелі з своїми козаками Ревуха співав в гурті українських пісень.

У Кам'янці Ревуха пізнав Тимка Падуру, сина брацлавського коморника, що в Іллінцях, разом з Северином Ґощинським, ходив до парафіяльної школи, а потім учився спочатку у Базиліян у Вінниці, а тоді в Крем'янецькому Ліцеї. Він був полум'яний прихильник Байрона й Осіяна і писав українські поезії. Це був той, що повинен був колись прийти і який прийшов: апостол Іоан нової релігії! У Ревухи зав'язалася з ним якнайближча дружба. Він запропонував йому переїхати до Саврані і, не слухаючи відмовлянь, домігся, що Падура назавжди оселився в його маєтку.

ПРАВІТЧИЗНА ПОЕЗІЇ — УКРАЇНА

Колись в Алеппо, в своєму пишному палаці »Гюлістан«, Ревуха мріяв створити гурток поетів і реформувати арабську поезію, тепер в Саврані з щонайбільшим запалом він взявся за реформу модерної поезії. Ідеї носяться в повітрі. Пізніше, року 1829 в передмові до збірки своїх поезій »До читача про критиків і рецензентів варшавських« Адам Міцкевич, литвин з походження, дав вислів цим думкам свого часу, які однаково належали як іншим, так і йому. Вказуючи на Ґете, Мура й Байрона, посилаючись на Шлеґеля, Тіка й Гізо, він вказував на народні пісні й казки, як на джерело поезії. Інші шукали народної поезії в Шотландії; Адам Міцкевич твердив, що він знайшов нову й іншу Шотландію. Але цю країну правітчизняної поезії він не знайшов серед поляків, бо ті втратили наївність первісної поезії, а в українців, що лише вони мають невичерпане джерело народної поезії.

Поезія є пісня. Ідея народного поета, що творить за народом і для народу, ставала ідеєю й чином часу. Справжній поет є лише народ. Лише народна пісня є справжнє джерело поезії. Одні шукали правітчизняної поезії, пранароду, як носія прапоезії, на Сході, інші за Осіяном і Вальтер Скотом в Шотландії, а ці — Адам Міцкевич, Богдан Залеський, Тимко Падура, Северин Ґощинський, Ревуха, Одинець — на Україні. В центрі всього була правітчизняна українська пісня й Україна, як правітчизна поезії.

Ревуха поринув в ідейну атмосферу молодої генерації 20 років. Він був старший серед них, і виступав як лідер, метр, авторитет, організатор. Колишній ентузіяст Аравії зробився ентузіястом України. Саврань стала центром нового українського руху. Ревуха заклав український народний хор, заснував музичну капелю торбаністів-бандуристів, що її очолив славетний Григор Відорт (1764—1831). Тимко Падура складав пісні-поезії народною мовою, »українські думки«, Відорт їх клав на ноти, і вони поширювалися серед селян і дрібної шляхти, оберталися в народні пісні.

Тепер Ревуха кинув кожну іншу мову — французьку, польську, арабську, задля народної української — рідної мови рідного народу — і розмовляв тільки по-українськи. Він був послідовний. Він ішов до кінця. Листи, адресовані до нього, як до графа, він одсилав непрочитаними й на коверті писав: »Туткі в Савраню немає графів Ревуських. Є тільки отаман Ревуха, Золотая Борода, а по арабськи Тадж-ель-Фагер. Графів шукай у Чуднові та Погребищах!«

НЕВІЛЬНИК ЗНАКУ

Імпозантний мужчина, людина виняткової фізичної сили, осяяний золотом бороди, в екзотичному убранні арабського еміра, Ревуха справляв непереможне враження на жінок надзвичайністю своїх уподобань, таємничістю, що огортала його постать, — »Невільник знаку«, як він називав себе: В нього закохалась була одна графиня, поспішивши розлучитися з чоловіком задля нього, хоч у цьому й не було жодної потреби.

Так було в період його арабських захоплень. Змінились часи. Урвався його роман з графинею. Цю екзальтовану даму він покинув задля любови до простої селянської дівчини з Константинівських дібр. Він побудував для неї хату, звичайну селянську хату з глиняною долівкою, щоб його Оксана могла в суботу під неділю підмазувати долівку, як це вона звикла робити у себе вдома у батьків. Тепер він уже не співав італійських оперових арій під акомпанемент фортепіяно, але граючи на бандуру, співав українських народних пісень. Замість »Грецьких і арабських мелодій« написав поему »Оксану«, навіяну цим його пізнім і останнім коханням до сільської дівчини.

Оксана була тією жінкою, що все життя своє він мріяв про неї. Досконало зналась на конях. Убрана по-чоловічому, завжди з ним їздила верхи. Мала міцну руку. Ніщо її не

могло налякати. Приборкувала диких коней.

Загинула вона перед його очима. Вона скочила на дикого огера, вп'ялась йому в гриву, понеслась. В божевільному шалі, скаженіючи, кінь нісся, змагаючись з дівчиною. З криком як вихор, пронеслась вона повз Ревуху. В її очах не було ні одчаю, ні страху, почуття якоїсь безмежної волі, останнього звільнення, радість несказаного захвату. І це був кінець!

Вітер співав в степу. Пахло материнкою і гірким полином. Глухо падала земля на труну в темне провалля ями.

ПАНСТВО ПРОТИ РЕВУХИ

Що більше зближався Ревуха з простим людом селянським, то більше обурювалось і повставало проти нього панство. Зростала взаємна лють. Заглиблювалася прірва, яку вже було годі перейти. Пани здвигали плечима: »Пан змужичив!«

Зі стоїчним спокоєм зносив Ревуха всі завдавані йому прикрості.

А коли ніщо не допомогло, панство вдалося до російської адміністрації. Почало діяти через Варшаву, намісництво. Вказували на небезпечну популярність Ревухи серед селянства. До чого це могло призвести? Чи не мріє він про гетьманство? Ославили його в урядових колах як небезпечного карбонарія. Не маючи інших доказів й інших арґументів, вказували на заборонену для дворянства бороду, яку він носить. І це поділяло, більше, ніж щось інше. Справою і бородою зацікавились.

За деякий час прийшов з Петербургу височайший указ на ім'я Ревухи за власноручним підписом Миколи І. Ревусі наказано було зголити бороду. Ревуха сприйняв цей наказ дуже гостро й боляче. Він зголив крамольну бороду, але, зголивши бороду, він скинув бурнус і почав носити селянську свиту. Тепер він ще з більшим викликом демонстрував своє українство й мужицтво.

Хто зна, чи справді не ховалося щось за всім цим? . . . І не тільки те, що Ревуха зрікся свого графського титулу, звав себе отаманом, носив звичайну селянську свитку, зійшовся з простою селянською дівчиною, жив не в палаці, а в хаті з мазаною долівкою, грав на бандуру, співав хлопських пісень, — але й щось інше, дальше, таємничіше, далекосяжніше? . . . Чи не називав він себе »Невільником знаку?«

І коли в Польщі вибухло повстання, Ревуха не лишився осторонь. В селянському одягу він виступив на чолі своїх козаків. Чи не сподівався він, що за Польщею повстане й Україна, саме хлопська Україна? Чи не повірив він в свою популярність серед простого люду селянського, своє покликання отамана Ревухи, Золотої Бороди, сина останнього коронного ґетьмана польного?

ТАЄМНИЧЕ ЗНИКНЕННЯ

Останнього разу його бачили в битві під Дашевим 14. травня 1831 року, коли російські війська під командою генерала Рота прочісували ліс, де заховались повстанці. По битві він таємниче зник. У кожному разі тіла його ніде в лісі не знайшли. Тільки кінь другого дня без кульбаки й без вершника примчав на подвір'я Савранського палацу.

Таємниче зникнення Ревухи наробило великого розгомону, породило багато леґенд. Казали, що він не був забитий в бою, а його забили люди, які потайки переводили його через австрійський кордон до Галичини, побачивши, що в нього великі гроші. Про це говорилось багато в цих околицях, називали село і людей, які брали безпосередню участь в цій події, показували навіть місце, куди кинули труп забитого Ревухи у воду, де Збруч допливає до Дністра. Це все скидалося на романтичне оповідання з Меріме про Корсику й контрабандистів, але це не могло наситити людської фантазії. Серед людей загибель Ревухи стала темою балядної пісні про козака, що забиває Ревуху, який забрав йому коханку. І це ще було не все! Не бракувало запевнень, що Ревуха щасливо перейшов кордон, дістався на Схід і там багато років прожив серед улюблених арабів.

В. Домонтович

Український добробут

ЧИ ДОБРЕ КОЛИ МАТИ ПРАЦЮЄ НА ДІТЕЙ ПОЗА ХАТОЮ?

Рішуче ні! Не потребуємо цього доводити окремо. Діти без материнської опіки, здані на саму школу й ясла. Мати після праці, змучена, не може, як треба, подбати про те, що ми звикли звати **домашнім** теплом, яке кожного члена родини притягає, манить, а зокрема дітям править за основи виховання і плекання в їх молодих душах характеру. Тепла родинного вогнища ніщо і ніколи не заступить. Це доведено, що діти сироти, які виховувались в дитячих закладах на ввесь свій вік почувають себе покривдженими і рідко можуть позбутися в старшому віці песимізму, недовір'я до людей, почуття меншевартости ітд.

А все ж знаємо, що серед нашої нової еміґрації, яка щойно переселюється, майже загальне явище, що мати працює на фабриці, щоб своїм заробітком помогти чоловікові побороти початкові фінансові труднощі, що їх викликає влаштування нового господарства. І немає на це ради! Треба радіти, що в наших людей стільки завзяття, стільки пильности і сильної волі, що хочуть завести господарство та дійти до **добробуту,** яким живуть довкола них чужинці чи деякі з давніших українських еміґрантів. Це завзяття і працьовитість нашої здоволі, що хочуть завести господарство та дійти до **добробуту,** яким живуть довкола них чужинці чи деякі з давніших українських еміґрантів. Це завзяття і працбовитість нашої здорової й життєздатної людини треба за будь-яку ціну підтримати, а то й підсилювати. Працювати й заробляти повинні всі члени родини, що швидше діти зможуть без небезпеки для їх здоров'я приробляти щось для добробуту родини, то краще і з матеріяльного і виховного погляду.

Але коштом придбання добробуту для родини не можемо підтинати коріння цій родині — не можемо терпіти таких умов, що мати родини, яка як каже наша приповідка, »тримає за три вуглі хату«, ввесь день поза цією хатою. Це неприпустиме на довго й цьому мусимо зарадити.

І на це, дійсно, є рада. Це організація так званого **кустарного, або домашнього промислу.** Є деякі ділянки промислу, як напр. вишивкарський, спеціяльний ткацький, забавкарський, ґалянтерійний, годинникарський (у Швайцарії), кравецький, кошикарський і т. д., що їх можна організувати т. зв. **накладним способом.** Окрема кооператива або фірма організує закуп сирівця і збут готового виробу, а сам виріб товару передає до виконання по домах. Члени родини, що їм незручно віддалятись від дому, отже старі, матері дітей, самі діти беруть участь у виробництві і за це їм платять. Буває і так, що й ціла родина виключно з цього вдержується.

Чому ж би й нам, а зокрема нашим жіночим з'єднанням не попробувати зорганізувати накладний промисел та дати змогу нашим матерям і старшим особам теж доложити свою пайку до **добробуту української родини!**

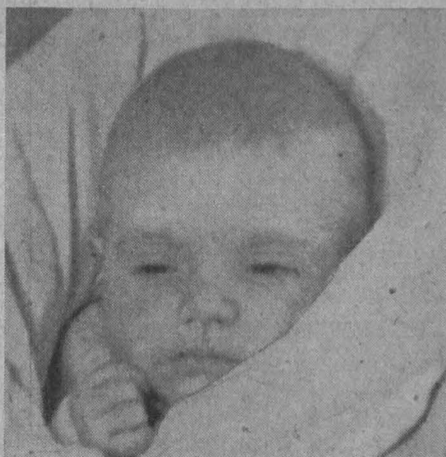
Атанас Мілянич.

Таборовий будень малого діпіста

Репортаж Юста

У цього наймолодшого »діпіста« сьогодні будень (головне зайняття: спати, побічне: їсти).

Але тиждень цьому було найбільше свято його життя: він побачив уперше наш »славний« світ. Може він наша велика надія? В кожному разі — він ще один доказ живучости нашого народу. Він 126-ий народженець цього табору від половини 1946 року. Сьогодні на 1850 осіб мешканців, цей табір має 46 дітей до одного року, 116 від 1—3 років, і 111 від 3—6 років, разом 273 дітей дошкільного віку.

Або: »А я кажу вам, панове, що через ЗУДАК йде скоріше, як через Католицьку Акцію!« — »А для нас ідуть уже гавзінги« — якісь таємничі, нецікаві розмови. Він не знає, що еміграційні турботи батька, то піклування за нього, за родину.

Гуляння його будень, його право. Але ще старший брат його, той пластун-новачок, має вже свої домашні обов'язки. Їх видно з його »записника щоденного доброго діла«. Він уже стає корисним, хоч поки що тільки в своїй найближчій суспільності — родині.

— кидає малий Юрась »Гей!« виклик життю.

У старшого брата малого »діпіста« — світ і будень — розваги: лещета, санчата . . . Воно дозволяє й забути заздрість на ще старшого, що вже ходить до школи.

Але має й він свої життєві проблеми: »чому земля так притягає на лещетах?«

Або маєш і клопоти з рідним батьком: обіцяв повозити на санчатах та зустрів інших батьків і застряв на розмові. І той, що вибрався до »баора« по молоко — забув куди йшов. »Подумайте: до Австралії можна спровадити десять депендентів!«

ЩЕ ПРО ЗІНСЬКЕ ЩЕНЯ ТА ПОДІЛЬСЬКИХ ГРИЗУНІВ

Для тих, хто цікавиться тваринним світом, що ще невеликою кількістю залишився на наших землях, подаю, що в рогатинському повіті в селі Уїзд в полі є теж підземні гнізда зінського щеняти, якого місцева людність називає сліпцем, і що, як кажуть, походить від схрещування крота з хом'яком. Від крота у сліпця заникли очі — від хом'яка у нього різці, пристосовані до рослинної їжі.

В селі Юнашкові того ж повіту, в полі є гора покрита підземними хідниками та входами до підземних сховищ, в яких живуть невеличкі тваринки, що їх називають ховрашки, яких селяни називають сусликами. Ховрашки, як і зінське щеня — гризуни. Завбільшки вони з нашого крота. Харчуються самою рослинною їжею.

Влітку, коли вийдеш соняшного дня на гору, вона вся вкрита ховрашками. Всюди рух і біганина. Бачимо, як з трави визирають головки ховрашків, що, присівши на задні лапки, боязко розглядаються довкруги, чи не загрожує їм яка небезпека. Коли помітять людину або шуліку чи скригульця, зараз же свистом остерігають інших, що наближається небезпека. Тоді все, що живе, біжить до своїх сховищ.

Але не кожному щастить втекти і сховатися в норі . . . І знову в повітрі затріпочуть крила хижака, який уносить свою жертву — ховрашка, що не встиг був добігти до своєї криївки . . .

Уся гора тоді наче завмерла . . . Але це не на довго. Знову із підземних сховищ виглядають ховрашки — виходять, щоб погрітися на сонечку та своїм свистомгамором наповняти широкі простори наших багатих подільських ланів . . .

Багато таких горбів в рогатинському повіті, вкритих підземними гніздами, в яких живуть ці дуже рухливі гризуни, що їх лишилось вже не так багато на залишках колишнього подільського степу, що ще місцями поросли ковилою, яку так ніжно колише запашний подих подільського літа . . .

Нарешті варто згадати ще про одного нашого гризуна — великого шкідника, що живе теж на подільських ланах, це хом'як. Він завбільшки з нашого кота. Шерсть у нього рудо-жовта в чорні та білі латки. Він великий шкідник наших полів. Характерною ознакою гризунів є сильний розвиток у кожній щелепі двох довгих, вигнутих уперед, різців. Ці різці пристосовані гризти тверду рослинну їжу.

Під зиму щільно забиває він вхідний і вихідний отвір — коридор так, що ні дощ, ні холод туди не доходять.

На м'якій підстілці згортається клубком і засипає. З приходом весни ще довго пробуває в норі та споживає запаси, поки вийде погрітися на сонечку та подихати теплим повітрям . . .

Нанашко

Великдень колись

Колись дома готування до Великодня завдавали господиням дуже багато клопоту. Великого тижня ціла хата немов ставала веселішою. Пахло у ній якимись особливими пахощами, а в коморі з'являлось щодня якесь нове печиво.

У скриночках зеленіло заздалегідь засіяне жито для прикраси Великоднього стола.

Господині мали добрий розподіл праці на ввесь тиждень. У Велику п'ятницю святковано, а в суботу варили різне м'ясиво та борщ.

В кухні бабусі та мами вичаровували різне печиво. Домашні ходили тихою ходою, навіть двері треба було тихо зачиняти, щоб не стрясати тіста, бо не випечеться, як слід.

Передусім пекли »паску« у глибокій, круглій формі з несолодженого тіста. Зверху прибирали її хрестиком та всілякої форми оздобами з тіста. На Великій Україні паска мала форму галицької »баби«, що її випікано у високій, карбованій формі.

»Баби« вимагали великого знання від господині, як теж найкращої муки (борошна), дуже багато яєчок, вірніше самих жовтків, свіжого масла та різних запашних домішок. Тісто вибивалося в ночвах довго рукою. В той час, як це легеньке тісто росло, то в кухні мало бути тихо, як у церкві. Готування печі було теж нелегким завданням. Готові баби спочивали на столі, притрушенім дрібним сіном, вкритим полотном. Качали ними легенько, щоб не запалися з одного боку. А потім поливали їх поливою з цукру та білків, що спливала аж додолу.

Дальше печиво — »перекладанці«. Це коржі з бабового або іншого доброго дріжджового тіста, перекладані всячиною, напр. горіховою, або мигдалевою масою, варенням, або смаженими на соковику помаранчами. Ще була добра сирна паска, сирники, коржі з повилом, торти та дрібне печиво.

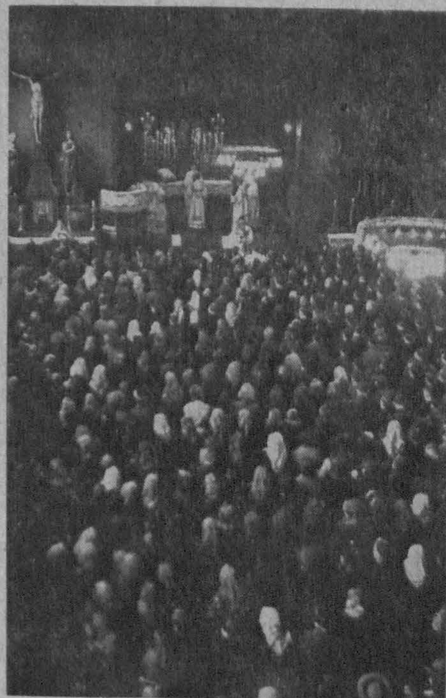
З м'ясива готували: шинку, печену телятину, паштет, різні ковбаси, сальцесон, паштетові кишки та в декого начинюване порося. До м'ясива майонезова підлива, хрін, бурячки з хроном та кмином.

У велику суботу застеляли Великодній стіл. Довгий стіл вкритий білісінькою скатертю, а на ньому по середині в глибині паска, направо баби, коржі та торт, наліво шинка без шкірки, настромлена гвоздиками, на полумисках ковбаса та інше м'ясо, хрін. Посередині край стола сирна паска заквітчана барвінком, сир та масло. На мальованій мисці яєчка та крашанки. Увесь стіл прибраний теж барвінком, зеленим житом та весняними квітками у вазонках. Селянки готували теж подібно Великодній стіл з печивом та м'ясивом. Оздобляли його крашанками та барвінком.

В містах освячували ці Божі дари пан-отці в домах, на селі на церковному майдані по Воскресній Службі. Це свячення залишало незабутній образ назавжди.

Минулося, та чи повернеться до нас Великдень у цій формі? Сьогодні ж доводиться його святкувати різно. Тим в чужій хаті, тим на новому, може ще не дуже багатому господарстві, іншим в дорозі на морі або в небесній блакиті, в літаку.

Цей спогад української великодньої традиції посвячуємо молодим господиням, а тим, що зможуть чи схочуть приготувати своїй родині дещо на Свята, подаємо декілька скромних рецептів для печива та страв.

На Великдень — в чужій церкві
(Українські робітники в Берліні під час Великодньої Служби Божої 1944)

Поради

Бабка дуже добра

1/2 кг. муки, 6 жовтків, 120 гр. цукру, 40 гр. дріжджів, 1/2 літра молока, 100 гр. масла, ванілія, ложечка солі.

Просіяти муку (борошно) в миску, покласти на теплі, щоб огрілася. Вбити жовтки з цукром в горшку, дріжджі змішати з частиною молока, поставити в теплі, щоб рушилися. Зробити в муці (борошні) ямку, дати сіль, вливати тепле молоко, вибивати ложкою, щоб рудок не було, влити жовтки, дати ванілію. Як тісто надто густе, долити ще трохи молока, як рідке, всипати обережно трохи борошна. Тісто має бути не тверде. Вимішувати півгодини рукою. При кінці дати топлене тепле масло, вимісити, щоб увійшло в тісто.

Поставити прикрите тісто в теплі. Як гарно підросте, накладати до вимащеної маслом та висипаної тертою булкою форми або баняка. Має бути 1/2 височини посудини. Як виросте в двоє, помастити розколоченим яечком та пекти 1 год. в гарячій печі. Як зрум'яниться, прикрити папером, щоб не пригоріло.

Бабка скромна

1/2 літра молока, 6 дкг. дріжджів, 3 жовтки, 1 ціле яйце, 1 склянка цукру, 2 ложки масла, ванілія, цитринова шкірка, борошна тільки, скільки забере, сіль.

Тісто приготувати та пекти, як подано вище.

Сирник на білках

З білків, що нам залишилися від бабок, печемо сирник. 1 літра сиру, 250 гр. цукру, 2 ложки масла, (як є, трохи мелених горіхів або мигдалю), 2 ложки муки, шкірка з цитрини, ванілія, шум з 6 білків, 100 гр. чорних родзинків.

Сир втерти з цукром, дати частину шуму з білків, ванілію, цитринову шкірку; як дуже добре втреться, дати родзинки та решту шуму з білків на зміну з борошном. Легко вимішати. Коли маса надто суха, можемо дати більше білків, має бути вільне.

Вилити масу до вимащеної тортівниці або бляхи та спекти. Готовий, як відстає від патичка.

Торт безіменний

370 гр. борошна, 250 гр. масла, 120 гр. цукру, 4 яйця, 1 ложочка дріжджевого порошку.

Маса горіхова, з какао або мармеляда.

Масло втерти, додавати по одному яйця та цукор, всипати борошна та замісити. Залишити тісто на 1 год. Тоді всипати порошок, ще раз вимісити. Спекти 3 кружки. Холодні мастити однією з поданих мас.

Маса горіхова: 120 гр. горіхів, 120 гр. цукру, 1/16 літра води, ванілія, сок з 1/2 цитрини.

Цукор залити водою, заварити соковик, всипати мелені горіхи, дати ванілію та сок з цитрини. Втерти ложкою в риночці, де варилося, та ще теплою масою перекладати торт.

Маса з какао: Заварити 1 склянку молока, 2 ложки борошна розколотити кількома ложками холодного молока, вливати потроху гаряче молоко до розколеної муки, безперестанно мішати на легкім вогні. Як затягнеться зняти з вогню та втирати на мисці, щоб не було грудок. Дати довільну кількість масла, цукру та втирати далі, всипати трошки какао або топленої чоколяди чи міцної чорної кави (вливати потроху), втирати, аж маса буде гладка. Цими масами можна помастити торт зверху та ножем обмастити довкола береги.

Полива з молока:

250 гр. цукру-мучки, 1/8 літра молока, румова есенція. Всипати цукор до миски, вливати потроху гаряче молоко (чай або чорну каву), втирати добре. Як надто густе, додати ще трошки плину. Полити торт, обрівняти ножем боки.

Сікана печеня на зимно

Посікти довільну кількість м'яса (Волове з вепровим або з телятиною) разом з намоченими у воді та видушеними булками. Покласти м'ясо до миски, вбити 1—2 яйця, дати солі, перцю, дрібно краяної, присмаженої з товщем цибулі і виробити добре ложкою.

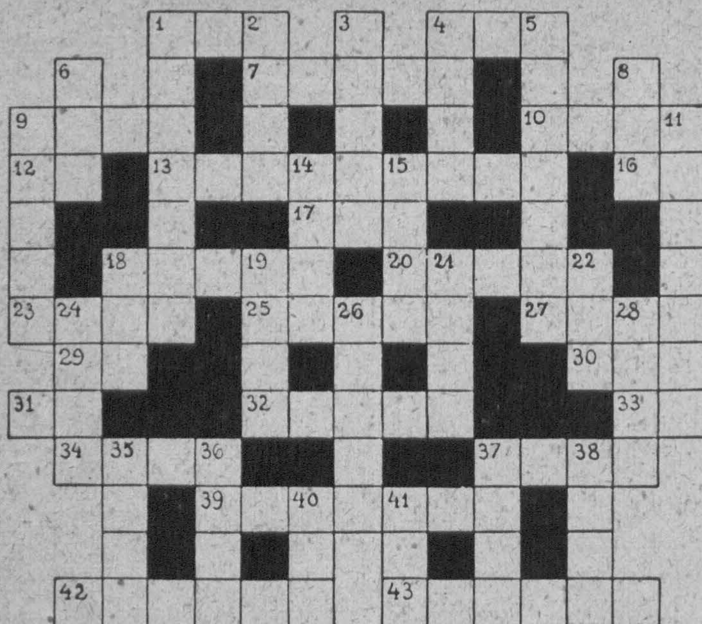
Зварити 3 яйця на твердо, обрати з лушпини. Насипати на дощину тертої булки, змішаної з борошном, покласти м'ясо, розплескати, покласти яйця повздовж поруч і гарно обкласти м'ясом, руками вигладити і надати форму валка. Розігріти на довгій блясі товщ та легко покласти печеню. Якщо більше м'яса, краще зробити два валки. Пекти в рурі, не обертаючи. Поливати товщем, щоб не висохло. Підлити 1—2 ложки води.

Готову печеню залишити на блясі, поки вихолоне. Тимчасом зробити досить густу підливу з хрону, додати 1—2 листки желятини, розпущеної в теплій воді. Полити печеню, обрівняти ножем, покласти з полумиском на холод. Краяти гострим ножем. Прикрасити листками салати, редьковкою чи краяними гарно помідорами.

І. Д.

Куток розваги

ХРЕСТИКІВКА

Значення слів. — Поземно: 1. англійська міра довжини, 4. міра часу, 7. жіноче ім'я, 9. наріст на шиї, 10. письмо, 12. міжнародна організація (скорочено), 13. український філософ, 16. сполучник, 17. те саме, що 12 (англійське скорочення), 18. чоловіче ім'я, 20. переляк, 23. водоймище, 25. ремісник, 27. оправа образу, 29. рахунок (скор.), 30. заперечення, 31. заперечення, 32. домашня тварина, 33. займенник, 34. купа дров, 37. найближча істота, 39. европейська країна, 42. удар кулаком, 43. мебель.

Доземно: 1. чоловіче ім'я, 2. справа, 3. чоловіче ім'я, 4. примітивний плуг, 5. чорнильниця, 6. звук, 8. Схід (по-німецьки), 9. те, що в людини на голові, 11. мішечок, 14. що в деяких чоловіків під носом, 15. опад, 18. таким чином, 19. семіт, 21. риб'ячий товщ, 22. татарський володар, 24. лопнув, 26. жіноче ім'я, 28. морська птиця, 35. те, що підносять на здоров'я, 36. змисл, 37. харчовий продукт, 38. чистити водою, 40. титул, 41. частина обличчя.

ЗАГАДКИ

(Початкові букви окремо розв'язаних загадок, читані з гори в долину — дадуть назву великоднього хороводу, що його залюбки виводять молоді дівчата.)

I.

Вітри, вітри і моря лютий холод.
Збіговище людей, що їдуть в світ за очі.
Є чистота і лад, та разом з тим є голод,
Хиба що хтось »тримати лінію« хоче. —

II.

Країна м'язів, праці, комбінацій
Можливостей, країна експерименту.
(Професор миє посуд в ресторації,
А послугач буває президентом . . .)

III.

Знайома нам усім ця добра страва.
В таборі кожний мусів її їсти, —
Це ані хліб, також не чорна кава,
Бувало з трудом в горло хоче лізти.

IV.

Поміж жінками є на еміграції,
Її словес палка, вогненна сила.
Письменниця, що творить не без рацій.
Вгадайте прізвище, ім'я її — Людмила.

V.

Там Святий Юр в чудовім ореолі —
Преображенка, Спас і будівля Просвіти,
І в Стрийськім парку пахне цвіт магнолії
І сонце так весняно, ясно світить.

IV.

Або Дніпра широкі, сині води
І дорогий всім храм Святої там Софії
І люд, що щиро прагне вже свободи,
І сонце так весняно, ясно гріє. —

VII.

Трапляється на спортовому трищі,
В футболі все, в пінг-понгу і тенісі —
Чи це спортовці ще малі — чи вищі —
В Америці, у Франції чи в Тунісі.

ШАРАДА.

Прощай, прощай, Европо! будь здорова!!
Останній усміх нині шлю тобі.
Остання провірка і все »о'кей« — готово. —
Ще хвиля-дві і ми на кораблі. —

І знову горсточка, відірвана від краю,
Пливе в незнаний і далекий світ.
За нами все затоплене в відчаю,
А перед нами »Статуя Свобід«.

Не **раз і два** ти серцю сумувати,
Христос Воскрес лунає на ввесь світ.
І тим, що в Африці муть греблі будувати
І рубачам Канади цей привіт.

Христос Воскрес Австралії далекій.
І вуглекопам Бельгії поздоров.
З полудня вже привіт несуть лелеки,
Христос Воскрес! Христос Воскресе знов!!

Три-два в чотири Великодня — світу
Заграє цілість пісню перемог,
П'ять-шість, лунай нам, гомоне привіту,
Бо з нами Правда, з нами буде Бог!!

Іванна Савицька

МАҐІЧНИЙ КВАДРАТ

1. ім'я поета.
2. інакше наступи,
3. нехристиянський духовник,
4. жидівський мудрець,
5. біблійна гора.

З ЧУЖОГО ГУМОРУ

Морська хвороба маляра

Роман Л. Івченко »РІК 2245«, — недрукований в цьому числі з технічних причин, йтиме далі в чергових числах нашого журналу.

М. Левицький:

ГАГІЛКИ В ОБРАЗКАХ

А МИ КРИВОМУ ТАНЦЮ НЕ ВИВЕДЕМ КІНЦЮ!

ВИЙДИ, ВИЙДИ, ІВАНКУ ЗАСПІВАЙ НАМ ВЕСНЯНКУ!

МАЛЮНКИ М. ЛЕВИЦЬКОГО

